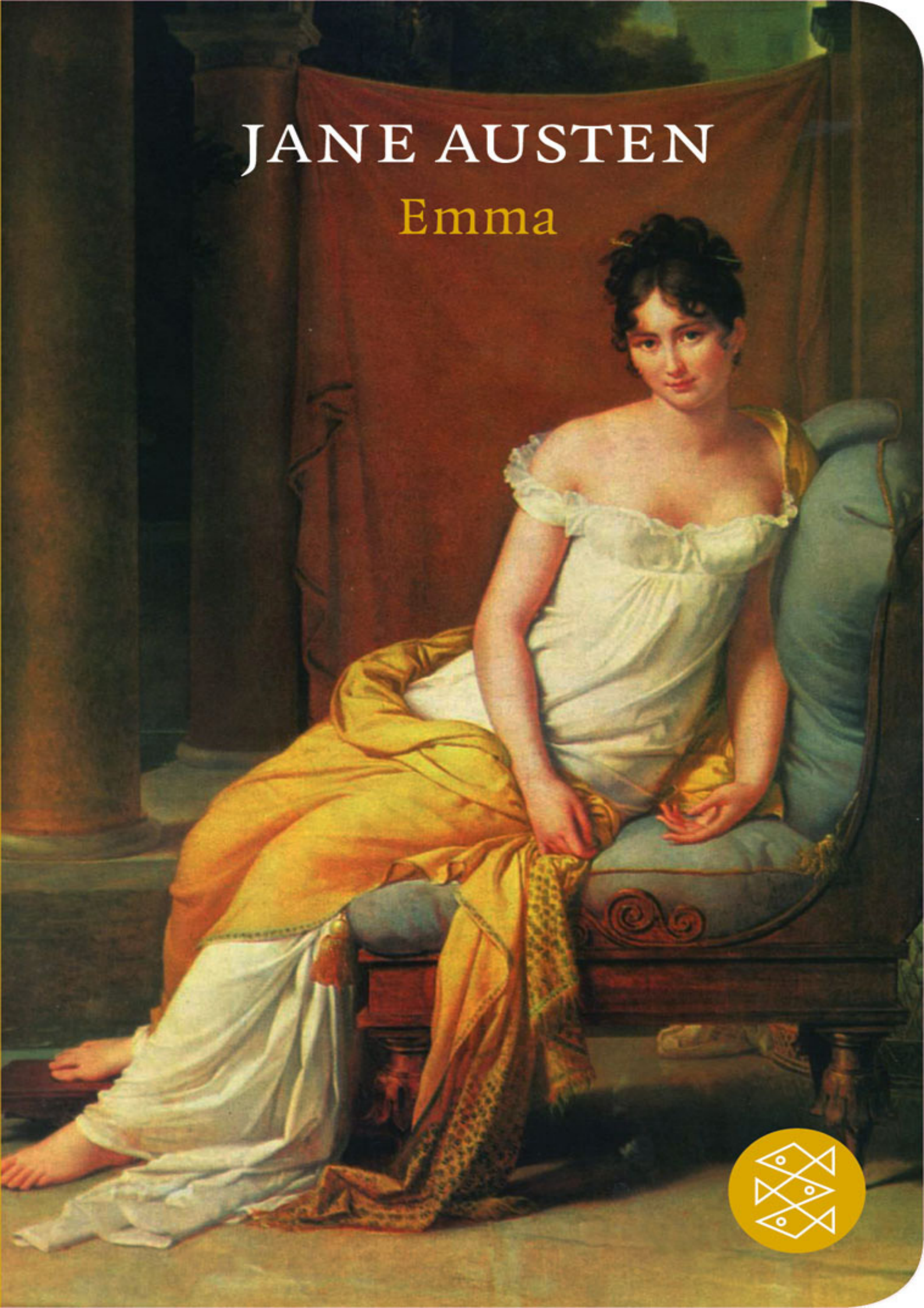
JANE AUSTEN
Emma

JANE AUSTEN

EMMA

CAPITOLUL I

EMMA WOODHOUSE, frumoasă, deșteaptă, bogată, cu un cămin minunat și o fire veselă, părea să facă parte dintre aleșii soartei. Trecuseră douăzeci și unu de ani de când era pe lume și puține lucruri o mâhniseră sau îi răniseră mândria.

Era cea mai mică dintre cele două fiice ale unui tată iubitor, care le răsfățase mult, și, ca urmare a căsătoriei surorii ei, devenise stăpâna casei la o vârstă destul de fragedă. Mama îi murise demult, așa că nu-și mai amintea decât vag mângâierile ei. Îi luase locul o femeie minunată, care, făcând slujba de guvernantă, îi oferea o dragoste aproape maternă.

Domnișoara Taylor locuia la familia Woodhouse de șaisprezece ani, mai degrabă ca prietenă decât ca guvernantă, și ținea mult la amândouă fetele, dar mai ales la Emma. Între ele exista acea intimitate care se naște între surori. Chiar înainte ca domnișoara Taylor să fi demisionat oficial din slujbă, blândețea firii ei o făcea să se poarte fără asprime și odată îndepărtată umbra severității, ea și Emma deveniseră prietene foarte apropiate. Emma făcea tot ce-i plăcea, căci, deși respecta mult părerile domnișoarei Taylor, se conducea după propria ei judecată.

Ceea ce era cu adevărat rău în caracterul Emmei, era o tendință de a-și impune prea mult voința și o prea mare încredere în sine; acestea erau neajunsurile care amenințau să-i

umbrească bucuriile. Primejdia însă trecea neobservată deocamdată și nu putea fi socotită o nenorocire.

Avu și o mâhnire, ușoară, care nu avea de ce să-i apese sufletul. Domnișoara Taylor se căsători. Pierderea ei îi aduse prima întristare. În ziua nunții acestei iubite prietene, Emma fu pentru întâia oară cuprinsă de gânduri triste. După nuntă, când mirii plecară, rămase singură cu tatăl ei la masa pregătită pentru cină, fără să poată spera că cineva le va înveseli ceasurile lungi de seară.

După masă, tatăl ei se retrase să doarmă și Emma rămase cu gân-durile ei.

Împrejurarea promitea să fie fericită pentru prietena ei. Domnul Weston era un bărbat cu un caracter ireproșabil, avere destulă, vârstă potrivită și purtare aleasă. Emma simțea chiar o satisfacție la gândul că, generoasă și dezinteresată, ea însăși dorise și făcuse totul pentru realizarea acestei căsătorii. Dar generozitatea i se întorcea împotrivă. Va simți lipsa domnișoarei Taylor în fiecare minut al zilei. Își aminti de bunătatea ei — bunătatea și afecțiunea pe care le știa de șaisprezece ani —, cum o învățase și cum se jucase cu ea, de când avea cinci ani, cum, dedicându-i toate puterile, făcea tot ca ea să fie fericită când era sănătoasă și-i stătea de veghe la căpătâi când era bolnavă. Tributul de recunoștință pentru acei ani era mare, dar intimitatea din ultimii șapte ani, egalitatea care se stabilise după căsătoria Isabellei, când rămăseseră numai ele două, era o amintire mai scumpă și mai gingașă. Fusese o

prietenă și o tovarășă cum rar se întâlnește: inteligentă, cultă, săritoare, blândă, cunoscând toate treburile familiei, arătând interes pentru binele tuturor, dar mai ales pentru Emma; fusese părtașă la toate plăcerile și planurile ei. Era ființa căreia putea să-i spună tot ce-i trecea prin minte și care o iubea destul de mult pentru a-i trece cu vederea cususurile.

Cum va suporta ea această schimbare ? Ce e drept, prietena ei se muta la numai o jumătate de milă depărtare de ei. Dar Emma știa ce mare va fi diferența între doamna Weston, de care o va despărți numai o jumătate de milă, și domnișoara Taylor, care locuia în aceeași casă cu ea; și cu toate avantajele caracterului și situației ei, Emma era acum în primejdia de a suferi din cauza izolării spirituale. Îl iubea mult pe tatăl ei, dar el nu-i putea fi tovarăș, nu putea să fie partenerul ei într-o conversație fie serioasă, fie pe ton de glumă.

Diferența de vârstă (domnul Woodhouse nu se căsătorise tocmai tânăr) era accentuată de firea și obiceiurile lui, căci, fiind toată viața cam bolnăvicios, nu-și obosea nici mintea, nici trupul și prin purtarea sa era mult mai bătrân decât anii pe care îi avea. Deși era peste tot iubit pentru sufletul lui bun și firea lui blândă, nu s-ar fi putut spune că strălucea prin darurile spiritului.

Sora ei, care în urma căsătoriei se mutase la Londra, la o distanță relativ mică, de numai șaisprezece mile, era totuși prea departe pentru vizite zilnice și Emma avea să petreacă multe seri lungi și

plictisitoare de octombrie și noiembrie până când Crăciunul urma să prilejuiască o nouă vizită a Isabellei, cu soțul și copiii ei, care umpleau casa și îi ofereau o încântătoare tovărășie.

Highbury, satul acesta mare și cu o populație aproape la fel de numeroasă ca a unui oraș și din care Hartfield, în ciuda gazonului, propriu boschetelor și numelui său, făcea parte, nu-i oferea pe nimeni de talia ei. Familia Woodhouse era socotită aici cea mai de frunte. Toți îi priveau cu respect. Aveau multe cunoștințe, căci tatăl ei se purta frumos cu toată lumea, dar n-ar fi acceptat pe nimeni în locul domnișoarei Taylor, nici pentru o jumătate de zi.

Schimbarea era tristă și Emma nu avea decât să ofteze și să-și dorească lucruri imposibile, când tatăl ei se trezi și trebui să devină din nou voioasă. Proasta lui dispoziție trebuia risipită. Era un om cu nervii slabi, care se întrista ușor; îi iubea pe toți cei din jurul său și nu-i plăcea să se despartă de ei; îl supăra orice fel de schimbare. Căsătoria ca motiv de schimbare a situației era pentru el ceva cu totul nesuferit; nu era nici acum împăcat cu faptul că fiica lui se căsătorise și nu putea vorbi despre ea decât cu multă compătimire, deși fusese o căsătorie din dragoste, iar acum era nevoit să se despartă și de domnișoara Taylor. Datorită obiceiurilor sale izvorâte dintr-un ușor egoism, și pentru că nu putea crede că ceilalți pot să aibă sentimente diferite de ale sale, era de părere că domnișoara Taylor săvârșise o faptă la fel de păgubitoare pentru ea ca și pentru ei, și ar

fi folosit cu mult mai bine dacă ea și-ar fi petrecut tot restul zilelor la Hartfield. Emma zâmbea și flecărea cât se poate de veselă pentru a-l abate de la asemenea gânduri, dar, când se servi ceaiul, domnul Woodhouse nu se putu abține de la a-și repeta exclamația de la cină:

— Biata domnișoară Taylor, tare aș vrea s-o văd din nou aici. Ce păcat că domnului Weston i-a venit ideea s-o ia de nevastă!

— Nu pot să fiu de acord cu dumneata, tată, știi prea bine! Domnul Weston e un bărbat atât de manierat, de vesel, de minunat, încât merită din plin o soție bună. Și doar nu voiai ca domnișoara Taylor să stea la noi toată viața și să ssuporte toanele mele, când poate să aibă casa ei ?

— Casa ei! Care-i, mă rog, avantajul că are casa ei ? Casa asta e de trei ori mai mare și tu n-ai niciodată toane, draga mea!

— Dar ne vom duce foarte des pe la ei și ei vor veni pe la noi. Ne vom întâlni mereu. Noi trebuie să facem începutul. Trebuie să le facem vizita cuvenită după nuntă cât mai repede.

— Draga mea, cum o să mergem până acolo ? Randalls e așa de departe. Nu pot merge pe jos nici jumătate de drum.

— Nu tată, nimeni nu zice să mergi pe jos. Vom merge, bineînțeles, cu trăsura.

— Trăsura! Dar lui James n-o să-i convină să înhame caii pentru o distanță atât de mică. Și unde o să țină caii în timpul vizitei ?

— O să-i țină în grajdul domnului Weston, tată. Știi bine că am stabilit deja. Am discutat cu domnul Weston aseară. În

ce-l privește pe James, poți să fii sigur că o să-i facă plăcere să meargă la Randalls iiindcă fata lui e servitoare acolo. Cred chiar că va fi bucuros să ne ducă numai acolo. Și asta datorită dumitale tată! I-ai făcut rost Hannei de o slujbă bună. Nimeni nu s-a gândit la Hannah până nu i-ai pomenit dumneata numele — și James îți e foarte îndatorat.

— Îmi pare foarte bine că m-am gândit la ea. A fost un noroc. Nu vreau ca James să se creadă nedreptățit, sub nici un motiv. Sunt sigur că va fi o servitoare excelentă; e politicoasă și vorbește frumos. Am o părere minunată despre ea. De câte ori mă vede îmi face o reverență și mă întreabă ce mai fac într-un fel foarte drăguț, și când ai adus-o aici să coasă, am observat că totdeauna întorcea cheia așa cum trebuie și nu trântea ușa. Sunt sigur că va fi o servitoare minunată. Și pentru domnișoara Taylor va fi o mingâiere să aibă în preajmă pe cineva cunoscut. De câte ori James se va duce să-și vadă fata, va primi vești de la noi. El îi va spune cum o ducem.

Emma făcu totul să îndrepte gândurile tatălui ei în această mai fericită direcție și spera că, ajutată de jocul de table, va reuși să-l facă să suporte seara iar ea să aibă de luptat numai cu propriile ei regrete. Așezară masa pentru table, dar îndată după aceea sosi un musafir și tablele deveniră inutile.

Domnul Knightley, un bărbat inteligent, de vreo treizeci și șapte — treizeci și opt de ani, era nu numai un foarte vechi și intim prieten al familiei, dar și legat în mod

special de ei, fiind fratele mai mare al soțului Isiabellei. Locuia cam la o milă distanță de Highbury și venea foarte des în casă, primit cu multă plăcere, iar acum fu întâmpinat cu și mai multă căldură, căci venea de la rudele comune din Londra. Se întorsese târziu, la ora cinei, după o absență de câteva zile, și acum sosea la Hartfield să aducă vestea că în Brunswick Square toate sunt bune. Această împrejurare fericită îl înviora un timp pe domnul Woodhouse. Domnul Knightley era un om vesel, care îi plăcea, și nenumăratele lui întrebări despre „biata Isabella și copiii ei" primiră un răspuns mulțumitor. Când toate acestea se sfârșiră, domnul Woodhouse observă plin de recunoștință:

— Foarte drăguț din partea dumitale, domnule Knightley, să ieși din casă la vremea asta, ca să vii la noi. Mi-e teamă că n-a fost o plimbare prea plăcută.

— Da de unde, domnule. E o noapte frumoasă, cu lună, și e așa de cald că nu mă pot apropia de foc.

— Dar trebuie să fie foarte umed și mult noroi pe jos. N-aș vrea să răcești.

— Noroi, domnule ? Uitați-vă la pantofii mei! Nici un strop.

— Cam ciudat, știi, a plouat foarte mult zilele astea. A plouat îngrozitor de tare, cam jumătate de oră, când eram la micul dejun. Eu chiar voiam să se amâne nunta.

— Apropo, nu v-am urat fericire. Știu foarte bine ce fel de fericire simțiți și nu m-am grăbit cu felicitările. Dar cred că totul a mers destul de bine. Cum a fost ? Cine-a plâns mai mult ?

— Ah, biata domnișoară Taylor, tristă întâmplare!

— Bietul domn și biata domnișoară Woodhouse, dacă vreți; dar n-aș zice „biata domnișoară Taylor". Am multă considerație pentru dumneavoastră și pentru Emma, dar când vine vorba de a depinde sau nu de cineva! în orice caz, cred că e mai bine să trebuiască să faci pe plac la unul, decât la doi.

— Mai ales când unul din cei doi e o ființă așa de năzuroasă și mofturoasă, zise Emma în glumă. Asta voiai să spui, domnule, nu ? Și ai fi spus-o, dacă tata n-ar fi fost de față.

— Cred că e adevărat, draga mea, într-adevăr, zise domnul Woodhouse cu un oftat. Mi-e teamă că uneori sunt foarte năzuros și mofturos.

— Dragă tată, doar nu crezi că mă gândeam la dumneata, sau presupuneam că domnul Knightley s-ar gândi la dumneata. Ce idee îngrozitoare! Nu, eu mă gândeam la mine. Domnului Knightley îi place să-mi caute pricină, știi, așa în glumă. E numai o glumă. Totdeauna ne spunem orice unul altuia.

Domnul Knightley era de fapt unul dintre puținii oameni care îi puteau găsi cusururi Emmei și singurul care i le spunea. Și, deși asta nu-i plăcea în mod deosebit nici Emmei, îi era teamă că tatăl ei va fi și mai puțin încântat să afle că există persoane care nu o găsesc perfectă.

— Emma știe că nu o flatez niciodată, zise domnul Knightley, dar nu mă referem la nimeni în special. Domnișoara Taylor era obișnuită să facă pe plac la doi,

acum nu va avea decât unul. Se pare că e spre câștigul ei.

— Da, zise Emma, dorind să încheie subiectul, voiai să știi cum a fost la nuntă. Am plăcerea să-ți spun că ne-am purtat cu toții minunat. Toți au fost punctuali, toți arătau bine, nici o lacrimă, nici o mutră plouată. Știam cu toții că ne va despărți numai o jumătate de milă și că ne vom vedea cu siguranță în fiecare zi.

— Emma, draga de ea, suportă totul așa de bine, zise tatăl ei, dar, domnule Knightley, zău, îi pare rău c-a pierdut-o pe biata domnișoară Taylor, și sunt sigur că îi va fi foarte dor de ea.

Emma întoarse capul ca să-și ascundă fața răvășită de zâmbete și lacrimi.

— Ar fi imposibil ca Emmei să nu-i fie dor de o asemenea tovarășă, zise domnul Knightley. N-am iubi-o atât dacă am crede așa ceva. Dar ea știe că această căsătorie e spre binele domnișoarei Taylor. Știe cât de avantajos este, la vârstă domnișoarei Taylor, să se așeze la casa ei și ce important e pentru ea să-și asigure bătrânețile și deci nu se poate lăsa copleșită de durere când trebuie să se bucure. Toți prietenii trebuie să fie bucuroși că domnișoara Taylor s-a măritat așa de bine.

— Și ați uitat că mai am un motiv să fiu fericită, zise Emma, și încă unul foarte serios — acela că eu am pus la cale această căsătorie. Eu am pus-o la cale, după cum știți, de acum patru ani. Și acum, satisfacția că a avut loc și că am avut dreptate, când atâția spuneau că domnul

Weston nu se mai însoară, mă poate consola pentru orice.

Domnul Knightley clătină din cap. Tatăl ei răspunse drăgăstos:

— Draga mea, tare mult aș vrea să nu mai pui la cale căsătorii și să nu mai ghicești viitorul, căci tot ce spui se adeverește. Te rog, nu mai pune la cale căsătorii!

— Promit să nu pun nici una la cale pentru mine, tată, dar pentru alții, trebuie! E extrem de hazliu. Și după un asemenea succes… Știți, toată lumea spunea că domnul Weston nu se mai însoară, da, zău! Domnul Weston, care era de atâta vreme văduv și părea așa de mulțumit fără soție, așa de ocupat mereu cu afacerile de la oraș și cu prietenii lui de aici, totdeauna bine primit oriunde se ducea, totdeauna vesel, domnul Weston n-ar fi fost nevoit să petreacă nici o seară de unul singur, dacă nu voia. O, nu, domnul Weston nu se va mai căsători. Unii vorbeau chiar de o făgăduială făcută soției pe patul de moarte, iar alții ziceau că fiul și cumnatul nu-l lasă. Se spuneau tot felul de tâmpenii pe seama lui, pe tonul cel mai serios, dar eu n-am crezut nimic. Din ziua când, acum vreo patru ani, domnișoara Taylor și cu mine l-am întâlnit pe Broadway Lane, și a fost atât de amabil să se repeadă la magazinul lui Mitchell să împrumute două umbrele pentru noi, pentru că începuse să burnițeze, mi-am pus în gând să-i căsătoresc. Am început să pun la cale căsătoria chiar din acel moment și acum, când sunt răsplătită cu un asemenea

succes, dragă tată, cum vrei să renunț la a pune la cale căsătorii ?

— Nu înțeleg ce înseamnă pentru tine succes, zise domnul Knightley. Succesul presupune strădanie. Ți-ai petrecut timpul cu destul folos dacă de patru ani te străduiești să faci căsătoria asta. E o ocupație frumoasă pentru mintea unei domnișoare, dar dacă, ceea ce cred că e mai degrabă adevărat, ceea ce numești tu „a pune la cale căsătoria", înseamnă a-ți face planuri numai, și a-ți zice într-o doară „Ce bine ar fi dacă domnul Weston ar lua-o de soție pe domnișoara Taylor", și a-ți repeta fraza din când în când, de ce vorbești despre succes ? Care e meritul tău, de ce ești mândră ? Ai avut norocul să ghicești și atâta tot!

— Și dumneata, n-ai cunoscut niciodată plăcerea și triumful norocului de a ghici adevărul ? îmi pare rău pentru dumneata, te socoteam mai inteligent, căci, crede-mă, norocul de a ghici nu e noroc pur și simplu, trebuie să ai har. Cât despre cuvântul succes, care nu-ți place, nu înțeleg de ce nu aș avea nici un drept la el. Ai făcut două presupuneri interesante, dar nu crezi că se poate face și o a treia, că există ceva între a face totul și a nu face nimic ? Dacă n-aș fi încurajat vizitele domnului Weston aici, n-aș fi făcut unele aluzii, n-aș fi rezolvat micile probleme, putea să nu iasă nimic. Cred că știi foarte bine casa noastră ca să înțelegi despre ce vorbesc.

— Un bărbat cinstit și cu inima deschisă ca domnul Weston și o femeie înțeleaptă și modestă ca domnișoara Taylor pot să-și

vadă și singuri de treburi. E posibil ca, pentru că te-ai amestecat, să-ți fi făcut mai degrabă ție un rău decât lor un bine.

— Emma nu se gândește niciodată la ea dacă poate face un bine altora, interveni domnul Woodhouse, înțelegând numai pe jumătate. Dar, draga mea, te rog, nu mai pune la cale căsătorii, astea sunt niște prostii care strică armonia familiei.

— Numai una tată, numai pentru domnul Elton. Bietul domn Elton! îți place domnul Elton, tată, nu-i așa ? Trebuie să-i caut o nevastă! Nimeni din Highbury nu-l merită și e aici aproape de un an, și și-a aranjat casa așa de frumos, ar fi o rușine să rămână burlac. Și azi, când le-a împreunat mâinile la miri, mă gândeam că și-ar dori să i se oficieze și lui o asemenea slujbă. Îl simpatizez mult pe domnul Elton și cred că e singurul mod de a-i face un serviciu.

— Domnul Elton e un tânăr foarte drăguț, desigur, și foarte bun băiat, și am multă stimă pentru el. Dar dacă vrei să-i acorzi atenție, invită-l într-o zi la masă. E mult mai bine așa. Și poate că domnului Knightley îi va face plăcere să-l cunoască.

— Cu multă plăcere, oricând, zise domnul Knightley, râzând, și sunt întru totul de acord că e mult mai bine așa. Invită-l la masă, Emma, și servește-l cu peștele și puiul cel mai bun, dar lasă-l să-și aleagă singur nevasta! Crede-mă, un bărbat de douăzeci și șase, sau douăzeci și șapte de ani, poate să-și poarte singur de grijă!

CAPITOLUL II

Domnul Weston se născuse la High-Bury, într-o familie respectabilă, care se ridicase în rândurile nobilimii de câteva generații. Primise o creștere aleasă, dar, căpătând de timpuriu o oarecare independență, nu găsise cu cale să urmeze îndeletnicirile practice ale fraților săi și, căutând satisfacție pentru spiritul lui vesel și firea-i sociabilă, se înrola în miliția comitatului care tocmai atunci se înființase.

Căpitanul Weston era iubit de toată lumea, și când, datorită împrejurărilor vieții sale militare, o cunoscu pe domnișoara Churchill, dintr-o bună familie din Yorksihire, și domnișoara Churchill se îndrăgosti de el, nimeni nu se miră, în afară de fratele și cumnata ei, care nu-l cunoșteau și, plini de mândrie și aroganță, socoteau că înrudirea aceasta îi înjosește.

Totuși, domnișoara Churchill fiind majoră și cu depline drepturi asupra averii ei — care era destul de neînsemnată în comparație cu proprietățile familiei —, nu putu fi abătută de la gândul căsătoriei. Aceasta avu loc spre marea umilință a doamnei și domnului Churchill, care o dădură afară cu toată politețea cuvenită. Era o înrudire nepotrivită și nu aducea nimănui fericire. Se pare însă că doamna Weston își găsise totuși fericirea în ea, pentru că avea de acum un soț, a cărui inimă fierbinte și fire duioasă îl făceau să-i ofere totul în schimbul amabilității de a se

fi îndrăgostit de el; dar, deși firea ei nu era rea, nu era nici dintre cele mai bune. Fusese destul de hotărâtă pentru a-și impune voința împotriva fratelui ei, dar nu și pentru a-și potoli anumite regrete nesocotite cu privire la supărarea lui nefirească, sau dorul după luxul casei pe care o părăsise. Cheltuiau mai mult decât le permiteau veniturile, dar traiul lor era modest față de Enscombe. Nu încetă să-și iubească bărbatul, dar dorea să fie în același timp soția căpitanului Weston și domnișoara Churchill de la Enscombe.

Căpitanul Weston, despre care se credea, mai ales în familia Churchill, că a făcut o partidă extraordinară, se dovedi a fi de fapt în pierdere, pentru că, atunci când soția lui muri, după trei ani de căsătorie, el era mai sărac decât la început și avea și un copil de întreținut. Totuși, fu repede ușurat de această din urmă povară. Băiatul fusese, la fel ca și boala prelungită a mamei, de natură să înduioșeze rudele, un prilej de oarecare împăcare. Doamna și domnul Churchill, nemaiavând copii și nici nepoți, se oferiră să-i poarte de grijă lui Frank, după moartea mamei sale. Tatăl avea probabil unele rețineri, dar ele fură învinse de gândul că băiatul era dat în grija bogatei familii Churchill, iar el putea să-și vadă de treburi și să-și îndrepte mai ușor situația.

Se cerea o schimbare radicală. Părăsi haina militară și se apucă de comerț. Frații lui erau deja bine cunoscuți în lumea afacerilor la Londra și nu-i fu greu să facă începutul. Era o preocupare care-i absorbea destul timp. Mai avea încă o

căsuță în High-bury, unde își petrecea cele mai multe zile de odihnă și, împărțindu-se între ocupațiile folositoare și plăcerile societății, se mai scurseră încă optsprezece, douăzeci de ani din viața lui senină. Ajunsese, în acest răstimp, să strângă ceva bani, destui ca să cumpere o mică proprietate din apropiere de Highbury, pe care și-o dorise de mult, destui ca să se însoare cu o femeie fără zestre ca domnișoara Taylor și să trăiască după dorințele și firea lui prietenoasă.

De câtăva vreme, domnișoara Taylor începuse să facă parte din planurile sale, dar nefiind vorba de o pasiune tiranică, tinerească, rămase neclintit în hotărârea de a se căsători numai după cumpărarea moșiei Randalls și aștepta cu nerăbdare ca proprietatea să fie scoasă în vânzare. Își urmărise cu statornicie scopurile până la realizarea lor. Făcuse avere, cumpărase casa și își câștigase soția; începea o nouă perioadă în viața lui, care promitea sa fie mult mai fericită decât prima. Nu fusese niciodată un om nenorocit; firea sa îl ferise de asta chiar în prima lui căsătorie. Dar această a doua căsnicie urma să-i arate cât de încântătoare poate fi o femeie cu adevărat înțeleaptă și plăcută și de asemenea să-i dea cea mai fericită dovadă că e mult mai bine să alegi decât sa fii ales, să inspiri recunoștință, decât să fii dator a o arăta.

Nu avea să-și facă plăcere decât sieși prin această alegere; averea îi aparținea în întregime. Cât despre Frank, se știa aproape sigur că va deveni moștenitorul unchiului său, adopțiunea devenise

declarată când, la majorat, Frank luase numele de Churchill. Era deci puțin probabil ca el să aibă nevoie de ajutorul tatălui său. Domnul Weston nu bănuia nimic de acest fel. Mătușa era o femeie capricioasă și își domina întru totul soțul, dar ca tată, nu-și putea închipui că un capriciu ar putea fi atât de puternic încât să lovească în cineva atât de scump, pe bună dreptate scump. În fiecare an îl vedea pe fiul său la Londra și era mândru de el; îl lăuda mereu prin Highbury și localnicii începură, la rândul lor, să fie mândri de el. Era considerat ca unul din partea locului și meritele și speranțele sale deveniseră o preocupare a tuturor.

Domnul Frank Churchill era una din mândriile orașului și mulți erau curioși să-l cunoască, deși el nu răspundea acestui compliment, căci nu venise la Highbury niciodată. Se vorbise mult despre vizita pe care urma să i-o facă tatălui său, dar aceasta nu avusese încă loc.

Acum, cu ocazia căsătoriei, i se sugerase pe departe că ar trebui să-și viziteze în sfârșit tatăl, ca o datorie de bună-cuviință. Părerea fu unanim împărtășită, atât atunci când doamna Perry luă ceaiul la doamna și domnișoara Bates, cât și atunci când doamna și domnișoara Bateș întoarseră vizita. Acum era momentul ca domnul Frank Churchill să sosească la Highbury și speranța crescu atunci când se află că îi scrisese mamei lui adoptive cu ocazia ceremoniei. Timp de câteva zile, în orice conversație din Highbury se menționa frumoasa scrisoare primită de doamna Weston. „Cred că ai auzit de frumoasa

scrisoare pe care domnul Churchill i-a scris-o doamnei Weston ? Am aflat că e o scrisoare foarte frumoasă. Mi-a spus domnul Woodhouse, care a citit-o și zice că n-a mai văzut așa scrisoare frumoasă de când e."

Era în adevăr a scrisoare mult lăudată. Doamna Weston, desigur, avea o foarte bună părere despre tânăr și această plăcută amabilitate era o dovadă grăitoare de bună creștere și se adăuga fericit șirului de felicitări și urări de bine pe care le prilejuise căsătoria ei. Știa că e o femeie norocoasă și avea destulă experiență ca să-și dea seama ce noroc a dat peste ea. Singurul regret era despărțirea de cei dragi, a căror prietenie pentru ea nu se răcise niciodată și care suportau greu lipsa ei.

Știa că, din când în când, le va fi dor de ea și nu-și putea reține tristețea la gândul că Emma era lipsită de plăcerile ei obișnuite și se plictisea fără ea, dar, draga de Emma, avea destulă tărie de caracter. Putea să facă față împrejurării mult mai bine decât alte fete și avea bun simț, minte și energie, care, se putea spera, o vor ajuta să treacă prin micile necazuri și privațiuni. Avea o mare mângâiere că distanța intre Randalls și Hartfield era mică și ușor de străbătut pe jos, chiar pentru o femeie singură și anotimpul rece care venea nu putea deveni o piedică în calea vizitelor aproape zilnice, date fiind bunătatea și posibilitățile domnului Weston.

Doamna Weston își petrecea ore în șir gândindu-se cu recunoștință la situația ei

cea nouă și numai în rare momente era cuprinsă de regrete. Mulțumirea ei, mai mult decât mulțumire am putea zice, era atât de îndreptățită și fățișă, încât Emma, deși își cunoștea bine tatăl, era uneori uimită de compătimirile lui pentru „biata domnișoară Taylor", fie atunci când plecau de la Randalls și o lăsau în căldura propriului ei cămin, fie când ea pleca de la Hartfield, împreună cu bărbatul ei, în trăsura ei proprie. Cu toate acestea, nu se întâmpla niciodată să plece fără ca domnul Woodhouse să suspine ușor, zicând:

— Ah, biata domnișoară Taylor! I-ar părea atât de bine să rămână!

Nu era nici o perspectivă ca domnișoara Taylor să mai poată fi recuperata, dar nici ca domnul Woodhouse să înceteze să-i plângă de milă. După câteva săptămâni domnul Woodhouse se simțea însă ceva mai ușurat. Vecinii încetaseră să-l mai felicite; nu mai era sâcâit de urările de bine pentru un eveniment atât de trist. Și, tortul de nuntă, care fusese pentru el mare prilej de supărare, se termină în fine. Stomacul său nu suporta grăsimile și niciodată nu putea să-și închipuie că ceilalți pot mânca ceva gras. Ceea ce nu era bun pentru el, socotea că e nepotrivit pentru oricine altcineva și, prin urmare, încercase în mod serios să-i abată pe toți de la ideea de a face un tort, și când se dovedise imposibil, încercase, tot în mod serios, să-i împiedice să-l mănânce. Își dăduse chiar osteneala să ceară o consultație domnului Perry, farmacistul, asupra acestei probleme. Domnul Perry

era un om inteligent și manierat, al" cărui vizite dese erau mângâierea vieții domnului Woodhouse, și atunci când i se ceru sfatul, nu putu decât să spună tuturor(deși se pare împotriva înclinațiilor sale) că tortul face rău la mulți, ba chiar la cei mai mulți oameni, în. afară de cazul că e mâncat în porții mici. Având ca sprijin o atare părere, care coincidea cu a sa, domnul Woodhouse spera să poată influența apetitul fiecărui musafir al perechii proaspăt căsătorite; și totuși, tortul fu mâncat, iar spiritul lui generos nu avu liniște până când nu dispăru și ultima fărâmitură.

Umblau prin Highbury niște zvonuri ciudate, cum că toți copiii din familia Perry au fost văzuți cu câte o felie mare de tort în mână, dar domnul Woodhouse refuza să creadă așa ceva.

CAPITOLUL III

Domnul Woodhouse era prietenos și sociabil, dar într-un fel aparte. Era foarte bucuros ca prietenii să vină să-l vadă și, din mai multe motive, între care faptul că locuia de atâta vreme la Hartfield, că era bun din fire și că avea o asemenea avere, casă și fiică, el putea să-și impună voința în ce privește vizitele, asupra celor din micul său cerc. Nu prea se întâlnea cu familiile care nu făceau parte din acest cerc; spaima lui de ore târzii și petreceri cu multă lume îl făcea să nu dorească alte cunoștințe în afara celor dispuși să-l viziteze așa cum voia el. Din fericire, se găseau destul de mulți dintre aceștia prin apropiere, căci Randalls era în aceeași parohie cu Highbury, iar Donwell Abbey, unde locuia domnul Knightley, în parohia vecină.

Destul de des, mai ales din dorința Emmei, cei mai apropiați erau invitați la masă, dar el prefera să-i invite seara, după cină; și, în afară de cazul că își închipuia că nu se simte destul de bine pentru a primi oaspeți, nu trecea seară din săptămână fără ca Emma să întindă masa pentru jocul de cărți.

Doamna și domnul Weston, precum și domnul Knightley erau invitați în virtutea stimei și respectului care se stabilise de mult între ei, iar domnul Elton, un tânăr care locuia singur fără ca asta să-i fie pe plac, nu era deloc în primejdie să piardă favoarea de a schimba singurătatea serilor sale pentru societatea distinsă din salonul

domnului Woodhouse și zâmbetele încântătoarei sale fiice.

După aceștia, urma o altă serie de obișnuiți ai casei: printre persoanele, întotdeauna gata să răspundă unei invitații la o partidă de cărți, din partea celor de la Hartfield, se numărau doamna și domnișoara Bates și doamna Goddard, care erau atât de des aduse aici și conduse acasă cu trăsura, încât domnul Woodhouse nu mai socotea că asta ar fi o greutate pentru James și pentru cai. Dacă le-ar fi adus și dus numai o dată pe an, ar fi fost o adevărată nenorocire.

Doamna Bates, văduva răposatului vicar din Highbury, era atât de bătrână că nu mai era în stare decât să bea ceai și să joace cărți. Locuia împreună cu fiica ei, care nu era măritată, și trăiau din mijloace modeste. Se bucura de toată stima și respectul cuvenite unei doamne bătrâne și inofensive într-o situație grea. Fiica ei avea o popularitate neobișnuită pentru o femeie nici tânără nici bogată, nici frumoasă și nici măritată. Domnișoara Bates nu avea absolut nici o șansă de a-și câștiga o poziție în societate; nici măcar nu avea acea superioritate intelectuală care îi atrage pe cei din jur sau inspiră un respect amestecat cu teamă celor care ne urăsc.

Nu se putuse lăuda niciodată cu frumusețea sau inteligența ei și tinerețea îi trecuse pe neobservate, iar acum se dedica îngrijirii mamei ei bolnave și străduaniei de a trăi cât se poate de cuviincios din micul venit pe care îl avea. Și, totuși, era o femeie fericită, al cărei nume nimeni nu-l pronunța fără simpatie. Numai

bunăvoința ei generală și firea mulțumită puteau să înfăptuiască asemenea minuni. Iubea pe toată lumea, dorea fericirea tuturor, observa imediat meritele fiecăruia; se socotea ființa cea mai fericită pentru că avea o mamă atât de minunată și atâția vecini și prieteni buni și o casă din care nu lipsea nimic. Simplitatea și voioșia firii sale, mulțumirea și recunoștința făceau să fie iubită de toată lumea și erau o mină de fericire pentru ea însăși. Vorbea foarte mult, despre orice fleac, ceea ce îi plăcea tare de tot domnului Woodhouse, care era întotdeauna bucuros să flecărească și să bârfească fără răutate.

Doamna Goddard era directoarea unei școli — nu a unui liceu sau institut sau ceva de acest fel, care este recomandat în fraze lungi și pline de emfază prostească, pentru îmbinarea metodelor liberale cu educația morală pe baza unor principii și sisteme noi, și unde tinerele fete, în schimbul unei sume grase, își strică sănătatea și se umplu de ifose. Era o școală în toată regula, cinstită, de modă veche, cu internat, unde se oferea o cantitate modestă de învățătură contra unui preț modest și unde fetele pot fi trimise pentru a căpăta puțină distincție și cunoștințe, fără să fie puse în primejdia de a se întoarce acasă geniale. Școala doamnei Goddard avea o reputație bine stabilită și pe bună dreptate, pentru că se știa că Highbury e un loc foarte sănătos; avea o casă mare, cu grădină, le dădea fetelor mâncare bună și hrănitoare și, vara, le lăsa să se joace afară cât pofteau și iarna le pansa cu mâna ei degerăturile. Nu era,

prin urmare, nici o minune că, în drumul spre biserică, era urmată de douăzeci de perechi de domnișoare. Era o femeie nu prea frumoasă, cu o fire de mamă; muncise mult în tinerețe, iar acum se simțea îndreptățită să-și ofere plăcerea unei vizite; și pentru că datora mult domnului Woodhouse, se credea în mod special obligată ca, pentru el, să-și lase salonașul ei curat și să vină, de câte ori avea ocazia, cu o broderie în mână, pentru a câștiga sau pierde câțiva bănuți la cărți, în jurul focului.

Acestea erau doamnele pe care Emma putea oricând conta și ea, fericită să le invite de dragul tatălui ei, dar, în ceea ce o Privea, tovărășia lor nu o putea consola deloc pentru pierderea doamnei Weston. Era încântată când tatăl ei se simțea bine și că făcea aranjamente atât de bune, dar prozaismul celor trei femei o făcea să simtă cum o copleșește banalitatea de care se temea.

Într-o dimineață, pe când stătea și aștepta să-și încheie ziua în felul acesta monoton, i se aduse un bilețel ,de la doamna God-dard, care îi cerea în termenii cei mai respectuoși permisiunea de a o aduce și pe domnișoara Smith: o cerere binevenită, pentru că domnișoara Smith era o tânără de șaptesprezece ani, pe care Emma o cunoștea din vedere și pentru care avea oarecare interes, fiindcă era frumoasă. Așa că drăgălașa stăpână a conacului trimise ca răspuns o invitație plină de grație și scăpă astfel și de spaima de a petrece o seară uricioasă.

Harriet Smith era fiica naturală a cuiva. Cineva o adusese, cu câțiva ani în urmă, la școala doamnei Goddard și cineva o ajutase să treacă de la condiția de internă la cea de chiriașă. Cam asta se știa despre ea. Nu părea să aibă prieteni în afară de cei pe care și-i făcuse la Highbury și tocmai se întorsese dintr-o vizită la țară, la niște domnișoare care îi fuseseră colege de școală.

Era o fată foarte drăguță și genul ei de frumusețe îi plăcea Emmei în mod deosebit. Era scundă, plinuță și blondă, cu obrajii roșii și ochii albaștri, păr de culoare deschisă, trăsături regulate și în general o înfățișare foarte atrăgătoare. Înainte ca vizita să fi luat sfârșit, Emma era încântată de purtarea ei și foarte hotărâtă să se împrietenească cu ea. Nu o izbise nimic din cale afară de inteligent în conversația domnișoarei Smith, dar o găsea foarte simpatică — timidă, atât cât trebuie și dornică să vorbească, fără a încerca să se impună, arătând cuvenitul respect și recunoștință pentru că fusese primită la Hartfield. Era atât de sincer impresionată de eleganța și superioritatea casei de la Hartfield față de tot ceea ce văzuse ea până atunci, încât era limpede că are gust și merită să fie încurajată. Trebuie să fie încurajată. Acei dulci ochi albaștri și toate darurile ei naturale nu trebuie irosite în societatea proastă din Highbury. Cunoștințele pe care și le făcuse deja nu erau de talia ei. Prietenia celor de care abia se despărțise, deși erau oameni cumsecade, nu putea decât s-o păgubească. Era vorba de cei din familia

Martin, pe care Emma îi cunoștea, căci închiriaseră o fermă destul de mare a domnului Knightley și locuiau în parohia Donwell. Știa că sunt oameni de încredere și că domnul Knightley îi laudă, dar sunt cu siguranță grosolani și lipsiți de educație, și intimitatea cu ei era cu totul nepotrivită pentru o fată căreia nu-i lipsea decât puțină învățătură și manieră pentru a fi desăvârșită. Ea va fi aceea care o va supraveghea, o va învăța, o va despărți de societatea de proastă calitate și o va prezenta în lumea bună, ea îi va modela părerile și purtarea. Va fi o ocupație interesantă, dovedind bunele ei intenții, foarte potrivită cu situația ei, cu posibilitățile și disponibilitățile ei.

Fu atât de ocupată să admire cei doi ochi albaștri, să vorbească și să asculte, să-și facă toate aceste planuri în momentele de tăcere, încât seara trecu neobișnuit de repede, și gustările, care se serveau de regulă la sfârșitul unei asemenea vizite și la pregătirea cărora veghease la timpul potrivit, fură servite înainte ca ea să-și fi dat seama cât e de târziu. Cu o vioiciune care depășea solicitudinea ei obișnuită, deși nu se poate spune că Emma ar fi fost vreodată indiferentă la bunul mers al lucrurilor, cu acea bunăvoință a celor încântați de propriile lor idei, făcu onorurile mesei, servi pe toată lumea și recomandă chifteluțele de pui și stridiile cu sos, cu mare insistență, așa cum se cerea pentru niște oaspeți excesiv de politicoși, gata să nu mănânce nimic și să plece devreme.

În asemenea ocazii, în sufletul domnului Woodhouse se dădea o luptă grea. Îi plăcea să se pună masa, pentru că așa era moda pe vremea tinereții lui, dar fiind convins că gustările la ore târzii nu sunt sănătoase, era cuprins de păreri de rău, când vedea că s-au adus; și în timp ce, din ospitalitate, ar fi dorit ca musafirii să se înfrupte din toate, din grijă pentru sănătatea lor, se întrista amarnic la gândul că ei mănâncă. O farfurie cu fiertură subțire de ovăz putea să recomande oricui. Cu toate astea, călcându-și pe inimă, pe când doamnele făceau să dispară bunătățile de pe masă, le spunea:

— Doamnă Bates, îți propun să încerci un ou fiert. Un ou fiert moale nu strică la sănătate. Serie știe să fiarbă ouăle ca nimeni altul. N-aș sfătui pe nimeni să mănânce ouă fierte de altcineva — nu vă fie teamă, sunt foarte mici — un oușor acolo n-o să vă facă rău. Emma, dă-i domnișoarei Bates o bucățică de tartă, o bucățică mică. Noi avem numai tarte cu mere, nu trebuie să vă temeți de fructe prost conservate. Nu vă sfătuiesc să mâncați cremă de ouă. Doamnă Goddard, ce-ați zice de o jumătate de păhărel de vin. O jumătate de păhărel și restul apă. Nu cred să vă facă rău.

Emma îl lăsa pe tatăl ei să vorbească, dar avea grijă să ofere musafirilor cantități mai mari; și în seara asta îi făcu deosebită plăcere faptul că, la plecare, păreau cu toții mulțumiți.

Mulțumirea pe care o simțea domnișoara Smith era pe măsura dorințelor ei. Domnișoara Woodhouse era

o persoană atât de importantă în Highbury, încât perspectiva de a face cunoștință cu ea îi dăduse fiori de spaimă și plăcere; dar tânăra fată, umilă Și recunoscătoare, plecă foarte mulțumită, încântată de amabilitatea cu care se purtase domnișoara Woodhouse toată seara și de faptul ca la plecare chiar dăduse mâna cu ea!

CAPITOLUL IV

Curând, Harriet Smith deveni unul din oaspeții obișnuiți la Hartfield. Cum era iute și hotărâtă de fel, Emma nu întârzie s-o invite, s-o încurajeze, să-i spună să vină foarte des și pe măsură ce se cunoșteau mai bine, erau din ce în ce mai încântate una de alta. Emma își dăduse de la început seama cât de folositoare îi va fi Harriet ca tovarășă de plimbare. Doamna Weston era o pierdere importantă și din acest punct de vedere. Tatăl ei nu mergea niciodată mai departe de boschete, distanța îi ajungea pentru o plimbare pe care iarna o numea lungă, iar vara scurtă. De când se căsătorise doamna Weston, Emma nu se plimbase mai deloc. Se avântase odată singură până la Ran-dalls, dar nu era prea plăcut. Pe Harriet Smith o putea chema oricând avea chef de plimbare și asta devenea un avantaj important. Cu cât o vedea mai des, cu atât o aprecia mai mult, în toate privințele și planurile ei binevoitoare își găseau justificarea.

Desigur, Harriet nu era deșteaptă, dar avea o fire blândă, docilă, recunoscătoare, era străină de orice îngâmfare și nu dorea decât să se lase condusă de către o persoană pe care o admira. Faptul că se atașase de la început de ea era îmbucurător. Dorința de a se împrieteni cu oameni de lume și capacitatea de a prețui ceea ce era distins și inteligent arătau că nu era lipsită de gust, deși nu te puteai aștepta de la ea să înțeleagă foarte bine lucrurile. Emma devenise de acum

convinsă că Harriet Smith era exact prietena de care avea nevoie, exact acel „ceva" care lipsea din casa ei. O prietenă ca doamna Weston nu mai putea găsi. Nu exista, nici o ființă asemenea ei și Emma nici n-ar fi dorit să existe. Acum era vorba de ceva cu totul diferit, de un sentiment aparte, de sine-stătător. Pe doamna Weston o iubea cu recunoștință și stimă, pe Harriet o va îndrăgi pentru a o ajuta. Doamnei Weston nu avea ce să-i ofere, Harrietei îi oferea totul.

Primul pas spre a-i deveni folositoare Harrietei fu încercarea de a afla cine erau părinții ei, dar biata fată habar nu avea. Era dispusă să mărturisească orice îi sta în putință, dar asupra acestui subiect întrebările rămâneau fără răspuns. Emma se văzu nevoită să-și închipuie ce-i plăcea, dar nu putea crede că, dacă ea însăși ar fi fost într-o asemenea situație, n-ar fi descoperit adevărul. Harriet nu era perspicace. Se mulțumise să creadă ce auzise de la doamna Goddard și nu cercetase mai departe.

Vorbeau foarte mult despre doamna Goddard, despre profesoare și despre celelalte fete, despre școală în general și, dacă n-ar fi să punem la socoteală și cunoștințele din familia Martin de la ferma Abbey Mill, acestea ar fi fost singurele subiecte de conVersație. Dar familia Martin îi ocupa o mare parte din gânduri. petrecuse la ei două luni fericite și acum era bucuroasă să vorbească despre cât de mult îi plăcuse, ce bine era și ce minuni văzuse acolo. Emma îi încuraja dorința de a vorbi, amuzată de imaginea

unui grup de oameni pe care nu-i cunoștea bine și de simplitatea tinerească a Harrietei, care povestea cu atâta entuziasm că doamna Martin are „două saloane, două saloane foarte elegante, unul din ele mare cât sufrageria doamnei Goddard și are și o fată în casă care stă la ei de douăzeci și cinci de ani, și are opt vaci, două de rasa Alderneys și una mică, de rasă velsă, mică și foarte drăguță, și doamna Martin zicea, fiindcă ținea foarte mult la ea, să fie vaca ei. Și are și un chioșc în grădină unde o să ia ceaiul într-o zi, la anul, un chioșc foarte frumos, mare cât pentru douăsprezece persoane."

Câtva timp, Emma se amuză pur și simplu, fără a se gândi la amănunte dar, când înțelese mai bine despre ce fel de familie e vorba, i se treziră cu totul alte sentimente. Rămase cu ideea greșită că familia cuprindea o mamă, o fiică și un fiu cu soția lui, care locuiau împreună, dar când deveni evident că domnul Martin, care era unul din personajele povestirii și mereu era pomenit cu simpatie pentru bunătatea lui de a fi făcut un lucru sau altul, era burlac, adică nu exista nici o tânără doamnă Martin, nici o soție în toată istoria, începu să bănuiască primejdia care o păștea pe prietena ei din partea acestor oameni ospitalieri și cumsecade și înțelese că dacă nu-i va purta de grijă, prietena ei putea să decadă iremediabil.

Sub imperiul acestei revelații, Emma începu să pună întrebări mai numeroase și cu mai mult rost; o făcu în mod special pe Harriet să vorbească mai mult despre domnul Martin și observă că asta îi plăcea

fetei. Era ori când gata să sublinieze participarea lui la plimbările sub clar de lună și la jocurile vesele de seară și zăbovi mult asupra bunei lui dispoziții și politeții lui. Într-o zi colindase trei mile ca să-i aducă niște nuci, pentru că ea spusese că-i plac foarte mult, și în orice împrejurare era așa de îndatoritor! într-o zi l-a adus pe băiatul ciobanului în salon ca să-i cânte ei. Ei îi plăceau foarte mult cântecele. Și el știa puțin să cânte. Ea găsea că e foarte deștept și înțelege totul. Avea o turmă foarte frumoasă și chiar în timpul ședерii ei acolo i s-a oferit pentru lână un preț mai mare decât oricărui fermier din vecinătate. Știa că toată lumea îl vorbește de bine. Mama și surorile lui îl iubeau foarte mult. Doamna Martin i-a spus într-o zi (și se înroși spunând asta) că nimeni nu poate să aibă un fiu bun și că, ea e sigură, că atunci când se va însura, va fi un soț foarte bun. Nu că ea ar fi vrut să-l vadă însurat curând, nu se grăbea deloc."

„Bravo, doamnă Martin, gândi Emma, știi foarte bine ce vrei!”

„Și când a plecat, doamna Martin a fost așa de bună și i-a trimis doamnei Goddard o gâscă frumoasă, cea mai frumoasă gâscă pe care a văzut-o doamna Goddard vreodată. Doamna Goddard a gătit-o într-o duminică și le-a invitat pe toate trei profesoarele domnișoara Nash, domnișoara Prince și domnișoara Richardson, la masă."

— Domnul Martin presupun, nu e un om prea cult, dincolo de meseria lui ? Nu prea citește!

— O, ba da, adică nu — nu știu, dar cred că a citit foarte mult — dar nu cine știe ce. Citește Revista Agriculturii și niște cărți care sunt puse pe pervazul ferestrei. Și le citește numai pentru el, nu cu glas tare. Totuși, seara, câteodată, înainte de partida de cărți, ne citea și nouă din Viața mondenă, foarte distractiv. Și știu că a citit Vicarul din Wakefield. N-a citit însă Dragoste în pădure și nici Copiii mănăstirii. Nu auzise de cărțile astea, până nu le-am pomenit eu, dar e hotărât să le caute de îndată ce va putea.

Întrebarea următoare fu:

— Cum arată acest domn Martin ?

— O, nu e frumos, nu e frumos deloc. La început mi s-a părut chiar foarte urât, dar acum nu mi se mai pare. După un timp, nu ți se mai pare urât. Nu l-ați văzut niciodată ? Vine din când în când la Highbury și oricum trece călare o dată pe săptămână când se duce la Kingston. Trebuie să fi trecut de multe ori pe lângă dumneavoastră.

— Se poate. Poate l-am văzut de cincizeci de ori, fără să am idee cum îl cheamă. Un tânăr fermier, călare sau pe jos este o persoană care nu-mi atrage câtuși de puțin atenția. Fermierii sunt categoria de oameni cu care nu vreau să am de-a face. Dacă ar fi vorba de cineva care să-mi fie puțin inferior, dar să arate bine, poate că m-ar interesa; aș putea spera ori când să-i ajut cu ceva familia. Dar un fermier nu are nevoie de ajutorul meu și este deci într-un fel mai presus de mine, deși din alte puncte de vedere mai prejos, așa că nu merită atenția mea.

— Desigur, da. Nu prea cred că l-ați băgat de seamă, dar el vă cunoaște foarte bine, din vedere, vreau să zic.

— Nu mă îndoiesc, este probabil un tânăr respectabil. Știu că este și, ca atare, îi doresc numai bine. Cam câți ani crezi că are ?

— A împlinit douăzeci și patru pe opt iunie și ziua mea e pe douăzeci și trei, diferență de două săptămâni și o zi, nu e ciudat ?

— Numai douăzeci și patru! E prea tânăr ca să se însoare.

Maică-sa are dreptate să nu se grăbească. Se pare că o duce bine cum se află și dacă s-ar osteni să-l însoare ar regreta probabil. Peste vreo șase ani, dacă găsește o femeie cumsecade, de același rang cu el, și cu ceva bani, mai merge.

— Peste șase ani! Domnișoară Woodhouse, dar va avea treizeci de ani!

— Da, și asta e cel mai devreme pentru bărbații care nu s-au

născut cu avere. Îmi închipui că domnul Martin trebuie să muncească să-și strângă ceva avere — nu toți au de la început. Oricâți bani ar moșteni când va muri tatăl său, oricât de mare îi va fi partea din averea familiei, nu contează, pentru că sunt bani necesari în afaceri, bani care circulă și așa mai departe. Cu toate acestea, cu hărnicie și noroc, poate să se îmbogățească, cu timpul. E absolut imposibil să fi strâns ceva până acum.

— Desigur, n-a strâns nimic. Dar trăiesc foarte bine. N-au valet, dar în rest nu duc lipsă de nimic, și doamna Martin zicea că o să angajeze un băiat pe un an.

— Tare mult aș vrea, Harriet, când se va însura, oricât de târziu s-ar întâmpla asta, să nu cauți cu tot dinadinsul să-i cunoști soția. Știi, nu există prea multe obiecții împotriva surorilor lui, pentru că, oricum, au primit o educație aleasă, dar asta nu înseamnă că el are perspective să-și găsească o soție vrednică de atenția ta. Împrejurările nefericite în care te-ai născut ar trebui să te facă să fii foarte atentă cu cine te împrietenești. Nu încape nici o îndoială că ești fiica unui gentleman și trebuie să-ți păstrezi dreptul la această poziție socială prin tot ceea ce îți stă în putință. Vor fi mulți aceia cărora le va face plăcere să te umilească.

— Da, desigur, cred că sunt mulți. Dar când vin în vizită la Hartfield, și dumneavoastră, domnișoară Woodhouse, sunteți așa de bună cu mine, nu-mi mai e teamă de nimeni și nimic.

— Văd că înțelegi foarte bine puterea influenței, Harriet, dar aș vrea să-ți câștigi o poziție fermă în lumea bună, astfel încât să fii independentă chiar și de Hartfield și de domnișoara Woodhouse. Vreau să te văd mereu în tovărășia unor oameni de lume și pentru asta ar fi bine să renunți la orice cunoștințe nepotrivite. Prin urmare zic, dacă vei fi tot pe aici, când se va însura domnul Martin, Și nu te lași amăgită de prietenia cu surorile lui și să faci cunoștință cu soția lui, care va fi probabil o simplă fiică de fermier, fără educație.

— Desigur, da. Deși cred că domnul Martin nu s-ar însura decât cu o fată cu carte și cât de cât bine crescută. Totuși, nu vreau să vă contrazic, și sunt sigură că nu

voi dori să fac cunoștință cu soția lui. Le voi stima întotdeauna pe domnișoarele Martin, mai ales pe Elisabeth, și o să-mi pară rău să renunț la prietenia lor, pentru că sunt la fel de bine educate ca și mine. Dar dacă e vorba să se însoare cu o femeie proastă și vulgară, cu siguranță e mai bine să nu mă mai duc pe la ei, dacă se poate.

Emma îi urmări reflecțiile nehotărâte și își dădu seama că nu e vorba de vreun simptom îngrijorător. Tânărul fusese primul ei admirator, dar nu găsea că o mai leagă altceva de el și socotea că nu va întâmpina nici o opoziție din partea Harrietei dacă va încerca să pună ceva la cale în mod prietenesc.

Chiar a doua zi îl întâlniră pe domnul Martin, când se plimbau pe drumul spre Donwell. Nu era călare, și după ce o privi respectuos, își întoarse ochii, cu cea mai neprefăcută încântare, către tovarășa ei de drum. Emmei îi păru bine că are o asemenea ocazie să-l studieze; cei doi făcură câțiva pași împreună, discutând, și ea își formă deja o impresie. Înfățișarea lui era cuviincioasă și nu părea deloc prost, dar alte calități nu avea; și dacă era să-l compari cu un gentleman, pierdea cu siguranță tot ce câștigase din simpatia Harrietei. Harriet nu era insensibilă la bunele maniere, remarcase din proprie inițiativă gentilețea domnului Woodhouse, cu admirație și uimire. Domnul Martin arăta ca unul care nu are habar de maniere.

Rămaseră împreună doar câteva minute, pentru că nu trebuia s-o facă pe domnișoara Woodhouse să aștepte, și

Harriet se întoarse la ea în fugă, cu zâmbetul pe buze și într-o agitație pe care domnișoara Woodhouse spera să o potolească.

— Închipuiți-vă, să-l întâlnim așa din întâmplare, ce ciudat. Spunea că, numai așa într-o doară n-a luat-o spre Randalls. Nici nu credea că ne plimbăm pe aici. Credea că ne plimbăm spre Randalls în toate zilele. N-a putut găsi încă Dragostea în pădure. A fost așa de ocupat data trecută când a fost la Kingston, că a uitat de ea, dar se duce mâine, din nou. Ce ciudat, să-l întâlnim din întâmplare! Ei, ce spuneți, domnișoară Woodhouse, e așa cum v-ați așteptat ? Ce credeți despre el ? Găsiți că e chiar așa de urât ?

— E foarte urât, fără îndoială, remarcabil de urât; dar asta nici nu mai contează, pe lângă lipsa lui totală de manieră. N-aveam nici un drept să mă aștept la cine știe ce și nici nu mă așteptam, dar n-aș fi crezut să fie așa de caraghios, fără nici o ținută. Mi-l închipuiam, drept să-ți spun, cu mult mai bine.

— Desigur, zise Harriet, cu o voce umilită, nu e atât de nobil ca un nobil adevărat.

— Cred, Harriet, că de când ne cunoști ai avut ocazia, și nu o dată, să întâlnești niște nobili adevărați și ești probabil și tu izbită de deosebirea dintre ei și domnul Martin. La Hartfield ai văzut niște bărbați cu adevărat culți și binecrescuți. M-ar mira dacă, după ce i-ai văzut, nu ți-ai da seama că domnul Martin e dintr-o speță inferioară și nu te-ar uimi faptul că l-ai

găsit simpatic până acum. Nu ai încă sentimentul ăsta ? N-ai fost izbită ? Sunt sigură că trebuie să fi fost izbită de stângăcia lui și de bruschețea manierelor sale, și de grosolănia vocii, care nu mi s-a părut deloc a fi modulată.

— Bineînțeles că nu e ca domnul Knightley. Nu are ținută și nici nu pășește ca domnul Knightley, acum văd diferența. Dar domnul Knightley e un bărbat atât de bine!

— Nu se poate compara cu cea a domnului Martin. Nu găsești nici într-o sută unul pe fața căruia să se citească atât de clar cuvântul «gentleman», ca la domnul Knightley. Dar el nu e singurul gentleman cu care te-ai obișnuit în ultima vreme. Ce zici de domnul Weston sau de domnul Elton? încearcă să-l compari pe domnul Martin cu vreunul din ei. Compară felul în care se poartă, merg, vorbesc, păstrează tăcerea! Trebuie să vezi deosebirea.

— O, da, e o mare deosebire. Dar domnul Weston e aproape bătrân. Domnul Weston trebuie să aibă patruzeci, cincizeci de ani!

— Ceea ce dă mai mare valoare bunelor sale maniere. Cu cât cineva îmbătrânește, cu atât e mai important să aibă maniere; căci vorbitul tare, grosolănia și stângăcia devin mai supărătoare și mai dezgustătoare cu vârsta. Ceea ce se poate trece cu vederea la tinerețe e detestabil la bătrânețe. Domnul Martin e acum stângaci și repezit, cum va fi el la vârsta domnului Weston ?

— Nu se poate spune, într-adevăr, răspunse Harriet, destul de serioasă.

— Dar se poate ghici. Va fi un fermier grosolan și vulgar, total indiferent la aspectul lui exterior și care se gândește numai la câștig.

— Așa va fi ? Asta e foarte rău!

— Afacerile lui l-au făcut deja grosolan și asta reiese foarte clar din faptul că a uitat să întrebe de cartea pe care i-o recomandaseși tu. Se gândește prea mult la bani ca să se mai poată ocupa și de altceva, și e și normal pentru un om care vrea să facă avere. Ce are el de-a face cu cărțile ? N-am nici o îndoială că va strânge avere, cu timpul va deveni bogat, iar faptul că e analfabet Și necioplit nu trebuie să ne deranjeze pe noi.

— Mă întreb cum de-a uitat, în legătură cu cartea, fu tot ce Harriet putu răspunde, pe un ton de gravă neplăcere, pe care Emma găsi de cuviință s-o lase să se dezvolte de la sine. De aceea, pentru câtva timp, nu mai zise nimic. Începu un alt subiect astfel:

— Într-o privință, poate domnul Elton este superior prin manierele sale domnului Knightley și domnului Weston. E mai delicat. Poate fi mai degrabă dat de exemplu. Domnul Weston e deschis, iute, aproape nepoliticos și asta place la toată lumea, dar ii stă bine numai lui, care e mereu bine dispus, dar nu e ceva care să poată fi recomandat și altora. La fel și cu maniera directă, decisă, de stăpân, a domnului Knightley, deși lui i se potrivește; silueta și înfățișarea sa, poziția lui socială îi permit asta; dar dacă vreun

tânăr ar încerca să-l imite, ar deveni nesuferit. Dimpotrivă, domnul Elton poate servi drept model oricărui tânăr. Domnul Elton e bine dispus, vesel, politicos, gentil... În ultima vreme, mi se pare că a devenit foarte gentil. Nu știu dacă vrea să câștige favorurile vreuneia din noi, printr-un surplus de delicatețe, dar mi se pare că este chiar mai delicat decât era înainte. Cred că, dacă vrea ceva, e să-ți placă ție. Nu ți-am spus ce-a zis despre tine zilele trecute ?

Apoi repetă o apreciere personală pe care o scosese de la domnul Elton și pe care acum o putea pune în valoare; iar Harriet se înroși, zâmbi și spuse că pe domnul Elton l-a găsit întotdeauna simpatic. Emma decisese să se folosească de domnul Elton însuși pentru a-l scoate pe tânărul fermier din capul Harrietei. Socotea că ar fi o căsătorie minunată și că ar avea acum o ocazie sigură să-și aroge meritul de a o fi pus la cale. Îi era numai teamă că toată lumea își va da seama și o va prevedea. Totuși, nu era probabil ca cineva să i-o ia înainte, căci ideea îi trecuse prin cap chiar din prima seară a sosirii Harrietei la Hartfield. Cu cât se gândea mai mult, cu atât i se părea mai potrivită. Situația domnului Elton era foarte prielnică, el însuși era un gentleman și nu avea prieteni sau rude de joasă speță; în același timp, nu era dintr-o familie care să facă obiecții la îndoielnica origine a Harrietei. Avea o casă îndestulată pentru ea, și după câte își închipuia Emma, un venit destul de mare, căci, deși parohia Highbury nu era întinsă, se știa că el mai

are și niște proprietăți. Îl aprecia pentru că era un tânăr bine dispus, cu bune intenții și respectabil; știa și înțelegea tot ce trebuia despre lume.

Avusese deja o satisfacție să-l audă spunând că Harriet e frumoasă, ceea ce, credea ea, cu desele întâlniri de la Hartfield, era de ajuns ca el să se îndrăgostească, iar în ce o privea pe Harriet, nu încăpea îndoială că numai ideea că el îi acordă atenție va atârna greu în balanța sentimentelor ei. Era realmente un tânăr foarte simpatic, care ar fi plăcut oricărei femei cu bun simț. Lumea îl socotea foarte frumos, se bucura de admirația generală, deși nu și de a Emmei, pentru că îi lipsea acea distincție a trăsăturilor pe care ea o considera strict necesară. Dar fata asta, care putea să fie încântată că un oarecare Robert Martin se duce călare după nuci de dragul ei, va fi cu atât mai ușor cucerită de admirația domnului Elton.

CAPITOLUL V

— NU ȘTIU, DOAMNA WESTON, CE PĂRERE aveți dumneavoastră, zise domnul Knightley, despre această intimitate dintre Emma și Harriet Smith, dar eu cred că nu duce la nimic bun.

— La nimic bun ? Chiar credeți că nu duce la nimic bun ? De ce ?

— Cred că prietenia asta îi strică atât uneia, cât și celeilalte.

— Mă surprinde ce spuneți, domnule! Emma n-are cu ce să-i strice Harrietei și, pentru că îi oferă o nouă preocupare, s-ar putea spune că nici Harriet nu-i strică Emmei. A fost o mare plăcere pentru mine să observ cum s-au împrietenit. Ce păreri deosebite avem! Să crezi dumneata că prietenia asta le strică! Bineînțeles că de aici o să începem să ne certăm, ca de obicei, când e vorba despre Emma, domnule Knightley.

— Poate credeți că am venit dinadins să mă cert cu dumneavoastră, știind că Weston e plecat și că sunteți singură pe câmpul de bătălie.

— Domnul Weston ar fi fără îndoială de partea mea dacă ar fi aici, pentru că are aceeași părere ca și mine asupra acestui subiect. Chiar ieri vorbeam despre asta și căzusem de acord că Emma a avut noroc să găsească la Highbury o fată cu care să se poată împrieteni. Domnule Knightley, nu vă pot socoti un bun judecător în acest caz. Sunteți obișnuit cu viața de unul singur și nu știți cât de mult face să ai un tovarăș; și probabil că nici un bărbat nu

Știe ce bine se simte o femeie în compania cuiva de același sex, mai ales dacă așa a fost obișnuită. Îmi închipui ce obiecții aduceți Harrietei Smith. Nu dovedește superioritatea pe care o prietenă a Emmei ar trebui să o aibă. Dar, pe de altă parte, cum Emma vrea să o facă să știe mai multe, va fi un imbold și pentru ea însăși să citească mai mult. Vor citi împreună. Stiu că dorește asta din tot sufletul.

— Emma dorea din tot sufletul să citească mai mult de când avea doisprezece ani. Am văzut foarte multe liste întocmite de ea, liste de cărți foarte bune pe care voia să le citească în întregime, foarte bine alese, foarte bine ordonate, după alfabet sau după alte criterii. Lista pe care a întocmit-o pe când avea numai paisprezece ani, mi-aduc aminte, dovedea o maturitate de gândire remarcabilă. Am și păstrat-o câtva timp și probabil că acum a întocmit o listă și mai bună. Dar mi-am pierdut speranța că Emma ar putea să citească în mod conștiincios. Nu se va supune niciodată la ceva care cere muncă și răbdare și nu va renunța la imaginație în favoarea rațiunii. Acolo unde domnișoara Taylor n-a reușit s-o stimuleze Harriet Smith nu are nici o șansă. N-ați fost în stare s-o convingeți să citească nici jumătate din cât ați fi dorit, știți foarte bine.

— Probabil, răspunse doamna Weston, așa gândeam pe atunci dar de când ne-am despărțit, nu-mi mai aduc aminte dacă Emma făcea ceva împotriva dorințelor mele.

— Desigur, nu v-ar face plăcere să vă amintiți ceva supărător, zise domnul Knightley, cu înțelegere, și se opri pentru câteva clipe.

— Dar eu, adăugă el curând după aceea, care am fericirea de a fi rămas imparțial, trebuie să văd, să aud, să-mi amintesc. Emma e o răsfățată, pentru că a fost cea mai deșteaptă din familie. Când avea zece ani, a avut nenorocul să găsească răspunsul la întrebări care o încurcau pe sora ei la șaptesprezece. A fost totdeauna iute și sigură de ea, Isabella era înceată și timidă. Și, la doisprezece ani, Emma era stăpâna casei și a dumneavoastră a tuturor. Mama ei, pe care a pierdut-o, era singura persoană care îi putea ține piept. Îi moștenește calitățile și probabil că ei i s-ar fi supus.

— Domnule Knightley, cred că dacă ar fi trebuit să plec de la familia Woodhouse, să-mi caut un alt post, nu dumneavoastră erați omul de la care să cer o recomandare. N-ați spus nimănui o vorbă bună despre mine. Sunt sigură că m-ați socotit, dimpotrivă, foarte puțin capabilă pentru slujba pe care o aveam.

— Da, zise el zâmbind. Aveți un loc mai bun aici, sunteți foarte capabilă pentru slujba de soție și nu pentru cea de guvernantă. De altfel, cât ați stat la Hartfield, nu ați făcut altceva decât să vă pregătiți pentru a deveni o bună soție. Poate că nu i-ați dat Emmei o educație completă, așa cum ar fi fost de așteptat din partea dumneavoastră, în schimb ați primit o foarte bună educație de la ea, într-o privință legată direct de căsnicie. Ați

învățat să vă supuneți și să faceți ce vi se cere. Dacă Weston m-ar fi rugat să-i recomand o soție, aș fi spus cu siguranță: domnișoara Taylor.

— Mulțumesc, domnule, dar pentru un om ca domnul Weston nu e greu să fii o bună soție.

— De aceea, să spun drept, mi-e teamă că vă irosiți deprinderile de pomană și că, fiind gata să îndurați, nu veți avea nimic de îndurat. Totuși, să nu disperăm. Weston poate să se supere, din senin, ca tot omul căruia îi merge bine, sau poate fiul îi va aduce cine știe ce pacoste pe cap.

— Sper că nu! Nu se poate. Nu, domnule Knightley, dinspre partea asta nu ne putem aștepta la rele.

— Nici eu nu mă aștept, de altfel. Voiam numai să înșir posibilitățile care există. Nu am pretenția, ca Emma, că am geniu la ghicit și preziceri. Sper din toată inima că tânărul are meritele unui Weston și averea unui Churchill. Dar, Harriet Smith, n-am terminat cu Harriet Smith! Cred că e cea mai proastă alegere pe care putea s-o facă Emma. Nu știe nimic și se uită la Emma ca și când ea ar ști totul. E o lingușitoare prin tot ce face, cu atât mai păgubitoare cu cât e sinceră! Ignoranța ei e o permanentă lingușire pentru Emma. Cum poate Emma să-și închipuie că mai are ceva de învățat, când Harriet îi oferă încântătoarea ocazie de a se arăta superioară ? în ce o privește pe Harriet, aș spune că nici ea nu are de câștigat din prietenia asta. Hartfield o va umple de ifose și astfel o va exclude din celelalte locuri pe care le-ar putea frecventa. Va deveni exact atât de

manierată cât să nu se mai simtă bine printre aceia din a căror categorie face parte, prin naștere și poziția ei socială. Poate greșesc, dar nu cred că teoriile Emmei pot da unei fete tărie de caracter sau capacitatea de a se adapta în mod rațional la diferite împrejurări din viață. Emma poate numai s-o cizeleze puțin.

,— Nu știu, poate eu am mai multă încredere în capacitățile Emmei, sau poate mă interesează mai mult situația -ei prezentă, dar nu m-aș plânge de prietenia asta. Ce bine arăta seara trecută!

— A, dumneavoastră preferați să vorbiți despre fizicul și nu despre mintea ei! Foarte bine, nu voi încerca acum să neg că Emma e drăguță.

— Drăguță ? Dar e frumoasă, domnule. Vă puteți imagina o femeie mai aproape de perfecțiune decât Emma, la chip și la trup ?

— Nu știu ce mi-aș putea imagina, dar mărturisesc că rar am văzut un chip care să-mi placă mai mult. Dar, ca vechi prieten, sunt probabil părtinitor.

— Asemenea ochi, cu adevărat căprui, și așa strălucitori, trăsăturile fine, ținuta zveltă și obrazul ca o floare. Tocmai cât trebuie de înaltă și subțire, și dreaptă! Respiră sănătate, nu numai prin bujorii obrajilor, dar și așa, cum merge, cum își ține capul, cum se uită. Se spune câteodată despre câte un copil că e „icoana sănătății". Emma mă face întotdeauna să mă gândesc la icoana sănătății unui om mare. E drăgălășenia întruchipată, domnule Knightley, nu-i așa?

— Are un fizic fără cusur, într-adevăr, răspunse el. Sunt întru totul de acord cu dumneavoastră. Îmi place să mă uit la ea și aș adăuga la laudele dumitale pe aceea că nu e încrezută. Având în vedere frumusețea ei, e de mirare cât de puțin o preocupă; vanitatea ei are altă sursă. Doamnă Weston, mie tot nu-mi place prietenia ei cu Harriet Smith, și tot cred că le strică la amândouă.

— Și eu, domnule Knightley, rămân încredințată că nu le strică deloc. Cu toate micile ei cususruri, Emma e o fată minunată. Unde găsești o fiică mai bună, o soră mai iubitoare și o prietenă mai adevărată ? Nu și nu, ea are toate însușirile în care se poate avea încredere, nu va face rău nimănui, nu va comite nici o greșeală gravă; dacă greșește o dată, are de o sută de ori dreptate.

— Foarte bine, nu vă mai bat la cap. Emma va fi un înger, și eu îmi păstrez veninul până la Crăciun, când vor veni John și Isa-bella. John o iubește pe Emma cu o dragoste rațională, nu oarbă, și Isabella e totdeauna de acord cu el, în afară de cazul că e vorba de copii. Sunt sigur că vor fi de părerea mea!

— Știu că o iubiți cu toții prea mult ca să fiți nedrepți sau răi cu ea;dar, iertați-mă, domnule Knightley, dacă îmi dau libertatea, consider, știți, că am privilegiul de a vorbi în numele mamei ei, libertatea de a spune că nu cred că duce la nimic bun să se discute atâta despre prietenia asta cu Harriet Smith. Iertați-mă, vă rog, dar chiar dacă veți ajunge la concluzia că prietenia lor este dăunătoare, nu vă puteți aștepta

ca Emma, care n-are de dat socoteală decât tatălui ei, care e de altfel perfect de acord cu ea, să pună capăt acestei relații, atâta timp cât ei îi face plăcere. De atâția ani, treaba mea este să dau sfaturi, așa că, domnule Knightley, să nu vă mire că îmi practic încă meseria.

— Deloc, strigă el. Vă mulțumesc foarte mult pentru sfat. E foarte bun și va avea o soartă mai bună decât au avut sfaturile dumneavoastră până acum, pentru că îl voi urma.

— Doamna John Knightley se sperie repede și poate să se îngrijoreze de soarta surorii ei.

— Prea bine, doamnă, îmi voi păstra grijile pentru mine. Emma mă interesează în mod sincer. Isabella, deși îmi e mai apropiată, fiindu-mi cumnată, nu mi-a trezit un interes mai mare, poate nici atât. E un fel de neliniște și curiozitate în ceea ce simt pentru Emma. Mă întreb ce-o să se întâmple cu ea ?

— Și eu. zise doamna Weston, mă întreb mereu.

— Întotdeauna spune că nu vrea să se mărite, ceea ce nu înseamnă, bineînțeles, nimic. Dar nu am idee dacă a văzut vreodată un bărbat care să-i placă. N-ar fi rău să se îndrăgostească de cineva care să-i merite iubirea. Aș vrea s-o văd pe Emma îndrăgostită și cuprinsă de îndoieli, i-ar face bine. Dar nu e nimeni prin împrejurimi s-o cucerească și iese atât de rar.

— Într-adevăr, nu prea are motive să-și schimbe hotărârea, zise doamna Weston; și e așa de fericită la Hartfield. , N-aș vrea

să se nască o dragoste care să-i creeze dificultăți bietului domn Woodhouse. Deocamdată nu-i recomand Emmei să se mărite, deși nu vreau să fie lipsită de bucuria asta, te asigur.

Cu aceste vorbe, doamna Weston voia să ascundă niște planuri dragi ei și domnului Weston asupra acestei probleme. Cei de la Randalls aveau niște dorințe cu privire la Emma, dar nu voiau să fie bănuite. Domnul Knightley trecu, repede și liniștit, la un alt subiect.

— Ce crede Weston despre vreme ? O să plouă ? Și o convinse astfel că nu mai avea nimic de spus și de presupus despre Hartfield.

CAPITOLUL VI

EMMA NU AVEA NICI O înDOIALA CA reușise să îndrepte imaginația Harrietei în direcția potrivită și dăduse un scop înalt vanității ei tinerești, pentru că acum găsea că e mult mai convinsă de faptul că domnul Elton este un bărbat remarcabil de frumos, cu purtări alese. Și, cum nu se putea îndoi nici de cursul ascendent al admirației lui, exprimată prin diverse aluzii, se încredința repede că simpatia care se năștea în sufletul Harrietei nu va rămâne fără răspuns. Era sigură că domnul Elton e în mod clar pe cale de a se îndrăgosti, dacă nu gata îndrăgostit. Nimic nu o neliniștea în privința lui. Vorbea despre Harriet și o lăuda atât de călduros încât nu putea fi vorba decât de o pasiune pe care timpul o va consolida. Faptul că observase progresele în educația Harrietei, de la venirea ei la Hartfield, era una din cele mai bune dovezi de afecțiune crescândă.

— Ați înzestrat-o pe domnișoara Smith cu tot ceea ce îi lipsea, zicea el, ați făcut-o să fie grațioasă și degajată. Era numai o fată frumoasă când a venit aici, dar, după părerea mea, datorită dumneavoastră, la aceasta s-au adăugat calități infinit superioare darurilor ei naturale.

— Îmi pare bine că și dumneavoastră socotiți că i-am fost de folos; Harriet însă nu avea nevoie decât să fie pusă în lumină și să învețe niște lucruri mărunte. Avea de la natură o inimă bună și o fire neafectată. N-am făcut cine știe ce!

— Dacă ar fi admisibil să contrazici o doamnă..., zise galant domnul Elton.

— Probabil am făcut-o să fie mai hotărâtă, am învățat-o să judece" niște lucruri de care nu prea se izbise până acum.

— Exact așa, asta m-a frapat și pe mine! E mult mai hotărâtă. Se vede că a lucrat o mână pricepută.

— Și plăcerea a fost mare! Niciodată n-am întâlnit pe cineva cu un caracter mai ales.

— Nu mă îndoiesc. Spuse asta cu un fel de oftat, care arăta că e vorba de un îndrăgostit.

Fu și mai încântată a doua zi de felul în care el o seconda în dorința ei de a face portretul Harrietei.

— Ți s-a făcut vreodată portretul, Harriet ? zise ea. Ai pozat vreodată ?

Harriet tocmai ieșea din cameră și se opri numai pentru a spune cu o fermecătoare naivitate:

— O, Doamne, nu, niciodată!

De îndată ce ieși, Emma exclamă:

— Ce minunat ar fi un portret al ei! Mi-aș da toată averea să-l am! Mă bate gândul să-ncerc s-o desenez chiar eu. Dumneavoastră n-aveți de unde să știți, dar acum doi sau trei ani îmi plăcea foarte mult să desenez. Am încercat să fac portretul câtorva dintre prieteni și lumea zicea că am ochi bun. Însă, nu știu de ce, am renunțat, m-am săturat. Dar, zău că m-aș apuca din nou dacă Harriet ar vrea să-mi pozeze. Ce drăguț ar fi să avem portretul ei!

— Dar vă implor, va fi minunat, într-adevăr, domnișoară Woodhouse, să vă folosiți acest splendid talent asupra prietenei dumneavoastră. Știu despre desenele dumneavoastră, cum ați putut crede că sunt străin de ele ? Camera asta e plină de flori și peisaje făcute de dumneavoastră, și doamna Weston are niște tablouri inimitabile în salonul ei, la Randalls.

„Da, băiete, gândi Emma, dar ce are a face asta cu portretele. Habar nu ai de desen! Nu te preface încântat de desenele mele. Păstrează-ți încântarea pentru chipul Harrietei."

— Ei bine, dacă sunteți așa de drăguț să mă încurajați, domnule Elton, cred că am să încerc. Trăsăturile Harrietei sunt foarte fine și va fi greu să-i fac portretul, și totuși, forma ochiului e de un fel special, și liniile din jurul gurii, asta trebuie prins.

— Exact așa, forma ochiului și liniile din jurul gurii, nu mă îndoiesc că veți reuși. Vă rog, vă rog, încercați! Așa, făcut de dumneavoastră, va fi într-adevăr un portret minunat.

— Dar mi-e teamă, domnule Elton, că Harriet n-o să vrea să pozeze. Se gândește atât de puțin la frumusețea ei! N-ați observat cum mi-a răspuns ? Era limpede că voia să spună; „De ce să mi se facă portretul ?"

— Da, am observat, vă asigur! Nu mi-a scăpat. Totuși, nu cred că va fi greu de convins.

Harriet se întoarse curând după acestea și propunerea i se făcu imediat. Nu putu să

se opună multă vreme insistențelor bine intenționate ale celor doi.

Emma voia să înceapă imediat lucrul, drept care aduse o mapă ce conținea diversele ei încercări de portrete, căci nu fusese terminat nici unul. Trebuiau să decidă ce dimensiune este cea mai potrivită pentru Harriet.

Întinse pe masă toate încercările: miniaturi, busturi, trei sferturi, creion, pastel, acuarele, toate fuseseră începute pe rând. Întotdeauna voia să facă totul și, atât la desen, cât și la muzică, făcuse destule progrese față de puținul efort depus. Știa să cânte la pian și avea și voce și desena aproape în orice stil. Dar totdeauna îi lipsise perseverența și niciodată nu ajunsese la măiestria pe care și-ar fi dorit-o. Își cunoștea limitele priceperii, atât la desen, cât și la muzică, dar nu voia să i le știe și alții și chiar era bucuroasă să fie complimentată mai mult decât merita.

Desenele nu erau lipsite de merit — cel care abia fusese început era probabil cel mai reușit. Emma avea stil, dar, chiar dacă ar fi fost cu mult mai puțin reușite, sau de zece ori mai bune, încântarea și admirația celor doi prieteni ai săi ar fi fost la fel de mare. Erau amândoi în extaz. Un portret face plăcere oricui, și realizările domnișoarei Woodhouse erau cu totul extraordinare.

— Nu vă pot oferi prea multe chipuri. N-am avut decât familia mea la îndemână. Aici e tata, tot tata, dar ideea de a poza pentru un portret îl enerva așa de tare că n-am putut lucra decât pe furiș, și nu seamănă prea bine. Doamna Weston, tot

doamna Weston, și iar doamna Weston, cea mai bună prietenă a mea, în orice împrejurare. Poza ori de câte ori o rugam. Asta e sora mea, cu fața ei fină și distinsă, seamănă destul de bine. Aș fi făcut un portret foarte bun, dacă ar fi pozat mai mult; dar se grăbea așa de tare să mă vadă desenându-i pe copii. Uite și portretele lor! Henry, John, Bella, pe toată coala, și seamănă toți între ei. Așa mult voia să-i desenez, că n-am avut încotro, dar e greu să faci un copil de trei-patru ani să stea liniștit și în nici un caz nu e treabă ușoară să le faci portretul. Tot ce poți să prinzi e expresia și culoarea. Uite schița celui de-al patrulea, care era sugar. L-am desenat când dormea pe canapea și funda seamănă într-adevăr foarte "bine. Își cuibărise capul de minune, seamănă foarte bine. Sunt foarte mândră de George. Și colțul canapelei e perfect. Și asta e ultima, zise ea, dând la iveală o schiță mică înfățișând un bărbat în picioare, ultima și cea mai bună, cumnatul meu, John Knightley. Nu mai aveam mult până s-o termin, când, m-am înfuriat, am pus-o deoparte și am jurat să nu mai fac portrete. Din cauza lor m-am înfuriat, pentru că, după ce m-am chinuit atât și am făcut un portret foarte bun (doamna Weston și cu mine am căzut de acord că seamănă perfect), numai că era prea frumos, mai bine ca în realitate, dar asta era o greșeală bine venită, după toate astea, scumpa noastră Isabella s-a mulțumit cu o oarecare apreciere rece: „Da, seamănă puțin, dar el e mult mai frumos în realitate." A fost așa de greu să-l

convingem să pozeze, ca și când îmi făcea cine știe ce mare favoare, și n-am putut suporta toate astea. N-am mai vrut să termin portretul, ca să-l pună apoi în casă și să se scuze la toți cei care calcă prin Brunswick Square că trebuie să le rănească privirile cu un asemenea tablou. Cum vă spuneam, am jurat să nu mai desenez pe nimeni altcineva. Dar pentru Harriet, sau mai degrabă pentru plăcerea mea, îmi voi călca promisiunea făcută. Oricum, nu sunt în primejdie să am de-a face cu un soț sau o soție, cel puțin deocamdată!

Domnul Elton părea, exact atât cât se cuvine de surprins și de încântat de idee și repeta mereu:

— Nu e vorba de nici un soț sau soție, cel puțin deocamdată, într-adevăr, cum spuneți. Exact așa, nu e vorba de soți și soții! arătând că a înțeles foarte bine la ce făcea aluzie, așa încât Emma începu să se întrebe dacă n-ar fi bine să-i lase imediat singuri. Dar, cum dorea să deseneze, declarația trebuia să mai aștepte.

Se decise repede asupra dimensiunilor și tipului de portret. Urma să o înfățișeze pe Harriet în întregime și să fie executat în acuarelă, ca și cel al domnului Knightley, și era sortit, dacă i se va permite plăcerea, să fie așezat deasupra căminului.

Începură lucrul, și Harriet, așa cum zâmbea, se înroșea, se temea că nu are atitudinea potrivită, era pentru ochii pătrunzători ai artistei o încântătoare imagine a tinereții. Dar domnul Elton nu prea avea ce face, se tot învârtea pe lângă ea și urmărea fiecare trăsătură de penel.

Crezuse că o să se așeze undeva, unde putea să privească fără a o deranja; dar fu nevoită să pună capăt situației, cerându-i să stea în altă parte. Apoi îi veni ideea să-l pună să citească.

„Dacă va fi așa de bun să le citească, ar fi foarte drăguț din partea lui! I-ar face și ei lucrul mai ușor și ar micșora plictiseala domnișoarei Smith."

Domnul Elton era foarte fericit. Harriet asculta și Emma desena în liniște. Trebuia totuși să-i permită să vină să se uite, și încă destul de des, dacă n-ar fi cerut asemenea permisiune, nu s-ar fi putut numi îndrăgostit. Era gata, la cea mai mică oprire a creionului, să sară pentru a vedea ce progres s-a mai făcut și a se arăta încântat. Nu poate să-ți displacă dacă cineva te încurajează atit de mult, pentru că în marea lui admirație domnul Elton începu să distingă asemănarea încă înainte ca aceasta să fi existat. Nu putea conta pe ochiul lui, dar cât privește dragostea și solicitudinea, era ireproșabil.

După prima zi de desen, totul mergea bine și schița era destul de reușită ca Emma să fie dornică să continue. Asemănarea era perfectă, avusese norocul să prindă atitudinea. Voia numai să retușeze puțin silueta, să-i dea mai multă înălțime și, desigur, mai multă distincție. Era încredințată că va fi un desen frumos din toate punctele de vedere și că își va îndeplini rolul de a lăsa ca amintire frumusețea uneia și priceperea celeilalte. Tabloul va sta mărturie pentru prietenia lor și de asemeni pentru toate acele

agreabile amănunte pe care le va adăuga afecțiunea născândă a domnului Elton.

Harriet urma să pozeze din nou, a doua zi, și domnul Elton, exact așa cum se cuvenea, ceru permisiunea să ia și el din nou parte și să le citească în continuare.

—: Cu toată plăcerea, vom fi fericite să fiți cu noi!

A doua zi, Emma continuă să deseneze cu mult spor, încurajată de aceleași complimente și remarci favorabile, care îi subliniau succesul și îi dădeau satisfacție. Toți cei care îl vedeau, îl admirau, dar domnul Elton era într-o încântare continuă și îi lua apărarea împotriva oricărei critici.

— Domnișoara Woodhouse a înfrumusețat-o pe prietena dânsei exact atât cât trebuie, observă doamna Weston, fără a avea cea mai mică bănuială că se adresează unui îndrăgostit. Expresia ochilor e foarte corectă, dar domnișoara Smith nu are asemenea gene și sprâncene. Asta e un defect al feței sale.

— Credeți ? zise el. Nu pot să fiu de acord. Mie mi se pare că asemănarea e perfectă, pentru fiecare trăsătură în parte. N-am văzut în viața mea un portret mai reușit. Trebuie să ne gândim și la efectul umbrei.

— Ai făcut-o prea înaltă, Emma, zise domnul Knightley. Emma știa că a făcut-o într-adevăr foarte înaltă, dar nu voia să recunoască, iar domnul Elton adăugă cu căldură:

— O. nu, nu e deloc prea înaltă, chiar deloc. Gândiți-vă că stă pe scaun, ceea ce schimbă oricum... și așa cum e, îți dă exact

impresia..., și trebuie păstrate proporțiile. Proporțiile, știți... O, nu, dă exact impresia înălțimii reale a domnișoarei Smith, exact așa, zău!

— E foarte drăguță, zise domnul Woodhouse. Foarte drăguț făcută. Ca toate desenele tale, draga mea. Nu cunosc pe nimeni care să deseneze așa de bine ca tine. Singurul lucru, care într-adevăr nu-mi place, este că stă afară și are numai un șal subțire pe umeri, te face să te gândești la guturai.

— Dar, tată, se presupune că e vară, o zi călduroasă de vară. Uită-te la copac!

— Dar nu e bine să ședi niciodată afară, draga mea.

— Dumneavoastră, domnule, puteți spune orice, strigă domnul Elton, dar trebuie să vă mărturisesc că, după părerea mea, ideea de a așeza pe domnișoara Smith afară a fost foarte fericită. Și copacul e făcut intr-un stil inimitabil! Orice altă situație ar fi corespuns mult mai puțin personajului. Naivitatea purtărilor domnișoarei Smith! — și totul, o, e splendid! Nu pot să-mi iau ochii de la el. N-am mai văzut un asemenea tablou.

Imediat se ivi necesitatea de a înrăma tabloul, și aici existau niște dificultăți. Trebuia înrămat imediat, trebuia înrămat la Londra și comanda trebuia să fie făcută de o persoană inteligentă, pe gustul căreia se putea conta și nu trebuia să se apeleze la Isabella, care făcea în mod obișnuit asemenea comisioane, pentru că era iarnă și domnul Woodhouse nu putea suporta ideea ca ea să iasă din casă pe ceața din decembrie. Dar de îndată ce problema fu

comunicată domnului Elton, se rezolvă de la sine. Curtoazia lui era gata să răspundă la cel mai mic apel. „Este posibil să i se încredințeze lui comisionul, ce plăcere i-ar face să-l execute! Putea oricând să plece călare la Londra. Era imposibil să-și exprime recunoștința pentru posibilitatea de a le face un asemenea serviciu."

„Foarte drăguț din partea lui! Dar nu putea să suporte ideea, cum o să-i dea lui o misiune atât de anevoioasă ?" Cu aceste vorbe Emma provocă dorita repetare a cererii și a asigurărilor, și în câteva minute totul se aranjase.

Domnul Elton urma să ducă tabloul la Londra, să aleagă rama, să dea instrucțiuni, și Emma era de părere că va putea împacheta tabloul astfel încât să nu-l incomodeze. În același timp, lui îi era teamă că nu se deranjează destul.

— Ce prețioasă povară, zise el, cu un suspin ușor, luând tabloul.

„Omul ăsta e parcă prea curtenitor pentru a fi îndrăgostit, gândi Emma, aș spune eu, dacă n-ar exista o mie de feluri de a fi îndrăgostit. E un tânăr minunat și va fi exact ce trebuie pentru Harriet. Va fi și el «exact așa, zău», după cum zice chiar el; dar suspină și se pierde și inventează complimente mai mult decât aș suporta dacă ar fi vorba de mine. Mă complimentează destul și așa, ca prietenă. Probabil îmi e recunoscător pentru Harriet."

CAPITOLUL VII

CHIAR în ZIUA CÂND DOMNUL ELTON plecă spre Londra, Emma avu din nou ocazia să-i fie de folos prietenei sale. Harriet venise, ca de obicei, la Hartfield dimineața și, după un timp, plecase cu intenția de a se întoarce la ora cinei. Se întoarse însă mult mai devreme și într-o grabă și agitație care arătau că s-a întâmplat ceva deosebit. Se citea pe fața ei că vrea să facă mărturisiri și, în jumătate de minut, Emma era la curent cu totul. Auzise, de îndată ce ajunsese la doamna Goddard, că domnul Martin trecuse pe acolo cu o oră mai devreme și, văzând că nu e acasă și nu se știe când va veni, lăsase pentru ea un pachețel din partea surorii lui și plecase. Deschizând pachețelul, găsise, în afară de cele două cântece pe care i le dăduse Elisabetei să le copieze, o scrisoare adresată chiar ei. Scrisoarea era de la el, de la domnul Martin, și conținea în mod explicit o cerere în căsătorie. „Cine și-ar fi închipuit ? Era așa de uimită, că nu știa ce să facă. Da, o cerere în căsătorie în toată regula, și o scrisoare foarte bine scrisă, cel puțin așa i se părea ei. Și scria ca unul care o iubește într-adevăr foarte mult, dar nu avea cum să știe precis, și așa că ea a venit cât de repede a putut s-o întrebe pe domnișoara Woodhouse ce să facă". Emmei îi era aproape rușine că prietena ei arăta atâta plăcere și atâta îndoială.

— Pe cuvântul meu, strigă ea, tânărul e hotărât să nu piardă nimic din lipsă de

îndrăzneală. Vrea să se însoare cât mai bine.

— Vreți să citiți scrisoarea, vă rog frumos, strigă Harriet. Aș dori foarte mult să o citiți.

Emma nu se lăsă mult rugată. Citi și fu de-a binelea uimită. Stilul scrisorii întrecea cu mult așteptările ei. Nu numai că nu avea greșeli de gramatică, dar, în ce privește forma, n-ar fi făcut de rușine nici pe un gentleman: limba, deși simplă, era expresivă și neafectată și sentimentele pe care le descria erau în favoarea autorului. Era scurtă, dar lăsa să se întrevadă bunul simț, o afecțiune caldă, generozitate, decență, și chiar finețe a sentimentului. Zăbovi puțin asupra ei, în timp ce Harriet aștepta nerăbdătoare să-i afle părerea, zicând din când în când:

— Ei, ei ?, și fiind în cele din urmă obligată să adauge:

— E o scrisoare bună, sau e prea scurtă ?

— Da, într-adevăr, o scrisoare bună, răspunse Emma, pronunțând rar cuvintele. E atât de bună, Harriet, încât luând în considerație ce știm despre el, cred că l-a ajutat vreuna dintre surori. E foarte greu să-mi închipui că tânărul cu care vorbeai tu alaltăieri s-ar fi putut exprima atât de bine, folosindu-se de propriile lui puteri. Și, totuși, nu e stilul unei femei, nu, sigur că nu, e prea expresiv și concis, nu este destul de difuz pentru o femeie. Nu încape îndoială că e un tânăr inteligent și presupun că are chiar talent în direcția asta; gândește atât de expresiv și clar și când ia tocul în mână gândurile

lui se ordonează firesc în cuvintele cele mai potrivite. Da, acum înțeleg ce fel de minte are. Puternică, decisă, și sentimentele, până la un punct nu sunt lipsite de finețe. E mai bine scrisă, Harriet, (dând-o înapoi), decât mă așteptam.

— Ei, zise Harriet, încă în așteptare, ei, și ce să fac ?

— Ce să faci, în ce privință ? Vrei să spui în privința acestei scrisori ?

— Da!

— Dar nu încape îndoială, trebuie să răspunzi, desigur, și încă repede.

— Da, dar ce să spun ? Dragă domnișoară Woodhouse, vă rog, dați-mi un sfat!

— Nu, nu, e mai bine să scrii singură scrisoarea. Te vei exprima foarte bine, sunt sigură. Poți foarte bine să te faci înțeleasă! Ceea ce contează în primul rând e să te faci înțeleasă. Trebuie să fie foarte clară, să nu creeze îndoială sau obiecții. Cred că te va duce mintea să-ți exprimi recunoștința și grija pentru durerea pe care o provoci, după cum se cuvine. N-ai nevoie să te îndrume cineva astfel încât să dai impresia că te doare dezamăgirea lui.

— Credeți, așadar, că trebuie să-l refuz ? zise Harriet, uitându-se în jos.

— Că trebuie să-l refuzi ? Dragă Harriet, dar ce vrei să spui ? Te îndoiești în privința asta ? Credeam, dar îți cer iertare, poate că am greșit… Desigur, te-am înțeles greșit, dacă te îndoiești de conținutul răspunsului. Îmi închipuiam că mă consulți numai în ce privește exprimarea.

Harriet tăcea. Într-o manieră mai rezervată, Emma continuă: — Vrei să

trimiți un răspuns favorabil după câte văd ?

— Nu, adică, nu vreau, dar ce să fac ? Vă rog, dragă domnișoară Woodhouse, spuneți-mi ce trebuie să fac ?

— Nu-ți voi da nici un sfat, Harriet. Nu vreau să mă amestec. Este o problemă pe care trebuie s-o rezolvi în funcție de propriile tale sentimente.

— Nu credeam că-i plac așa de mult, zise Harriet, uitându-se la scrisoare. Câteva clipe, Emma continuă să tacă, dar înțelegând că Harriet ar putea să fie prea puternic impresionată de scrisoare, găsi că e mai bine să vorbească:

— Consider, că regulă generală, Harriet, că, atunci când o femeie se îndoiește dacă să accepte sau nu un bărbat, e cel mai bine să-l refuze. Dacă ezită să spună da, e mai bine să spună nu. imediat. Nu e o situație pe care s-o accepți cu sentimentul îndoielii, cu inima pe jumătate. Am socotit că e de datoria mea, ca prietenă mai mare să-ți spun toate aceste lucruri. Dar să nu-ți închipui că vreau să te influențez.

— O, nu, sunt sigură că sunteți mult prea bună cu mine,ca să... dar dacă m-ați sfătui ce e mai bine de făcut — nu, nu vreau să spun asta — cum spuneți dumneavoastră, trebuie să fiu hotărâtă, nu trebuie să ezit, e ceva foarte serios. Poate că e mai bine să spun nu. Credeți că e mai bine să spun nu ?

— Pentru nimic în lume, zise Emma zâmbind cu grație, nu te-aș sfătui intr-un fel sau altul. Tu ești cel mai bun judecător, când e vorba de fericirea ta. Dacă îl preferi pe domnul Martin tuturor celorlalți

bărbați, dacă-l găsești cel mai simpatic dintre toți cei pe care ii cunoști, de ce să eziți ? Te-ai înroșit, Harriet! Te-ai gândit cumva la altcineva dintre cunoștințe ? Harriet, Harriet, nu te amăgi, nu te lăsa copleșită de recunoștință și compasiune. La cine te gândești în momentul ăsta ?

Simptomele erau favorabile. În loc să răspundă, Harriet se întoarse zăpăcită și se opri gânditoare în fața focului. Și, deși ținea încă în mână scrisoarea, o răsucea mecanic, fără să-i mai pese de ea. Emma aștepta rezultatul cu nerăbdare, dar nu și fără prea mari speranțe. În cele din urmă, cu oarecare șovăială, Harriet zise:

— Domnișoară Woodhouse, pentru că nu vreți să-mi spuneți părerea dumneavoastră, am decis aproape, să-l refuz pe domnul Martin. Credeți că e bine așa ?

— Perfect, perfect, draga mea Harriet. E cel mai cuminte lucru, în timp ce mai aveai îndoieli, mi-am păstrat sentimentele pentru mine dar acum că ești hotărâtă, nu voi ezita să te aprob. Dragă Harriet, îmi permit această bucurie. M-ar fi întristat să pierd prietenia ta. Ar fi fost o consecință firească a căsătoriei tale cu domnul Martin. Cât timp mai aveai îndoieli, n-am spus nimic, ca să nu te influențez. Dar ar fi însemnat să pierd o prietenă. N-aș fi putut să fac vizite doamnei Robert Martin la ferma Abbey Mill. Acum sunt sigură că vom fi întotdeauna prietene.

Harriet nu bănuise această primejdie, dar numai gândul că așa ceva s-ar fi putut întâmpla, o făcu să încremenească:

— Nu m-ați fi putut vizita! strigă ea înspăimântată. Nu, desigur că n-ați fi putut. Nu m-am gândit deloc. Asta ar fi fost groaznic. Din ce-am scăpat! Dragă domnișoară Woodhouse, n-aș renunța pentru nimic în lume la prietenia dumneavoastră.

— Într-adevăr, Harriet, ar fi fost o grea lovitură să te pierd. Te-ai fi scos singură din lumea bună. Ar fi trebuit să renunț la tine.

—. Dumnezeule! Cum aș fi putut să îndur una ca asta ? Aș fi murit dacă nu mi s-ar mai fi dat voie să viu la Hartfield.

— Draga și scumpa de tine, să fii tu exilată la Abbey Mill, să rămâi în societatea unor oameni analfabeți și vulgari toată viața! Mă întreb cum de tânărul a îndrăznit să-ți ceară mâna! Probabil are o părere foarte bună despre el însuși.

— Dar eu nu cred că e încrezut, în general, zise Harriet, conștiința ei opunându-se unei asemenea sentințe. Cel puțin, e un om foarte bun și îi voi fi totdeauna foarte îndatorată și îl voi stima, dar asta e cu totul altceva decât — și știți și dumneavoastră, deși poate că el mă iubește, asta nu înseamnă că trebuie să-mi placă, și, desigur, trebuie să mărturisesc că de când am început să vin la Hartfield în vizită, am mai văzut ceva lume, și dacă ar fi să-l comparăm, ca fizic și ca purtări, nici nu e de comparat cu altcineva, care e așa de frumos și simpatic. Totuși, cred că domnul Martin e un tânăr foarte cumsecade, am o părere foarte bună despre el, și pentru că mi-a arătat

afecțiune, și pentru că mi-a scris o asemenea scrisoare, dar să renunț la dumneavoastră asta n-aș face-o pentru nimic în lume.

— Îți mulțumesc, draga mea prietenă. Nu ne vom despărți. O femeie nu trebuie neapărat să se mărite cu un bărbat numai pentru că a cerut-o sau pentru că i-a arătat afecțiune și a scris o scrisoare acceptabilă.

— O, nu, și nu e decât o scrisoare scurtă!

Emmei nu-i scăpă lipsa de gust a prietenei sale, dar trecu repede la:

— Foarte adevărat, și slabă ar fi consolarea celei care se mărită cu un caraghios, a cărui purtare o jignește în fiecare moment, să știe că soțul ei a putut scrie o scrisoare bună.

— O, da, foarte slabă consolare. Nimeni nu se sinchisește de o scrisoare. Principalul este să fii totdeauna fericită în mijlocul tovarășilor tăi. Sunt foarte hotărâtă să-l refuz, dar cum să fac, ce să spun ?

Emma o asigură că nu va fi greu să compună răspunsul și o sfătui să-l scrie imediat. Harriet fu de acord în speranța că se va bucura de ajutorul ei și Emma continuă să protesteze împotriva ideii că ar fi nevoie de un ajutor, dar îl acordă de fapt generos, în formularea fiecărei fraze. Uitându-se din nou peste scrisoarea tânărului, pentru a-i răspunde, Harriet părea să revină la sentimente mai bune față de el și era cât se poate de necesar să o îmbărbăteze cu câteva expresii hotărâtoare. Era atât de îngrijorată să nu-l facă nefericit și se gândea așa de mult la ce-o să creadă și o să spună mama și

surorile lui, și îi era așa de teamă că o vor socoti nerecunoscătoare, încât Emma credea că dacă tânărul i-ar fi ieșit în cale în acel moment ar fi fost în cele din urmă acceptat.

Scrisoarea fu totuși scrisă, sigilată și trimisă. Primejdia trecuse și Harriet era în siguranță. În seara aceea fu cam melancolică, iar Emma o lăsă să-și exprime câteva regrete ușoare și încercă să i le potolească fie pomenindu-i de prietenia ei, fie aducând vorba despre domnul Elton.

— Nu voi mai fi niciodată invitată la Abbey Mill, zise ea cu o voce cam tristă.

— Nici dacă ai fi, nu aș suporta să mă despart de tine, Harriet. Ești mult prea necesară la Hartfield pentru a-ți pierde timpul la Abbey Mill.

— Și nici nu cred că o să vreau să mă mai duc acolo, pentru că eu nu sunt fericită decât la Hartfield.

Câtva timp după aceea, zise:

— Cred că doamna Goddard s-ar mira foarte mult dacă ar ști ce s-a întâmplat. Și domnișoara Nash, sunt sigură, pentru că domnișoara Nash socotește că sora ei e măritată foarte bine și bărbatul ei nu-i decât negustor de pânzeturi.

— Dragă Harriet, la o profesoară de școală nu te poți aștepta la cine știe ce rafinamente. Probabil că domnișoara Nash te-ar invidia pentru această ocazie de a te mărita. Chiar și această cucerire ar fi de valoare în ochii ei. Cât privește posibilitățile tale superioare, cred că habar n-are de ele. Atenția pe care ți-o acordă o anumită persoană nu cred să fi ajuns încă

în gura lumii la High-bury. până acum, cred că numai tu și eu am avut plăcerea să-i înțelegem explicit intențiile.

Harriet se înroși și zâmbi și spuse ceva de genul că se miră că are atâta succes. Gândul la domnul Elton era destul de înviorător, totuși, după o vreme, deveni din nou plină de compasiune pentru domnul Martin cel respins:

— Acum trebuie să fi primit scrisoarea aceea. Mă întreb ce fac ei acum. Oare surorile lui știu ? Dacă el e nefericit, vor fi nefericite și ele. Sper că n-o să-l jignească prea tare.

— Să ne gândim la alții dintre prietenii noștri absenți, care au ocupații mai plăcute, zise Emma. În momentul acesta, poate, domnul Elton arată tabloul tău mamei și surorilor sale și le spune de câte ori e mai frumos originalul, și le spune în sfârșit numele tău, numele tău scump.

— Tabloul meu ? Dar trebuie să fi lăsat tabloul în Bond Street.

— Nu zău! Atunci înseamnă că eu nu-l cunosc pe domnul Elton. Nu, draga mea Harriet, crede-mă, nu va duce tabloul în Bond Street decât mâine. Îl va însoți toată seara, va fi consolarea și încântarea lui. Îi va dezvălui familiei planurile lui, te va prezenta acolo, le va face să simtă, cum e firesc pentru femei, o vie curiozitate și preocupare. Ce vesele, înflăcărate, bănuitoare, harnice vor fi închipuirile lor acum ?

Harriet zâmbi din nou, cu mai mult curaj de această dată.

CAPITOLUL VIII

ÎN NOAPTEA ACEEA, HARRIET DORMI LA Hartfield. De câteva săptămâni își petrecea mai mult de jumătate din timp acolo și ajunsese chiar să aibă o cameră de culcare aranjată special pentru ea. Emma socotea că, din toate punctele de vedere, era mai bine s-o țină pe la ei cât mai mult posibil, în această perioadă. A doua zi dimineața trebuia să treacă o oră-două pe la doamna Goddard, tocmai pentru a o anunța că va rămâne câteva zile la Hartfield.

După plecarea Harrietei, domnul Woodhouse și Emma primiră vizita domnului Knightley, care stătu o vreme de vorbă cu amândoi, până în clipa când domnul Woodhouse se lăsă convins de fiica sa să iasă la plimbare, așa cum hotărâse mai dinainte, și se văzu nevoit, datorită insistențelor celor doi, ca în acest scop, să-l părăsească pe domnul Knightley, în ciuda scrupulelor sale de om bine crescut. Domnul Knightley, care nu era ceremonios din fire, oferea, prin răspunsurile sale scurte și hotărâte, un contrast amuzant scuzelor prelungite și ezitărilor politicoase ale interlocutorului său:

— Cred că, dacă mă veți scuza, domnule Knightley, dacă nu considerați că fac un lucru foarte urât, voi urma sfatul Emmei și voi ieși pentru un sfert de oră. Acum e soare și cred că e timpul cel mai potrivit să-mi fac plimbarea. Mă port fără prea multă ceremonie față de dumneavoastră,

domnule Knightley. Noi, bolnavii, ne asumăm acest privilegiu.

— Stimate domnule, vă purtați de parcă aș fi un străin!

— Vă las în loc pe fiica mea. Emma va fi fericită să stea de vorbă cu dumneavoastră. Așa că eu vă cer scuze și mă duc să-mi fac plimbarea mea scurtă, de iarnă.

— Foarte bine, domnule.

— Ar trebui să vă rog să mă însoțiți, domnule Knightley, dar umblu foarte greu și v-aș plictisi cu încetineala mea. Și, în afară de asta,, mai aveți o plimbare bună de făcut până la Donwell Abbey.

— Mulțumesc, domnule, mulțumesc. Chiar acum plec și eu. Cred că cel mai bine e să ieșiți cât mai repede. Să vă aduc paltonul și să vă deschid ușa.

În fine, domnul Woodhouse plecă, dar domnul Knightley, în loc să plece și el imediat, se așeză din nou părând a dori să mai stea de vorbă. Începu să discute despre Harriet, și o lăudă, din proprie inițiativă, mai mult ca oricând.

— Nu-i apreciez frumusețea atât de mult ca tine, zise el, dar e o fetiță drăguță și cred că are o fire bună. Caracterul ei depinde de cei din jur, dar în mâini bune poate să ajungă o femeie minunată.

— Îmi pare bine că ești de această părere și sper că de mâini bune n-o să ducă lipsă.

— Aha, zise el, văd că vânezi un compliment, așa că am să-ți spun că ai contribuit la educația ei. Ai vindecat-o de chicotitul acela de școlăriță. Îți face într-adevăr cinste.

— Mulțumesc, ar fi o umilință pentru mine să aflu că nu-i pot fi de folos. Dar nu toată lumea se omoară să mă laude. Dumneata nu mă prea copleșești.

— Spuneai că trebuie să se întoarcă în dimineața asta ?

— Dintr-o clipă într-alta. A întârziat deja mai mult decât avea de gând.

— I s-o fi întâmplat ceva. O fi având musafiri.

— Țațe din Highbury, o pacoste, nu alta.

— Poate că pentru Harriet nu sunt chiar așa o pacoste, ca pentru tine.

Emma nu putea să-l contrazică, pentru că ăsta era adevărul, așa că tăcu. El adăugă imediat, cu un zâmbet:

— Nu am pretenția să pot ghici ce se petrece într-un anume loc, la un anume moment, dar trebuie să-ți spun că am toate motivele să cred că prietena ta va primi în curând o veste bună.

— Într-adevăr, cum așa, ce fel de veste ?

— Ceva foarte serios, te asigur, zise el, continuând să zâmbească.

— Foarte serios ? Nu mă pot gândi decât la un singur lucru — cine s-a îndrăgostit de ea ? Cine ți-a făcut confidențe ?

Emma își formulase deja pe jumătate ideea că domnul Elton trebuie să fi făcut vreo aluzie. Domnul Knightley era un fel de prieten și sfătuitor al tuturor și, după câte știa, domnul Elton îl stima foarte mult.

— Am motive să cred, răspunse el, că Harriet Smith va primi în curând o cerere în căsătorie, și încă de la un tânăr ireproșabil — e vorba de Robert Martin. Se pare că vizita ei la Abbey Mill în vara asta

a avut o mare influență asupra lui. E îndrăgostit până peste urechi și vrea să o ia de nevastă.

— Foarte drăguț din partea lui, zise Emma, dar e sigur că Harriet vrea să-l ia de bărbat ?

— Ei bine, să zicem că vrea să o ceară. Așa e bine ? A venit la Abbey cu două seri în urmă, special ca să-mi ceară sfatul. Știe că-l prețuiesc, pe el și familia lui, și cred că mă consideră unul dintre cei mai buni prieteni. A venit să mă întrebe dacă nu cred că e prea devreme pentru el să se însoare, dacă nu e prea tânără fata, pe scurt, dacă găsesc că e bună alegerea lui. Pentru că, se pare că a înțeles, mai ales de când tu faci atâta zarvă în jurul ei, că lumea o consideră pe ea superioară lui pe plan social. Mi-a făcut plăcere să aud tot ce mi-a spus. N-am întâlnit niciodată un băiat cu atâta bun simț ca Robert Martin. Vorbește totdeauna fără ocolișuri, cu inima deschisă și cu multă judecată. Mi-a spus tot, condițiile și planurile pe care le are și ce va face familia lui în cazul că se căsătorește. E un tânăr minunat și ca fiu și ca frate. L-am sfătuit, fără nici o ezitare, să se însoare. Mi-a dovedit că și-o poate permite și, aceasta fiind situația, cred că nu e nimic mai bun de făcut. Am lăudat-o și pe frumoasa domnișoară și l-am trimis acasă fericit. Chiar dacă până acum n-ar fi dat doi bani pe cuvântul meu, de-acum încolo ar avea cea mai mare încredere. Și probabil că a plecat socotindu-mă cel mai bun prieten și sfătuitor. Asta a fost alaltăieri seară. Acum, după cum bine se poate presupune, nu va pierde mult timp

până să-i vorbească fetei, și cum nu i-a vorbit ieri, probabil că astăzi se află la doamna Goddard. Și poate că Harriet Smith e reținută de un musafir pe care nu-l consideră deloc o pacoste.

— Te rog, domnule - Knightley, zise Emma, care zâmbise mereu în timp ce el vorbea, spune-mi și mie de unde știi că nu i-a vorbit ieri.

— Desigur, zise el surprins, nu știu în mod precis, dar se poate deduce. N-a fost toată ziua la tine ?

— Haide, zise ea, îți spun și eu ceva în schimbul a ceea ce mi-ai spus. A vorbit ieri, adică a scris, și a fost refuzat.

Emma fu nevoită să repete fraza, pentru că domnului Knigh-tley nu-i venea să creadă și chiar se înroșise de uimire și supărare. Se ridică în picioare, indignat cu totul, și zise:

— Atunci e mult mai găgăuță decât mi-am închipuit. Ce vrea tâmpita asta de fată ?

— A, desigur, strigă Emma, unui bărbat îi e imposibil să înțeleagă că o femeie poate refuza o cerere în căsătorie. Un bărbat își închipuie că o femeie e gata să ia pe oricine o cere!

— Prostii! Un bărbat nu-și închipuie așa ceva. Dar ce poate să însemne asta ? Harriet Smith să-l refuze pe Robert Martin ? Ar fi o curată nebunie, dar sper că greșești, draga mea.

— Am văzut răspunsul ei. Era cât se poate de clar.

— Ai văzut răspunsul ? L-ai și scris, poate. Emma, asta e opera ta. Tu ai convins-o să-l refuze.

— Și dacă aș fi făcut-o (ceea ce nu e adevărat), nu cred că aș fi făcut rău. Domnul Martin e un tânăr foarte respectabil, dar nu admit să fie considerat egalul Harrietei. Și sunt chiar surprinsă că a îndrăznit să-i ceară mâna. După câte spui, se pare că a avut totuși unele scrupule. Păcat că a trecut peste ele.

— Nu e egalul Harrietei ?! exclamă domnul Knightley tare și cu furie, și adăugă mai calm, dar tot cu asprime: Într-adevăr, nu e egalul ei, pentru că-i e mult superior, din toate punctele de vedere. Emma, afecțiunea ta pentru fata asta te orbește. Ce pretenții poate să aibă Harriet Smith, în privința familiei, a caracterului și culturii, la cineva mai bun ca Robert Martin ? E fiica naturală a nu se știe cui, n-are probabil nici cine știe ce avere și în mod sigur nici rude respectabile. Se știe numai că e chiriașă la o școală oarecare. Nici nu e deșteaptă, nici cultivată. N-a învățat nimic folositor și e prea tâmpită ca să se descurce. La vârsta ei nu are nici o experiență și cu mintea ei puțină nici nu va căpăta. E drăguță și cumsecade și asta e totul. Singurul meu scrupul, când l-am sfătuit să se însoare, era în privința lui, pentru că ea e mai prejos de meritele lui. Eram convins că în privința averii el poate găsi ceva mai bun, și în privința inteligenței și hărniciei, ceva cu nimic mai rău. Dar nu-i puteam aduce asemenea argumente unui îndrăgostit și eram dispus să nu văd nimic rău la ea. Are o fire care în mâini bune, ca ale lui, poate să fie îndreptată spre bine. Socoteam că avantajele căsătoriei erau toate de partea

ei și nu aveam nici cea mai mică îndoială că toată lumea se va mira de norocul ei. Eram sigur că și tu vei fi mulțumită. Imediat m-am gândit că n-o să-ți pară rău să-ți pierzi prietena, când o vei ști atât de bine măritată. Mi-aduc aminte că mi-am spus: „Chiar Emma, care e atât de părtinitoare cu Harriet, va socoti că are noroc".

— Nu-mi pot opri uimirea că o cunoști atât de puțin pe Emma, încât să spui așa ceva. Cum ? Să socotesc eu că un fermier (cu toate meritele și bunul lui simț, domnul Martin nu e nimic mai mult) e o partidă pentru prietena mea intimă ?! Să nu regret că o pierd de dragul unui bărbat pe care nu-l pot admite în societatea mea ?! Mă întreb cum crezi că e posibil să am asemenea sentimente. Te asigur că sunt departe de așa ceva. Sentința dumitale nu e deloc dreaptă. Nu ești cinstit față de pretențiile Harrietei. Se vor bucura de o cu totul altă apreciere din partea mea și a altora. Domnul Martin e poate mai bogat, dar îi e fără îndoială inferior pe scara socială. Sferele în care se învârte ea sunt mult deasupra lui. Ar fi o înjosire!

— Înjosire! Pentru o fată ignorantă și de origine obscură să se mărite cu un gentleman fermier!

— În ce privește împrejurările în care s-a născut, deși legea nu-i dă dreptul la un nume, asta nu contează pentru oamenii de bun simț. Ea n-are de ce să plătească pentru vina altora și să fie considerată mai prejos de cele în mijlocul cărora a fost crescută. Nu există nici cea mai mică îndoială că tatăl ei e un gentleman — și

încă unul cu avere. Dispune de mijloace de existență și i s-a oferit cu generozitate oricât pentru a învăța și a trăi din belșug. După mine e clar că tatăl ei e un gentleman. Iar că prietenele ei sunt de familie bună, nu cred că poate nega cineva. Îi e oricum superioară lui Robert Martin.

— Oricine ar fi părinții ei, zise domnul Knightley, oricine ar fi acela care i-a purtat de grijă, nu mi se pare că a avut intenția să o introducă în ceea ce tu numești „lumea bună". După ce a beneficiat de o educație oarecare, a fost dată în primire doamnei Goddard, să facă ce vrea, pe scurt, să fie îndrumată de doamna Goddard, în societatea doamnei Goddard. Protectorii ei au socotit că asta e destul pentru ea și chiar așa și era. Nici ea nu-și dorea mai mult. Până când tu ai făcut din ea prietena ta, nu disprețuia pe cei de o seamă cu ea și nu avea ambiții dincolo de ei. A fost cât se poate de fericită astă vară la familia Martin. N-avea simțul superiorității. Dacă-l are acum, tu ești aceea care i l-a dat. Nu ești deloc prietena ei, Emma! Robert Martin n-ar fi ajuns atât de departe dacă n-ar fi fost îndreptățit să creadă că nu-i e indiferent, îl cunosc bine. E prea sincer ca să facă declarații unei fete la în-tâmplare, în numele unei iubiri egoiste. E omul cel mai puțin încrezut din toți cei pe care îi cunosc. Crede-mă, Emma, fata îl plăcea.

Pentru Emma era mai convenabil să nu răspundă cu nimic acestei afirmații, drept care își reluă propriul punct de vedere.

— Te înflăcărează prietenia pentru domnul Martin, dar, cum ti-am spus, ești

nedrept cu Harriet. Pretențiile ei de a se mărita bine nu merită disprețul pe care îl arăți. Nu e deșteaptă, dar are mai mult bun simț decât crezi, și nu e cazul să-i disprețuiești atât de mult posibilitățile intelectuale. Lăsând la o parte asta, și presupunând că este așa cum spui dumneata, doar drăguță și cumsecade, am să-ți spun că aceste calități nu sunt deloc neglijabile, pentru că e de fapt socotită frumoasă cam de nouăzeci și nouă la sută din oameni, și cum bărbații acordă frumuseții, mai multă atenție decât s-ar crede, cum nu se îndrăgostesc de capete cultivate, ci de fețe frumușele, o fată cu drăgălășenia Harrietei poate avea certitudinea că va fi admirată și căutată și are privilegiul de a putea alege. Un caracter blând, de asemeni, nu e deloc de lepădat, căci prin aceasta se înțelege că e bună prin firea și purtarea ei, că nu e încrezută și e gata să-i accepte pe alții. Înseamnă că aș greși foarte tare dacă bărbații n-ar considera frumusețea și un astfel de caracter cele mai de preț calități ale unei femei.

— Pe cuvântul meu, Emma, când te văd bătându-ți joc de inteligența ta la modul ăsta îmi vine să subscriu la o atare opinie. Mai bine să nu ai minte deloc, decât să o folosești atât de prost.

— Desigur, exclamă ea, în glumă, știu că așa gândiți cu toții. Știu că o fată ca Harriet este exact ceea ce încântă pe un bărbat, ceea ce îi vrăjește simțurile și îi mulțumește judecata. Harriet are de unde alege. Și de ce, când are numai șaptesprezece ani, și abia intră în viață,

când abia acum o vede lumea, trebuie să te miri că nu acceptă prima cerere ? Nu, te rog, dă-i timp să se uite în jur.

— Întotdeauna am spus că prietenia asta nu e bună, zise imediat domnul Knightley, deși n-ar fi trebuit să mărturisesc nimănui părerea mea, dar acum văd că e o adevărată nenorocire pentru Harriet. O să-i bagi în cap atâtea prostii în legătură cu frumusețea ei, cu ce pretenții trebuie să aibă, încât, foarte curând, n-o să i se mai pară bun nici un bărbat de seama ei. Când vanitatea îi atinge pe cei slabi de minte, te poți aștepta la orice. Nu e nimic mai ușor pentru o fată decât să aibă pretenții prea mari. S-ar putea ca domnișoarei Smith să nu-i curgă cererile în căsătorie una după alta, așa cum se așteaptă. Bărbații inteligenți, orice-ai spune, nu vor neveste tâmpite. Bărbații de familie nu se înghesuie să-și lege viața de o persoană atât de obscură, iar bărbaților mai prudenți le-ar fi teamă de scandalul și dizgrația care ar putea urma descoperirii originii ei. Las-o să se mărite cu Robert Martin și va fi liniștită, într-o familie respectabilă și foarte fericită. Dar dacă o încurajezi să se gândească la o căsătorie în lumea bună și o înveți să nu se mulțumească decât cu un bărbat influent și bogat, s-ar putea să rămână la doamna Goddard toată viața, sau cel puțin (căci Harriet Smith nu e fata care să rămână nemăritată) până când va dispera și va fi bucuroasă să pună mâna chiar și pe prostul satului.

— Avem păreri foarte deosebite asupra acestui lucru, domnule Knightley, și nu are

nici un rost să ni le expunem. Ne-am certa prea tare. În ce mă privește, n-am cum s-o las să se mărite cu Robert Martin; l-a refuzat, și încă atât de hotărât încât el nu va mai îndrăzni a doua oară. Trebuie să îndure răul pe care și l-a făcut sieși refuzându-l. În ce privește refuzul, n-am să pretind că nu am influențat-o și eu puțin. Dar, te asigur, nu era mare nevoie de o intervenție de-a mea sau de-a altcuiva. Fizicul lui e un mare dezavantaj, și se poartă atât de urât încât dacă odată ar fi răspuns sentimentelor lui acum în mod sigur nu o va face. Îmi închipui că înainte de a fi cunoscut alt bărbat, care să-i fie superior lui, ar fi putut să-l accepte. Era fratele prietenelor ei, și-a dat osteneala să-i fie pe plac, și, oricum, tot nu văzuse pe nimeni mai bine (acesta era probabil punctul lui forte). Poate că atunci când era la Abbey Mill nu-l găsea antipatic. Dar lucrurile s-au schimbat și numai un gentleman, un om cu anumite cunoștințe și purtări, ar mai avea o șansă la Harriet.

— Prostii, cele mai mari prostii rostite vreodată! strigă domnul Knightley. Purtarea lui Robert Martin e plină de bun simț, sinceritate și bunăvoință, iar sufletul lui e în stare de mai multă noblețe decât pricepe Harriet Smith!

Emma nu răspunse și încercă să arate o indiferență veselă, dar de fapt era destul de stânjenită și ar fi vrut foarte mult ca el să plece. Nu regreta ceea ce făcuse, credea că ea era cel mai bun judecător în problema drepturilor femeii și a rafinamentelor feminine, totuși, avea un respect înrădăcinat pentru părerile lui în

general, ceea ce făcea ca această înfruntare fățișă să o deranjeze, și-i era destul de neplăcut să-l vadă stând în fața ei înfuriat. Trecură câteva minute de liniște apăsătoare. Emma încercă, numai o dată, să aducă vorba despre vreme, dar el nu răspunse. Se gândea. În cele din urmă, dădu glas gândurilor sale:

— Robert Martin n-are cine știe ce de pierdut, dacă e destul de deștept, și sper că e. Cât despre Harriet, tu ai părerile tale. Dar, cum nu faci un secret din pasiunea ta de a pune la cale căsătorii, nu cred că fac nimic rău dacă încerc să-ți ghicesc planurile. Ca prieten, îți voi spune că dacă e vorba despre Elton te chinuiești degeaba.

Emma râse și tăgădui. El continuă:

— Crede-mă, nu merge cu Elton. E un băiat foarte bun și un vicar respectabil în Highbury, dar nu cred să facă imprudențe dacă e vorba să se însoare. Știe, ca toată lumea, să prețuiască averea. Elton poate să vorbească la modul sentimental, dar în ce privește faptele își ține capul pe umeri. Își cunoaște la fel de bine interesele, cum le cunoști și tu pe ale Harrietei. Știe că arată bine și că e primit cu plăcere oriunde, și din felul cum vorbește, când e mai puțin rezervat, între bărbați, m-am convins că nu are de gând să ia pe oricine. L-am auzit vorbind de o familie cu multe fete, pe care surorile lui le cunosc bine, și care au o zestre de câte douăzeci de mii de lire fiecare.

— Îți rămân îndatorată, zise Emma râzând din nou. Dacă mi-aș fi pus în gând să-l însor pe domnul Elton cu Harriet, ar fi fost foarte bine să-mi deschizi ochii, dar,

deocamdată, vreau s-o păstrez numai pentru mine. M-am lăsat de pus la cale căsătorii, zău. Nu pot spera să mai reușesc ceva ca Randalls. Mă retrag în culmea gloriei.

— Bună ziua, zise el, ridicându-se și plecând brusc. Era foarte jignit. Bănuia dezamăgirea tânărului și se simțea vinovat de a o fi provocat prin sfatul pe care îl dăduse. Cât privește rolul Emmei în toată istoria, îl înfuria peste măsură.

Emma rămase și ea jignită, dar motivele ei erau mult mai puțin clare decât ale lui. Ea nu se simțea totdeauna absolut mulțumită de sine, și convinsă că părerile ei erau juste, iar ale adversarului greșite, așa cum era domnul Knightley. El plecase mai încredințat că avea dreptate decât era ea acum. Totuși, ea nu era atât de vizibil dezamăgită încât să nu-și revină peste câtva timp, când sosi Harriet. Începuse să fie îngrijorată că Harriet întârzia atât de mult. Era chiar alarmată de ideea că tânărul ar fi putut veni la doamna Goddard în dimineața aceea, să o vadă pe Harriet și să-și pledeze cauza. Groaza că ar putea avea un asemenea eșec devenise cauza principală a neliniștii. Când apăru Harriet, foarte bine dispusă și fără să pomenească nimic de acest fel, simți o-mulțumire care îi aduse împăcarea cu sine și o convinse că, orice ar gândi și ar spune domnul Knightley, ea nu făcuse nimic care să nu fie îndreptățit în numele prieteniei și sentimentelor ei de femeie.

O cam speriase cu vorbele lui despre domnul Elton, dar când se gândi că domnul Knightley nu se poate să-l fi

observat ca ea, nici cu interesul și nici (trebuie să o spună, în ciuda pretențiilor domnului Knightley), cu priceperea în astfel de probleme a unui observator ca ea, că vorbise cu grabă și mânie, căpătă convingerea că el nu era deloc sigur de adevărul celor afirmate, ci ar fi dorit numai ca totul să fi fost așa, din răutate. Desigur, se poate să-l fi auzit pe domnul Elton vorbind cu mai puțină rezervă decât în prezența ei, și domnul Elton nu face parte, bineînțeles, dintre oamenii imprudenți și fără socoteală în ce privește banii. E posibil chiar să-l intereseze, dar domnul Knightley nu s-a gândit deloc la influența unei pasiuni puternice în luptă cu interesele materiale. Domnul Knightley n-a întâlnit niciodată o asemenea pasiune și, desigur, nu credea nimic despre efectele ei. Dar ea văzuse prea multe ca să mai aibă vreo îndoială că iubirea va învinge toate ezitările pe care le poate provoca prudența. Și, pe domnul Elton nu-l bănuia de o prudență mai mare decât e necesar.

Veselia Harrietei o făcu să-și revină. Acum, la întoarcere, nu se mai gândea la domnul Martin, ci dorea să vorbească despre domnul Elton. Domnișoara Nash îi spusese ceva ce ea se grăbi imediat să-i spună Emmei, cu mare încântare. Domnul Perry venise la doamna Goddard să vadă un copil bolnav și domnișoara Nash îl primise. Și el i-a spus domnișoarei Nash, că ieri, pe când venea de la Clayton Park, s-a întâlnit cu domnul Elton și a aflat, spre uimirea lui, că domnul Elton se ducea la Londra și că avea de gând să se întoarcă abia a doua zi, deși era seară de whist și el

nu lipsea niciodată, și domnul Perry s-a certat cu el pentru asta și i-a spus ce urât din partea lui, cel mai bun jucător să lipsească, și a încercat să-l convingă să-și amâne călătoria măcar cu o zi, dar nu s-a putut: domnul Elton era hotărât să meargă mai departe și a spus, într-un fel cu totul special, că are o treabă, pe care n-ar amâna-o pentru nimic în lume; și încă ceva despre un comision deosebit, despre faptul că purta cu sine ceva foarte prețios. Domnul Perry nu l-a prea înțeles, dar i-a spus că e sigur că trebuie să fie vorba de o domnișoară și domnul Elton s-a uitat numai cu subînțeles, a zâmbit și a plecat mai departe plin de voioșie. Domnișoara Nash i-a spus toate astea și încă multe despre domnul Elton și i-a zis, privind-o cu înțeles; ea nu are pretenție să știe ce treabă avea, dar știe numai că femeia pe care și-o va alege domnul Elton va fi cea mai norocoasă din lume, pentru că, fără îndoială, domnul Elton n-avea pereche de frumos și simpatic ce era."

CAPITOLUL IX

DOMNUL KNIGHTLEY PUTEA SA SE CERTE cu Emma, dar Emma nu se putea certa cu ea însăși. Fusese atât de supărat, încât trecu destulă vreme până când să facă o nouă vizită la Hartfield. Și când, în fine, se văzură din nou, privirile lui severe arătau că nu o iertase încă. Îi părea rău, dar nu putea să se căiască. Dimpotrivă, planurile și acțiunile ei își găseau o justificare din ce în ce mai serioasă și părerea ei fu confirmată de întâmplările din zilele care urmară.

Tabloul, cu o ramă elegantă, sosi la Hartfield în bună stare, de îndată ce domnul Elton se întoarse de la Londra și, după ce îl atârnară deasupra căminului, el se ridică să-l privească și își suspină admirația în jumătăți de frază, exact așa cum se cuvine. Cât despre sentimentele Harrietei, ele se canalizau în mod vizibil către o afecțiune puternică și statornică, în măsura în care tinerețea și firea ei îi îngăduiau așa ceva. Curând, Emma avu marea mulțumire să nu mai audă numele domnului Martin, decât în comparațiile cu domnul Elton, care erau, bineînțeles, mult în favoarea celui de-al doilea.

Dorințele ei de a o cultiva pe Harriet, prin lectură intensă și conversație, nu duseseră încă mai departe de primele capitole și intenția de a continua mâine. Era mult mai ușor să trăncănească decât să studieze, mult mai plăcut să-și lase imaginația să zburde gândind la soarta Harrietei decât să-i lărgească fetei

orizontul și puterea de înțelegere cu lucruri serioase. Singura preocupare literară a Harrietei, singura rezervă intelectuală pe care și-o făcea pentru amurgul vieții era să colecționeze și să transcrie toate ghicitorile, de orice fel, într-un caiet cu scoarțe groase, făcut de prietena ei, și împodobit cu monograme și simboluri.

În această epocă de înflorire a literaturii, asemenea colecții de mari proporții se întâlnesc foarte des. Domnișoara Nash, directoare de școală la doamna Goddard, scrisese cel puțin trei sute, și Harriet, care auzise prima dată despre asta de la ea, spera, cu ajutorul domnișoarei Woodhouse, să facă o colecție și mai mare. Emma o ajuta cu imaginația, memoria și gustul ei, și cum Harriet scria foarte frumos, era probabil ca albumul să fie dintre cele mai reușite, atât în ce privește forma, cât și cantitatea.

Domnul Woodhouse era aproape la fel de preocupat de povestea asta ca și fetele și încerca mereu să-și amintească ceva care să merite să fie scris în album. Când era el tânăr erau atât de multe ghicitori inteligente, se întreba de ce nu le ține minte, dar spera că până la urmă o să și le amintească. Și totdeauna termina cu „Kitty, frumoasă fată, dar de gheață".

Bunul său prieten Perry, căruia îi vorbise despre acest subiect, nu-și amintea pe moment nimic care să semene a ghicitoare. Dar îl rugase pe Perry să întrebe în dreapta și-n stânga și, cum umbla destul prin lume, putea să mai facă rost de câte ceva.

Fiica sa nu avea însă nici cea mai mică dorință să facă apel la mințile luminate din Highbury. Domnul Elton fu singurul căruia i se ceru ajutorul. Fu invitat să contribuie cu orice enigme, șarade, ghicitori bune, și Emma avu plăcerea să constate cât de preocupat era să-și reamintească și, după câte își dădea ea seama, plin de grijă ca nimic nepoliticos, nimic nepoliticos față de sexul slab să nu-i scape de pe buze. Îi datorau două sau trei dintre cele mai curtenitoare ghicitori, și bucuria și entuziasmul cu care își aminti și recită oarecum sentimental cunoscuta șaradă:

Cu prima eu vreau să exclam A doua ce viața sfârșește Ce prima și-a doua unește E-al vieții prea dulce balsam

o făcu să-i pară realmente rău, dar trebuia să-l informeze că o scriseseră deja cu câteva pagini în urmă.

— De ce nu compuneți dumneavoastră o șaradă pentru noi. domnule Elton ? zise ea. Va fi cu siguranță ceva original și cred că nu vă vine deloc greu.

— O, nu, n-am scris ceva de acest fel în viața mea! Lipsit complet de har! „Îi era teamă că nici măcar domnișoara Woodhouse, sau, și aici se opri o clipă, domnișoara Smith, nu vor putea să-l inspire!"

Însă, chiar a doua zi, dădu o probă de inspirație. Făcu o vizită scurtă, numai ca să le lase o hârtie care conținea, după cum spunea el, o ghicitoare pe care un prieten al său o adresase unei domnișoare, care era obiectul admirației sale, dar care, după

cum Emma deduse imediat din purtarea lui, trebuie să fi fost scrisă de el însuși.

— Nu pot s-o ofer pentru colecția domnișoarei Smith, zise el. Aparține prietenului meu și nu am dreptul s-o fac publică, dar poate că o să vă facă plăcere să o citiți.

Îi vorbea mai mult Emmei decât Harrietei. Vorbea cu mult subînțeles și i se părea mai ușor să se uite în ochii ei decât în ochii prietenei sale. În clipa următoare plecă. După o altă pauză de o clipă:

— Ia-o, zise Emma, zâmbind și împingând hârtia spre Harriet. E pentru tine. Ia ce-i al tău!

Dar Harriet tremura și nu putea să o atingă, iar Emma, care nu se dădea niciodată înapoi de la așa ceva, fu nevoită să o cerceteze ea însăși:

Către domnișoara…

GHICITOARE.

Ce poate fi a regilor splendoare
Și-al lor alai strălucitor în soare
Mărirea și puterea laolaltă
De nobili și de cavaleri urmată.
Și în virtutea aceluiași cuvânt
Puternicul bărbat ca frunza-n vânt
Se pleacă la picioarele acelei
Ce-n strălucire e rivala stelei
C-un spirit ascuțit ghicești cuvântul!
Din dulce ochi dă-ți dar consimțământul!

Își aruncă ochii pe ea, se gândi puțin, înțelese despre ce era vorba, și o mai citi o dată ca să fie sigură pe versuri și apoi i-o dădu Harrietei și se așeză zâmbind pentru sine, spunându-și în timp ce Harriet se zgâia la hârtie complet zăpăcită, în

speranța și prostia ei: „Bravo, domnule Elton, într-adevăr, bravo! Am citit și ghicitori mai proaste. Curte — foarte bună aluzie. Îți face cinste. Asta este ceea ce simți dumneata și o spui destul de limpede:domnișoară Smith, dați-mi voie să fiu supusul dumneavoastră iubitor. Acceptați ghicitoarea și intențiile mele cu o privire.

Din dulce ochi dă-ți dar consimțământul!

Asta-i Harriet! Dulce e cel mai bun epitet pentru ochii ei, cel mai potrivit.

C-un spirit ascuțit ghicești cuvântul.

„Hm, Harriet, spirit ascuțit! Cu atât mai bine! Un bărbat trebuie să fie foarte îndrăgostit dacă spune că Harriet are un spirit ascuțit. Ah, domnule Knightley, tare-aș mai vrea să auzi asta! Cred că te-ar convinge. O dată în viață ar trebui să recunoști că ai greșit. Minunată ghicitoare, într-adevăr, drept la țintă. În curând vom ajunge la deznodământ."

Fu nevoită să-și întrerupă șirul acestor plăcute gânduri, care altfel ar fi putut să continue mult și bine, din cauza întrebărilor insistente ale Harrietei:

— Ce-o fi, domnișoară Woodhouse, ce-o fi ? N-am idee. Nu pot să ghicesc deloc. Ce poate să fie ? încercați să ghiciți, domnișoară Woodhouse! Ajutați-mă! N-am văzut niciodată ceva așa de greu! înseamnă coroană ? Mă întreb cine o fi prietenul și cine e domnișoara ? Credeți că e bună ? Să fie o femeie ?

Se pleacă la picioarele acelei Ce-n strălucire e rivala stelei.

O fi aurul ?

Ce poate fi a regilor splendoare ?

sau noaptea, sau cerul ? Nu, cer nu are decât o silabă! Trebuie să fie foarte grea, altfel n-ar fi adus-o. Oh, domnișoară Woodhouse, credeți c-o să putem ghici ?

— Noapte și cer! Ce prostie! Draga mea Harriet, unde ți-e capul ? Ce rost ar avea să ne aducă o ghicitoare compusă de un prieten, despre noapte și cer ? Dă-mi hârtia și ascultă:

Către domnișoara… citește domnișoara Smith

Ce poate fi a regilor splendoare
Și-al lor alai strălucitor în soare
E deja clar, e vorba de curte.
Mărirea și puterea laolaltă
De nobili și de cavaleri urmată

Curte, cât se poate de clar, și acum vine miezul:

Și în virtutea-aceluiași cuvânt
Puternicul bărbat ca frunza-n vânt
Se pleacă la picioarele acelei
Ce-n strălucire e rivala stelei.

Un compliment cât se poate de potrivit, și acum urmează cererea, pe care, dragă Harriet, cred că nu e greu să o înțelegi. Citește-o în liniște. Nu e nici o îndoială că a fost scrisă pentru tine!

Harriet nu putu rezista la un atare îndemn îmbietor.

Citi ultimele rânduri și se umplu de freamăt și fericire. Nu putea vorbi. Dar nu era nevoie să vorbească. Era de ajuns ceea ce simțea. Emma vorbi în locul ei:

— Complimentul are un înțeles atât de limpede și merge drept la țintă, zise ea, așa că nu mă mai pot îndoi de intențiile domnului Elton. Ești obiectul dragostei

sale și în curând vei avea dovada. Știam că așa are să fie. Dar acum e clar: gândește exact așa cum am dorit eu de când te-am cunoscut .Da, Harriet, chiar de la început mi-am dorit exact ceea ce s-a întâmplat acum. N-aș fi putut spune niciodată dacă o dragoste între tine și domnul Elton este lucrul cel mai de dorit, sau cel mai firesc. Era pe cât de probabil, pe atât de satisfăcător. Sunt foarte fericită. Te felicit, draga mea Harriet, din toată inima! Iată o pasiune de care o femeie trebuie să se simtă mândră. O căsătorie care oferă numai avantaje! îți va da tot ce îți dorești — stimă, independență, o casă onorabilă —, îți va consolida poziția printre prietenii tăi adevărați, aproape de Hartfield și aproape de mine, iar prietenia noastră va fi veșnică. Iată o partidă de care nu trebuie să roșim, nici tu, nici eu.

— Dragă domnișoară Woodhouse, și iar, dragă domnișoară Woodhouse, fu tot ce Harriet putu articula la început, printre îmbrățișări călduroase; dar când, în fine, ajunseră la ceva care aducea mai mult a conversație, Emma căpătă convingerea că prietena ei vedea, simțea, anticipa, își amintea, exact ceea ce trebuie în asemenea situații. Superioritatea domnului Elton era de acum un lucru recunoscut.

— Orice spuneți dumneavoastră este adevărat, strigă Harriet, așa că pot să cred și să sper că așa trebuie să fie, dar, altfel, nici nu mi-aș fi închipuit! Nici nu merit eu așa ceva! Domnul Elton, cu care orice fată ar fi bucuroasă să se mărite! Toată lumea îl vorbește de bine. E o ființă cu totul

superioară. Numai versurile astea gingașe... „Către domnișoara..." Doamne, ce deștept! Chiar mie credeți că-mi e adresată ?

— Asemenea întrebări nu au nici un rost. E absolut sigur. Ai încredere în ce-ți spun! E un fel de prolog la o piesă, un fel de motto la un capitol și în curând va fi urmat de proză!

— Nimeni nu s-ar fi așteptat la una ca asta. Sunt sigură că acum o lună nici mie nu mi-ar fi trecut prin cap. Se întâmplă cele mai ciudate lucruri!

— Când o domnișoară Smith întâlnește un domn Elton chiar se întâmplă și e într-adevăr ciudat. E absolut ieșit din comun ca un lucru care este evident și în mod concret de dorit, încât aproape îi tentează pe unii să-l pună la cale, să se întâmple imediat, de la sine. Tu și domnul Elton sunteți făcuți unul pentru altul, vă potriviți minunat ca familie și situație. Căsătoria ta va fi la fel de reușită ca cea de la Randalls. Se pare că plutește ceva în aerul de la Hartfield, care face ca dragostea să se îndrepte exact în direcția care trebuie și îi dă tocmai cursul dorit.

iubirea adevărată nu are cursul lin... Dacă operele complete ale lui Shakespeare ar fi editate la Hartfield, ar conține o notă foarte lungă asupra acestui pasaj.

— Să se îndrăgostească de mine domnul Elton, tocmai de mine, care nici nu-l cunoșteam și nici n-aș fi îndrăznit să-i vorbesc de Sfântul Mihail. El, cel mai frumos bărbat care-a existat vreodată, un om pe care îl respectă toată lumea, exact ca pe domnul Knightley. E atât de

simpatizat, că toată lumea spune că mănâncă acasă numai dacă refuză o invitație, și primește două, trei în fiecare zi. Și e atât de minunat în biserică! Domnișoara Nash și-a notat toate textele din care a predicat de când a venit la Highbury. Doamne! Când mă gândesc cum l-am văzut prima oară! Nu m-am gândit deloc. Surorile Abbot și cu mine am fugit în camera de la stradă și ne-am uitat printre jaluzele când am auzit că o să treacă pe acolo. Și domnișoara Nash a venit și ne-a certat și ne-a spus să plecăm, dar ea a rămas să se uite. Totuși, pe mine m-a chemat înapoi și m-a lăsat să mă uit și eu, foarte drăguț din partea ei. Și ce frumos mi s-a părut! Era braț la braț cu domnul Cole.

— E o căsătorie care va fi pe placul tuturor prietenilor tăi, oricum și oricine ar fi ei, dacă sunt oameni de bun simț, firește. Și nu vom supune purtarea noastră judecății proștilor. Cei care vor să te vadă fericită în căsnicie, pot să fie siguri că alături de un bărbat cu un caracter admirabil vei avea toată fericirea. Cei care vor ca tu să rămâi acolo unde ai copilărit și ai învățat pot să fie mulțumiți că te vei stabili aici. Cei care vor dori, după cum se spune de obicei, să fii măritată bine, vor fi cu siguranță satisfăcuți de faptul că ți se oferă avere, poziție socială și posibilitatea de a crește în ochii lumii.

— Da, foarte adevărat. Ce frumos vorbiți! îmi face plăcere să vă ascult. Dumneavoastră înțelegeți totul, dumneavoastră și domnul Elton sunteți unul mai deștept ca altul. Și ghicitoarea!

Să fi studiat un an de zile și n-aș fi putut scrie așa ceva!

— Mi-am închipuit că vrea să-și încerce priceperea, după felul cum a refuzat ieri.

— Cred că este, fără discuție, cea mai bună ghicitoare pe care am citit-o vreodată.

— E, fără îndoială, ghicitoarea care merge drept la țintă.

— E aproape de două ori mai lungă decât toate celelalte.

— Nu sunt de părere că lungimea e o calitate. Dar asemenea lucruri nu pot fi prea scurte, în general.

Harriet era prea atentă la ce citea ca s-o mai audă. În mintea ei se năștеau cele mai favorabile comparații:

— Una e, zise ea imediat, cu obrajii învăpăiați, să fii foarte deștept, dar nu deosebit, ci ca toată lumea, și, dacă ai ceva de spus, să te așezi și să scrii o scrisoare în care să spui numai ce trebuie, pe scurt, și alta e să scrii versuri și ghicitori ca asta!

Emma n-ar fi putut să-și dorească ceva mai spiritual împotriva domnului Martin.

— Ce versuri drăgălașe, continuă Harriet, astea, ultimele două. Dar cum să-i dau înapoi hârtia și să-i spun că mi-am dat seama ? Oh, domnișoară Woodhouse, ce facem ?

— Las' pe mine. Tu nu faci nimic. O să dea pe aici în seara asta și i-o voi înapoia eu, și o să-i spun ceva, indiferent ce, și tu nu vei fi amestecată. Ochii tăi dulci îșі vor da altă dată consimțământul. Bizuie-te pe mine!

— Oh, domnișoară Woodhouse, ce păcat că nu pot să scriu o ghicitoare atât de

frumoasă în album! Sunt sigură că n-am nici una măcar pe jumătate atât de bună.

— Dacă scoți ultimele două versuri, nu văd de ce n-ai scri-o în album!

— Da, dar tocmai aceste două versuri sunt...

— Sunt cele mai bune. Dar sunt menite numai pentru tine, așa că păstrează-le numai pentru tine. Sunt frumoase chiar luate separat. Sunt de-sine-stătătoare și au înțelesul lor. Dar dacă le scoți, ghicitoarea nu mai are același tâlc, rămâne o ghicitoare drăguță, care poate fi scrisă în orice album. Crede-mă, ,nu trebuie să-i nedreptățești nici ghicitoarea, nici iubirea. Un poet îndrăgostit trebuie încurajat în ambele sensuri, sau în nici unul. Dă-mi albumul. O scriu eu, ca să nu se bănuiască nimic despre tine.

Harriet se supuse, deși în mintea ei nu putea să deosebească cele două părți ale ghicitorii și nu putea fi sigură dacă prietena ei nu copia în album o declarație de dragoste. Părea o ofrandă prea scumpă pentru a fi văzută de oricine.

— N-am să mai dau la nimeni albumul, zise ea.

— Foarte bine, răspunse Emma, e un sentiment firesc, și cu cât durează mai mult, cu atât mai bine, după mine. Dar iată că vine tata! Sper că nu te superi dacă îi citesc și lui ghicitoarea. O să-i facă plăcere. Lui îi plac lucrurile astea, mai ales când sunt un compliment pentru o femeie. Tata e foarte galant cu noi toate. Trebuie să-mi dai voie să i-o citesc.

Harriet arăta bosumflată.

— Dragă Harriet, nu trebuie să te sinchisești atât de mult de ghicitoarea asta. Dacă înțelegi prea mult și prea repede, și lași să se vadă că îi cunoști scopul, îți vei trăda sentimentele, ceea ce nu se cuvine. Nu te lăsa copleșită de acest mic tribut de admirație. Dacă el ar fi vrut să facă din asta un secret, n-ar fi adus hârtia în prezența mea. N-ai văzut că mai mult către mine a întins-o decât către tine ? Să nu exagerăm cu povestea asta. A fost destul de mult încurajat ca să poată continua. Nu e nevoie să ne secăm sufletul de suspine pentru ghicitoarea asta.

— O, nu, sper să nu fiu ridicolă. Faceți cum doriți. Domnul Woodhouse intră și nu fu deloc greu pentru Emma să aducă vorba despre ghicitoare, pentru că el li se adresă așa cum obișnuia în ultima vreme:

— Ei, dragele mele, cum merge treaba cu albumul ? Aveți ceva nou ?

— Da, tată. avem ceva nou să-ti citim. Am găsit o hârtie pe masă azi-dimineață, cu o ghicitoare foarte drăguță. Cred că vreo zână a lăsat-o să cadă. Tocmai am copiat-o în album.

I-o citi așa cum îi plăcea lui. Încet și clar. și de două, trei ori, cu explicații la fiecare vers și îi făcu foarte mare plăcere, exact cum se așteptase ea, iar complimentul din final îi atrase în mod special admirația.

— Ei. da, asta e foarte bine, foarte bine zis! Foarte adevărat! Strălucirea femeii... E o ghicitoare atât de frumoasă, draga mea, încât nu e greu de înțeles ce zână a adus-o. Nimeni nu poate scrie atât de frumos, în afară de tine, Emma!

Emma clătină din cap și zâmbi. După ce se gândi puțin și oftă ușor, el adăugă:

— Ah, e ușor să-și dea omul seama cu cine semeni. Mama ta se pricepea așa de bine la lucrurile astea. Dacă aș avea măcar memoria ei! Dar eu nu-mi aduc aminte nimic. Nici măcar ghicitoarea aceea despre care ți-am spus. Îmi aduc aminte doar de prima strofă, dar sunt mai multe:

Frumoasă fată, dar de gheață, Kitty,
Aprinse-n mine focul ce-l deplâng. Copilul orb în ajutor chemai, Deși de arcul său mi-e teamă Căci el m-a săgetat în mai.

Asta-i tot ce-mi amintesc, dar știu că era foarte inteligentă. Dar parcă spuneai că ai găsit-o.

— Da, tată, am scris-o pe a doua pagină. Am copiat-o din „Viața mondenă". A fost scrisă de Garrick.

— Da, da, foarte adevărat. Tare-aș vrea să mi-o aduc aminte:

Frumoasă fată, dar de gheață, Kitty.

Numele ăsta mă face să mă gândesc la biata Isabella. Pentru că era cât pe-aci s-o botezăm Ecaterina, ca pe bunica ei. Sper că vine săptămâna viitoare. Te-ai gândit, draga mea, unde o să doarmă și ce cameră aranjăm pentru copii ?

— Da, sigur că da. Ea o să doarmă în camera ei, unde doarme de fiecare dată. Și avem camera cea mare pentru copii, ca de obicei. De ce să schimbăm ?

— Nu știu, draga mea, dar e așa de mult de când n-au mai fost pe aici, de la Paște, anul trecut, și atunci au stat doar câteva zile. E foarte prost că domnul John Knightley are slujba asta de avocat. Biata Isabella, ce mare păcat că nu stă cu noi și

ce rău să-i pară să n-o mai găsească pe domnișoara Taylor aici!

— Bine, tată, dar n-o să fie o surpriză!

— Nu știu, draga mea, eu cel puțin am fost foarte surprins când am auzit că se mărită.

— Trebuie să-i invităm pe doamna și domnul Weston la noi în timpul când o să fie Isabella aici.

— Da, draga mea, dacă o să avem timp, dar (cu o voce foarte amărâtă) vine numai pentru o săptămână. N-o să avem timp de nimic.

— Păcat că nu pot să stea mai mult, dar se pare că nu au încotro. Domnul John Knightley trebuie să fie în oraș pe ziua de douăzeci și opt. Și trebuie să ne bucurăm, tată, că își vor petrece toată săptămână aici și nu se duc două, trei zile la Donwell Abbey. Domnul Knightley a promis că va renunța în favoarea noastră, pentru Crăciunul ăsta, deși știi bine că pe la el n-au mai fost de Și mai multă vreme.

— Ar fi foarte trist, draga mea, dacă ar trebui ca biata Isabella să plece de la Hartfield.

Domnul Woodhouse nu era de acord cu pretențiile domnului Knightley asupra fratelui său și nu admitea nici un fel de pretenții asupra Isabellei. Rămase pe gânduri câteva clipe, apoi zise:

— Dar nu văd de ce biata Isabella trebuie să plece odată cu el. Cred, Emma, că am să încerc să o conving să stea mai mult pe la noi. Ea și copiii pot foarte bine să mai stea.

— Ah, tată, n-ai înțeles niciodată și nici nu vei înțelege. Isabella nu poate să stea

fără soțul ei.

Era foarte adevărat, fără îndoială. Oricât de neplăcut i-ar fi fost, domnul Woodhouse nu putu decât să ofteze resemnat .și când Emma îl văzu atât de trist, pentru că fiica lui își iubea bărbatul, aduse vorba despre altceva, ca să-l înveselească:

— Harriet va trebui să stea cât se poate de mult pe aici, când vine Isabella. Sunt sigură că o să-i placă foarte mult copiii. Suntem foarte mândri de copii, nu-i așa, tată ? Nu știu care o să i se pară mai frumos, Henry, sau John ?

— Aha, și eu mă întreb. Scumpii de ei, ce bine o să le pară să vie aici. Le place foarte mult la Hartfield, Harriet.

— Desigur, domnule! Nu știu cui nu i-ar place.

— Henry e un băiat foarte drăguț, dar John seamănă cu maică-sa. Henry e cel mai mare. I-au pus numele meu, nu pe al lui taică-său. John, cel de-al doilea, poartă numele tatălui lor. Unii se miră de asta, dar Isabella a dorit ca primul să poarte numele meu și mie mi s-a părut foarte drăguț din partea ei. Și e un băiat foarte deștept. Toți sunt extraordinar de deștepți și se poartă așa de drăguț. Vin la scaunul meu și îmi zic: „Bunicule, ești așa de bun să-mi dai o bucățică de sfoară ?" și într-o zi Henry mi-a cerut un cuțit, dar i-am spus că nu se poate, cuțitele sunt numai pentru bunici. Cred că tatăl lor e prea aspru cu ei.

— Ți se pare că e aspru, zise Emma, pentru că dumneata ești atât de blând. Dar dacă l-ai compara cu alți tați, nu l-ai găsi deloc aspru. Vrea ca băieții lui să fie activi

și învățați cu greul și dacă nu se poartă bine, îi mai ceartă din când în când, dar e un tată iubitor, cu siguranță domnul John Knightley e un tată iubitor. Copiii îl iubesc cu toții, foarte mult.

— Și pe urmă mai vine și unchiul lor, și-i ridică până în tavan, de ți se face frică!

— Dar le place, tată! Nimic nu le place mai mult. Se bucură așa de tare, încât dacă unchiul lor nu ar fi stabilit regula de a-i lua pe rând cel care începe primul n-ar mai ceda locul celui de-al doilea.

— Ei bine, eu asta nu pot să-nțeleg.

— Așa suntem cu toții, tată! Nimeni nu poate înțelege plăcerile altora.

Mai târziu, în aceeași dimineață, când fetele tocmai se despărțeau, ca să se pregătească pentru masa de la ora patru, eroul acelei inimitabile ghicitori își făcu din nou apariția. Harriet se retrase un pas, dar Emma găsi forța de a-l întâmpina cu zâmbetul ei obișnuit și ochiul ei pătrunzător observă în ochii lui conștiința că a făcut un pas, că a aruncat un zar și își închipuia că acum a venit să vadă ce se întâmplă. Motivul lui aparent însă era să întrebe dacă nu ar putea să lipsească în seara aceea de la Hartfield, dacă nu cumva prezența lui e neapărat necesară. Dacă acesta era cazul, urma sa renunțe la orice altceva, dar dacă nu, prietenul său, domnul Cole insistase atât de mult să-l invite la cină, făcuse atâta caz, încât îi promisese să vină, dacă era eliberat de aici, firește.

Emma îi mulțumi și îl îndemnă să nu-și dezamăgească prietenul din cauza lor. Tatăl ei avea destui parteneri pentru jocul

de cărți. El se oferi din nou, ea refuză din nou, și tocmai când era gata să se încline să plece, ea luă de pe masă hârtia și i-o înapoie.

— Ah, iată ghicitoarea pe care ați avut bunătatea să ne-o lăsați. Vă mulțumesc foarte mult. Ne-a plăcut așa de mult, încât ne-am aventurat s-o scriem în albumul domnișoarei Smith. Sper că prietenul dumneavoastră nu ne-o va lua în nume de rău. Desigur, nu am transcris decât primele opt versuri.

Domnul Elton, în mod vizibil, nu prea știa ce să spună. Părea cam surprins, cam zăpăcit; spuse ceva despre onoare, aruncă o privire spre Emma și Harriet și apoi, văzând albumul pe masă, îl luă și îl cercetă atent. Pentru a risipi stânjeneala momentului, Emma zise, zâmbind:

— Trebuie să-i prezentați scuzele noastre prietenului dumneavoastră, dar o ghicitoare atât de bună nu poate fi gustată numai de câteva persoane. Poate fi sigur de bunăvoința oricărei femei, dacă scrie cu atâta curtoazie.

— Îndrăznesc a spune, zise domnul Elton, deși nu prea îndrăznea, îndrăznesc a spune — cel puțin, dacă prietenul meu are aceleași sentimente ca și mine, că nu am nici o îndoială că va fi onorat de prețuirea care i se arată micului său acces de inspirație (uitându-se la album și punându-l înapoi pe masă). Va considera că e cea mai mare mândrie a vieții sale.

După aceste cuvinte, se grăbi să plece, și bine făcu, pentru că, în ciuda faptului că era foarte simpatic, făcea atâta paradă în ce spunea, încât Emma abia se ținea de

râs. Așa că fugi și ea ca să poată râde în voie, lăsând-o pe Harriet să guste sublimul și gingășia plăcerii acelei clipe.

CAPITOLUL X

DEȘI ERA MIJLOCUL LUI DECEMBRIE, vremea nu fusese atât de urâtă încât să le împiedice pe tinerele domnișoare să iasă la plimbare în fiecare zi. În dimineața următoare, Emma trebuia să facă o vizită unei familii sărace, cu copii bolnavi, care locuia nu departe de Highbury. Drumul către această casă izolată trecea pe aleea casei parohiale, o alee care pornea în unghi drept din ulița principală a satului, largă, deși cam neregulată; și cum se poate presupune, aici se afla și binecuvântatul lăcaș al domnului Elton. Trecură pe lângă câteva case mici, apoi dădură cu ochii de casa parohială, cam veche și nu prea arătoasă și așezată mult prea aproape de drum. Nu avea o poziție prea avantajoasă, dar fusese înfrumusețată de actualul proprietar; și oricum ar fi fost, cele două prietene nu puteau să treacă pe lângă ea fără a încetini pasul și fără a-și ascuți privirile. Emma observă:

— Iată, acolo te vei muta, tu și albumul tău cu ghicitori, mâine, poimâine.

Iar Harriet:

— O, ce casă drăguță, ce frumos! Uite perdelele galbene care îi plac atât de mult domnișoarei Nash!

— Nu prea merg pe drumul ăsta acum, dar atunci voi fi mereu atrasă încoace și îmi vor deveni foarte familiare toate gardurile, porțile, bălțile și pomii din partea asta a satului.

Harriet, după câte se părea, nu intrase niciodată în casa parohială și era extrem

de curioasă să vadă ce se ascundea în dosul acelor pereți. Emma socotea că asta e o dovadă de dragoste la fel de grăitoare ca și faptul că domnul Elton găsea că Harriet are un spirit ascuțit.

— Tare-aș vrea să intrăm, zise Emma, dar nu pot găsi nici un pretext, nu e nici o servitoare pe care aș putea s-o întreb despre menajera lui, nu am nici un mesaj de la tata.

Se mai gândi puțin, dar tot degeaba. După câteva minute de tăcere, Harriet reîncepu discuția, astfel:

— Vai, domnișoară Woodhouse, mă tot întreb, cum, dumneavoastră, care sunteți atât de frumoasă, nu v-ați măritat, .sau cel puțin nu v-ați logodit.

Emma râse și răspunse:

— Faptul că sunt frumoasă, Harriet, nu e de ajuns să mă facă să vreau să mă mărit. Trebuie să găsesc frumusețea la alții, sau cel puțin la încă o persoană. Și nu numai că nu mă voi mărita curând, dar chiar am de gând să nu mă mărit deloc.

— Ah, așa spuneți dumneavoastră, dar eu nu pot să cred.

— Ar trebui să găsesc pe cineva superior tuturor celor pe care îi cunosc, pentru a mă lăsa ispitită. Domnul Elton, după cum știi (regăsindu-se), nu intră în discuție; nici nu aș vrea să găsesc un asemenea bărbat. Prefer să nu fiu ispitită. Realmente, nu pot găsi o situație mai bună decât a mea. Dacă m-aș mărita, aș regreta probabil.

— Doamne, ce ciudat să auzi o femeie vorbind astfel!

— N-am nici unul din motivele care le fac pe femei să dorească măritișul. Dacă m-aș îndrăgosti, ei, da, ar fi altceva. Dar nu m-am îndrăgostit niciodată, probabil nu e felul meu, nu-mi stă în fire. Și nu cred că mă voi îndrăgosti vreodată. Și fără dragoste, ar fi o prostie să renunț la o situație ca a mea. De avere nu am nevoie, de slujbă nu am nevoie, de poziție socială nici atât! Cred că puține femei măritate sunt atât de stăpâne pe casa soților lor cum sunt eu la Hartfield și nu mă pot aștepta că voi fi iubită și prețuită mai mult în altă parte, că voi găsi un bărbat care să mă aprobe întotdeauna și să mă răsfețe ca tata.

— Atunci, vreți să rămâneți fată bătrână ca domnișoara Bates!

— Asta e cea mai năstrușnică idee care putea să-ți treacă prin cap. Dacă aș ști că am să ajung așa de proastă, mulțumită, zâmbitoare, plicticoasă, fără discernământ și gata să accept orice, să duc vorba de colo-colo, m-aș mărita chiar mâine. Dar, între noi fie vorba, sunt convinsă că nu ne vom asemăna niciodată, decât prin aceea că suntem nemăritate.

— Totuși, o să fiți fată bătrână, și asta e groaznic!

— N-are importanță, Harriet. N-o să fiu o fată bătrână săracă și să știi că numai sărăcia le face de disprețuit pe fetele bătrâne în ochii lumii. O femeie nemăritată, cu bani puțini, poate deveni o fată bătrână ridicolă, foarte antipatică, bătaia de joc a copiilor; dar o femeie nemăritată cu ceva avere va fi oricând respectată și poate să fie la fel de

inteligentă și plăcută ca oricare alta. Deosebirea o fac și oamenii cei mai nevinovați .și de bun simț, deși nu s-ar părea, la prima vedere. Un venit mic îți înăcrește sufletul și te face să ai o fire nesuferită. Acelea care abia au din ce trăi și care trăiesc printre oameni care ,le sunt inferiori pot foarte bine să devină cicălitoare și afurisite. Totuși, n-aș putea spune asta despre domnișoara Bates. Nu este pe gustul meu, pentru că are un suflet prea bun și e prea prostuță, dar în general se împacă bine cu toată lumea, deși e nemăritată și săracă. Sărăcia, sunt sigură, nu i-a îngustat mintea. Cred că dacă ar avea numai un shiling pe lume, ar da cu plăcere jumătate din el. Și nu-i e nimănui frică de ea, atrage pe toată lumea.

— Doamne! Dar ce o să faceți ? Cum vă veți petrece timpul la bătrânețe ?

— Dacă mă cunosc eu bine, dragă Harriet, am o minte activă, plină de idei noi, și nu văd de ce la patruzeci sau cincizeci de ani nu aș avea aceleași ocupații ca la douăzeci și unu. Voi avea toate perspectivele pe care le au în general femeile, de a-și ocupa ochii, mâinile, mintea, exact ca acum, sau cu mici deosebiri. Dacă desenez mai puțin, citesc mai mult, dacă mă ocup mai puțin de muzică, iau în mână o cusătură. Cât privește interesul și afecțiunea, a căror lipsă le pune în inferioritate pe femeile nemăritate și e cu adevărat cel mai mare rău, voi avea cui să le dedic, copiilor surorii mele, pe care îi iubesc atât de mult. Cred că-mi vor oferi toate bucuriile de care are nevoie o femeie care

îmbătrânește. Voi avea destule speranțe și destule griji și deși nu-l voi iubi pe nici unul exact ca o mamă cred că e mai bine așa, fără prea multă căldură și orbire. Nepoții și nepoatele mele! O să invit des câte o nepoată pe aici.

— O știți pe nepoata domnișoarei Bates ? Adică, știu că trebuie s-o fi văzut, dar vă cunoașteți ?

— O, da, suntem întotdeauna obligate să ne cunoaștem, ori de câte ori vine la Highbury. Apropo, povestea asta e de ajuns să te vindece de a te mai lăuda cu o nepoată! Ferească Dumnezeu s-ajung să plictisesc oamenii vorbind despre toți nepoții mei la un loc jumătate din cât vorbește ea despre Jane Fairfax. Ți-e greață numai la numele de Jane Fairfax. Fiecare scrisoare a ei e citită de cel puțin patruzeci de ori, complimentele pe care le transmite prietenilor fac de trei patru ori ocolul satului și dacă îi trimite mătușii-si un tipar de burtieră sau tricotează o pereche de jartiere pentru bunică-sa nu se mai vorbește despre nimic altceva, timp de o lună. Îi vreau numai binele Janei Fairfax, dar mă plictisește de moarte.

Se apropiau acum de casa oamenilor la care se duceau și trebuiră să pună capăt flecărelii. Emma era foarte miloasă și necazurile săracilor găseau la ea o alinare, o vorbă bună, un sfat dat cu răbdare și oricând, bani, oferiți cu generozitate. Îi înțelegea foarte bine, nu avea idei romantice despre virtutea acelora care nu putuseră beneficia de educație, sărea să-i ajute la necaz, cu multă bunăvoință și cu înțelepciune. În cazul de față, boala și

sărăcia mergeau împreună și, după ce zăbovi destul pentru a-i ușura și a le da sfaturi, plecă din casă atât de mișcată de ceea ce văzuse, încât îi spuse Harrietei:

— E bine, Harriet, să vezi din când în când așa ceva. Toate celelalte lucruri încep să pară niște fleacuri. Acum, am impresia că nu mă voi gândi decât la acești bieți oameni, toată ziua. Și, totuși, cine știe cât de repede îmi vor pieri din minte ?

— Foarte adevărat. Bieții oameni! Nu te poți gândi la nimic altceva!

— Și, zău, nu cred că-i voi uita repede, zise Emma, trecând peste gardul scund și scărița care era la capătul potecii înguste și alunecoase ducând din grădină spre uliță.

— Nu cred că voi uita, zise, oprindu-se să se mai uite o dată la mizeria care înconjura locul și să-și amintească mizeria și mai mare dinăuntru.

— O, Doamne, nu, zise tovarășa ei de drum.

Merseră mai departe. Ulița cotea puțin și când trecură de cotitură, domnul Elton apăru în fața lor și atât de aproape încât Emma abia avu timp să spună:

— Ah, Harriet, iată ceva care o să ne pună la încercare dorința de a ne gândi la binele altora; (zâmbind) cred că, la urma urmei, dacă i-a alinat pe cei în suferință, caritatea și-a făcut datoria. Dacă sentimentele noastre față de cei oropsiți se manifestă prin a face tot ceea ce putem pentru ei, restul e romantism curat și nu mai are rost.

Harriet avu numai timpul să răspundă:

— O, Doamne, da, și tânărul era deja lângă ele. Totuși, nevoile și suferințele

bieților oameni fură primul subiect de conversație. Și el dorise să-i viziteze. Dar acum își va amâna vizita. Avură totuși un schimb de păreri cu privire la ce se putea face și ce trebuia făcut. Apoi, domnul Elton se întoarse din drum pentru a le conduce.

„Să se întâlnească pe același drum, venind în ajutorul săracilor ? Asta va face să crească iubirea amândorura. Nu m-aș mira dacă ar provoca o declarație. Așa ar trebui, dacă n-aș fi eu de față. Tare-aș vrea să fiu acum în altă parte."

Dornică să se îndepărteze cât mai mult de ei, o luă pe o potecă urcând ceva mai sus de drum și lăsându-i singuri pe ulița principală. Dar nu trecuseră două minute, că obișnuința Harrietei de a fi dependentă și de a imita o făcu să urce și ea, și în curând cei doi erau în spatele Emmei. Asta era prea de tot; se opri imediat, prefăcându-se că are ceva de făcut la șiretul ghetei și aplecându-se ocupă toată poteca și-i rugă să meargă mai departe. Numai un minut și va veni și ea. Făcură ce li se ceruse, și în momentul când își spunea că se ocupase destul timp de gheată găsi fericitul prilej să mai fie reținută de una din fetițele familiei pe care tocmai o vizitase. Fetița pornise cu ulcica ei să ia niște ciorbă de la Hartfield, iar Emma era de-a dreptul încântată: era cât se poate de firesc să meargă cu fetița și să vorbească, să-i pună întrebări, sau, ar fi fost cât se poate de firesc dacă ea nu ar fi avut nici un gând ascuns, în felul acesta, cei doi puteau să înainteze fără a fi obligați să o aștepte. Totuși, îi ajunse din urmă, fără să vrea, pentru că fetița mergea

repede, iar ei destul de încet și ea fu cu atât mai îngrijorată cu cât părea a-i fi întrerupt dintr-o conversație care-i interesa pe amândoi. Domnul Elton vorbea plin de însuflețire, iar Harriet asculta cu plăcere și atenție, iar Emma, care o lăsase pe fetiță să meargă înainte, se întreba cum să facă să-i mai lase singuri, când amândoi se uitară înapoi să vadă ce e cu ea, și fu nevoită să li se alăture.

Domnul Elton mai vorbea încă, prins în niște amănunte interesante, și se simți cam dezamăgită când văzu că îi povestea frumoasei lui însoțitoare despre petrecerea de la prietenul său Cole și că nu va scăpa nici ea de brânza de Stilton, untul, țelina, sfecla și tot desertul care fuseseră servite la sus amintita petrecere.

„Asta ar fi dus la ceva mai mult, desigur, se consolă ea, orice poate fi un punct de interes pentru doi îndrăgostiți și orice poate servi drept introducere la ceva mai aproape de inimă. Dacă-aș fi putut să-i las mai mult singuri!"

Mergeau acum cu toții liniștiți, apropiindu-se de casa parohială, când Emma fu cuprinsă brusc de hotărârea ca cel puțin să-i dea Harrietei ocazia să intre, drept care găsi din nou ceva de făcut la gheață și rămase în urmă s-o aranjeze. Apoi rupse șiretul și, dând dovadă de o mare pricepere, îl aruncă în șanț. Îi rugă să se oprească și anunță că nu poate să facă nimic pentru a fi în stare să meargă mai departe fără dificultate.

— Mi s-a rupt șiretul, zise ea, și nu știu cum o să mă descurc. Sunt un tovarăș de drum cam neplăcut pentru voi doi, dar

sper că nu voi fi totdeauna atât de prost echipată. Domnule Elton, mă văd nevoită să vă cer permisiunea să ne oprim la dumneavoastră acasă și s-o rugăm pe menajeră, poate are o bucată de panglică sau sfoară, orice, să-mi leg gheata!

Domnul Elton începu să radieze de fericire când auzi această propunere și nimeni nu l-ar fi putut întrece în atenția și solicitudinea cu care le conduse în casă, făcând totul ca ele să se simtă bine. Camera în care intrară era cea în care stătea el majoritatea timpului și avea ferestrele spre stradă; în spatele ei, mai era o cameră cu care comunica. Ușa dintre ele era deschisă și Emma intră acolo cu menajera pentru a se ocupa amândouă de gheată. Trebuia să lase ușa întredeschisă, așa cum o găsise, dar ar fi vrut din toată inima ca domnul Elton s-o închidă. Dar domnul Elton n-o închise și rămase așa. Spera însă că, făcând-o pe menajeră să vorbească mereu, să-i ofere lui condițiile de a trece la subiect în camera de alături. Zece minute în șir nu se auzi decât vocea ei. Nu putea prelungi povestea asta la infinit și fu nevoită să termine cu gheata și să-și facă apariția.

Îndrăgostiții stăteau împreună la una din ferestre. Aparențele erau destul de încurajatoare și Emma simți satisfacția de a fi complotat cu succes. Dar nu fusese de ajuns, nu-și făcuse declarația. Fusese foarte drăguț, încântător. Îi spusese Harrietei că le văzuse trecând și le urmase dinadins; lăsase să-i scape și alte aluzii, dar nu spusese nimic serios. „E prudent, foarte

prudent, gândi Emma. Înaintează pas cu pas și nu riscă nimic până nu e sigur."

Totuși, deși nu reușise cu totul prin stratagema ei ingenioasă, nu putea decât să-și aducă laude pentru că le dăduse celor doi prilejul să se bucure și asta va conduce la marele eveniment.

CAPITOLUL XI

DE ACUM, EMMA TREBUIA SA-L LASE PE domnul Elton să se descurce singur. Nu mai stătea în puterile ei să aibă grijă de fericirea lui și să vină în întâmpinarea acțiunilor sale. Sosirea familiei surorii ei era atât de apropiată, încât pregătirile și vizita propriu-zisă deveniseră obiectul principal al interesului ei; și în timpul celor zece zile ale șederii lor la Hartfield, nimeni nu s-ar fi așteptat — dealtfel nici ea nu se aștepta — să-și poată permite mai mult decât să-i încurajeze din când în când, și numai dacă se va ivi ocazia, pe cei doi îndrăgostiți. Puteau să înainteze rapid dacă voiau, trebuiau să înainteze într-un fel sau altul, fie că voiau, fie că nu. Nici nu-și dorea să aibă prea mult răgaz pentru ei. Sunt unii oameni care dacă sunt prea mult ajutați nu se mai ostenesc deloc pentru propriul lor interes.

Domnul și doamna John Knightley, pentru că lipsiseră mai mult din Surrey decât de obicei, o interesau în cel mai înalt grad. Până anul acesta, toate vacanțele lungi și le împărțeau între Hartfield și Donwell Abbey, dar în toamna aceasta își petrecuseră toată vacanța la mare, cu copiii, așa că trecuse mult timp de când nu-și vizitaseră rudele din Surrey și domnul Woodhouse nu-i văzuse chiar deloc, pentru că nimeni nu-l putea hotărî să meargă până la Londra nici măcar de dragul „bietei Isabella". Din această cauză, el era acum cel mai fericit și mai

emoționat în așteptarea acestei mult prea scurte vizite.

Era extrem de îngrijorat de greutățile călătoriei pentru fiica sa și cu atât mai mult de oboseala propriilor săi cai și a vizitiului, care urmau să aducă pe câțiva dintre ei pe o porțiune din drum. Dar nu avea de ce să se teamă, cele șaisprezece mile fură străbătute cu bine și doamna și domnul John Knightley cu cei cinci copii ai lor și un număr corespunzător de doici competente sosiră sănătoși la Hartfield.

Învălmășeala și bucuria care deveneau inevitabile când soseau atât de mulți oaspeți, cărora trebuia să li se vorbească, să li se ureze bun venit, să li se dea curaj și un loc pentru a-și lăsa bagajele, produceau atâta zgomot și zăpăceală că nervii săi nu ar fi suportat așa ceva sub nici un alt motiv, și nici pentru acesta nu puteau rezista prea mult; dar rânduielile de la Hartfield și sentimentele tatălui ei erau respectate cu atâta sfințenie de doamna John Knightley, încât, în ciuda grijii de mamă pentru micuții ei, care trebuiau să se bucure de tot confortul, libertatea și atenția celor din jur, să mănânce, să bea, să se joace sau să doarmă, după cum își doreau, fără cea mai mică întârziere, copiilor nu li se dădea voie să-l deranjeze prea multă vreme prin prezența lor sau prin atenția pe care i-o solicitau.

Doamna John Knightley era o femeie drăguță și distinsă, care se purta cu blândețe și calm, atrăgea simpatia tuturor și o oferea tuturor pe a sa. Era cu totul absorbită de viața ei de familie, soție devotată și mamă afectuoasă. Își iubea

tatăl și sora cu atâta căldură încât numai dragostea pentru soțul ei putea fi socotită mai fierbinte. Nu era o femeie deosebit de inteligentă sau plină de spontaneitate și, pentru că-i semăna tatălui ei, îi moștenise și constituția slabă. Avea o sănătate fragilă și era din cale-afară de grijulie cu copiii, ii era teamă să nu se îmbolnăvească și îl aprecia pe domnul Wingfield al ei din oraș tot atât de mult cât îl aprecia tatăl ei pe domnul Perry. Semănau și prin bunăvoința generală și stima pentru orice veche cunoștință.

Domnul John Knightley era un bărbat înalt, cu alură de gentleman, și foarte deștept, cu perspective în carieră. Era un om respectabil și bun gospodar, dar se purta cu oarecare rezervă, ceea ce făcea să nu fie chiar pe placul tuturor și uneori putea să-și iasă din fire. Nu era un om țâfnos și nu se supăra des și din nimic pentru a merita un atare reproș, dar nu avea o fire din cele mai blânde. Și, cu o asemenea soție, care îl adora, era imposibil ca un cusur de acest fel să nu se accentueze. Blândețea ei exagerată îl scotea din fire. Dispunea de toată claritatea și repeziciunea minții care îi lipseau ei și putea uneori să o jignească cu o vorbă sau un gest pripit. Nu făcea parte dintre favoriții frumoasei sale cumnate. Ei nu-i scăpa nici un defect al lui. Ea înțelegea repede jignirile aduse Isabellei, pe care aceasta le trecea cu vederea. Poate că și Emma i-ar fi trecut cu vederea mai multe dacă s-ar fi purtat mai curtenitor cu ea, dar el se purta numai ca un frate și un prieten amabil, fără să o laude și fără să

fie orb la scăderile ei. Dar, oricâte complimente i-ar fi făcut, Emma tot nu i-ar fi iertat cusurul cel mai mare pe care îl avea în ochii ei, acela că uneori nu dădea dovadă de respect și răbdare față de domnul Woodhouse. În această privință nu era deloc la înălțime. Ciudățeniile domnului Woodhouse, agitația sa continuă îi provocau câteodată un protest sau un răspuns zeflemisitor, ambele cât se poate de prost venite. Asta nu se întâmpla totuși prea des, pentru că domnul John Knightley avea multă stimă pentru socrul său și știa foarte bine ce i se cuvine. Dar, după părerea Emmei, era prea des, mai ales că ea simțea și era lovită de o jignire chiar dacă aceasta nu era rostită. Totuși, la începutul fiecărei vizite, lucrurile se desfășurau destul de bine și, cum de data asta timpul era foarte scurt, puteau spera că totul va decurge în cea mai perfectă armonie. De abia se așezaseră și se liniștiseră puțin, că domnul Woodhouse, clătinându-și capul melancolic și oftând, atrase atenția fiicei sale asupra tristei schimbări care survenise la Hartfield de când fusese ea ultima oară acolo.

— Ah, draga mea, zise el. Biata domnișoară Taylor! Tristă întâmplare!

— Ah, da, tată, strigă ea, gata să-l compătimească. Probabil că-i duci lipsa! Și Emma! Ce pierdere groaznică pentru amândoi. Mi-a părut așa de rău pentru voi. Nu-mi pot închipui cum vă descurcați fără ea. Tristă schimbare, într-adevăr. Dar sper că ei o duc foarte bine, tată!

— Foarte bine, draga mea, sper că foarte bine. Nu știu, dar ea pare să se simtă bine

prin părțile acelea.

Aici, domnul John Knightley o întrebă încet pe Emma dacă există vreo îndoială în ce privește aerul de la Randalls.

— O, nu, nici cea mai mică. N-am văzut-o pe doamna Weston niciodată arătând așa de bine. Tata vorbește de propriile lui regrete.

— Asta le face cinste la amândoi, răspunse el amabil.

— Și o vedeți destul de des, tată ? întrebă Isabella pe un ton plângăreț, care se potrivea foarte bine cu dispoziția tatălui ei.

Domnul Woodhouse șovăi.

— Nu atât de des cât aș dori, draga mea.

— Ah, tată, de când s-a căsătorit a fost o singură zi în care nu i-am văzut. În fiecare zi, în afară de una singură, dimineața sau după-amiaza, i-am văzut, fie pe domnul fie pe doamna Weston, dar în general pe amândoi, Isabella, mai mult pe aici. Sunt foarte, foarte drăguți și vin mereu. Domnul Weston, zău, e la fel de drăguț ca și dânsa. Tată, dacă vorbești cu atâta disperare, Isabella o să-și facă o idee falsă despre noi. Toată lumea știe că ducem lipsa domnișoarei Taylor, dar toată lumea trebuie să afle că domnul și doamna Weston fac totul ca să ne facă suferința mai ușoară, exact așa cum ne așteptam —- ceea ce e adevărul adevărat.

— Exact așa cum se cuvine, zise domnul John Knightley, și exact așa cum speram, după scrisorile tale. Dorința ei de a-ți arăta atenție nu poate fi pusă la îndoială și faptul că el e un bărbat amabil și prietenos ușurează mult lucrurile. Întotdeauna ți-am

spus, iubito, că nu cred ca la Hartfield lucrurile să se fi schimbat așa de mult în rău. Acum, că-ți spune și Emma, sper că o să fii mulțumită.

— Ei, da, desigur, zise domnul Woodhouse, da, cu siguranță, nu pot să neg că doamna Weston, biata doamnă Weston, vine să ne vadă destul de des; dar, pe urmă, e nevoită să plece din nou.

— Ar fi foarte greu pentru domnul Weston dacă n-ar pleca. Mereu uiți de bietul domn Weston.

— Cred, într-adevăr, zise domnul John Knightley, amabil, că domnul Weston are unele drepturi. Tu și cu mine, Emma, ne vom lua îndrăzneala să fim de partea bietului soț. Eu fiind soț și tu nefiind soție, drepturile bărbatului ne sunt la fel de clare. Cât despre Isabella, e măritată de atâta vreme, încât ar fi dispusă să se dispenseze de orice domn cât mai mult timp posibil.

— Eu, dragostea mea ? strigă soția sa auzind și înțelegând numai în parte. Vorbești despre mine ? Sunt sigură că nimeni nu se cade și nu poate să fie mai mare apărător al căsniciei decât mine și dacă n-ar fi fost vorba de nenorocirea de a fi plecat de la Hartfield aș fi socotit-o pe domnișoara Taylor cea mai norocoasă femeie din lume. Și nu vreau să-l nedreptățesc pe domnul Weston, cred că merită toate laudele. Cred că este unul din oamenii cei mai de caracter, în afară de tine și de fratele tău, nu știu pe nimeni să-i fie egal. N-am să uit niciodată cum a înălțat zmeul pentru Henry, în fiecare zi cu soare și vânt, anul trecut, de Paște. Și mai

ales de când, în septembrie trecut, a fost așa de bun și mi-a scris special pentru a mă asigura că la Cobham nu bântuie scarlatina, am rămas încredințată că e omul cu inima cea mai bună din câți se află. Dacă îl merită vreo femeie, aceea e domnișoara Taylor.

— Dar unde este tânărul, zise domnul John Knightley, a fost de față la ceremonie sau nu ?

— N-a sosit încă, răspunse Emma. Am fost aproape siguri că vine după ceremonie, dar degeaba. Și n-am mai auzit vorbindu-se de el în ultima vreme.

— Dar spune-le despre scrisoare, draga mea, zise tatăl ei. I-a scris o scrisoare bietei doamne Weston, s-o felicite, și era o scrisoare foarte cuviincioasă, foarte frumoasă. Mi-a arătat-o. Am găsit că a compus-o foarte bine. Nu știu dacă o fi fost ideea lui, e destul de tânăr, și unchiul poate...

— Dragă tată, are douăzeci și trei de ani. Uiți că timpul zboară!

— Douăzeci și trei! Zău ? Nu mai spune! N-aș fi crezut. Și n-avea decât doi ani când a murit biata maică-sa. Da, timpul zboară, zău așa! Și eu am o memorie foarte proastă. Totuși, era o scrisoare foarte bună, foarte bine scrisă și le-a făcut mare plăcere doamnei și domnului Weston. Îmi amintesc că era scrisă din Weymouth, cu data 28 septembrie, și începea cu „Stimată doamnă", dar am uitat restul; și era semnată F.C. Weston Churchill. Asta îmi amintesc perfect.

— Ce drăguț și cuviincios din partea lui, strigă doamna John Knightley, cu inima ei

cea bună. Nu mă îndoiesc că e un tânăr foarte simpatic. Dar, ce trist, să nu locuiască în casa tatălui său. E așa de groaznic ca un copil să fie luat din casa părinților lui! N-am înțeles niciodată cum s-a putut domnul Weston despărți de el. Să-ți dai copilul! Nu pot să cred că cineva care îți cere așa ceva e un om bun.

— Nimeni nu crede că doamna și domnul Churchill sunt niște oameni buni, observă rece domnul John Knightley. Dar nu trebuie să-ți închipui că domnul Weston s-a simțit cum te-ai simți tu dacă l-ai da pe Henry sau pe John. Domnul Weston are un caracter mai vesel, ia lucrurile mai ușor, le ia așa cum sunt, se bucură de ele într-un fel sau altul. Își găsește mai degrabă plăcerile în ceea ce se numește societate, în mâncare, în băutură și jocul de whist cu vecinii, de cinci ori pe săptămână, decât în căldura căminului.

Emmei nu putea să-i placă această reflecție despre domnul Weston și era pe punctul de a contrazice, dar se stăpâni și lăsă totul să treacă. Voia să mențină pacea, pe cât posibil, și, oricum, obiceiul de a da cea mai mare importanță căminului, de a socoti că omul numai acasă poate fi fericit era cât se poate de lăudabil și-i făcea cinste cumnatului ei. Aici își avea originea disprețul pentru relațiile mondene și pentru cei care le prețuiau. Nu era greu să-i acorde iertarea.

CAPITOLUL XII

DOMNUL KNIGHTLEY URMA SA IA MASA împreună cu ei, deși împotriva voinței domnului Woodhouse căruia îi plăcea ca în prima zi s-o aibă pe Isabella numai pentru el. Emma hotărâse totuși astfel, din spirit de dreptate. Pe lângă faptul că se gândise la ce i se cuvine fiecăruia dintre frați, mai era și plăcerea de a-i procura domnului Knightley invitația cuvenită, în semn de uitare a discuției pe care o purtaseră în contradictoriu.

Spera să devină din nou prieteni, și credea că e timpul să se împace. Nu putea fi vorba de o împăcare propriu-zisă. Ea, desigur, nu greșise cu nimic, iar el nu-și va recunoaște greșeala. Nu se punea problema de a face concesii, dar era timpul să arate că a uitat cearta și speră că prietenia lor va reînvia, mai ales că, la venirea lui, ea ținea în brațe pe fetița cea mai mică a Isabelei (care avea numai opt luni și era pentru prima oară în vizită la Hartfield) dansând și legănând-o prin cameră. Chiar așa se și în-tâmplă, căci, deși el începu prin a o privi sever și a-i pune întrebări scurte, curând ajunse să vorbească despre ei toți în mod firesc și luă copilul din brațele Emmei, cu toată lipsa de ceremonie a unuia de-ai casei. Emma simțea că sunt din nou prieteni și, cum această convingere îi dădu mai întâi satisfacție și apoi ideea de a fi puțin obraznică, nu se putu opri de la a zice, în timp ce el admira fetița:

— Ce bine că avem aceeași părere despre nepoții și nepoatele noastre. Cât privește bărbații și femeile în general, avem câteodată păreri diferite, dar în privința copiilor observ că suntem totdeauna de acord.

— Dacă ai gândi firesc, când apreciezi bărbații și femeile și nu te-ai lăsa târâtă de fantezie și de capriciu, firesc, așa cum gândești când e vorba de copii, am putea să avem întotdeauna aceleași păreri.

— În mod sigur, neînțelegerile dintre noi se nasc totdeauna din greșelile mele.

— Da, zise el zâmbind, și pe bună dreptate. Aveam șaisprezece ani când te-ai născut.

— O diferență substanțială, răspunse ea, și, fără îndoială, în acea perioadă a vieților noastre îmi erai mult superior, ca înțelepciune. Dar, nu cumva, în cursul a douăzeci și unu de ani, mințile noastre au devenit ceva mai apropiate ?

— Da, mult mai apropiate.

— Totuși, nu destul pentru a-mi da mie șansa să am dreptate când opiniile noastre diferă.

— Am totuși asupra ta avantajul a șaisprezece ani în plus de experiența și pe acela că nu sunt o tânără drăguță și un copil răsfățat. Haide, dragă Emma, să fim din nou prieteni și să nu mai vorbim despre asta. Spune-i mătușii tale, micuță Emma, să-ți dea un exemplu mai bun, să nu mai reînnoiască supărările și că, dacă atunci n-a greșit, greșește acum.

— Adevărat, strigă ea, foarte adevărat. Micuța Emma, atunci când te faci mare să fii o femeie mai de treabă decât mătușa ta.

Să fii cu mult mai deșteaptă și cu mult mai puțin încrezută. Acum. domnule Knightley, numai un cuvânt, două, și am terminat și trebuie să-ți spun că argumentele mele nu s-au dovedit a fi neîntemeiate, îmi place să cred că domnul Martin nu este foarte, foarte rău dezamăgit.

— E cât se poate de dezamăgit, sună răspunsul lui scurt.

— Ah, într-adevăr ? îmi pare foarte rău! Hai să ne dăm mâna!

Își strânseră mâinile cu multă cordialitate și imediat după aceea își făcu apariția domnul John Knightley și formulele: Ce mai faci, George ?« „Bine, mulțumesc, dar tu John ?", se succedară conform manierei britanice, ascunzând sub un calm ce părea indiferent acel real atașament care i-ar fi făcut pe fiecare din ei, dacă era cazul, să facă totul pentru binele celuilalt.

Își petrecură seara în liniște, făcând conversație, căci domnul Woodhouse refuzase categoric să joace cărți, pentru a sta de vorbă în pace cu biata lui Isabella și, în mod firesc, se formară două grupuri: el și fiica lui, de o parte, și cei doi Knightley, de cealaltă. Vorbeau de lucruri total diferite și numai rareori se amestecau, iar Emma se alătura când unui grup, când celuilalt.

Cei doi frați discutau despre preocupările și afacerile lor, dar mai mult despre ale celui mai mare, a cărui fire era mai comunicativă și care vorbea totdeauna mai mult. Ca magistrat, avea totdeauna câte o problemă asupra căreia să-l consulte pe John, sau cel puțin o

întâmplare de povestit, iar ca fermier, pe mâna căruia se găseau ferma și casa de la Donwell, trebuia să spună ce va cultiva pe fiecare lot și să dea toate informațiile care nu puteau să nu-l intereseze pe fratele său, căci și el își petrecuse cea mai mare parte a vieții acolo și iubea foarte mult locurile. Planul unui canal de irigație, schimbarea unui gard, tăierea unui pom și cultivarea fiecărui pogon cu grâu, ridichi sau porumb aprindeau imaginația lui John, atât cât e posibil pentru un om cu purtări atât de rezervate, și dacă binevoitorul său frate îi mai lăsa ceva despre care să întrebe, întrebările lui dovedeau chiar o oarecare curiozitate.

În timp ce ei doi erau angajați într-o astfel de discuție, domnul Woodhouse era liber să se bucure de o adevărată avalanșă de regrete fericite și afecțiune plină de temeri împreună cu fiica lui.

— Draga mea Isabella, biata de tine, zise el drăgăstos, luându-i mâna și întrerupând pentru o clipă concentrarea ei asupra nasturelui unuia din cei cinci copii. Ce mult a trecut, groaznic de mult, de când n-ai mai fost pe aici. Și ce obosită trebuie să fii după călătoria asta! Trebuie să te culci devreme, draga mea, și iți recomand niște fiertură de ovăz înainte de culcare. Luăm amândoi câte o ulcică de fiertură. Dragă Emma, ce-ar fi să servim cu toții niște fiertură de ovăz ?

Emmei nici nu-i trecea prin cap una ca asta, știind foarte bine că ambii domni Knightley n-ar fi putut fi convinși să mănânce felul sus amintit și după care, de altfel, nici ea nu se prea dădea în vânt.

Prin urmare, fură comandate numai două ulcele. După alte câteva cuvinte de laudă pentru fiertura de ovăz, după ce se miră că mai lipsește de la masa unora și că nu se servește în fiecare seară, domnul Woodhouse începu să spună cu un aer serios și meditativ:

— Cam peste mână, draga mea, să vă petreceți vacanța în South End în loc să veniți aici. N-am avut niciodată o părere bună despre aerul de la mare.

— Domnul Wingfield ni l-a recomandat foarte insistent, altfel nu ne-am fi dus; la recomandat pentru toți copiii, dar mai ales pentru Bella, cu boala ei de gât. Ne-a recomandat atât aerul, cât și băile.

— Ah, draga mea, dar Perry avea foarte multe îndoieli că marea poate să facă bine, iar în ce mă privește, sunt de multă vreme convins, deși poate că nu v-am mărturisit, că marea rareori face bine cuiva. Sunt în orice caz sigur că pe mine era să mă omoare odată.

— Vă rog, vă rog, zise Emma, dându-și seama că subiectul era primejdios, trebuie să vă implor să nu mai vorbiți despre mare. Mă faceți să fiu invidioasă și nefericită, eu, care n-am văzut-o niciodată! Vă interzic să vorbiți despre South End! Dragă Isabella, nu te-am auzit întrebând de donul Perry și el nu te uită niciodată!

— Oh, bunul domn Perry! Ce mai face el, tată ?

— Ei, destul de bine, dar nu prea bine. Bietul Perry suferă cu bila și nu are timp să-și poarte de grijă; îmi spune mie că n-are timp să-și poarte de grijă — ceea ce e foarte trist —, dar e mereu solicitat prin

sat. Cred că nimeni nu are o asemenea clientelă, dar nici că se mai află un om mai deștept.

— Și doamna Perry, și copiii, ce mai fac ei ? Au mai crescut ? Am foarte multă stimă pentru domnul Perry. Sper că vine să ne vadă zilele astea. O să-i facă atâta plăcere să-i vadă pe micuții mei!

— Sper să vină chiar mâine, pentru că vreau să-l întreb despre un necaz al meu. Și, draga mea, oricând o veni, să-i arăți neapărat gâtul Bellei .

— Oh, dragă tată, se simte foarte bine, nu mai am nici o grijă în privința asta. Fie că i-au făcut bine băile, fie frecția pe care ne-a dat-o domnul Wingfield și pe care am folosit-o din august încoace.

— Nu e deloc probabil, draga mea, ca băile să-i fi făcut bine. Și dacă aș fi știut că ai nevoie de o frecție, aș fi vorbit cu...

— Se pare că ai uitat de doamna și domnișoara Bates, zise Emma, nu te-am auzit întrebând de ele!

— O, doamna și domnișoara Bates, ce femei simpatice! Să-mi fie rușine! Dar mi-ai scris mereu despre ele. Sper că sunt bine. Buna doamnă Bates! O să mă duc mâine în vizită cu copiii. Le place așa de mult să-mi vadă copiii Și minunata domnișoară Bates, ce femei cumsecade! Ce mai fac ele, tată ?

— Eh, destul de bine în general, dar biata doamnă Bates a răcit foarte rău, acum o lună.;

— Vai ce rău îmi pare, dar parcă niciodată n-a bântuit răceala ca în toamna asta. Domnul Wingfield mi-a spus că niciodată n-au fost așa de multe cazuri, și

atât de grave, decât atunci când a fost epidemie de gripă.

— Cam așa e, draga mea, dar nu chiar așa de grav cum spui tu. Perry spune că au fost multe cazuri, dar nu așa de grave cum știa el că sunt de obicei în noiembrie. Perry zice că nu ar fi o vreme cu totul neprielnică.

— Nu, nu cred că domnul Wingfield consideră că e o vreme cu totul neprielnică.

— Ah, draga mea fetiță, adevărul e că la Londra oricând e o vreme neprielnică. Nimeni nu e sănătos la Londra. Ce groaznic! Să trebuiască să locuiești acolo! — atât de departe — și cu aerul acela îngrozitor!

— Nu, zău, noi nu avem un aer îngrozitor. Partea Londrei unde locuim noi e mai bună ca celelalte. Nu trebuie să ne confunzi cu Londra în general. Cartierul Brunswick Square e foarte deosebit de celelalte. Avem aer foarte curat. N-aș vrea, cred, să locuiesc în altă parte a orașului, nu cred că mai e vreun cartier în care aș accepta să-mi cresc copiii. Dar la noi e un aer foarte curat. Domnul Wingfield consideră că Brunswick Square este în mod hotărât cel mai prielnic cartier din tot orașul.

— Ah, draga mea, dar nu e ca la Hartfield! Îl lauzi și tu cât poți, dar după ce-ați stat o săptămână la Hartfield veți fi cu totul alții. Nu veți mai semăna cu ce-ați fost. Acum, n-aș putea să spun că vreunul din voi arată bine.

— Îmi pare rău că spui asta, dar te asigur că în afară de durerile mele de cap

și de palpitațiile obișnuite, de care nu scap niciodată cu totul, în rest mă simt foarte bine! Și dacă micuții sunt ceva mai palizi ca de obicei, înainte de a merge la culcare, e probabil din cauza oboselii călătoriei și emoției că au ajuns. Cred că mâine vei găsi că arată mult mai bine. Pentru că, te asigur, domnul Wingfield mi-a spus că nu crede că vreo altă călătorie ne-a prins mai bine. Sper că cel puțin domnul Knightley nu ți se pare că arată rău, zise întorcându-și ochii cu îngrijorare drăgăstoasă către soțul ei.

— Ba da, draga mea, nu am de ce să te felicit. Cred că domnul John Knightley e departe de a arăta bine.

— Ce s-a întâmplat, domnule ? Vorbeați cu mine ? strigă domnul John Knightley, auzindu-și numele.

— Îmi pare rău, dragostea mea, să constat că tatăl meu găsește că nu arăți bine, dar cred că e din cauza oboselii. Ar fi trebuit, totuși, după cum știi că intenționam, să-l fi văzut pe domnul Wingfield înainte de a pleca.

— Dragă Isabella, exclamă el cu grabă, te rog nu te ocupa de cum arăt eu. Mulțumește-te să te doctoricești și cocolești pe tine și copiii tăi și lasă-mă pe mine să arăt cum vreau.

— N-am înțeles prea bine ce-i spuneai fratelui tău, interveni Emma, despre prietenul tău, domnul Graham. Intenționează să aducă un vechil din Scoția, să aibă grijă de noua lui moșie ? Dar se va oferi oare vreunul ? Nu vor fi prea puternice vechile prejudecăți ?!

Și continuă așa multă vreme și cu mult succes, iar când fu nevoită să acorde din nou atenție tatălui și surorii ei nu mai auzi nimic rău, ci doar întrebările Isabellei despre Jane Fairfax; și, deși Jane Fairfax nu era unul din subiectele ei favorite, fu foarte fericită acum să contribuie cu laudele ei.

— Jane Fairfax, care e așa de dulce și simpatică! zise doamna John Knightley. De mult timp nu am mai văzut-o, decât din întâmplare, pentru o clipă, două, în oraș. Ce fericire pentru bunica ei cea bună și pentru minunata ei mătușă. Regret foarte mult pentru scumpa de Emma că Jane nu stă mai mult la Highbury. Acum, că li s-a măritat fata, doamna Campbell și domnul colonel n-o să se mai despartă de ea. Ar putea fi o prietenă așa de bună pentru Emma.

Domnul Woodhouse fu întru totul de acord, dar adăugă; —- Totuși, o avem pe micuța noastră prietenă Harriet Smith, care, în felul ei, e foarte drăguță.

— Îmi pare foarte bine să aud asta, numai că Jane Fairfax e cunoscută ca fiind foarte cultă și distinsă și are exact vârstă Emmei.

Se discută în mod fericit despre acest subiect și se trecu la altele cu același efect, concluziile fiind în perfectă armonie, dar seara nu se încheie fără oarecare tulburare. Se aduse fiertura de ovăz și fură multe de spus despre ea — multe laude și comentarii —, se decise, fără putință de tăgadă, că era o mâncare sănătoasă pentru orice constituție și se proferară severe filipice la adresa familiilor în care nu era

socotită acceptabilă. Dar, din păcate, printre nereușitele pe care fiica sa avea a le reproșa bucătăresei din South End, o femeie tânără angajată temporar, cea mai recentă, și cea mai gravă, era aceea că nu înțelegea ce înseamnă o ulcică de ovăz fiert subțire, dar nu prea subțire. Ori de câte ori dorise și comandase fiertura, nu putuse obține nimic acceptabil. Începea o discuție primejdioasă.

— Ah, zise domnul Woodhouse, clătinând din cap și uitându-se la ea cu drăgăstoasă îngrijorare. Exclamația, în urechea Emmei, însemna: „Ah, alte consecințe triste ale vacanței de la South End. N-are rost să mai vorbim!" Și pentru o vreme, speră că el nu va mai vorbi despre asta, ci, cugetând în tăcere, va savura fiertura lui bine făcută. Totuși, după câteva minute, începu din nou:

— N-o să vă iert niciodată că anul ăsta v-ați dus la mare în loc să veniți aici.

— Dar de ce, tată ? Te asigur că le-a făcut foarte bine copiilor.

— Și mai mult decât atât, dacă tot trebuia să vă duceți la mare, de ce tocmai la South End ? E un loc foarte nesănătos. Perry a fost foarte surprins că ați ales South End.

— Știu că există o asemenea părere, dar este total greșită, tată. Ne-am simțit cu toții foarte bine acolo, n-am avut probleme cu nămolul, domnul Wingfield zice că e complet greșită ideea că locul ăsta ar fi nesănătos. Și sunt sigură că ne putem baza pe el, pentru că știe ce vorbește, iar fratele lui, cu familia, se duce mereu acolo.

— Trebuia să vă duceți la Cromer, draga mea. Perry a fost o dată la Cromer, pentru o săptămână, și susține că e locul cel mai bun pentru băi. Marea e deschisă și aerul foarte pur. Și, din câte am înțeles eu, acolo puteați găsi locuință mai departe de țărm. cam la un sfert de milă, foarte comod. Trebuia să-l consulți pe Perry.

— Dar, dragă tată, am fi călătorit mult mai mult. Poate o sută de mile în loc de patruzeci.

— Ah, draga mea, cum zice și Perry, când e vorba de sănătate, restul nu mai contează. Și dacă tot pleci de acasă, ce mi-e o sută de mile, ce mi-e patruzeci. Mai bine să nu mai pleci deloc, să rămâi la Londra, decât să călătorești patruzeci de mile ca să dai de un aer mai prost. Chiar așa zicea și Perry. I s-a părut un pas foarte prost gândit.

Încercările Emmei de a-și opri tatăl fuseseră inutile și când se ajunse la acest punct, nu era de mirare să intervină și cumnatul ei.

— Domnul Perry, zise el, cu un glas în care se simțea neplăcerea, ar face mai bine să-și păstreze părerile până când i se vor cere. Ce-l privește pe el ce fac eu, dacă-mi duc familia într-un loc sau în altul ? Sper că am voie să-mi folosesc puterea de judecată la fel de bine ca domnul Perry. Nu am nevoie nici de sfaturile, nici de medicamentele lui. Se opri și, liniștindu-se într-o clipă, adăugă numai cu o răceală sarcastică:

— Dacă domnul Perry poate să-mi spună cum să-mi transport familia, soția și cei cinci copii pe o distanță de o sută

treizeci de mile fără cheltuială și oboseală mai mare decât pentru patruzeci de mile, sunt gata să prefer Cromer, așa cum a făcut el.

— Adevărat, adevărat, strigă domnul Knightley, gata să intervină și el, foarte adevărat. Ăsta e un motiv, într-adevăr. Dar John. Îți spuneam despre ideea mea de a muta aleea dinspre Langham, ceva mai spre dreapta, ca să nu mai treacă prin pajiștea din jurul casei. Nu cred că e foarte greu. N-aș vrea să încerc, dacă-i incomodează pe cei de la Highbury, dar dacă-ți aduci aminte pe unde trece aleea acum... Totuși, ca să ne dăm seama, ar trebui să ne uităm pe hartă. Sper că vii mâine la Abbey, să consultăm harta și să-mi spui părerea ta.

Domnul Woodhouse eră cam tulburat de exprimarea unor asemenea opinii despre prietenul său Perry, căruia, în mod inconștient, îi atribuise propriile sale idei și sentimente. Dar atenția caldă pe care i-o acordau fiicele sale risipi necazul, iar intervenția unuia dintre frați și revenirea la sentimente mai bune a celuilalt făcuseră ca subiectul să fie definitiv închis.

CAPITOLUL XIII

CU GREU S-AR PUTEA IMAGINA O FIINȚA mai fericită decât era doamna John Knightley în cursul acestei vizite la Hartfield. Pornea în fiecare dimineață să-și vadă vechile cunoștințe, împreună cu cei cinci copii ai săi, iar seara se întorcea să comenteze întâmplările din timpul zilei cu tatăl și sora ei. Nu-și putea dori nimic mai mult, decât ca zilele să nu treacă atât de repede. Era o vizită minunată, perfectă prin aceea că era mult prea scurtă.

În general, seara se întâlneau mai puțin cu prietenii decât dimineața, dar nu putură să refuze o invitație la cină, deși aceasta îi făcea să iasă din casă chiar în ziua de ajun. Domnul Weston nu admitea să fie refuzat, trebuiau să cineze cu toții la Randalls în acea zi; chiar domnul Woodhouse se lăsă convins, în baza argumentului că era preferabil să iasă din casă decât să se despartă de ceilalți.

Cum aveau să ajungă acolo, era o întrebare care ar fi putut să-i pună în încurcătură pe ceilalți, dar trăsura ginerelui său era oricum la Hartfield și nu era nici o îndoială că vor ajunge cu bine. Emma reuși chiar să-l convingă, relativ repede, că într-una din trăsuri va fi loc și pentru Harriet.

Harriet, domnul Elton și domnul Knightley, prietenii cei mai apropiați, erau singurii invitați din afara familiei. Ținuseră seama de obiceiurile și preferințele domnului Woodhouse: se cina devreme și cu putină lume.

În seara dinaintea acestui mare eveniment (pentru că era un mare eveniment ca domnul Woodhouse să nu cineze acasă în seara zilei de douăzeci și patru decembrie), Harriet fusese la Hartfield și plecase din cauza unei răceli foarte supărătoare; și dacă n-ar fi fost vorba de dorința ei puternică de a fi îngrijită de doamna Goddard, Emma ar fi făcut totul să o rețină. O vizită a doua zi și constată că soarta ei cu privire la petrecerea de la Randalls era pecetluită. Avea febră mare și o durea rău în gât; doamna Goddard era plină de grijă și afecțiune, se vorbea de domnul Perry și Harriet însăși era atât de bolnavă și de prost dispusă încât nu se putea opune forței care o excludea dintre cei care urmau să ia parte la plăcutul eveniment, deși nu putea vorbi de această pierdere fără a vărsa lacrimi din belșug.

Emma rămase cu ea cât se putea de mult, să o îngrijească în timpul absențelor inevitabile ale doamnei Goddard și s-o înveselească povestindu-i cât de trist va fi domnul Elton când va auzi despre boala ei, și plecă, în cele din urmă, lăsând-o destul de împăcată cu ideea că pentru el vizita va fi foarte neplăcută și că toți vor simți foarte mult lipsa ei. Nu făcuse nici câțiva pași, de la ușa doamnei Goddard, că se pomeni cu domnul Elton însuși în fața ei. Era evident că se îndrepta spre aceeași ușă, dar se întoarse, și cum mergeau împreună încet, și discutau despre bolnavă, despre care el auzise că e într-o stare foarte gravă și venise să se intereseze pentru a aduce vești despre ea la Hartfield,

îi ajunse din urmă domnul John Knightley, care se întorcea din vizita zilnică la Donwell, cu băieții lui cei mari, ai căror obraji strălucind de sănătate demonstrau avantajele unei călătorii la țară și păreau să dea asigurări că friptura de berbec și budinca de orez care îi așteptau acasă vor avea o existență scurtă ca atare. Porniră cu toții împreună. Emma tocmai dădea amănunte despre suferința prietenei sale: „gâtul foarte inflamat, febră mare, puls neregulat etc. și cu regret aflase de la doamna Goddard că Harriet era predispusă spre amigdalită și că deseori o speriase cu durerile ei în gât." Domnul Elton se arătă foarte neliniștit aflând acestea și exclamă:

— Dureri în gât! Sper că nu e contagios. Sper că nu e vorba de o inflamație purulentă contagioasă. Perry a văzut-o ? Zău, ar trebui să vă îngrijiți și dumneavoastră nu numai prietena dumneavoastră. Vă rog să nu riscați. De ce nu l-au chemat pe Perry ?

Emma, căreia nu-i era deloc frică pentru ea însăși, îi liniști temerile exagerate, asigurându-l că doamna Goddard are destulă experiență și o poate îngriji. Dar, pentru că nu voia ca el să fie cu totul liniștit datorită argumentelor ei, dorind chiar să-i alimenteze neliniștea adăugă curând după aceea, ca și când ar fi fost vorba despre altceva:

— E așa de frig, foarte frig, și după toate aparențele o să ningă. Dacă ar fi să mergem în altă parte, la alți oameni aș încerca să nu ies azi și să-l fac și pe tata să nu se încumete. Dar s-a hotărât și se pare

că nu simte frigul; nu vreau să mă amestec, mai ales, ca să nu-i dezamăgesc pe doamna și domnul Weston. Dar, pe cuvântul meu, domnule Elton, dacă aș fi în locul dumneavoastră, m-aș scuza și n-aș veni. Păreți deja puțin cam răgușit, și când te gândești că mâine veți avea nevoie atât de mult de glasul dumneavoastră și vă veți obosi atât de mult, cred, e cât se poate de necesar ca în seara asta să rămâneți acasă și să vă îngrijiți.

Domnul Elton arăta foarte încurcat și nu prea știa ce să răspundă. Era și greu, pentru că, deși foarte măgulit de faptul că o domnișoară frumoasă are atâta grijă de el și nevoind să arate lipsă de supunere față de sfaturile ei, totuși, nu avea nici cea mai mică dorința să renunțe la vizită. Dar Emma, care era prea mult preocupată de ideile și părerile ei preconcepute pentru a-l judeca fără părtinire, sau a-i vedea clar intențiile, fu foarte mulțumită să-l laude îngăimând aprobativ că „foarte frig, desigur, foarte frig" și continuă să meargă, bucurându-se că l-a scăpat de vizita la Randalls . și i-a dat posibilitatea să se intereseze de sănătatea Harrietei, toată seara, din oră în oră.

— Foarte bine faceți, zise ea, vom transmite doamnei și domnului Weston scuzele dumneavoastră.

Dar de-abia își terminase fraza, că îl auzi pe cumnatul ei oferindu-i politicos domnului Elton un loc în trăsura lui, dacă era vorba numai de vremea rea, și pe domnul Elton acceptând oferta cu promptitudine și deplină satisfacție. Treaba era aranjată. Domnul Elton urma

să vină și niciodată fața lui lată și frumoasă nu exprimase mai multă bucurie ca în momentul acela, niciodată nu avusese un zâmbet mai larg, ochi mai plini de entuziasm decât în momentul următor când o privi.

„Ei, bine, își zise ea, asta-i foarte ciudat! După ce îi oferisem o scuză atât de bună, să prefere să iasă în lume și s-o lase pe Harriet bolnavă și părăsită! Foarte ciudat, zău! Dar am impresia că bărbații, mai ales cei neînsurați, au o mare plăcere, o pasiune chiar, de a fi invitați la masă. O invitație la masă e atât de prețuită între plăcerile, ocupațiile, îndatoririle lor, încât trece înainte de orice. Asta e probabil și cu domnul Elton, e un tânăr neprețuit, foarte simpatic și amabil, fără îndoială, foarte îndrăgostit de Har-riet, și totuși, nu poate refuza o invitație, trebuie să-i răspundă cu orice preț. Ce ciudată e iubirea, e în stare să spună că Harriet are spirit ascuțit, dar nu vrea să cineze singur de dragul ei!"

Curând după aceea, domnul Elton îi părăsi și ea observă cu deplină convingere că era mult sentiment în tonul cu care o pomeni pe Harriet la despărțire, în modulațiile vocii, în timp ce o asigura că va trece pe la doamna Goddard să întrebe despre frumoasa ei prietenă chiar înainte de a avea plăcerea s-o reîntâlnească. Atunci spera să-i poată da vești mai bune. Oftatul și zâmbetul cu care se îndepărtă îl reabilitară mult în ochii Emmei.

După o tăcere de câteva minute, John Knightley începu astfel

— N-am văzut în viața mea un bărbat care să se omoare mai mult să placă decât

domnul Elton. Face pe dracu-n patru când e vorba despre doamne. Cu bărbații poate să fie rezonabil și neafectat, dar când trebuie să-i facă plăcere unei femei joacă o întreagă comedie.

— Manierele domnului Elton nu sunt perfecte, răspunse Emma. Dar, când e vorba să ne îndeplinească o dorință, trebuie să-i mai trecem cu vederea. Când un bărbat face tot ce-i stă în putință, în ciuda posibilităților lui limitate, merită să fie preferat unuia cu însușiri superioare, dar neglijent. Domnul Elton e bun din fire și își dă silința.

— Da, zise domnul John Knightley repede și cu o oarecare șiretenie în glas. Pare să-și dea foarte multă silință față de tine.

— De mine? răspunse ea cu un zâmbet uluit. Crezi că sunt obiectul atenției domnului Elton ?

— Trebuie să recunosc că mi-a trecut prin cap, Emma și dacă ție nu ți s-a părut până acum, ai putea să iei asta în considerație de acum înainte»

— Domnul Elton îndrăgostit de mine ?! Ce idee!

— Mie așa mi se pare, dar ar fi bine ca tu să te gândești dacă e sau nu așa și să te porți în consecință. Cred că purtarea ta față de el îl încurajează. Iți vorbesc ca prieten, Emma. Uită-te în jur și vezi ce faci și ce vrei să faci.

— Mulțumesc. Dar te asigur că n-ai deloc dreptate. Domnul Elton și cu mine suntem foarte buni prieteni și atât. Și continuă să meargă, amuzându-se la ideea că o cunoaștere parțială a situației poate

da naștere la asemenea gafe și că pot să cadă în asemenea greșeală chiar oamenii care se pretind cu judecată. Cumnatul ei crede că ea e oarbă, nu știe nimic și are nevoie de sfaturi, și asta nu îi făcu Emmei mare plăcere. El nu mai spuse nimic.

Domnul Woodhouse era atât de hotărât să meargă în vizită încât, în ciuda frigului care creștea, nu dădea semne că ar dori să o contramandeze și porni în cele din urmă, foarte punctual, cu fiica cea mare, în trăsura lui, la fel de indiferent la capriciile vremii ca și ceilalți. Era mult prea uimit de faptul că el însuși se deplasează și că petrecerea de la Randalls îi va face plăcere, ca să observe că e frig, și mult prea înfofolit ca să-l simtă. Frigul, totuși, era foarte tare și când se porni și a doua trăsură, niște fulgi ușori de zăpadă începură să-și facă drum spre pământ, iar cerul era așa de înnorat, încât părea să aibă nevoie doar de puțin vânt pentru a da naștere, în foarte scurt timp, unei lumi cu desăvârșire albe.

Curând, Emma își dădu seama că tovarășul ei de drum nu era în cea mai fericită dispoziție. Pregătirile și plecarea pe o vreme ca asta, sacrificiul de a nu-și mângâia copiii după cină erau niște llucruri deloc plăcute, care nu-i conveneau câtuși de puțin domnului John Knightley. Nu se aștepta la nimic bun de la vizita asta și nu credea că merită osteneala, și până să ajungă la casa parohială, vorbi numai despre nemulțumirea lui.

— Trebuie să ai o părere foarte bună despre tine însuți, zise el, ca să-i pui pe oameni să plece de lângă soba lor, într-o zi

ca asta, de dragul de a veni să te vadă. Se crede probabil din cale-afară de simpatic. Eu n-aș face una ca asta. E cea mai mare prostie! uite că ninge! Mare nebunie să nu lași oamenii să stea frumușel acasă! Și mare nebunie să nu stai acasă, dacă poți. Dacă am fi fost obligați să ieșim într-o seară ca asta, pentru vreo afacere sau datorie oarecare, ni s-ar fi părut foarte greu și neplăcut. Dar lașa, plecăm, îmbrăcați probabil mai subțire decât de obicei, fără să ne oblige nimeni, fără să avem vreun motiv, sfidând glasul naturii, care ne spune prin tot ce se vede și se simte, să stăm acasă, să punem la adăpost totul, plecăm ca să petrecem cinci ore de plictiseală, în casa altuia, unde n-o să spunem și n-o să auzim decât ce-am spus și ce-am auzit și ieri și o să spunem și o să auzim precis și mâine. Pornim pe vreme rea ca să ne întoarcem pe vreme și mai rea: patru cai și patru servitori sunt scoși în zăpadă pentru nimic altceva decât ca să ducă cinci ființe înghețate spre niște camere mai reci decât la ei acasă și cu perspectiva unei proaste tovărășii.

Emma nu se simțea în stare să-și exprime aprobarea, cu care fără îndoială el era obișnuit, să imite acel „Foarte adevărat, dragostea mea!" care i se administra de obicei de către tovarășa lui de drum, dar avu destulă voință pentru a se abține de la orice fel de răspuns. Nu putea să se conformeze și-i era teamă să nu se certe; eroismul ei nu putea avea alt rezultat decât tăcerea. Îl lăsă să vorbească, aranja sticlele și se înveli în pături, fără să-și dezlipească buzele.

Ajunseră, trăsura întoarse, scărița fu coborâtă și domnul Elton, elegant, în costum negru și cu zâmbetul pe buze, își luă imediat locul lângă ei. Domnul Elton era numai amabilitate și veselie. Era atât de vesel în galanteriile lui încât Emma începu să creadă că el avea despre Harriet niște vești diferite de cele care ajunseră la ea. Trimisese să afle cum se simte și răspunsul fusese: „La fel de rău, deloc mai bine."

— Veștile pe care eu le-am auzit de la doamna Goddard, zise ea repede, nu erau atât de bune cum speram. „Deloc mai bine", a fost răspunsul primit de mine.

Fața lui se întrista imediat și glasul lui era glasul iubirii când răspunse:

— O, nu, ce rău îmi pare că aud una ca asta! Tocmai voiam să vă spun că atunci când am trecut pe la doamna Goddard, exact înainte de a mă întoarce să mă îmbrac, mi s-a spus că domnișoara Smith nu se simte deloc mai bine, ba chiar mai rău. Îmi pare foarte rău, și sunt îngrijorat. Și eu care credeam că o să se simtă mai bine după ce i s-a făcut de dimineață o asemenea vizită.

Emma zâmbi și răspunse:

— Vizita mea i-a fost de folos din punct de vedere spiritual, sper. Dar nici măcar eu nu aș putea face vrăji care să gonească durerea de gât. E o răceală într-adevăr foarte gravă. A fost domnul Perry pe la ea, după cum ați auzit probabil.

— Da, mi-am închipuit, adică n-am...

— El e obișnuit cu durerile ei de gât și sper că mâine dimineață ne va aduce la amândoi vești mai bune. Dar e imposibil

să nu fii neliniștit. Ce pierdere pentru petrecerea noastră de azi!

— Groaznic, exact așa, zău. Ne va lipsi în fiecare clipă. Asta suna foarte bine, iar oftatul de la urmă era vrednic de luat în seamă; ar fi trebuit numai să dureze ceva mai mult. Emma fu cam descumpănită când, la jumătate de minut după aceea, el începu să vorbească despre altceva cu o voce plină de veselie:

— Ce idee minunată, zise el, să folosești cojoace în trăsuri. E foarte comod. Cu asemenea măsuri e imposibil să-ți fie frig. Invențiile din ultima vreme au făcut ca transportul să fie într-adevăr așa cum trebuie. Suntem atât de bine înveliți, protejați împotriva frigului, încât nici cel mai mic curent nu-și poate face loc. Vremea devine într-adevăr un element fără importanță. E o zi foarte friguroasă, dar în trăsură puțin ne pasă de asta. Ha, văd că ninge nițel!

— Da, și cred că va ninge destul de mult, zise John Knightley.

— Vreme de Crăciun, observă domnul Elton. Foarte potrivită, și norocul nostru că n-a început de ieri, ca să pierdem petrecerea de azi. Era foarte posibil, pentru că domnul Woodhouse nu s-ar fi încumetat să iasă dacă era zăpadă, dar acum nu mai are nici o importanță. E sezonul cel mai potrivit pentru întâlniri între prieteni. De Crăciun, toată lumea își invită prietenii și nimeni nu dă atenție vremii, cât ar fi de rece. Odată, m-am înzăpezit în casa unui prieten o săptămână. Nu cred că există ceva mai plăcut pe lume. M-am dus numai pentru o

seară și am putut pleca numai după exact o săptămână.

Domnul John Knightley nu părea să fi înțeles plăcerea și spuse numai cu răceală:

— Nu-mi doresc să mă înzăpezesc o săptămână la Randalls.

Altă dată, Emma ar fi fost amuzată, dar acum era mult prea surprinsă de buna dispoziție a domnului Elton, pentru a mai simți altceva. Harriet părea a fi fost cu totul uitată în așteptarea unei petreceri plăcute.

— Putem fi siguri că focurile vor arde bine, continuă el. Vom avea tot ce trebuie. Minunați oameni, domnul și doamna Weston. Doamna Weston întrece orice laudă, și dânsul e pe bună dreptate prețuit. E așa de ospitalier și prietenos. Vom fi puțini, dar când cei puțini sunt din cei mai aleși este cât se poate de plăcut. Sufrageria domnului Weston nu cuprinde mai mult de zece oameni, altfel nu ne-am simți bine. Dinspre partea mea, în asemenea împrejurări, prefer să fie doi în minus decât doi în plus. Cred că sunteți de acord cu mine (întorcându-se cu un aer fericit către Emma), cred că mă veți aproba cu siguranță, deși domnul Knightley, poate, fiind obișnuit cu petrecerile cu lume multă din Londra, are sentimente diferite.

— Nu știu nimic despre petrecerile cu multă lume de la Londra domnule, nu mănânc decât acasă.

— Într-adevăr! (cu un ton de uimire și milă), nu știam că meseria de avocat e o asemenea sclavie. Ei bine, domnule, cred că va veni o vreme când veți fi răsplătit

pentru toate astea, când veți munci mai puțin și vă veți bucura mai mult de viață.

— Prima mea bucurie, răspunse John Knightley, pe când intrau pe poartă, va fi să mă văd din nou teafăr la Hartfield.

CAPITOLUL XIV

ERA NECESAR CA FIECARE DIN CEI Doi domni să-și schimbe puțin atitudinea în momentul când intrau în salonul doamnei Weston: domnul Elton trebuia să-și potolească veselia exagerată, iar domnul John Knightley să-și risipească proasta dispoziție. Domnul Elton trebuia făcut să zâmbească mai puțin, iar domnul John Knightley, mai mult, pentru a fi în ton cu atmosfera generală. Emma însă nu avea nevoie decât să asculte numai îndemnul firii și să fie exact atât de fericită pe cât era. Pentru ea era în adevăr o bucurie să vină la familia Weston. Domnul Weston făcea parte dintre favoriții ei, cât despre soția lui, nu exista o altă ființă căreia Emma să i se poată adresa fără nici o rezervă, de care să fie atât de sigură că o ascultă și o înțelege, pentru care micile aranjamente și planuri, nelămuriri și plăceri ale tatălui ei și ale ei să fie mereu interesante și de înțeles. Nu putea să spună ceva despre Hartfield fără ca doamna Weston să nu arate cel mai mare interes și dacă apucau să vorbească neîntrerupt jumătate de oră despre aceste lucruri mărunte care sunt esența-fericirii în viața du toate zilele erau amândouă cum nu se poate mai mulțumite.

Aceasta era o plăcere pe care, probabil, vizita de față nu i-o va oferi, nu acum puteau petrece o asemenea jumătate de oră, dar numai faptul că o vedea pe doamna Weston zâmbind, gesticulând, vorbind era o plăcere pentru Emma și se

hotărî să se gândească mai puțin, cât mai puțin posibil, la ciudățeniile domnului Elton sau orice alt lucru neplăcut, și să se bucure din plin.

Nenorocirea cu durerea de gât a Harrietei fusese discutată deja la venirea ei. Domnul Woodhouse apucase să se așeze și să le spună toată povestea și, în plus, povestea despre cum au venit el și Isa-bella și cum o să vină și Emma și tocmai ajunsese la mulțumirea lui că James poate să vină să-și vadă fata, când își făcură apariția ceilalți și doamna Weston care fusese aproape cu totul prins» de atenția pe care trebuia să i-o arate, putu să se desprindă de lângă el și s-o întâmpine pe scumpa ei Emma.

Planul ei de a uita de domnul Elton pentru câtăva vreme o făcu pe Emma să fie neplăcut surprinsă că acesta se așezase chiar lângă ea. Era foarte greu să-și scoată din cap ciudățenia indiferenței lui față de Harriet, dacă el stătea chiar lângă ea și își tot flutura buna dispoziție pe la nasul ei, i se adresa insistent, de câte ori avea ocazia. În loc să-l uite, datorită purtării lui, nu-și putea opri gândul că: „Poate oare să fie adevărat ce și-a închipuit cumnatul meu ? Se poate oare ca acest bărbat să înceapă să-și schimbe dragostea pentru Harriet, într-o dragoste pentru mine ? Absurd și insuportabil" și, totuși, avea atâta grijă ca ei să nu-i fie frig, arăta atâta interes față de tatăl ei, e~a așa de încântat de doamna Weston și, în fine, începuse să-i admire desenele cu atâta zel și lipsă de pricepere, încât putea foarte bine să pară îndrăgostit și Emma își impuse cu greu să se poarte în

continuare cuviincios. Din amor propriu, nu-și permitea să fie nepoliticoasă, iar din dragoste pentru Harriet, în speranța că lucrurile se vor aranja în favoarea ei, se purta chiar drăguț, dar asta cerea efort, mai ales pentru că ceilalți vorbeau despre ceva interesant, ceva ce ea ar fi vrut să asculte, tocmai în intervalul când domnul Elton o copleșise cu prostiile lui. Auzi totuși destul pentru a înțelege că domnul Weston dădea niște informații despre fiul său; auzi cuvintele „fiul meu" și „Frank" și „fiul meu " repetate de mai multe ori, și, din alte câteva silabe, începu să bănuiască anunțul unei apropiate vizite a fiului său, dar subiectul fu epuizat înainte ca ea să-l poată potoli pe domnul Elton și orice încercare a ei de a aduce din nou vorba despre asta âar fi fost deplasată.

Se întâmpla că, în ciuda hotărârii Emmei de a nu se căsători niciodată, numele, ideea că există un domn Frank Churchill păreau să-i trezească întotdeauna interesul. Se gândise foarte mult, mai ales de când tatăl lui se căsătorise cu domnișoara Taylor, că, dacă ar fi să se mărite, el ar fi persoana cea mai potrivită, ca vârstă, caracter și situație. I se părea că prin legătura care se crease între cele două familii el îi aparținea. Își închipuia că toată lumea care îi cunoaște se va gândi la o asemenea căsătorie. Iar domnul și doamna Weston chiar se gândeau, de asta era foarte convinsă, și, deși nu voia să se lase tentată de el sau de oricine altcineva și să renunțe la o situație pe care o socotea mai bună decât orice ar fi putut obține în schimb, era foarte

curioasă să-l vadă, și intenționa, cu toată hotărârea, să-l găsească simpatic, să-l facă și pe el să o placă, într-o oarecare măsură, și simțea un fel de satisfacție la gândul că ei doi erau sortiți unul altuia în imaginația prietenilor lor.

Cu asemenea gânduri, galanteriile domnului Elton căpeau îngrozitor de prost, dar se mângâia la ideea că reușește să pară politicoasă când e așa de înfuriată. Se liniști, zicându-și că e imposibil să treacă toată seara fără ca domnul Weston, cu inima lui deschisă, să nu mai aducă vorba despre asta. Chiar așa se și întâmpla, căci, de îndată ce avu fericirea să scape de domnul Elton și să se așeze la masă alături de domnul Weston, acesta folosi primul moment când nu era ocupat cu îndatoririle lui de gazdă, care coincidea fericit cu momentul când ea se oprise puțin din mestecatul spinării de berbec, pentru a-i spune:

— Ne mai lipsesc numai doi ca să fim exact câți trebuie. Numai doi aș mai vrea să văd aici: pe drăgălașa dumitale prietenă, domnișoara Smith, și pe fiul meu — atunci da, am fi cu toții. Am impresia că n-ai auzit, dincolo, în salon, când am spus că-l așteptăm be Frank. Am primit o scrisoare de la el azi-dimineață. În următoarele două săptămâni trebuie să sosească.

Emma vorbi cu o plăcere bine cântărită și fu întru totul de acord cu el că numai domnișoara Smith și domnul Churchill lipseau ca să fie exact câți trebuie.

— Voia să vină la noi, continuă domnul Weston, încă din septembrie. Fiecare

scrisoare era plină de promisiuni. Dar nu e stăpân pe timpul lui. Trebuie să facă pe placul acelora pe care trebuie să-i asculte și care, între noi fie vorba, cer uneori cam multe sacrificii.

Dar acum nu mă îndoiesc că-l voi vedea aici, în a doua săptămână a lui ianuarie.

— Ce mare plăcere o să vă facă, și doamna Weston e atât de curioasă să-l cunoască, încât cred că e la fel de fericită ca dumneavoastră.

— Da, ar trebui, dar ea se gândește că va surveni o nouă amânare. Nu e așa de încredințată de venirea lui ca mine. Ea nu-l cunoaște, nici pe el, nici rudele lui, așa cum îi cunosc eu. Uite cum stau lucrurile, dar rămâne între noi; n-am suflat o vorbă dincolo. Astea sunt secrete de familie, știi. Lucrurile stau așa: niște prieteni au fost invitați la Enscombe în ianuarie, și venirea lui Frank depinde de amânarea acestei vizite. Dacă vizita nu se amână, Frank nu se poate mișca. Dar știu precis că se va amâna, pentru că e vorba de o familie pe care o anumită doamnă, cu influență la Enscombe, nu o poate suferi; și deși este considerat necesar ca invitația să fie făcută o dată la doi-trei ani, vizita e mereu amânată. N-am nici o îndoială în privința asta. Sunt sigur că-l voi vedea pe Frank aici înainte de mijlocul lui ianuarie, așa cum sunt sigur de prezența mea aici, dar buna dumitale prietenă de acolo (arătând spre capătul celălalt al mesei) are atât de puține capricii și a avut atât de puțin de-a face cu cineva de soiul ăsta la Hartfield, încât nu le poate calcula efectele, așa cum știu eu, din experiență.

— Îmi pare rău că există îndoieli, zise Emma, dar sunt de părerea dumneavoastră, domnule Weston. Dacă dumneavoastră credeți că vine, cred și eu, pentru că dumneavoastră îi cunoașteți pe cei de la Enscombe.

— Da, pot să am pretenția că îi cunosc, deși n-am fost acolo niciodată. E o femeie curioasă. Dar nu-mi permit să o vorbesc de rău, de dragul lui Frank, pentru că sunt încredințat că îl iubește foarte mult. Înainte credeam că nu e în stare să țină la cineva, în afară de ea însăși, dar cu el a fost întotdeauna bună în felul ei, cu mofturile și capriciile ei, crezând că toți trebuie să-i facă pe plac). Și, după părerea mea, lui Frank îi face cinste faptul că a reușit să provoace o asemenea afecțiune. Căci, deși n-aș spune-o la nimeni, are o inimă de piatră față de ceilalți și o fire a dracului.

Emmei îi plăcea atât de mult subiectul încât îl reluă într-o discuție cu doamna Weston, de îndată ce se mutară în salon, dorind să idă bucuria ei, dar observând că prima întâlnire ii provoca neliniște. Doamna Weston fu de acord, dar adăugă că ar fi bucuroasă să scape de neliniștea legată de această primă întâlnire la data despre care se vorbea.

— Pentru că nu pot să fiu sigură de venirea lui. Nu pot să fiu așa de optimistă ca domnul Weston. Mi-e foarte teamă că nu ne vom alege cu nimic. Cred că domnul Weston ți-a spus exact cum stau lucrurile.

— Da, se pare că nu puteți fi siguri decât de proasta dispoziție a doamnei Churchill, care cred că e lucrul cel mai cert din lume.

— Draga mea Emma, răspunse doamna Weston, zâmbind, care e certitudinea unui capriciu ? Apoi, întorcându-se spre Isabella, care nu participase până atunci la discuție:

— Probabil că știi, dragă doamnă Knightley, că eu nu sunt deloc sigură că domnul Frank Churchill o să vină, spre deosebire de tatăl lui. Depinde numai și numai de dispoziția și plăcerea mă-tușii sale, pe scurt de capriciile ei. Către voi, fetele mele, pot să-mi permit să spun adevărul. Doamna Churchill e stăpână la Enscombe și e o femeie foarte curioasă, iar venirea lui depinde de voința ei.

— Ah, doamna Churchill, toată lumea știe de doamna Churchill, răspunse Isabella, și întotdeauna mă gândesc la bietul tânăr cu cea mai mare milă. Să trăiești în casa unei persoane țâfnoase, trebuie să fie îngrozitor. E ceva despre care noi, din fericire, n-avem habar; dar trebuie să fie o viață cu totul nenorocită. Ce bine că n-a avut copii! Bieții de ei, cât de nefericiți i-ar fi făcut!

Emma ar fi vrut să fie singură cu doamna Weston. Ar fi auzit mai multe de la ea. Doamna Weston i-ar fi vorbit mult mai deschis decât se putea încumeta să o facă în fața Isabellei. Și era convinsă într-adevăr că față de ea nu ar ascunde nici un amănunt despre familia Churchill, în afară de planurile legate de tânărul Frank, pe care ajunsese să le cunoască numai datorită propriei imaginații.

Dar, deocamdată, nu mai era nimic de spus. Domnul Wood-house le urmă în scurt timp în salon. Nu-i plăcea să rămână

mult timp pe scaun după ce termina de mâncat. Nici vinul, nici conversația nu-l interesau și era bucuros să se afle printre acelea alături de care se simțea întotdeauna bine.

În timp ce el vorbea cu Isabella, Emma găsi totuși ocazia să spună:

— Deci, nu considerați vizita fiului dumneavoastră o certitudine, îmi pare rău, va fi destul de greu momentul când veți face cunoștință, și cu cât se petrece mai repede, cu atât mai bine.

— Da, fiecare întârziere mă face să mă gândesc la următoarea. Chiar dacă vizita familiei aceleia, Braithwaites, va fi amânată, mi-e teamă că se va mai găsi o scuză ca să ne dezamăgească. Nu-mi place să cred că el personal ar avea ceva împotrivă să vină, dar Sunt sigură că domnul și doamna Churchill nu vor să-l lase să plece de lângă ei. E gelozia la mijloc. Sunt geloși chiar pentru stima pe care i-o poartă tatălui său. Pe scurt, nu pot să contez deloc pe venirea lui și tare aș vrea ca domnul Weston să nu se mai aprindă așa de repede.

— Ar trebui să vină, zise Emma, măcar pentru două zile și tot ar trebui să vină. Nu pot să-mi închipui un băiat căruia nu-i stă în putință să facă atâta lucru. O fată, dacă ar cădea în mâinii rele ar putea fi sâcâită și ținută departe de cei din preajma cărora ar vrea să stea, dar nu înțeleg cum un băiat poate fi reținut, încât să nu fie în stare să-și petreacă o săptămână cu tatăl său, dacă dorește.

— Ar trebui să fim la Enscombe, și să cunoaștem obiceiurile de acolo, ca să

hotărâm ce ar putea el să facă, răspunse doamna Weston. Trebuie să fim prudente când îi judecăm pe alții, în orice caz; dar cei de la Enscombe, în mod sigur, nu trebuie judecați după regula generală. Ea e atât de puțin înțelegătoare și toată lumea îi cedează.

— Dar își iubește foarte mult nepotul, e favoritul ei! După câte am înțeles, ar fi normal ca doamna Churchill, care nu sacrifică nimic de dragul soțului, căruia îi datorează totul și pe care îl exasperează cu capriciile ei, să fie sub influența nepotului, căruia nu-i datorează nimic.

— Dragă Emma, tu, cu bunătatea ta, să nu ai pretenția că înțelegi răutatea altora sau că poți da sentințe. Trebuie să lăsăm lucrurile să meargă de la sine. Nu mă îndoiesc că, uneori, el poate să aibă o mare influență, dar îi e imposibil să prevadă când!

Emma ascultă și spuse apoi cu răceală:

— N-o să fiu mulțumită decât dacă vine.

— Poate că are o foarte mare influență numai în unele privințe, continuă doamna Weston, și în altele deloc și e foarte probabil, ca în privința venirii lui încoace să nu o poată îndupleca.

CAPITOLUL XV

nu dupa multa vreme, domnul wood-house se arătă gata să-și bea ceaiul, iar după ce bău ceaiul se arătă gata să plece acasă și tovarășele lui făcură tot ce le stătea în putință pentru a-l amuza, ca să uite de ora târzie, cel puțin până când își vor face apariția în salon și ceilalți domni. Domnul Weston era vorbăreț și vesel și nu-i plăcea să se despartă în grabă de oaspeți, sub nici un motiv; dar în cele din urmă numărul celor din salon crescu. Domnul Elton, plin de bună dispoziție, fu printre primii care intrară. Doamna Weston și Emma stăteau împreună pe sofa. Li se alătură imediat și, fără ca cineva să-l invite, se așeză între ele.

Emma, și ea bine dispusă din cauza plăcerii pe care i-o făcea gândul la venirea lui Frank Churchill, era dornică să uite necuviințele lui de mai înainte și să fie la fel de mulțumită de el ca de obicei și, când el reîncepu prin a aduce vorba despre Harriet, ea era gata să asculte cu zâmbete cât se poate de încurajatoare.

Se arătă extrem de neliniștit de starea frumoasei ei prietene, frumoasa, drăgălașa, simpatica ei prietenă! „Primise vești, mai știa ceva de cind erau la Randalls ? — era foarte îngrijorat —, trebuia să mărturisească, natura bolii ei îl neliniștea peste măsură". Și în stilul acesta continuă să vorbească, timp de câteva minute, foarte cuviincios, fără să aștepte vreun răspuns, dar întru totul conștient de calamitatea pe care o reprezintă o durere

de gât gravă, și Emmei era cât pe-aci să-i fie milă de el.

Dar, spre sfârșit, în vorbele lui apăru o schimbare perfidă. Dintr-o dată, se dovedi că lui îi era mai mult teamă pentru gâtul Emmei decât pentru cel al Harrietei — era mai dornic ca ea să nu se molipsească decât ca Harriet să nu fie grav contaminată. Începu, în mod foarte serios, să o roage să nu mai facă vizite în camera bolnavei, cel puțin deocamdată, s-o roage să-i promită lui că nu își va mai risca sănătatea până când îl va consulta pe domnul Perry și îi va afla părerea; și, deși ea încercă să ia în râs această grijă a lui și să aducă discuția pe făgașul ei firesc, nu fu în stare să pună capăt solicitudinii lui exagerate pentru persoana ei. Era jignită de-a binelea. Se părea că în mod fățiș el se arăta îndrăgostit de ea și nu de Harriet, o lipsă de consecvență care, dacă se dovedea adevărată, merita cel mai mare dispreț și dezgust. Îi era destul de greu să rămână calmă. El se întoarse spre doamna Weston spre a-i cerși ajutorul: „Nu vrea să-l sprijine ? Nu vrea să-și adauge argumentele ei la ale lui pentru a o îndupleca pe domnișoara Woodhouse să nu se ducă la doamna Goddard până când nu va fi sigur că boala domnișoarei Smith nu e contagioasă ? Nu putea fi satisfăcut fără o promisiune — nu vrea să se folosească de influenta ei pentru a o obține ?"

— Cât e de grijulie cu alții și cât e de nepăsătoare cu sine. Voia ca eu să stau acasă, să-mi îngrijesc gâtul și totuși nu vrea să promită că va evita primejdia de a

se molipsi de o inflamație în gât atât de gravă! E cinstit, doamnă Weston ? Fiți judecătorul nostru! N-am dreptul să mă plâng ? Sunt sigur că mă veți sprijini și ajuta.

Emma văzu că doamna Weston era surprinsă și își dădu seama că era chiar foarte surprinsă de această intervenție care prin cuvinte și manieră arăta că el își asumă dreptul de a fi primul care trebuie să-i poarte de grijă. În ceea ce o privea, era mult prea jignită și revoltată ca să mai aibă puterea de a-l pune la punct Putu numai să-i arunce o privire, o privire care, după ea, trebuia să-l facă să-și vină în fire și apoi plecă de pe sofa, mutându-se lângă sora ei și acordându-i acesteia toată atenția.

N-avu timp să vadă reacția domnului Elton la această mustrare, pentru că, foarte repede, se ivi un alt subiect: domnul John Knightley sosi în cameră de afară, unde se dusese să vadă cum e vremea, și le comunică tuturor că pământul s-a acoperit de zăpadă că ninge puternic și bate un vânt năprasnic, va fi probabil viscol și încheie cu aceste cuvinte către domnul Woodhouse:

— Aceasta, domnule, se va dovedi a fi un început vesel pentru petrecerile dumneavoastră de iarnă. E ceva cu totul nou, pentru vizitiul și caii dumneavoastră să-și facă drum prin viscol.

Bietul domn Woodhouse rămase mut de uimire; dar toți ceilalți găsiră ceva de spus. Toți erau fie foarte mirați, fie deloc mirați și aveau de întrebat câte ceva, de dat câte un sfat. Doamna Weston și Emma

încercară din toate puterile să-l înveselească, să-i distragă atenția de la ginerele său, care își gusta triumful fără urmă de regret:

— V-am admirat foarte mult hotărârea de a vă încumeta să ieșiți pe o asemenea vreme, pentru că ați văzut desigur că o să ningă, cred că oricine își dădea seama că va ninge. V-am admirat curajul și probabil că vom ajunge acasă cu bine. Dacă mai ninge o oră, două, nu înseamnă că pot să se înfunde drumurile, și avem oricum două trăsuri, dacă una se răstoarnă în câmp, e a doua la îndemână. Probabil vom ajunge teferi la Hartfield, înainte de miezul nopții.

Domnul Weston, triumfând și el în felul lui, tocmai mărturisea că știuse că ninge, de vreun ceas, două, dar n-a spus ca să nu-l deranjeze pe domnul Woodhouse și să nu-i dea ocazia să plece prea repede. Zăpada care căzuse și urma să mai cadă nu-i putea împiedica să ajungă la Hartfield, asta era o glumă, era sigur că nu vor avea nici o dificultate. Ar fi dorit chiar ca drumul să se înfunde, ca să-i poată opri pe toți la Randalls. Și, cu cea mai mare bunăvoință, era sigur că se poate găsi loc pentru fiecare, cerând aprobarea soției sale. Cu puțină pricepere, se poate aranja pentru fiecare câte un loc de dormit. Soția lui însă nu prea știa cum s-ar putea aranja cele două camere pe care le aveau în plus, pentru atâta lume.

— Ce ne facem, dragă Emma, ce ne facem ? exclamă domnul Woodhouse de îndată ce-și recapătă glasul și pentru câtăva vreme repetă fraza părând a nu

mai ști să spună altceva. Aștepta de la ea o mângâiere și asigurările ei că vor ajunge cu bine, laudele la adresa cailor și a lui James, faptul că avea atâția prieteni buni în jur îl mai înviorară puțin.

Neliniștea celeilalte fiice a lui era la fel de mare. Groaza de a fi înzăpezită la Randalls, când copiii ei se aflau la Hartfield, făcea ca proporțiile nenorocirii să crească în imaginația ei și, închipuindu-și că drumul e de acum bun numai pentru cei foarte îndrăzneți și că în curând nu se va mai putea pleca deloc, era nerăbdătoare să lase pe Emma și pe tatăl ei la Randalls, iar ea și soțul ei să plece neîntârziat prin toată zăpada care le stătea în cale.

— Mai bine spune imediat să tragă trăsura la scară, dragostea mea. Cred că o să putem ajunge, dacă plecăm imediat. Și, dacă, doamne ferește, se întâmplă ceva, pot să merg și pe jos. Nu mi-e frică deloc. N-am nimic împotrivă să merg pe jos chiar jumătate de drum. Când ajung acasă, îmi schimb pantofii și gata. N-am cum să răcesc din asta.

— Nu zău ? răspunse el, atunci, dragă Isabella, asta e cu totul extraordinar, pentru că de obicei răcești din orice. Să mergi pe jos! Bune încălțări trebuie să mai ai din moment ce vrei să mergi pe jos. Nu știu dacă o să se descurce caii.

Isabella se întoarse spre doamna Weston, ca să obțină un con-simțământ pentru planul ei. Doamna Weston nu putea decât să consimtă. Apoi, Isabella se duse la Emma; dar Emma nu renunța la speranța că vor putea pleca toți și tocmai

dezbăteau această problemă, când își făcu apariția domnul Knightley, care plecase din cameră de îndată ce fratele său adusese vestea.. Le spuse că a fost afară să vadă cum stă situația și declară pe proprie răspundere că nu va fi nici o dificultate să ajungă acasă, acum sau peste un ceas. Mersese până dincolo de portiță, pe drumul spre Highbury și văzuse că zăpada nu depășea două degete, iar în unele locuri, nici nu acoperise pământul. Acum, de-abia dacă mai cădeau câțiva fulgi și norii se risipeau. Ninsoarea se va opri curând. Vorbise cu vizitiii și amân-doi erau de acord cu el, că nu au de ce să se teamă.

Pentru Isabella aceste știri erau o mare ușurare, iar pentru Emma erau la fel de binevenite, din cauza tatălui lor, care se mai liniști, atât cât îi permitea constituția lui nervoasă; dar neliniștea lui nu putea fi potolită astfel încât să rămână la Randalls. Era mulțumit că nu exista primejdia imediată de a se înzăpezi, dar nimic nu l-ar fi putut convinge că era mai bine să rămână și, în timp ce toți ceilalți îl tot îndemnau să mai stea, domnul Knightley și Emma puseră capăt situației printr-un dialog scurt:

— Tatăl tău nu se va mai simți în largul său. De ce nu plecați ?

— Sunt gata, dacă sunt și ceilalți.

— Să chem trăsura?

— Te rog!

Trăsurile fură chemate. Peste câteva minute, Emma spera să-L lase pe unul din cei doi nesuferiți tovarăși de drum acasă la el, să se potolească, și să-l vadă pe celălalt

din nou bine dispus și fericit că s-a terminat corvoada acestei vizite.

Sosi trăsura și domnul Woodhouse, căruia i se dădea întotdeauna întâietate și în asemenea ocazii, fu condus de către domnul Knithtley și domnul Weston. Nici unul din ei nu găsi cuvintele potrivite să împiedice noile neliniști pe care i le treziseră domnului Woodhouse vederea zăpezii căzute și descoperirea că noaptea era mai întunecoasă decât crezuse. „Îi era teamă că vor călători prost, foarte prost. Îi era teamă că Isabellei nu-i va fi deloc pe plac. Și Emma în altă trăsură! Nu știa ce e mai bine să facă. Trebuia să se țină cât se poate de aproape unul de altul!" Vorbiră cu James și îi spuseră să mâne încet și să aștepte trăsura cealaltă.

Isabella urcă după tatăl ei, și John Knightley, uitând că el nu trebuia să meargă în trăsura lor, urcă în mod firesc după soția lui, așa că Emma descoperi, după ce fusese condusă și urmată în trăsură de către domnul Elton, că ușa se închide în urma lor și că vor călători în tête-a-tête. Dacă nu ar fi fost bănuielile pe care i le trezise azi, n-ar fi fost nici o clipă stânjenită, i-ar fi făcut chiar plăcere. I-ar fi vorbit despre Harriet și drumul ar fi părut de trei ori mai scurt. Dar acum ar fi preferat să nu i se întâmple așa ceva. Era încredințată că el băuse prea mult din vinul acela bun al domnului Weston și că e dispus să vorbească prostii.

Pentru a-l mai potoli prin felul ei de a se purta, începu imediat să vorbească serios și calm despre vreme și despre noaptea aceea întunecoasă; dar de-abia trecură de

portiță, de-abia ajunseră din urmă cealaltă trăsură, că el o întrerupse, îi apucă mâna, îi cerși atenția și începu să-i facă declarații violente: „profită de împrejurarea neprețuită, să-și mărturisească sentimentele, care sunt probabil deja cunoscute, cu speranță, cu teamă, cu adorație, gata să moară, dacă îl refuză, dar plăcându-i să creadă că devoțiunea lui înflăcărată și iubirea lui nemărginită și pasiunea fără egal nu se poate să nu aibă ecou și, pe scurt, conta pe faptul că va fi acceptat, cât se poate de repede, în mod serios." Chiar așa! Fără remușcări, fără să se scuze, fără multă șovăire, domnul Elton, curtezanul Harrietei, îi declara dragoste" ei. Încercă să-l oprească, dar degeaba, el voia să continue, să spună tot. Cât era de furioasă, se gândi puțin și hotărî să se arate reținută în vorbe. Simțea că jumătate din nebunia asta se datora beției și spera să fie ceva trecător. Prin urmare, cu un amestec de seriozitate și glumă, care găsea ea că se potrivește cu starea lui, răspunse:

— Sunt foarte surprinsă, domnule Elton. Toate acestea pentru mine? Uitați în fața cui vă aflați, mă luați drept prietena mea; voi fi foarte fericită să-i transmit mesajul domnișoarei Smith, dar nu-mi mai spuneți mie asemenea lucruri!

„Domnișoara Smith, mesaj pentru domnișoara Smith, ce voia să spună!" Și repetă cuvintele ei cu atâta siguranță, prefăcându-se cu atâta mândrie că e uimit, încât ea nu se putu opri să-i răspundă repede:

— Domnule Elton, mă uluiți, pur și simplu, cu purtarea dumneavoastră. Nu

pot să mi-o explic decât într-un singur fel, nu sunteți dumneavoastră înșivă, altfel nu ați vorbi la modul ăsta nici despre mine, nici despre Harriet. Încercați să vă abțineți de a mai spune ceva și voi încerca să uit totul.

Dar domnul Elton nu băuse decât atât cât să prindă curaj, nu cât să i se întunece mintea. Știa bine ce voia să spună și protestând cu aprindere împotriva bănuielilor ei insultătoare și aducând vorba pe departe despre respectul pentru domnișoara Smith ca prietenă a ei, dar arătându-se uimit că i se menționează numele, reluă subiectul cu pasiunea lui și se arătă în mod insistent dornic să capete un răspuns afirmativ.

Era din ce în ce mai puțin convinsă că e beat și mai mult încredințată că e necredincios și îndrăzneț, așa că, fără a se mai strădui să fie politicoasă, răspunse:

— Mi-e imposibil să mă mai îndoiesc. E limpede ce vreți să spuneți. Domnule Elton, uimirea mea este atât de măre că nu o pot exprima în cuvinte. După comportamentul pe care l-ați avut de o lună încoace față de domnișoara Smith, după atențiile pe care le-am observat în fiecare zi, să vă adresați mie în felul acesta! Dovediți o ușurință de caracter pe care n-aș fi crezut-o posibilă. Credeți-mă, domnule, sunt departe, foarte departe de a fi încântată de asemenea declarații.

— Doamne Dumnezeule, strigă domnul Elton, ce poate să însemne asta ? Domnișoara Smith! în viața mea nu m-am gândit la domnișoara Smith. Nu i-am dat atenție decât pentru că era prietena

dumneavoastră. Dacă și-a închipuit altceva, probabil înșelată de propriile ei dorințe, îmi pare rău, îmi pare extrem de rău. Dar, zău așa, domnișoara Smith! O, domnișoară Woodhouse, cine s-ar putea gândi la domnișoara Smith când e de față domnișoara Woodhouse! Nu, pe cuvântul meu, nu sunt un ușuratic. Nu m-am gândit decât la dumneavoastră. Protestez, n-am acordat nici un fel de atenție nimănui altcuiva. Tot ce-am zis și am făcut în ultimele săptămâni a fost pentru a vă arăta iubirea mea pentru dumneavoastră. Serios, nu vă puteți îndoi! Nu (cu un ton care voia să fie insinuant), sunt sigur că ați văzut și ați înțeles.

Era imposibil de spus ce simțea Emma la auzul acestor cuvinte. Era atât de copleșită, încât nu putu să formuleze imediat un răspuns și cele două clipe de liniște fiind luate de domnul Elton drept o încurajare, căci avea mintea foarte aprinsă, el încercă să-i ia din nou mâna, exclamând bucuros:

— Drăgălașă domnișoară Woodhouse, dați-mi voie să interpretez această încurajatoare tăcere! Ea spune că m-ați înțeles demult.

— Nu, domnule, strigă Emma. Nu spune nimic. V-am înțeles demult, dar v-am înțeles greșit. În ce mă privește, îmi pare foarte rău dacă v-am încurajat fără să vreau. Am fost cât se poate de departe de asemenea intenții — devoțiunea dumneavoastră pentru Harriet, curtea pe care i-o făceați (pentru că se părea că îi faceți curte) îmi făceau mare plăcere și vă doream din toată inima succes, dar dacă

aș fi știut că nu prezența ei vă atrăgea la Hartfield, aș fi găsit că ne vizitați cam prea des. Să cred că niciodată n-ați încercat să-i câștigați simpatia domnișoarei Smith, că niciodată nu v-ați gândit serios la ea ?

— Niciodată, domnișoară, strigă el, jignit la rândul său, niciodată, vă asigur. Să mă gândesc serios la domnișoara Smith ? Domnișoara Smith e o fată foarte bună și aș fi fericit s-o văd bine măritată, îi doresc tot binele și, fără îndoială, există bărbați care să nu obiecteze la anumite lucruri. Fiecare își are rangul său, dar în ce mă privește, cred că eu nu am ajuns într-o situație atât de disperată. Nu mi-am pierdut speranța de a mă putea căsători cu cineva de talia mea. De ce să mă cobor la domnișoara Smith ? Nu, domnișoară, vizitele mele la Hartfield erau numai pentru dumneavoastră și încurajarea de care m-am bucurat...

— Încurajare! Eu, să vă încurajez ?! Domnule, ați greșit dacă ați crezut așa ceva. Dacă nu era vorba de domnișoara Smith, n-ați fi fost pentru mine decât o simplă cunoștință. Îmi pare extrem de rău! Dar mai bine să punem capăt acestei neînțelegeri. Dacă ați fi continuat să vă purtați așa, domnișoara Smith ar fi putut să creadă că aveți cine știe ce intenții, căci, probabil ca și mine, nu-și dă seama de inegalitatea de care dumneavoastră sunteți atât de conștient. Dar, deocamdată, dezamăgirea e de partea mea și cred că nu va mai dura mult. Până în momentul de față nu mă interesează căsătoria.

El era prea furios ca să mai spună ceva, iar felul ei de a vorbi, prea decis pentru a

mai lăsa loc la rugăminți și în această stare de crescândă antipatie și profundă jignire reciprocă trebuia să se mai suporte câtva timp pentru că, din cauza temerilor domnului Wood-house, caii mergeau la pas. Dacă n-ar fi- fost atât de supărați, ar fi fost probabil foarte stânjeniți, dar erau furioși de-a binelea, și furia e un sentiment direct, fără ocolișuri, și nu lasă loc pentru stânjeneală. Fără să-și dea seama când, trăsura intrase pe ulița casei parohiale și se oprise. Se pomeniră în fața casei lui și el coborî fără să zică o vorbă. Emma simți că e neapărat necesar să-i spună, „noapte bună!". Urarea fu întoarsă cu răceală și mândrie și, într-o stare de nervi greu de descris, Emma fu adusă în fine la Hartfield.

Aici, fu întâmpinată cu mare încântare de către tatăl ei, care tremurase la gândul că de la casa parohială până acasă fusese singură în trăsură și pe mâna unui vizitiu străin — un vizitiu oarecare, nu James. După toate aparențele, nu lipsea decât ea ca totul să fie bine, căci domnul John Knightley, rușinat de proasta lui dispoziție, era de acum plin de amabilitate și atenție și dovedea atâta solicitudine față de tatăl ei, încât se arătă gata să creadă — deși nu gata și să mănânce — că fiertura de ovăz e foarte sănătoasă și ziua se încheie în liniște și pace pentru toți, în afară de Emma. Mintea ei nu fusese niciodată atât de tulburată și trebuia să facă un mare efort să pară atentă, veselă, până când se retrase să reflecteze în liniște.

CAPITOLUL XVI

DUPA CE ÎȘI ARANJA PARUL ȘI O TRIMISE pe servitoare la culcare, Emma se așeză să se gândească la nenorocirea ei. Era o poveste foarte încurcată, într-adevăr. O asemenea răsturnare a tot ceea ce își dorise ea ! o asemenea revărsare de lucruri neplăcute și — ce lovitură pentru Harriet — asta era partea cea mai proastă. Totul fusese neplăcut și umilitor, dar în comparație cu răul pe care îl făcea Harrietei nimic nu mai conta. Dacă efectele gafelor s-ar fi răsfrânt numai asupra ei însăși, Emma ar fi suportat mai ușor constatarea că nu judecase cum trebuie, chiar dacă erorile ar fi fost și mai mari.

„Dacă n-aș fi făcut-o pe Harriet să-l placă, aș putea îndura orice. Poate să creadă ce vrea despre mine, dar biata Harriet!

Cum se putuse lăsa înșelată astfel ! El spusese protestând că nu s-a gândit niciodată la Harriet, niciodată! Încercă să-și amintească pe cât putea, dar totul era învălmășit. Probabil că îndată ce-i venise ideea începuse să i se pară că totul era așa cum gândea ea. "Totuși, purtarea lui fusese nedecisă, șovăitoare, îndoielnică, altfel nu s-ar fi putut înșela atât de rău.

Portretul ! Ce dornic fusese să facă tabloul ! și ghicitoarea ! și încă o sută de alte împrejurări, când el părea că i se adresează Harrietei. Cu siguranță ghicitoarea cu acel „spirit ascuțit", dar pe urmă „ochi dulci", nu i se potrivea nici

uneia, nici celeilalte, era un talmeș-balmeș de minciuni și lipsă de gust. Cine ar fi putut să-și dea seama despre ce e vorba în mijlocul atâtor prostii ?

Desigur, în ultima vreme, purtarea lui față de ea era mai curtenitoare decât s-ar fi cuvenit, dar asta putea să treacă drept un cusur al lui, un fel de greșeală de judecată, de cunoaștere, de gust, ca o dovadă că el nu trăise întotdeauna în cea mai bună societate, că, în ciuda delicateței cu care i se adresa, îi lipsea ceva. Dar, până în ziua de azi, nu bănuise nici o clipă că poate să însemne altceva decât respectul cuvenit ei ca prietenă a Harrietei.

Îi datora domnului John Knightley prima bănuială că lucrul ar fi posibil. Fără îndoială că cei doi frați erau perspicace. Își aminti ce îi spusese domnul Knightley despre domnul Elton, cum o prevenise, convingerea pe care o arătase că domnul Elton nu ar face niciodată o imprudență în ce privește însurătoarea și roși la gândul că el dovedise că-l cunoștea mai bine pe domnul Elton decât se lăudase ea. Era groaznic de umilitor. Dar domnul Elton se dovedea, în multe privințe, a fi reversul a ceea ce ea dorise și crezuse — mândru, îngâmfat, plin de el ; avea atâtea pretenții și se gândea atât de puțin la sentimentele celorlalți.

Într-un mod destul de ciudat, faptul că domnul Elton dorise să-i facă și chiar îi făcuse curte îl scăzuse mult în ochii ei. Mărturisirile și propunerile pe care le avansase nu-i făcuseră nici un serviciu. Nu dădea doi bani pe iubirea lui și se simțea

insultată de speranțele lui. Voia să facă o partidă și pentru că avusese obrăznicia să-și ridice ochii până la ea se prefăcea îndrăgostit, dar ea era sigură că el nu va suferi deloc, că nu va avea o dezamăgire prea mare și nu e nevoie să-i ducă grija. Nu era o dragoste adevărată, după câte se vedea din cuvintele și purtarea lui. Își căuta expresiile si ofta din plin, dar cu greu s-ar fi putut imagina ceva mai departe de o dragoste adevărată. Nu trebuia să-și dea osteneala să-i plângă de milă. Dorea numai să se umfle în pene și dacă domnișoara Woodhouse de la Hartfield, moștenitoarea a treizeci de mii de lire sterline, nu va fi așa de ușor de cucerit, cum își închipuia el, își va încerca în curând norocul cu o altă domnișoară cu numai douăzeci sau zece mii de lire zestre.

Dar să vorbească despre încurajare, s-o creadă pe ea conștienta de intențiile lui, gata să-i accepte propunerile, pe scurt, să vrea să se mărite cu el ! să se creadă egalul iei, ca situație și ca inteligență, s-o desconsidere pe prietena ei, înțelegând inferioritatea unora față de el, dar orb la superioritatea altora, să-și închipuie că nu e deloc prea îndrăzneț dacă i se adresează ei, asta era prea de tot.

Poate nu trebuia să se aștepte de la el să simtă cât de mult îi era inferior în privința talentului și a distincției intelectuale. Tocmai lipsa unei asemenea egalități putea să-l facă să nu o simtă ; dar în privința averii și situației, știa probabil că ea ii e mult superioară. Mai mult ca sigur știa că familia Woodhouse se stabilise la Hartfield de câteva generații și erau o ramură mai

tânără a unei familii foarte vechi, în timp ce Elton nu era deloc un nume aici. Moșia de la Hartfield era desigur neînsemnată, fiind numai un fel de bucățică din moșia Donwell Abbey, la care aparținea tot restul din Highbury, dar averea lor din alte surse era aproape la fel de mare ca Donwell Abbey și le dădea un statut egal. Familia Woodhouse se bucura de mare stimă în vecinătate, în timp ce domnul Elton venise aici numai de doi ani, să-și facă loc cum o putea, cu nici un fel de relație în afara celor profesionale și cu nimic care să-l recomande în afară de postul și comportamentul lui. Dar își închipuise că ea s-a îndrăgostit de el, probabil că pe asta se baza. Și, după ce bătu puțin câmpii, zicându-și că bunele maniere nu se potrivesc cu un cap înfumurat, Emma fu obligată, în numele bunului simț, să se oprească și să admită că însăși purtarea ei față de el fusese atât de atentă, îndatoritoare, atât de plină de curtoazie și grijă, încât (presupunând că motivul adevărat rămânea necunoscut, putea să-i permită unui bărbat cu un spirit de observație obișnuit, ca domnul Elton, să-și închipuie că e în mod hotărât favorizat. Dacă ea fusese în stare să interpreteze sentimentele lui atât de greșit, de ce n-ar fi putut și el, cum propriul interes îl orbea, să le interpreteze greșit pe ale ei ?

Prima greșeală, și cea mai gravă, o făcuse ea. Era o prostie și o nesocotință să te străduiești atât să faci doi oameni să se placă. Însemna să te încumeți prea departe, să presupui prea mult, să iei ușor ceea ce trebuie luat în serios, să complici

ceea ce trebuie să se întâmple de la sine. Era foarte îngrijorată și rușinată și hotărî să nu mai facă niciodată asemenea lucruri.

„Se pare, își zise ea, că eu am convins-o pe biata Harriet să se îndrăgostească de acest om. Ea putea să nici nu se gândească la el dacă nu eram eu și, desigur, nu s-ar fi gândit cu speranță dacă eu n-aș fi asigurat-o că el e îndrăgostit, pentru că ea e modestă și umilă, așa cum credeam că e și el. Oh, dacă m-aș fi mulțumit numai s-o conving să-l refuze pe domnul Martin ! Atunci am avut dreptate, a fost frumos din partea mea. Dar ar fi trebuit să mă opresc și să las restul pe seama timpului și a soartei. Îi făceam cunoștință cu oameni din lumea bună și îi dădeam ocazie să-i placă vreunuia care să o merite. Nu trebuia să încerc mai mult. N-am fost decât pe jumătate prietena ei ! și dacă n-ar fi atât de dezamăgită de asta, n-am deloc idee cine i s-ar putea potrivi. William Cox — o, nu, nu pot să-l sufăr pe William Cox —, un avocat tânăr și obraznic."

Se opri pentru a roși și a râde la gândul că era să cadă din nou în aceeași greșeală și apoi își reluă firul unor gânduri mai serioase, mai puțin încurajatoare, asupra a ceea ce fusese, putea fi și trebuia să fie. Erau destule gânduri triste care să-i ocupe mintea pentru încă o bună bucată de vreme: explicația pe care trebuia să i-o dea Harrietei și care o va duce pe aceasta la disperare, suferințele care vor urma, stânjeneala care va domni în întâlnirile lor viitoare, greutatea de a continua sau de a rupe prietenia lor, de a-și înăbuși

sentimentele, de a-și ascunde nemulțumirea sau a evita să pară triumfătoare, și se culcă fără a fi decis nimic altceva decât că a făcut o gafă îngrozitoare.

Unei fete tinere și vesele din fire cum era Emma, chiar dacă seara a fost tristă, zorii dimineții îi aduc cu siguranță înapoi buna dispoziție. Tinerețea și bucuria dimineții sunt în mod fericit la fel de puternice și au o mare influență și dacă supărarea nu a fost atât de mare încât să-i provoace insomnie atunci când se trezește durerea va fi îndulcită și speranța din nou luminoasă.

Emma se scula a doua zi mai încrezătoare decât atunci când se culcase, mai dispusă să găsească soluții pentru relele ce aveau să i se întâmple și să creadă că e posibil să rezolve totul într-un mod acceptabil.

Era foarte bine că domnul Elton nu o iubea cu adevărat și nici nu era atât de simpatic, încât faptul că îl dezamăgește să o doară pe ea, că Harriet nu era o natură superioară pentru care sentimentele să fie dureroase și de durată și că nimeni nu trebuia să știe ce se petrecuse în afară de cei trei eroi ai întâmplării și, mai ales, că tatăl ei va fi scutit de orice stânjeneala în privința asta.

Aceste gânduri o înveseleau și zăpada care se așternuse afară contribui la bucuria ei, pentru că orice întâmplare care stătea în calea întâlnirii celor trei era binevenită.

Vremea era cât se poate de potrivită cu intențiile ei ; deși era ziua de Crăciun, nu

se putea duce la biserică. Domnul Woodhouse ar fi fost foarte necăjit dacă fiica sa ar fi încercat numai să facă asta și deci scăpase de neplăcerea de a provoca sau a primi vreo jignire. Pământul acoperit de zăpadă, aerul în starea aceea incertă,, între îngheț și dezgheț, care e atât de neprielnic plimbărilor, căci fiecare dimineață începea cu ploaie sau ninsoare iar seara se termina cu îngheț, o ajutară să-și păstreze câteva zile poziția de prizonieră onorabilă. Nu putea comunica altfel cu Harriet decât prin scris, nu putea merge la biserică duminica, nici chiar în ziua de Crăciun, și nu era nevoie să găsească scuze pentru domnul Elton, care lipsea.

Vremea ținea pe toată lumea în casă și, deși speranța și părerea ei erau că tatăl ei se simte bine între prieteni, era foarte satisfăcută că-l vede mulțumit să stea singur acasă și are înțelepciunea de a nu ieși și că-l aude spunând domnului Knightley, pe care nici un fel de vreme nu-l împiedica să vină la ei:

— Ah, domnule Knightley, de ce nu stai și dumneata acasă, ca bietul domn Elton?

Aceste zile de izolare ar fi trecut, dacă n-ar fi fost nelămuririle ei personale, într-un mod foarte plăcut, pentru că singurătatea îi convenea de minune cumnatului ei, ale cărui sentimente contau atât de mult pentru cei din jur ; și în afară de asta, el se dezbărase cu totul de proasta lui dispoziție de la Randalls și fu cât se poate de simpatic în tot restul zilelor petrecute la Hartfield. Era mereu vesel și îndatoritor și vorbea frumos cu toată lumea. Dar, cu toate că,

deocamdată, era veselă și plină de speranțe din cauza acestei amânări, plana asupra ei neplăcerea clipei când va trebui să aibă o explicație cu Harriet, și din această cauză era imposibil să se simtă cu totul liniștită.

CAPITOLUL XVII

Domnul ȘI doamna Jonh Knightley NU zăboviră mult la Hartfield. Curând, vremea se făcu destul de bună pentru ca cei care trebuiau să plece, să plece, și domnul Woodhouse, care, ca de obicei, încercase s-o convingă pe fiica lui să mai rămână cu copiii, fu nevoit să-i vadă plecând pe toți și să revină la lamentările lui cu privire la soarta bietei Isabella. care biată Isabella își petrecea viața cu cei cărora li se devotase, încredințată de meritele lor, oarbă la defectele lor și fiind mereu ocupată putea fi considerată un exemplu de fericire feminină bine înțeleasă.

Chiar în seara zilei când plecară, sosi un bilet de la domnul Elton pentru domnul Woodhouse, un bilet lung, politicos, plin de ceremonie, în care se spunea, că domnul Elton îi dorește numai bine și că se hotărâse să plece din Highbury a doua zi dimineață, în direcția Bathtinde, dând curs invitațiilor insistente ale unor prieteni, promisese să stea câteva săptămâni. Regreta foarte mult că, din cauza unor treburi și a vremii, se afla în imposibilitate de a-și lua personal rămas bun de la domnul Woodhouse, căruia îi rămâne pe veci recunoscător pentru amabilitatea pe care i-o arăta ; și dacă domnul Woodhouse are vreo dorință, este gata să i-o îndeplinească.

Emma fu surprinsă foarte plăcut. Absența domnului Elton în această perioadă era exact ce își dorea. Îl admiră

pentru că își pusese la cale o plecare, deși nu-i făcea mare cinste modul în care o anunța. Resentimentul său era exprimat cât se poate de deschis, prin politețea față de tatăl ei, din care ea era atât de vădit exclusă. Nu se bucura nici măcar de un compliment, la început. Numele ei nu era pomenit, și toată schimbarea asta bruscă, toată solemnitatea prost calculată a acestui bun rămas o făcură să creadă că tatăl ei va bănui imediat ceva.

Totuși nu bănui nimic. Tatăl ei fu copleșit de surpriza unei călătorii, cu totul neașteptat, și de temerile sale că domnul Elton ar putea să n-o scoată bine la capăt, încât nu găsi nimic extraordinar în exprimarea lui. Era un bilet foarte binevenit, pentru că le oferea un subiect nou, la care să se gândească și despre care să vorbească în timpul serii. Domnul Woodhouse își exprimă neliniștile sale și Emma era dispusă să-l convingă că nu are dreptate, cu obișnuita ei promptitudine.

Hotărî acum să-i dezvăluie totul Harrietei. Avea motive să creadă că s-a vindecat de răceală și era de dorit ca ea să profite de timpul pe care-l avea la dispoziție și s-o vindece, pe cât se putea, și de cealaltă boală, înainte ca tânărul să se întoarcă. Prin urmare, chiar a doua zi, merse la doamna Goddard spre a-și ispăși pedeapsa ; și nu era deloc o pedeapsă ușoară. Trebuia să distrugă toate speranțele pe care le hrănise cu atâta sârg, să joace rolul ingrat al celei preferate și să-și mărturisească greșeala observațiilor, convingerilor și profețiilor ei din ultimele șase săptămâni.

Mărturisirea o readuse la starea de rușine de la început și vederea lacrimilor Harrietei o făcu să-și pună în gând să nu mai aibă niciodată milă de ea însăși.

Harriet suportă știrea foarte bine, fără să dea vina pe nimeni și dovedind prin toată atitudinea ei, o candoare a firii și o părere modestă despre ea însăși, ceea ce, în acel moment, era spre marele avantaj al prietenei sale.

Emma era dispusă să prețuiască simplitatea și modestia în cel mai înalt grad, și toate calitățile, tot ce face ca o ființă să fie vrednică de iubire, păreau a aparține Harrietei și nu ei. Harriet nu considera că trebuie să se plângă. Dragostea unui bărbat ca domnul Elton ar fi fost o cinste prea mare. Niciodată nu l-ar fi meritat și„ nimeni în afară de o prietenă atât de părtinitoare și bună ca domnișoara Woodhouse, n-ar fi crezut că e posibil.

Lacrimile curgeau din belșug ; și durerea ei era atât de sinceră și neprefăcută, că nici un fel de demnitate n-ar fi fost mai respectabilă în ochii Emmei. O asculta și încerca s-o consoleze cu toată inima și înțelegerea, și reuși într-adevăr s-o convingă pe Harriet că între ei doi ea era superioară și că ea însăși ar fi mai bucuroasă să-i semene Harrietei, decât să fie cea mai deșteaptă și mai distinsă domnișoară.

Era o oră cam târzie pentru a hotărî să devină proastă și ignorantă, dar plecă numai după ce se decise să fie modestă și discretă și să-și pună frâu imaginației tot restul vieții sale. Datoria ei de acum, urmând celor față de tatăl ei, era să-i

aducă mângâiere Harrietei, să se străduiască a-și dovedi dragostea printr-o metodă mai bună decât aceea de a pune la cale căsătorii. O aduse la Hartfield și-i arătă cea mai mare bunăvoință, încercând s-o amuze atât cu cititul, cât și cu conversația și să-l scoată pe domnul Elton din capul ei.

Bănuia că trebuie să treacă ceva timp ca vindecarea să fie deplină. Nu prea știa multe despre asemenea lucruri din proprie experiență și era cu atât mai puțin înclinată să înțeleagă o iubire pentru domnul Elton. I se părea însă posibil ca la vârsta ei, și datorită faptului că pierduse orice speranță, Harriet să ajungă la o stare de echilibru înainte de venirea domnului Elton, așa încât să poată să se întâlnească din nou cu el, în societate, fără a fi în primejdia de a-și trăda sentimentele, sau de a le face să sporească.

Harriet credea într-adevăr că e perfect și susținea că nu există nimeni care „să-i fie egal ca înfățișare și bunătate" și se dovedi de fapt a fi mai îndrăgostită decât prevăzuse Emma. Totuși, i se părea atât de firesc, de inevitabil, să te lupți împotriva unei afecțiuni de felul acesta, neîmpărtășită, încât nu putea să conceapă că aceasta va continua multă vreme cu aceeași intensitate.

Dacă domnul Elton, atunci când se va întoarce, se va arăta indiferent fără putință de îndoială, cum probabil că va face, nu-și putea închipui că Harriet va continua să-l viseze numai pentru că îl vede sau își amintește despre el.

Faptul că făceau parte, fără putință de scăpare, din același cerc era cât se poate de rău pentru fiecare dintre ei trei. Nici unul nu putea să plece sau să-și schimbe prieteniile. Trebuia să se întâlnească și să se descurce cum vor putea mai bine.

Harriet mai avea și nefericirea să le audă mereu pe prietenele ei de la doamna Goddard vorbindu-l de bine, pentru că toate procesoarele și fetele mai mari îl adorau și probabil că numai la Hartfield avea șansa să audă despre el vorbe mai puțin entuziaste și adevăruri mai crude. Rana trebuia vindecată, dacă exista vreo rană, și Emma nu va avea liniște până când nu o va vedea pe Harriet pe drumul cel bun.

CAPITOLUL XVIII

DOMNUL FRANK CHURCHILL NU VENI. Când se apropie data anunțată, temerile doamnei Weston fură confirmate de o nouă scrisoare plină de scuze. Deocamdată, nu se puteau lipsi de el, spre „regretul și marea lui durere", totuși, aștepta plin de speranță și nerăbdare să poată veni curând la Randalls.

Doamna Weston fu foarte dezamăgită, mult mai dezamăgită decât soțul ei, de fapt, deși se așteptase mult mai puțin ca tânărul să sosească ; dar o fire aprinsă, deși se așteaptă întotdeauna la ceva:mai bine decât se poate, nu își plătește speranțele cu o mâhnire la fel de mare. Trece repede peste dezamăgiri și începe să spere din nou. Timp de jumătate de oră, domnul Weston fu surprins și supărat, dar curând începu să fie de părere că e mult mai bine ca Frank să vină peste două-trei luni, când vremea va fi mai buna, și că, desigur, atunci va putea să stea mai mult la ei decât dacă ar fi venit acum.

Aceste gânduri îi aduseră repede o mângâiere, în timp ce doamna Weston, fire mai bănuitoare, știa că vor urma din nou alte scuze și amânări, și, pentru că era atât de îngrijorată de viitoarele suferințe ale tatălui, suferea ea însăși mai mult ca el.

Emma nu era acum într-o stare de spirit în care să-i pese cu adevărat de venirea lui Frank Churchill. O mâhnea numai în măsura în care producea nemulțumire la Randalls. N-o încânta să facă acum cunoștință cu el. Voia mai degrabă să fie

liniștită și în afara oricărei ispite. Totuși, era de dorit ca, în general, să se poarte la fel ca de obicei și avu grijă să arate interes și să sufere împreună cu domnul și doamna Weston dezamăgirea, așa cum se cuvenea pentru o prietenă apropiată.

Fu prima care-i dădu această veste domnului Knightley și se miră exact atât cât era necesar, sau, pentru că se prefăcea, chiar mai mult, de purtarea familiei Churchill, care nu-l lăsa pe Frank să vină. Apoi continuă să spună ceva mai mult decât simțea despre avantajul pe care l-ar produce apariția unui nou membru al societății restrânse din Surrey ; plăcerea de a face o nouă cunoștință, ziua de sărbătoare pe care ar trăi-o întregul Highbury la vederea lui și termină exprimând din nou câteva păreri despre familia Churchill. Cu asta se pomeni încă o dată în conflict cu domnul Knightley și, spre marele ei amuzament, observă că ea apăra o părere contrară celei pe care o avea în realitate și folosea argumentele doamnei Weston împotriva ei însăși.

— Familia Churchill poartă probabil o mare parte din vină, zise domnul Knightley, cu răceală. Dar cred că dacă el ar vrea ar putea să vină.

— Nu știu de ce spui asta. Vrea foarte mult să vină, dar unchiul și mătușa nu se pot lipsi de el.

— Nu pot să cred că nu-i stă în putință să vie, dacă și-a pus în gând. E mult prea puțin probabil ca să cred, fără nici o dovadă !

— Ce ciudat ești ! Ce ți-a făcut domnul Frank Churchill, ca să crezi că s-ar purta

atât de nefiresc ?

— Nu cred deloc că se poartă nefiresc. Bănuiesc numai că se poate să se fi obișnuit să fie superior părinților și să-i pese foarte puțin de orice în afară de plăcerea lui, pentru că a trăit printre aceia care i-au dat un exemplu în acest sens. Este mult mai firesc decât ar fi de dorit ca un tânăr crescut de oameni încrezuți, bogați și egoiști să fie și el încrezut și egoist. Dacă Frank Churchill ar fi dorit să-l vadă pe tatăl său, ar fi reușit, din septembrie până în ianuarie. Un băiat de vârsta lui, cât are ? douăzeci și trei, și patru, nu poate să se fi obișnuit să fie superior părinților și să-i pese. E foarte posibil !

— E ușor de zis și de crezut, pentru dumneata, care ai fost întotdeauna independent. Nu poți deloc să-ți dai seama ce greu e să depinzi de cineva. Nu știi ce înseamnă să ai de-a face cu oameni mai ciudați.

— E de neconceput ca un tânăr de douăzeci și trei, și patru de ani să nu aibă libertatea de a face măcar atât. Nu-i lipsesc posibilitățile. Știm, dimpotrivă, că are atâtea la dispoziție, încât poate oricât călători, te miri unde, prin țară. Mereu e undeva la băi. Câtva timp în urmă era la Weymouth. Asta dovedește că poate pleca de lângă unchiul și mătușa lui.

— Da, câteodată poate.

— Și anume când crede că merită să-și piardă timpul. De câte ori apare tentația plăcerii.

— Nu e deloc cinstit să judeci purtarea cuiva fără să cunoști bine situația. Nimeni

care n-a cunoscut familia nu poate spune ce greutăți are fiecare dintre ei. Ar trebui să-i cunoaștem pe cei de la Enscombe și să știm firea doamnei Churchill înainte de a avea pretenția să decidem ce poate face nepotul și ce nu. Câteodată poate mai mult, câteodată mai puțin.

— Există un singur lucru, Emma, pe care îl poate face un om oricând dacă vrea, datoria, nu prin manevre și lingușiri, ci prin forță și hotărâre. E de datoria lui Frank Churchill să se arate atent față de tatăl său. Știe foarte bine asta, după cum reiese din promisiunile și scrisorile lui. Dacă ar vrea s-o facă, ar putea. Un om cu un cuget curat i-ar spune dintr-o dată, simplu și hotărât, doamnei Churchill: „Mi-aș sacrifica orice plăcere ca să vă fiu pe voie, dar trebuie să merg să-mi văd tatăl imediat. Știu că ar fi jignit dacă nu i-aș acorda respectul cuvenit cu această ocazie. Prin urmare, mâine plec !" Dacă i-ar spune asta dintr-o dată, răspicat, cum se potrivește unui bărbat, nu s-ar mai opune plecării lui.

— Nu, zise Emma râzând, dar probabil că s-ar opune întoarcerii lui. Un tânăr atât de complet îndatorat să folosească asemenea cuvinte ! Nimeni altcineva, în afară de dumneata, domnule Knightley, n-ar găsi că asta e posibil. N-ai idee de ce se cuvine într-o situație exact pe dos decât a dumitale. Să vorbească domnul Frank Churchill astfel în fața unchiului și mătușii, care l-au crescut și care îi vor lăsa moștenirea, stând în picioare în mijlocul camerei, nu ? Și țipând cât se poate de tare

! Cum poți să-ți închipui că e posibil să se poarte astfel !

— Crede-mă, Emma, unui om rezonabil nu i-ar veni deloc greu. Ar simți că dreptatea e de partea lui, și o astfel de atitudine, hotărâtă și cuviincioasă în același timp, i-ar fi de mai mult folos pe lângă aceia de care depinde decât toate schimbările și lingușelile astea. Ar fi nu numai iubit, dar și respectat. Ar simți și ei că pot să aibă încredere în el, că nepotul, care se poartă cum trebuie cu tatăl lui, se va purta așa cum trebuie și cu ei. Pentru că ei știu foarte bine, ca toată lumea de altfel, că se cade să-i facă o vizită tatălui său și, cu toate că se folosesc de influența lor pentru a-l reține, în sufletul lor, nu-l apreciază mai mult pentru că se supune toanelor lor. Oricine are respect pentru o purtare corectă. Dacă s-ar comporta principial în mod consecvent, mereu, mințile lor slabe i s-ar supune.

— Mă cam îndoiesc. Dumitale îți place foarte mult să supui mințile slabe: dar când mințile slabe aparțin unor oameni bogați și autoritari, cred că sunt la fel de greu de influențat ca și mințile puternice. Îmi închipui că dacă dumneata, domnule Knightley, așa cum te știu, te-ai afla acum în situația domnului Frank Churchill, ai putea vorbi și face exact așa cum crezi că e bine să facă el. Și ai putea obține rezultate foarte bune. Cei din familia Churchill n-ar ști probabil ce să-ți răspundă, dar asta înseamnă să nu fii obișnuit a te supune și respecta încă din copilărie. Lui, care e obișnuit așa, poate că nu-i e ușor să devină deodată complet independent, să anuleze

dintr-o dată pretențiile lor la respect și recunoștință. Are poate și el un simț al dreptății, la fel de dezvoltat ca al dumitale, deși nu e totdeauna în stare să i se conformeze.

— Atunci nu cred că e un simț prea dezvoltat. Dacă nu are același efect, înseamnă că nu izvorăște din aceeași convingere.

— Ah, această diferență de situație și obiceiuri ! Aș vrea să încerci să înțelegi ce ar simți probabil un tânăr amabil dacă s-ar ridica în mod fățiș împotriva acelora pe care în copilărie a învățat numai să-i asculte.

— Tânărul tău amabil e un tânăr plin de slăbiciune, dacă asta e prima ocazie când trebuie să-și ducă la capăt hotărârea de a face ceea ce trebuie împotriva voinței altora. De acum ar trebui să fie obișnuit să-și facă datoria, în loc de a cere permisiunea altora. Pot să admit că unui copil îi e frică, dar nu și unui tânăr. De îndată ce și-a căpătat conștiința de sine, trebuia să se dezbare de tot ceea ce este dăunător în autoritatea pe care ei o exercită. Trebuia să se opună de la prima lor încercare de a-l face să-și nedreptățească tatăl. Dacă ar fi făcut un astfel de început, acum n-ar mai avea greutăți.

— Niciodată n-o să cădem de acord în privința lui, strigă Emma. Dar nu-i nimic extraordinar în asta. Nu mi se pare deloc că ar fi un tânăr plin de slăbiciune. Sunt sigură că nu-i așa. Domnul Weston nu poate fi atât de orb, chiar dacă e vorba de fiul lui. Dar, probabil, are o fire mai

supusă, mai ascultătoare, mai blândă decât credem noi că trebuie să aibă un tânăr perfect. Despre asta cred că e vorba și deși poate să-i aducă unele dezavantaje îl poate scuti de altele.

— Da, scapă de dezavantajul de a pleca atunci când s-ar cuveni. Are avantajul de a duce o viață plină de plăceri și de a se crede extrem de priceput la a găsi scuze pentru asta. Poate să se așeze la masă și să scrie o scrisoare plină de înfloriturі, de promisiuni și falsitate și să se convingă pe el însuși că a găsit cea mai bună metodă să păstreze pacea și să-i taie tatălui său orice drept de a se plânge. Scrisorile lui mă dezgustă !

— Ești singurul om care gândește așa. Se pare că toată lumea e satisfăcută de ele.

— Bănuiesc că nu și doamna Weston. Asemenea scrisori ar putea numai cu greu da satisfacție unei femei cu atâta bun simț și delicatețe. Ține loc de mamă, dar nu poate da dovadă de orbire ca o mamă adevărată. Din cauza ei, ar trebui ca tânărul să dea de două ori mai multă atenție familiei de la Randalls, și ea simte probabil de două ori mai tare jignirea. Dacă și ea ar fi fost o persoană cu influență, ar fi venit, cred, dar asta n-ar fi avut importanță. Nu crezi că prietena ta are asemenea gânduri, că își spune asemenea vorbe, când rămâne singură ? Nu, dragă Emma, tânărul tău e amabil numai în franceză, nu și în engleză. Poate să fie aimable, să se poarte frumos și să se arate simpatic, dar nu are delicatețea englezească față de sentimentele altora. Nu e deloc amabil.

— Pari hotărât să nu spui o vorbă bună despre el.

— Eu, deloc, răspunse domnul Knightley, cu oarecare neplăcere. Am cele mai bune gânduri despre el. Sunt gata să-i recunosc meritele, ca toată lumea de altfel. Dar nu am auzit de prea multe, în afară de faptul că e bine crescut, arată bine și se poartă acceptabil.

— Ei bine, chiar dacă n-ar mai avea nici un alt merit, tot ar fi o comoară la Highbury. Nu dăm toată ziua peste tineri frumoși, bine crescuți și simpatici. Nu trebuie să fim din cale-afară de pretențioși și să-i cerem să aibă toate calitățile. Domnule Knightley, nu-ți închipui ce senzație ar produce venirea lui ? Nu se va mai vorbi despre nimic altceva, atât în parohia Donwell cât și în parohia Highbury, un singur obiect pentru interesul și curiozitatea tuturor. Frank Churchill va însemna totul. Nu ne vom gândi și nu vom vorbi despre nimic altceva.

— Mă scuzi că sunt atât de copleșit. Dacă o să-l găsesc simpatic, îmi va face plăcere să-l cunosc. Dar dacă nu e decât un filfizon vorbăreț, n-o să-i acord prea mult din timpul și gândurile mele.

— Din câte cred eu, mi se pare că el poate să-și adapteze conversația după gustul oricui. Are calitatea și dorința de a fi pe placul tuturor. Dumitale îți va vorbi despre agricultură, mie despre muzică și desen și așa mai departe, cu toată lumea. Are cunoștințe în toate domeniile, încât poate urmări și conduce o conversație,

atât cât se cuvine, și să se descurce foarte bine în toate. Așa mi-l închipui eu.

— Eu îmi închipui, zise domnul Knightley, cu aprindere, că, dacă se va dovedi a fi așa, îmi va fi cel mai nesuferit dintre nesuferiți. Cum adică, la douăzeci și trei de ani, să fie tratat ca un rege — marele om — care are atâta rutină în societate încât poate descifra caracterul oricui și poate face ca talentele fiecăruia să ducă la dezvăluirea superiorității lui, să-și risipească în jur lingușelile și să-i determine pe toți să se arate niște proști în comparație cu el ! Dragă Emma, tu, cu bunul tău simț, n-ai putea suporta asemenea papițoi, dacă e vorba !

— Nu mai vreau să spun nimic despre el, țipă Emma, toate le iei în nume de rău ! Amândoi avem unele prejudecăți, dumneata împotriva lui, iar eu în favoarea lui, și nu vom putea cădea de acord până nu vine aici.

— Prejudecăți ! N-am nici un fel de prejudecăți!

— Ba eu am, și nu mi-e rușine. Dragostea mea pentru domnul și doamna Weston mă face să am prejudecăți în favoarea lui.

— E o persoană la care eu nu mă gândesc cu lunile, zise domnul Knightley, foarte jignit, și Emma schimbă imediat vorba, deși nu înțelegea de ce se supără el.

Să-i displacă un tânăr numai pentru că părea să aibă o fire deosebită de a lui, asta nu se potrivea deloc cu vederile lui largi, pe care i le cunoștea din totdeauna ; în ciuda faptului că avea o foarte bună părere despre el însuși, și Emma îl acuzase

deseori de asta, nu-și închipuia că poate, din această cauză, să fie nedrept cu meritele altora.

CAPITOLUL XIX

ÎNTR-O DIMINEAȚA, EMMA ȘI HARRIET SE plimbau împreună și, după părerea Emmei, vorbiseră destul despre domnul Elton în ziua aceea. Nu putea crede că pentru a-i oferi Harrietei o consolare și pentru a-și ispăși propriile păcate ar fi fost nevoie de mai mult, așa că se străduia să scape de subiectul ăsta în timp ce se întorceau, dar reveneau la el tocmai când credea că reușise. După ce vorbise câtva timp despre suferințele săracilor pe vreme de iarnă și nu primise alt răspuns decât un foarte plângăreț: „Domnul Elton e atât de bun cu săracii !", hotărî că trebuie să recurgă la altceva. Tocmai se apropiau de casa în care locuiau doamna și domnișoara Bates. Decise să le facă o vizită și să-și caute scăparea în compania gazdelor. Avea destule motive să le acorde asemenea atenție: doamna și domnișoara Bates erau încântate să primească vizite și ea știa că aceia cărora le plăcea să-i găsească defecte o credeau cam neglijentă în privința asta. Nu contribuia cât s-ar fi cuvenit la micile lor plăceri.

Domnul Knightley făcuse deseori aluzie la asta, și chiar inima ei ii spunea că nu se comportă cum trebuie, dar nimic nu putea:să-i zdruncine convingerea că era extrem de neplăcut, o pierdere de vreme, niște femei plicticoase, avea oroare să fie în primejdia de a se amesteca cu cei de mâna a doua și a treia din Highbury, care una, două își făceau vizite și, prin urmare, se ducea la ele foarte rar. Dar acum se

hotărî brusc să nu treacă pe lângă ușa lor fără să intre, observând, când îi făcu această propunere Harrietei, că, după calculele ei, în acest moment nu erau deloc în primejdie de a da peste o scrisoare de la Jane Fairfax.

Casa aparținea unor oameni de afaceri. Doamna și domnișoara Bates ocupau spațiul destinat salonului, și acolo, în această locuință mică și modestă, care era tot ce aveau, musafirii erau primiți cu multă plăcere și recunoștință. Bătrâna, ordonată și liniștită, care stătea cu împletitura ei în colțul cel mai călduros, vru să-i ofere chiar locul ei domnișoarei Woodhouse, iar fiica ei, mai activă, spunând mereu ceva, gata să le copleșească aproape cu grija și bunătatea ei, mulțumiri pentru vizită, atenție pentru pantofii lor, întrebări insistente despre sănătatea domnului Woodhouse, informații îmbucurătoare despre sănătatea mamei ei și prăjituri dulci din bufet. Doamna Cole tocmai fusese pe acolo, tocmai trecuse pentru zece minute, și fusese atât de bună să stea o oră pe la ele ; servise o prăjitură și fusese atât de amabilă să spună că i-a plăcut foarte mult și spera că, prin urmare, domnișoara Woodhouse și domnișoara Smith le vor face cinstea să se servească și ele.

În mod sigur, dacă se adusese vorba de familia Cole, urma să se vorbească și de domnul Elton. Erau buni prieteni și domnul Cole primise vești de la domnul Elton, de când acesta plecase. Emma știa ce o să urmeze, trebuia să discute din nou despre scrisoare, să stabilească de când a

plecat și ce ocupat era cu obligațiile lui mondene și de câtă simpatie se bucura peste tot și ce multă lume a fost la balul maestrului de ceremonii, și se descurcă foarte bine, arătând interes și aprobând, după cum se cerea și intervenind mereu, ca Harriet să nu fie nevoită să zică un cuvânt. La asta se aștepta de când pășise pragul casei, dar voia ca de îndată ce va încheia cu bine discuția despre el să nu mai fie încurcată de nici un subiect nesuferit și să pălăvrăgească în voie despre doamnele și domnișoarele din Highbury și partidele lor de cărți. Nu se aștepta deloc ca Jane Fairfax să-i urmeze domnului Elton. Dar domnișoara Bates trecu destul de repede peste el, sări brusc la familia Cole, pentru a face legătura cu o scrisoare de la nepoata ei:

— O, da, domnul Elton, înțeleg, în ce privește dansul — doamna Cole îmi spunea despre saloanele de dans din Bath — doamna Cole a fost așa de drăguță și a stat cu noi și am vorbit despre Jane. De cum a intrat, a întrebat de ea, o iubește foarte mult pe Jane. De câte ori vine, doamna Cole nu mai știe cum să-și arate amabilitatea. Dar, ce e drept, Jane merită asta mai mult decât oricine. Imediat ce a venit, a întrebat de ea, zicând: „Știu că nu mai aveți vești proaspete de la Jane, pentru că nu e încă timpul să scrie" și eu i-am răspuns imediat: „Ba da, am primit o scrisoare chiar azi de dimineață". Nu știu dacă am mai văzut vreodată pe cineva așa de mirat: „Nu mai spune ?" a zis, „asta-i într-adevăr ceva neașteptat. Spune-mi numaidecât ce scrie !"

Politețea Emmei funcționa imediat și zise, zâmbind cu interes:

— Aveți vești atât de proaspete de la domnișoara Fairfax ? Ce bine îmi pare ! Sper că o duce bine !

— Mulțumesc, sunteți foarte drăguță, răspunse mătușa, lăsându-se înșelată, în fericirea ei, și căutând cu nerăbdare scrisoarea. Ah, iat-o ! Eram sigură că e pe-aici pe undeva. Pusesem cutia cu ațe peste ea, fără să-mi dau seama, și nu se vedea deloc. Dar știam că trebuie să fie pe masă, doar am avut-o în mână acum câteva clipe. Tocmai i-o citeam doamnei Cole, și după ce-a plecat, i-am mai citit-o o dată mamei, pentru că-i face atâta plăcere ! O scrisoare de la Jane ! Vrea să o audă mereu. Știam eu că e pe aici și uite că era sub cutia cu ațe, și fiindcă aveți amabilitatea să ascultați ce scrie... dar mai întâi, trebuie să o scuz pe Jane că a scris o scrisoare atât de scurtă, numai două pagini, vedeți, abia dacă sunt două și, în general, ea scrie și șterge jumătate din ce-a scris. Mama deseori se întreabă cum reușesc eu s-o înțeleg așa de bine. Adesea spune când deschid prima dată scrisoarea: „Ei, Hetty, acum cred că trebuie să începi să descifrezi hieroglifele alea, nu ?", și eu îi spun că sunt sigură că ar reuși s-o deslușească și singură, dacă n-ar avea cine, cuvânt cu cuvânt. Sunt sigură că ar sta cu ea în mână, până ar înțelege toate cuvintele. Și așa și e, deși ochii mamei nu mai sunt buni cum erau odată, vede încă foarte bine, slavă Domnului ! Cu ochelarii, mare lucru ! Mama are ochi foarte buni. Jane spune foarte des, când vine pe aici:

„Sunt sigură, bunico, dumneata ai avut ochi foarte buni, dacă vezi așa de bine și lucrezi atât de frumos. Tare-aș vrea să mă țină și pe mine ochii la fel !"

Toate acestea fură rostite extrem de repede și Emma spuse ceva foarte politicos despre scrisul minunat al domnișoarei Fairfax.

— Sunteți foarte drăguță, răspunse domnișoara Bates extrem de încântată. Dumneavoastră vă pricepeți foarte bine și scrieți atât de minunat și dumneavoastră. Sunt sigură că laudele nimănui nu ne-ar face atât plăcere, cum ne fac ale dumneavoastră. Mama n-a auzit, e puțin cam surdă, știți. Mamă (adresându-se acesteia), auzi ce amabilă e domnișoara Woodhouse și ce spune despre scrisul Janei ?

Și Emma avut privilegiul să-și audă propriul compliment idiot repetat de două ori, până când buna doamnă reuși să-l înțeleagă. Între timp, se gândea la posibilitatea ca, fără să fie nepoliticoasă, să încerce a scăpa de scrisoarea Janei Fairfax și se hotărâse deja să plece imediat, sub un pretext oarecare, când domnișoara Bates se întoarse spre ea și îi solicită atenția.

— Surzenia mamei nu e cine știe ce, vedeți, mai nimic. Dacă ridic puțin vocea și zic de două-trei ori ce am de zis, aude în mod sigur, dar e obișnuită numai cu vocea mea. E nemaipomenit că pe Jane o înțelege totuși mai bine decât pe mine. Jane vorbește atât de clar. Cu toate astea, cred că n-o va găsi pe bunica ei mai surdă decât acum doi ani, ceea ce înseamnă foarte

mult, la vârsta ei. Sunt exact doi ani de când n-a mai fost pe aici. Niciodată n-a trecut atât de mult fără s-o vedem și, cum îi spuneam și doamnei Cole, nici nu mai știm ce să facem pentru venirea ei, acum.

— O așteptați pe domnișoara Fairfax pe aici curând ?

— A, da, săptămâna viitoare.

— Zău, trebuie să fie o mare plăcere !

— Mulțumesc, sunteți foarte drăguță ! Da, săptămâna viitoare. E o mare surpriză pentru toată lumea și toți spun lucruri atât de amabile ! Sunt sigură că o să se bucure să-i revadă pe cei din Highbury, la fel de mult ca ei. Da. Vineri sau sâmbătă, nu știe precis pentru că domnul colonel Campbell va avea și el nevoie de trăsură, zilele astea. Așa de drăguț din partea lor, să-i pună la dispoziție trăsura ! Dar totdeauna sunt drăguți ; ah, da, vinerea sau sâmbăta viitoare, așa scrie. De aceea ne-a scris mai devreme ca de obicei. Pentru că ar fi trebuit să primim vești numai pe marți, miercuri.

— Da, mi-am închipuit. Mi-era teamă că n-o să am ocazia să aud nimic despre domnișoara Fairfax, astăzi.

— Drăguț din partea dumneavoastră ! Nu, n-am fi primit, nimic, dacă nar fi fost împrejurarea asta, cu venirea ei încoace. Mama e așa de încântată, fiindcă o să stea cel puțin trei luni, zice ea, în mod sigur, după cum o să am plăcerea să vă citesc. Se întâmplă că familia Campbell pleacă în Irlanda. Doamna Dixon i-a convins pe tatăl și mama ei să vină imediat s-o vadă. Nu voiau să plece decât la vară, dar ea e nerăbdătoare să-i vadă din nou, pentru că

până a nu se mărita, în octombrie trecut, n-a plecat niciodată de lângă ei, nici măcar o săptămâna. Și îi e probabil greu să fie, în alt regat era să zic, dar totuși sunt în altă țară, așa că i-a spus repede mamei sale sau tatălui, mărturisesc că nu știu exact cui, dar vedem imediat în scrisoare, a scris în numele soțului și al ei, să-i roage să vie imediat, și le-au dat întâlnire în Dublin, și îi vor lua la ei la țară, la Baly-craig, unde îmi închipui că e foarte frumos. Jane a auzit foarte multe lucruri despre frumusețea acelor locuri, de la domnul Dixon, adică — nu știu să fi auzit de la altcineva —, dar era foarte firesc să vorbească despre locul lui de baștină, când îi făcea curte — și cum Jane ieșea foarte des cu ei, pentru că domnul Colonel și doamna Campbell nu prea voiau s-o lase pe fiica lor la plimbare cu domnul Dixon, singuri, și bine făceau, desigur a auzit tot ce spunea el domnișoarei Campbell despre casa lui din Irlanda, și mi se pare că ne-a scris că el le-a arătat niște desene pe care le-a făcut chiar el. E un tânăr foarte amabil, cred. Jane chiar ar fi vrut să meargă în Irlanda, unde e așa de frumos, după câte spunea el.

În clipa aceea, în mintea Emmei își făcu loc o bănuială perspicace și înviorătoare cu privire la Jane Fairfax și acest încântător domn Dixon și faptul că ea nu pleca în Irlanda și zise, cu intenția perfidă de a afla mai multe:

— Cred că sunteți foarte fericite că domnișoara Fairfax poate să vină acum. Având în vedere prietenia ei cu doamna Dixon, cu greu s-ar fi putut crede că i se va

permite să nu-i însoțească pe domnul colonel și pe doamna Campbell.

— Foarte adevărat, zău așa. Tocmai de asta ne era frică ; n-am fi vrut să o știm așa de departe de noi, pentru câteva luni, să nu poată veni dacă se întâmpla ceva, dar, vedeți, totul cade cum nu se poate mai bine. Ei (adică domnul și doamna Dixon) doresc foarte mult ca ea să vină împreună cu domnul Colonel și doamna Campbell ; chiar contează pe asta. Nimic mai drăguț și mai insistent decât o invitație care îi cuprinde pe toți, cum zice Jane. Vă citesc imediat. Domnul Dixon este foarte atent. E un tânăr cu totul încântător. De când a salvat-o pe Jane la Weymouth, când erau la petrecerea aceea de pe vapor și Jane era să cadă în apă din cauza unor pânze care se încurcaseră, și chiar putea să cadă, dacă el, cu mare prezență de spirit, n-ar fi apucat-o de haină — nu mă pot gândi la asta fără să tremur. Dar de când am aflat povestea asta, din ziua aceea, noi îl iubim foarte mult pe domnul Dixon !

— Dar, în ciuda insistențelor prietenilor ei și a dorinței de a vedea Irlanda, domnișoara Fairfax preferă să-și petreacă acest timp cu dumneavoastră și doamna Bates ?

— Da, asta e dorința ei, ea a hotărât așa, și domnul Colonel și doamna Campbell au găsit că foarte bine face, exact așa ar sfătui-o și ei și chiar vor ca ea să încerce să-și caute sănătatea acolo unde s-a născut, pentru că în ultima vreme nu prea se simte bine.

— Foarte interesant. Cred că au dreptate, dar doamna Dixon trebuie să fie

foarte dezamăgită. Doamna Dixon, din câte înțeleg, nu dispune de prea mult farmec personal, în nici un caz nu suferă comparație cu domnișoara Fairfax.

— O, nu, ce drăguț din partea dumneavoastră să spuneți asta, dar, desigur, nu se pot compara. Domnișoara Campbell a fost întotdeauna urâțică, dar foarte distinsă și simpatică.

— Da, desigur.

— Jane a răcit foarte tare, biata fată, cam pe la șapte noiembrie, (acum vă citesc) și de atunci nu se simte prea bine. Așa de mult timp să dureze o răceală ! Nu a scris nimic despre asta până acum, ca să nu ne speriem. Așa e ea, plină de grijă, dar se simte așa de rău, încât prietenii ei din familia Campbell socotesc că e mai bine să vină acasă ; poate își revine datorită aerului de aici, și nu se îndoiesc că, trei sau patru luni la Highbury, o s-o vindece. Și sigur că e mai bine de o mie de ori să vie aici decât să se ducă în Irlanda, dacă nu se simte bine. Nimeni n-ar putea-o îngriji ca noi.

— Mi se pare că așa e cel mai bine.

— Și urmează să sosească vinerea sau sâmbăta viitoare, și familia Campbell pleacă la Holyhead lunea următoare, după cum o să vedeți din scrisoare. Ce surpriză, vă puteți închipui, domnișoară Woodhouse, ce agitație pe capul meu ! Dacă n-ar fi fost boala asta, dar mi-e teamă că trebuie să ne așteptăm să fie foarte slabă și să nu arate bine. Și să vă spun ce ghinion am avut, apropo de asta. Întotdeauna eu citesc scrisorile Janei, numai pentru mine și numai după aceea le

citesc tare să audă și mama, știți, pentru că mi-e teamă să nu fie vreo veste rea. Jane mi-a spus să fac așa, și așa fac întotdeauna, și așa am început și azi, cu prudența mea obișnuită. Dar n-am ajuns bine să citesc acolo unde zice că e bolnavă, că m-am pomenit vorbind, de frică: Doamne, biata Jane, e bolnavă, iar mama, fiindcă era atentă, a auzit clar și s-a speriat rău, sărăcuța de ea. Totuși, când am citit mai departe, și am văzut că nu era așa de rău, cum crezusem eu la început, și i-am spus și mamei că e un fleac, iar acum nici ea nu se mai gândește atât de mult, dar nu înțeleg cum am putut să las să-mi scape. Dacă Jane nu se face bine repede, îl chemăm pe domnul Perry. Nu ne uităm la bani, deși, cred că, așa bun cum e el, și cum o iubește pe Jane, n-o să vrea să ia nimic, dar nici noi nu-l putem lăsa așa. Are nevastă și copii de ținut și nu se face să-și piardă timpul de pomană. Ei, acum, că v-am spus câte ceva din ce scrie Jane, să ne întoarcem la scrisoare, și cred că o să vă puteți lămuri mult mai bine decât din ce vă spun eu.

— Mi-e teamă că trebuie să plecăm, zise Emma, uitându-se la Harriet, ne așteaptă tata. Nu aveam intenția, nu credeam că-mi stă în putință să întârzii mai mult de cinci minute, când am intrat. Am venit numai pentru că nu puteam să trec pe aici și să nu întreb ce mai face doamna Bates. Dar mi-a făcut plăcere să mai stau. Acum, totuși, trebuie să vă spun la amândouă „la revedere".

Și nici un fel de protest nu o mai putu reține. Se văzu din nou în stradă, fericită,

pentru că, deși fusese nevoită, împotriva voinței ei, să audă totul despre scrisoarea Janei Fairfax, scăpase totuși de scrisoarea în sine.

CAPITOLUL XX

JANE FAIRFAX ERA ORFANA, COPILUL UNIC al fiicei cele mici a doamnei Bates.

Căsătoria locotenentului Fairfax din regimentul... de infanterie-cu domnișoara Jane Bates făcuse la vremea ei destulă vâlvă, trezise interes și speranțe ; dar din toate acestea rămăsese numai amintirea tristă a morții lui pe front, în țară străină, și a văduvei sale, care se stinsese de tuberculoză și supărare, lăsând în urmă această fetiță.

Prin naștere, ea era din Highbury, și când, la trei ani, prin moartea mamei sale, rămase în custodia și grija bunicii și mătușii ei, ca singură consolare și prilej de răsfăț, se părea că își va trăi tot restul zilelor aici, că va învăța numai cât îi permiteau mijloacele modeste, că va crește fără avantajele unei poziții sociale sau ale speranței către mai bine și va beneficia numai de ceea ce îi dăruise natura, devenind o persoană plăcută, cu judecată, inimă bună și prieteni bine intenționați.

Dar sentimentele de compasiune ale unui prieten al tatălui ei aduseră o schimbare în destinul fetei. Acesta era colonelul Campbell, care îl apreciase mult pe Fairfax, ca excelent ofițer și tânăr plin de merite și căruia îi era în mod special îndatorat, pentru că avusese grijă de el în timpul unei epidemii, și, după cum socotea el, îi salvase viața. Colonelul Campbell nu era omul care să piardă din vedere asemenea servicii, deși trecuseră câțiva ani de la moartea bietului Fairfax, când el

se întoarse în Anglia și fu în stare să facă ceva. Când se întoarse deci, căută copilul și o cunoscu pe Jane. Era căsătorit și avea o fetiță cam de aceeași vârstă, așa că Jane deveni oaspetele lor, făcându-le vizite lungi și câștigând dragostea tuturor și, înainte ca ea să împlinească nouă ani, colonelul hotărî, pentru că fiica lui o iubea foarte mult și pentru că voia să se dovedească un adevărat prieten, să se ocupe de educația ei. Oferta fu acceptată și de atunci Jane locuia la familia Campbell tot timpul și venea numai în vizită la bunica ei, din când în când.

Își făcuseră planul ca ea să fie instruită pentru a-i educa pe alții ; cele câteva sute de lire pe care le primise moștenire de la tatăl ei nu erau de ajuns să-i dea independență. Colonelul Campbell nu-și putea nici el permite să-i ofere o zestre, căci, deși venitul său din soldă și misiuni era frumușel, averea pe care o poseda nu era mare, și urma să-i aparțină în întregime fiicei sale ; dar, dându-i educație, spera să-i ofere mijloacele de a trăi onorabil după aceea.

Aceasta era povestea Janei Fairfax. Căzuse pe mâini bune, se bucurase numai de bunătate din partea familiei Campbell și primise o educație excelentă. Trăind mereu printre oameni corecți și cultivați, sufletul și mintea ei beneficiau de toate avantajele disciplinei și învățăturii ; și, pentru că domnul colonel Campbell locuia la Londra, orice înclinație, cât de mică, se bucurase de atenția celor mai buni profesori. Firea și calitățile ei meritau pe deplin prinosul acestei prietenii ; la

optsprezece sau nouăsprezece ani, în măsura în care se poate la o asemenea vârstă, era perfect pregătită pentru a-i instrui pe alții, dar o iubeau prea mult ca să se poată despărți de ea. Nici tatăl, nici mama nu erau dispuși să facă asta, iar fiica nici n-ar fi putut îndura. Ziua nefastă era amânată mereu. Era ușor să spui că e încă prea tânără, și Jane rămase cu ei, împărtășind ca o a doua fiică plăcerile bine cântărite ale unei societăți distinse și amestecul perfect de atmosferă familială și distracții. Singurul dezavantaj era viitorul — propriul ei bun-simț o trezea la realitate — amintindu-i că toate acestea se pot termina în curând. Afecțiunea tuturor celor din familie, iubirea caldă pe care i-o purta domnișoara Campbell în special făceau cât se poate de mare cinste familiei, mai ales pentru că Jane era evident superioară fiicei, atât ca înfățișare cât și ca aptitudini. Ceea ce natura îi dăruise ca farmec nu putea fi trecut cu vederea de cealaltă fată, iar darurile ei spirituale mai înalte nu se poate să nu fi fost observate de părinți. Totuși, o duseră bine împreună, cu o stimă reciprocă neabătută, până la căsătoria domnișoarei Campbell, care, prin acel capriciu al norocului ce sfidează toate lucrurile previzibile când e vorba de căsătorii făcând să fie atrăgător ceea ce este mediocru mai degrabă decât ceea ce este superior, câștigă iubirea domnului Dixon, un tânăr bogat și simpatic, aproape de îndată ce făcură cunoștință și se așeză fericită la casa ei, în timp ce Jane Fairfax trebuia să facă ceva pentru a-si câștiga existența.

Acest eveniment avusese loc de curând, mult prea de curând, pentru ca prietena ei mai puțin norocoasă să fi încercat ceva în sensul găsirii unei slujbe, deși ajunsese la vârsta la care, după judecata ei, era momentul pentru a face începutul. Demult hotărâse că douăzeci și unu de ani este vârsta cea mai potrivită. Cu tăria unei novice credincioase, hotărâse că la douăzeci și unu de ani își va împlini sacrificiul și va renunța la plăcerile vieții, la întâlnirile cu oameni de talia ei, la pace și speranță, pentru a ispăși și a se umili de-a pururi.

Bunul simț al doamnei și domnului colonel Campbell nu se putea opune unei atare hotărâri, deși sentimentele lor erau împotrivă. Cât trăiau ei, nu era nevoie de nici un efort, casa lor era și a ei și, pentru mângâierea lor, le-ar fi plăcut s-o țină aproape, dar asta ar fi fost egoism curat, ceea ce tot trebuie să se întâmple odată e mai bine să se întâmple mai curând. Poate că începeau să simtă că e mai bine și mai înțelept din partea lor să reziste ispitei de a amâna mereu și s-o scutească de neplăcerea de a prinde gustul unor distracții și înlesniri de care mai târziu va trebui să se lipsească. Totuși, în afecțiunea lor, se bucurau de orice mică scuză ca să nu grăbească momentul acela greu. Jane nu prea se simțea bine de când se căsătorise fiica lor, și până își va recăpăta cu totul puterile trebuiau să-i interzică să se angajeze. Era foarte clar că o asemenea slujbă nu era deloc potrivită cu starea ei de slăbiciune și oboseală nervoasă, ci, mai degrabă, pentru a o îndeplini în bune

condiții, se cerea chiar mai mult decât deplina sănătate a minții și a trupului.

În ce privește faptul că nu îi întovărășea în Irlanda, ceea ce îi scrisese mătușii ei, era adevărul adevărat, deși unele adevăruri fuseseră poate ascunse. Ea fusese aceea care dorise să-și petreacă timpul la Highbury în absența lor, să trăiască poate ultimele luni de libertate perfectă cu acele bune rude cărora le era atât de scumpă, și doamna și domnul colonel Campbell, oricare ar fi fost motivul sau motivele lor, unul, sau două, sau trei, își dăduseră repede consimțământul și spuseseră că, trei, patru luni petrecute acasă vor fi de mai mare folos sănătății ei decât orice altceva. În mod sigur urma să vină, și Highbury, în loc să întâmpine acea noutate perfectă și demult promisă — pe domnul Frank Churchill —, trebuia să se mulțumească deocamdată cu Jane Fairfax, care aducea numai noutatea câștigată în doi ani de absență.

Emmei îi părea rău că va trebui să se arate politicoasă timp de trei luni cu o persoană care nu îi plăcea, să facă mereu mai mult efort decât ar fi vrut, dar mai puțin decât s-ar fi cuvenit. De ce nu-i plăcea Jane Fairfax, era o întrebare la care greu se găsea răspuns. Domnul Knightley îi spusese odată că antipatia ei provenea din aceea că vedea în ea o tânără cu adevărat talentată și instruită, așa cum ar fi vrut să fie considerată ea, și, deși acuzația fusese respinsă cu energie atunci, în anumite momente de introspecție, nu putea să nu se simtă puțin vinovată. Dar nu o putuse cunoaște foarte bine

niciodată; nu știa cum se face, dar arăta atâta răceală și rezervă, atâta indiferență la părerea celor din jur; și apoi, mătușa ei vorbea atât de mult și toată lumea făcea atâta zarvă în jurul ei, și toți își închipuiau că ele trebuie să fie prietene pentru că aveau aceeași vârstă, toți credeau că se iubesc atât de mult. Acestea erau motivele ei și altele mai întemeiate nu avea.

Era o antipatie atât de puțin justificată — fiecare defect era mărit în închipuirea ei —, încât, de câte ori o vedea pe Jane Fairfax după o absență considerabilă, simțea că a nedreptățit-o ; și acum, când făcu vizita de rigoare după sosirea ei, după doi ani, fu îndeosebi izbită de înfățișarea și manierele pe care, în acest răstimp, le apreciase greșit. Jane Fairfax era foarte distinsă, deosebit de distinsă și ea prețuia foarte mult distincția. Înălțimea ei era foarte potrivită, oricine putea spune că e înaltă, fără a găsi că e prea înaltă ; talia ei era foarte grațioasă, de dimensiuni medii, nici prea subțire, nici prea groasă, deși faptul că era bolnavă o punea în primejdia de a slăbi prea mult. Emma nu putea să nu simtă asta ; fața, trăsăturile, era în ele mai multă frumusețe decât ținea ea minte ; nu avea trăsături regulate, dar frumusețea ei atrăgea. Ochii, adânci și cenușii, cu gene și sprâncene negre, fuseseră întotdeauna lăudați ; iar pielea, căreia îi găsea întotdeauna defecte pentru că nu avea destulă culoare, era de o limpezime și o finețe care nu mai aveau nevoie de nici un adaos de roșu. Era un gen de frumusețe marcat de distincție, și ea trebuia ca să fie cinstită și consecventă cu principiile ei, s-o

admire. Distincția în înfățișare sau purtare era ceva ce se găsea cu greu la Highbury. Ca să fim drepți, aici era distincție și merit.

Pe scurt, în timpul primei vizite, Emma stătea și se uita la Jane Fairfax cu dublă încântare — sentimentul că-i face plăcere, împreună cu senzația că este dreaptă — și hotărî să n-o mai găsească antipatică. De câte ori se gândea ce soartă va avea această distincție, cum avea să se piardă, cum va trăi ea, nu putea simți decât compasiune și respect, mai ales dacă la toate amănuntele despre ea, care oricum stârneau interesul, se mai adăuga și o foarte probabilă afecțiune pentru domnul Dixon, care părea așa de firească. În acest caz, nimic nu era mai vrednic de milă și de laudă decât sacrificiile la care se hotărâse. Emma era acum dispusă să o absolve de vina de a-l fi sedus pe domnul Dixon în dauna soției lui, sau de orice răutate de acest fel pe care și-o închipuise la început. Dacă era vorba de dragoste, poate că era ceva simplu, neîmpărtășit, fără succes, o dragoste numai din partea ei. Singură se lăsase probabil prinsă în această capcană, în timp ce ea și prietena ei stăteau de vorbă cu el ; și probabil acum, cu cele mai bune și pure intenții, își refuza vizita în Irlanda și hotărâse să se despartă complet de el și de familia lui, începându-și cariera ei trudnică.

În totului tot, Emma plecă plină de sentimente atât de bune și caritabile încât, pe când mergea spre casă, începu să se uite în jur și să se vaite că în Highbury nu e nici un tânăr de valoare care să-i ofere

independență, nimeni în privința căruia să poată pune la cale ceva în folosul Janei.

Erau niște sentimente minunate, dar nu de lungă durată. Înainte de a-și declara în public prietenia ei pentru Jane Fairfax, sau a face mai mult pentru a-și dezice prejudecățile și greșelile de odinioară decât a-i spune domnului Knightley: „E desigur drăguță, chiar mai mult decât drăguță", Jane, cu bunica și mătușa ei, petrecură o seară la Hartfield și totul reveni la starea obișnuită. Vechile frecușuri apărură din nou. Mătușa era cât se poate de plictisitoare chiar decât de obicei, pentru că la admirația pentru însușirile Janei să adauge acum grija pentru sănătatea ei, și trebuiră să asculte exact cât de puțină pâine cu unt a mâncat de dimineață și ce bucățică mică de berbec la cină și de asemeni să admire noile bonete și săculețe de lucru făcute pentru mama ei și pentru ea. Jane deveni din nou nesuferită. Se ocupară de muzică. Emma fu nevoită să cânte și mulțumirile și laudele care urmară în mod necesar i se părură o prefăcătorie, fiind spuse cu un aer de grandomanie, care voia numai să pună în evidență stilul ei superior, talentul ei atât de rece și de prudentă. Nu puteai să știi ce gândește. Învăluită în politețuri, părea hotărâtă să nu riște nimic. Era dezgustător de bănuitoare și rezervată.

Dacă era ceva, un subiect asupra căruia să fie mai rezervată deși era oricum extrem de rezervată, acela era referitor la Weymouth și la familia Dixon. Părea hotărâtă să nu dezvăluie nimic despre caracterul domnului Dixon, nici cât îl

apreciază ea. nici ce I părere are despre căsătoria asta, dacă e potrivită sau nu. Tot ce spunea se mărginea la aprecieri generale, aprobative, nimic deosebit, nimic distinct. Asta nu-i servea însă la nimic. Își prăpădea prudența de pomană, Emma îi înțelesese falsitatea și se întorcea la părerile ei inițiale. Era probabil ceva mai mult de ascuns decât afecțiunea ei secretă. Poate că domnul Dixon a fost pe punctul de a schimba o prietenă cu alta și s-a decis pentru domnișoara Campbell numai de dragul celor douăsprezece mii de lire.

Aceeași rezervă domnea și asupra altor subiecte. Ea și domnul Franck Churchill fuseseră în același timp la Weymouth. Se știa că se cunoșteau puțin, dar Emma nu putu scoate de la ea nici o frântură de știre despre cum era el în realitate. „Era frumos ?" Ea credea că „este socotit un tânăr foarte bine". „Era simpatic ?" „În general, așa se spune." „Părea inteligent, cult ?" „La băi sau la Londra e greu să decizi în asemenea probleme. Se putea judeca numai purtarea lui, și asta numai după ce cunoșteai omul mai bine decât îl cunoștea ea pe domnul Churchill. Știa că toată lumea găsește că se poartă bine." Emma nu putea s-o ierte.

CAPITOLUL XXI

emma nu putea s-o ierte. dar domnul Knightley, care făcuse parte dintre invitați și observase numai că se purtau frumos și își acordau atenția cuvenită una alteia, își exprimă aprobarea a doua zi, când se afla la Hartfield pentru a rezolva niște afaceri cu domnul Woodhouse. Nu vorbea deschis, așa cum ar fi făcut dacă tatăl ei n-ar fi fost de față, totuși destul de explicit ca Emma să înțeleagă. O credea nedreaptă față de Jane și acum avea marea plăcere să observe o îmbunătățire a relațiilor.

— Foarte plăcută seară, începu el, de îndată ce îl convinsese pe domnul Woodhouse să accepte ceea ce era necesar, îi spusese că îl înțelege și hârtiile fuseseră date la o parte. Mai plăcută ca niciodată. Tu și domnișoara Fairfax ați cântat foarte frumos. Nu știu dacă e ceva mai plăcut, domnule, decât să stai confortabil și să te distreze două asemenea fete, ba cu muzica, ba cu vorba. Sunt sigur că domnișoarei Fairfax i-a plăcut serata, Emma. Ai făcut tot ce trebuia. Mi-a părut bine că ai făcut-o să cânte atât de mult, căci neavând pian la bunica ei, trebuie să fi fost o fericire pentru ea.

— Îmi pare bine că mă aprobi, zise Emma zâmbind, dar sper că nu se întâmplă prea des să nu fac ce se cuvine pentru oaspeții de la Hartfield.

— Nu, draga mea, zise tatăl ei imediat, asta nu se întâmplă niciodată, sunt sigur. Nu găsești alta nici măcar pe jumătate atât de atentă pe cât ești tu. Dacă ai vreun

cusur, este acela că ești prea atentă. Fursecurile, aseară, dacă se serveau numai o dată, cred că era destul.

— Nu, zise domnul Knightley aproape în același timp. Nu se întâmplă niciodată să nu faci ce se cuvine. Nu ai prea des deficiențe nici în ce privește purtarea, nici în ce privește puterea de înțelegere. Așa că sunt încredințat că știi ce vreau să spun.

Sprâncenele ridicate voiau să spună „Te înțeleg foarte bine", dar ea spuse numai:

— Domnișoara Fairfax e rezervată.

— Totdeauna ți-am spus că este puțin rezervată. Dar vei reuși să-i învingi rezerva, acea parte de rezervă care trebuie învinsă, care provine din nesiguranță. Dar rezervele care provin din discreție merită toată cinstea.

— Crezi că nu e sigură de sine ? Nu mi se pare.

— Draga mea Emma, zise el, mutându-se de pe scaunul lui pe altul mai aproape de ea, n-ai să-mi spui, sper, că nu ți-a plăcut seara trecută ?

— Ah, nu, mi-a făcut plăcere perseverența cu care eu am pus întrebări și m-am amuzat socotind cât de puține informații am obținut.

— Sunt dezolat, era tot ce putea el răspunde.

— Sper că toată lumea s-a distrat bine aseară, zise domnul "Woodhouse în felul său liniștit. Eu cel puțin m-am simțit foarte bine. La un moment dat mi s-a părut prea cald, dar am dat scaunul înapoi, numai puțin, și nu m-a mai deranjat focul. Domnișoara Bates era foarte vorbăreață și bine dispusă, ca de obicei, deși vorbește

cam repede, totuși e foarte simpatică. Și doamna Bates, în felul ei. Îmi plac prietenii vechi, și domnișoara Fairfax este o tânără foarte drăguță, foarte drăguță și se poartă foarte frumos, zău. Probabil și ei i-a plăcut aseară, pentru că era cu Emma.

— Adevărat, domnule, și Emmei, pentru că era cu domnișoara Fairfax.

Emma văzu nervozitatea lui și, dorind s-o potolească, cel puțin, pentru moment, zise, cu o sinceritate pe care nimeni n-o» putea pune la îndoială:

— E o persoană atât de distinsă, că nu-ți poți lua ochii de la ea. Mă uit mereu la ea ca s-o admir și mi-e milă din tot sufletul.

Domnul Knightley părea să fie mai mulțumit decât voia să arate și, înainte ca el să poată răspunde, domnul Woodhouse, ale cărui gânduri se îndreptau spre familia Bates, zise:

— Mare păcat că au mijloace atât de restrânse, zău, mare păcat! Și-am vrut de multe ori, dar n-am putut face prea mult, așa niște mici daruri, lucruri mărunte. Acum am tăiat un porc și Emma vrea să le trimită niște mușchi sau un picior, e foarte mic și fraged — carnea de porc de la Hartfield e cu totul deosebită — deși tot carne de porc e, și, scumpa mea Emma, dacă nu o tai bucăți și nu o frigi așa bine, cum se frige la noi, fără pic de grăsime, nu la cuptor, pentru că nici un stomac nu suportă carne de porc la cuptor! Cred că e mai bine să trimitem un picior, nu crezi, draga mea ?

— Dragă tată, am trimis toată jumătatea. Știam că și dumneata ai vrea așa. Vor avea piciorul să-l pună la

saramură și spatele să-l gătească imediat așa cum le place.

— Asta-i bine, draga mea, foarte bine. Nu mă gândisem înainte, dar așa e cel mai bine. Nu trebuie să pună prea multă sare la picior. Dacă nu e prea sărat, și e bine fiert, exact așa cum îl fierbe Serie, și mâncat câte puțin, cu ridiche fiartă și nițel morcov, sau păstârnac, nu cred să fie nesănătos.

— Emma, zise deodată domnul Knightley, am o noutate pentru tine. Îți plac noutățile, nu ? Când veneam încoace, am auzit ceva care cred că te-ar interesa.

— Noutăți ? A, da, ador noutățile! Despre ce-i vorba ? De ce zâmbești așa ? Unde ai auzit-o, la Randalls ?

Avu numai timpul să spună:

— Nu, nu la Randalls, n-am fost la Randalls, când ușa se deschise trântindu-se și domnișoara Bates cu domnișoara Fairfax intrară în încăpere. Plină de mulțumiri și de vești, domnișoara Bates nu știa ce să spună mai întâi. Domnul Knightley văzu că a pierdut momentul și că nu va mai avea prilejul să rostească nici o silabă.

— Ah, dragă domnule, cum vă simțiți în dimineața asta ? Dragă domnișoară Woodhouse, am venit, sunt copleșită. O jumătate de porc. și ce frumoasă! Sunteți prea generoasă. Ați auzit noutatea ? Domnul Elton se însoară !

Emma nu avusese timp nici măcar să se gândească la posibilitatea că ar fi vorba de domnul Elton și fu atât de total surprinsă încât nu putu să evite o mică tresărire și se înroși la auzul veștii.

— Asta era și noutatea mea. Credeam că te interesează, zise domnul Knightley, cu un zâmbet care arăta că se gândea la ceva despre care ei mai vorbiseră.

— Dar de unde știți dumneavoastră ? strigă domnișoara Bates. De unde Dumnezeu ați putut afla, domnule Knightley ? Pentru că nu sunt nici cinci minute de când am primit un bilețel de la doamna Cole, nu se poate să fie mai mult de cinci minute, hai, zece, pentru că mi-am pus boneta și jacheta ca să ies, m-am dus numai până jos să vorbesc cu Patty despre carnea de porc, Jane aștepta în hol, nu-i așa, Jane ? Pentru că mama zicea că nu crede că avem o cratiță destul de mare pentru saramură. Așa că, am zis, mă duc jos să văd, și Jane a zis „Nu vrei să mă duc eu în locul dumitale, fiindcă ești cam răcită și Patty tocmai spală bucătăria", „Ah, draga mea, am zis, bine, și tocmai atunci a venit biletul. O anume domnișoară Hawkins, asta e tot ce știu. O anume domnișoară Hawkins, din Bath. Dar, domnule Knightley, cum de-ați auzit, pentru că imediat ce domnul Cole i-a spus doamnei Cole, ea s-a așezat la masă și mi-a scris. O domnișoară cu numele de Hawkins...

— Am avut niște treburi cu domnul Cole, acum o oră și jumătate. Tocmai terminase de citit scrisorile domnului Elton și -când am intrat mi-a arătat-o imediat.

— Ah, asta e foarte... Cred că de mult n-au mai fost noutăți care să intereseze pe toată lumea. Dragă domnule, sunteți, zău, prea generos! Mama transmite

complimente și urări de bine și mii de mulțumiri și zice că o copleșiți, zău așa.

— Noi găsim că la Hartfield carnea de porc e cu totul superioară celei din alte părți, zise domnul Woodhouse, și chiar așa , și Emma și cu mine nu avem plăcere mai mare decât să...

— Ah, dragă domnule, cum zice și mama, prietenii noștri sunt prea buni cu noi. Dacă există oameni care, fără să fie bogați,au tot ce își doresc, sigur noi suntem aceia. Putem foarte bine spune că nu ne-a ocolit norocul. Ei bine, dragă domnule Knightley, deci dumneavoastră chiar ați văzut scrisoarea...

— Era scurtă — numai ca să anunțe — , dar plină de bucurie i entuziasm, desigur. Aici aruncă o privire șireată către Emma. Am avut norocul să... am uitat cuvintele exact, de fapt, n-are rost să le ții minte. Vestea era, după cum spuneți și dumneavoastră, că se însoară cu o domnișoară cu numele de Hawkins. După felul cum scria, cred că lucrurile sunt deja aranjate.

— Domnul Elton se însoară, zise Emma de îndată ce putu vorbi. Cred că toată lumea îi va dori numai fericire.

— E cam tânăr pentru însurătoare, observă domnul Wood-ouse. Mai bine nu s-ar grăbi. Mi se părea că stă foarte bine așa. Eram bucuros să-l văd pe la Hartfield.

— O să avem o vecină nouă, domnișoară Woodhouse, zise domnișoara Bates, plină de veselie, mama e așa de încântată, zice că nu putea să sufere să vadă casa parohială fără o stăpână. O veste mare, într-adevăr, Jane, tu nu l-ai

văzut niciodată pe domul Elton. Nu-i de mirare că ești așa de curioasă să-l vezi.

Curiozitatea Janei nu părea să fie atât de arzătoare încât s-o reocupe pe de-a-ntregul.

— Nu, nu l-am văzut niciodată pe domnul Elton, zise ea tresărind puțin la această chemare, e, e un bărbat înalt ?

— Cine să răspundă la întrebarea asta, strigă Emma. Tata ar spune „da", domnul Knightley ar spune „nu", iar domnișoara Bates i cu mine am spune că are statura domnișoarei Fairfax, veți înțelege că domnul Elton este considerat modelul de perfecțiune în Iighbury, atât ca fizic cât și ca spirit.

— Foarte adevărat, domnișoară Woodhouse, așa e, o să înțeleagă. E tânărul cel mai bine, dar, dragă Jane, dacă-ți aduci aminte, ți-am spus ieri, e exact de înălțimea domnului Perry. Domnișoara Hawkins! Cred că e o tânără minunată. E așa de atent cu mama și o invită să stea în strana rezervată vicarului, ca să audă mai bine, pentru că, știți, mama e puțin surdă, nu foarte mult, dar nu aude imediat. Jane spune că și domnul colonel Campbell e puțin surd. Și credea că băile pot să-i facă bine, băile calde, dar se pare că nu i-au făcut cine știe cât de bine. Colonelul Campbell e un înger pentru noi. Și domnul Dixon e un tânăr minunat, așa cum merită. Ce fericire că oamenii buni se adună, și se adună întotdeauna. Acum, domnul Elton și domnișoara Hawkins, și familia Cole, ce oameni cumsecade, și familia Perry, cred că nu e nici o pereche mai potrivită și mai fericită ca domnul și

doamna Perry. Cred, domnule, întorcându-se spre domnul Woodhouse, cred că puține sunt locurile unde să se găsească o societate ca cea din High-bury. Întotdeauna am spus: vecinii noștri sunt o adevărată bine-cuvântare. Dragă domnule, dacă mamei îi place ceva mai mult decât orice pe lume, apoi aceea este carnea de porc, mușchi de porc la cuptor…

— Dar cine este și ce face această domnișoară Hawkins, sau de când se cunosc ? zise Emma. Nu se știe nimic, presupun. Se vede că n-o cunoaște de prea multă vreme. E plecat numai de câteva săptămâni.

Nimeni nu-i putea da nici o informație și, după ce mai făcu niște presupuneri, Emma zise:

— Tăceți, domnișoară Fairfax, dar sper că vă va interesa această veste. Dumneavoastră ați auzit și văzut multe lucruri în privința asta, fiind atât de mult antrenată de căsătoria domnișoarei Campbell. Nu vă putem lăsa să rămâneți indiferentă față de domnul Elton și domnișoara Hawkins.

— După ce-l voi vedea pe domnul Elton, probabil că o să mă intereseze, răspunse Jane, dar nu cred că trebuie să mi se ceară asta. Au trecut luni de zile de la căsătoria domnișoarei Campbell și impresiile de atunci s-au cam șters.

— Da, a plecat numai de câteva săptămâni, cum ați spus, domnișoară Woodhouse, zise domnișoara Bates, s-au făcut ieri patru săptămâni. O domnișoară Hawkins! Ei, eu totdeauna mă gândisem că trebuie să fie o domnișoară de pe aici, nu

c-aș fi zis vreodată, dar doamna Cole mi-a șoptit ceva. dar eu am zis imediat „Nu. domnul Elton e un tânăr foarte bine, dar..." Pe scurt, nu prea cred că sunt deosebit de pricepută în asemenea probleme. N-am nici o pretenție. Ce este limpede văd și eu. Dar în același timp, cred că nu s-ar fi mirat nimeni dacă domnul Elton ar fi aspirat, domnișoara Woodhouse mă lasă să vorbesc, e așa de drăguță. Știe că n-aș fi în stare să jignesc pe nimeni. Ce mai face domnișoara Smith ? Cred că s-a făcut bine de acum. Ați primit ceva de la doamna John Knightley ? Ah, copilașii aceia scumpi. Jane știi, totdeauna mi-l închipui pe domnul Dixon ca domnul John Knightley. Vreau să zic, ca fizic — Înalt, cu înfățișarea aceea, și nu prea vorbăreț.

— N-ai dreptate deloc, mătușica, nu seamănă nici un pic.

— Foarte ciudat, dar niciodată nu poți să știi exact cum arată cineva pe care nu l-ai văzut. Îți imaginezi ceva și nu te mai oprești. Domnul Dixon, nu e, după câte spui tu, tocmai frumos ?

— Frumos ? Ah. nu, departe de asta, e desigur destul de urâțel. Ți-am spus că e urâțel.

— Draga mea, mi-ai spus că domnișoara Campbell n-ar admite că e urât și că tu...

— Ah, în ceea ce mă privește, judecata mea nu face două parale. Dacă stimez o persoană spun totdeauna că arată bine. Dar ți-am spus care e părerea generală și l-am numit urât.

— Ei, draga mea Jane, cred că trebuie să plecăm. Vremea nu prea pare bună și bunica o fi îngrijorată. Sunteți foarte bună,

domnișoară Woodhouse, dar trebuie neapărat să plecăm. O să trec și pe la doamna Cole, dar nu stau decât trei minute, iar tu Jane, du-te imediat acasă. Nu vreau să te apuce ploaia pe drum. Deja arată mai bine de când e la Highbury. Mulțumesc, da, într-adevăr. N-am să încerc să trec pe la doamna Goddard, pentru că ei nu-i place carnea de porc decât fiartă. După ce aranjăm jambonul, e altceva. La revedere, dragă domnule. Ah, vine și domnul Knightley! Ei, asta-i grozav de... Sunt sigură că Jane e obosită, o să fiți așa de bun să-i dați brațul. Domnul Elton și domnișoara Hawkins... La revedere !

Când Emma rămase singură cu tatăl ei, trebui să-i acorde jumătate din atenția ei, pentru că el începu să se lamenteze că tinerii din ziua de azi se grăbesc atât de tare să se însoare — și cu fete necunoscute — iar cealaltă jumătate și-o păstra pentru a-și forma propria ei opinie. Pentru ea era o noutate amuzantă și binevenită, dar îi părea așa de rău pentru Harriet — Harriet va fi lovită — și tot ce putea spera era să-i poată transmite ea însăși vestea, pentru a o scuti de neplăcerea de a o auzi de la alții fără menajamente. Era timpul la care ea venea deobicei la Hartfield. Și dacă se întâlnea cu domnișoara Bates pe drum! Și când începu să plouă, Emma socoti că vremea o va reține la doamna Goddard și că știrea îi va fi transmisă, fără ca ea să fie pregătită.

Ploaia fu puternică, dar scurtă și nici nu trecuseră cinci minute de la sfârșitul ei că Harriet intră îmbujorată, agitată — era clar că venise într-acolo într-un suflet, și

acel „Oh, domnișoară Woodhouse, ce credeți că s-a întâmplat" cu care izbucni imediat, era o dovadă concludentă că primise vestea și era în mod corespunzător tulburată. Cum lovitura îi fusese dată, Emma găsi că nu poate să facă nimic mai bun pentru ea decât să o asculte; și Harriet, fără control, porni cu avânt să spună tot. Plecase de la doamna Goddard acum jumătate de oră, îi era teamă că începe să pice în orice clipă, dar crezuse că are totuși timp să ajungă la Hartfield. Se grăbise cât putuse de tare, dar, când trecuse pe lângă casa croitoresei, unde își făcea o rochie, se gândise să intre să vadă cum merge lucrul, și deși nu stătuse decât un minut acolo, de îndată ce a ieșit, a început să plouă și nu știa ce să facă; așa că, a fugit, cât a putut de repede să se adăpostească la Ford. Ford avea un magazin, cel mai mare din localitate, care vindea stofe, pânzeturi, mercerie, — cel mai mare și mai modern magazin, și se așezase, fără să se gândească la nimic, stătuse cam zece minute, când deodată, cine credeți că a intrat pe ușă — În mod sigur era foarte ciudat! — dar ei cumpărau întotdeauna de la Ford — cine credeți că a intrat ? — Elisabeth Martin și fratele ei.

— Dragă domnișoară Woodhouse. gândiți-vă numai. Credeam că leșin! Nu știam ce să fac. Stăteam lângă ușă și Elisabeth m-a văzut imediat, dar el nu putea, pentru că era ocupat cu umbrela. Sunt sigură că ea m-a văzut, dar s-a uitat imediat în altă parte și nu m-a băgat în seamă și s-au dus amândoi tocmai în fundul magazinului și eu am rămas lângă

ușă. O, Doamne, eram așa de nenorocită. Sunt sigură că eram albă ca varul. Nu puteam să plec, din cauza ploii, dar aș fi vrut să fiu oriunde, numai acolo nu. Ah, dragă domnișoară Woodhouse, ei, în fine, așa cred, el s-a uitat în jur și m-a văzut, pentru că, în loc să continue să cumpere, au început să șușotească între ei. Sunt sigură că vorbeau despre mine. Cred că atunci el a convins-o să-mi vorbească (ce credeți, domnișoară Woodhouse ?), pentru că imediat ea a venit la mine și m-a întrebat ce mai fac. și părea dispusă să dea mâna, dacă i-aș fi dat-o și eu. Și nu s-a purtat deloc ca de obicei, vedeam că era schimbată! totuși încerca să se arate prietenoasă și am dat mâna, și am vorbit nițel. Dar nu mai știu ce-am spus, tremuram toată! Mi-aduc aminte că ea a zis că îi pare rău că nu ne mai vedem și mi s-a părut chiar mult prea drăguț din partea ei. Dragă domnișoară Woodhouse, eram așa de nenorocită! în timpul ăsta mai stătuse ploaia și eram cât se poate de hotărâtă să plec și nimic nu-mi putea sta în cale și atunci, gândiți-vă numai, am văzut că vine și el spre mine, încet, de parcă nu știa ce să facă, și a venit și a vorbit și eu am răspuns și am mai stat o clipă. Mă simțeam îngrozitor, nu se poate spune, și pe urmă mi-am luat inima-n dinți și-am spus că nu mai plouă și trebuie să plec și am pornit și nici nu mă dezlipisem bine de casă, că a venit după mine, numai să-mi spună că dacă mă duc la Hartfield e mai bine s-o iau prin spatele grajdurilor domnului Cole, pentru că drumul a fost probabil inundat de ploaie. O, Doamne,

credeam că mor. I-am spus deci că îi mulțumesc foarte mult. Știți bine că nu puteam să nu-i mulțumesc și pe urmă el s-a întors la Elisabeth și eu am luat-o pe după grajduri, așa cred, dar habar n-aveam unde mă aflu, sau ce fac. Ah, domnișoară Woodhouse, orice aș fi făcut, numai să nu mi se în-tâmple una ca asta și, totuși, am avut o mulțumire să-l văd că se poartă așa de frumos și prietenește, și Elisabeth! Ah, domnișoară Woodhouse, vorbiți-mi, vă rog, și împăcați-mă cumva !

Foarte sincer, Emma nu dorea să facă asta, dar, pe moment, nu avea încotro. Fu nevoită să se oprească pentru a medita. Nici ea nu era prea împăcată. Purtarea tânărului și a surorii sale păreau a fi izvorâte dintr-un sentiment curat și nu putea decât să-i fie milă de ei. După descrierea Harrietei, se părea că în purtarea lor se vedea amestecul unei afecțiuni jignite cu o reală finețe, dar și înainte îi considerase oameni de bună-credință și cumsecade și la urma urmei ce conta asta față de dezavantajul unei asemenea căsătorii. Era o prostie să te lași tulburată de asta. Desigur, lui îi pare probabil rău că nu a câștigat-o, la toți probabil, le pare rău, ambiția și dragostea fusese probabil jignită. Probabil, toată familia spera să se ridice datorită înrudirii cu Harriet și, în afară de asta, te poți baza pe ce spunea Harriet ? E așa de ușor să-i faci plăcere, are așa de puțin discernământ, ce contează laudele ei ?

Făcu tot ce-i sta în putință și încercă să o împace, s-o facă să considere tot ce se

întâmplase un fleac care nu merită atenție deloc.

— Poate că te întristează pe moment, zise ea, se pare însă că te-ai purtat destul de bine; dar, s-a terminat și nu se mai poate repeta, în mod sigur, niciodată. Trebuia să existe o primă întâlnire. Prin urmare nu trebuie să te mai gândești la asta.

Harriet zise:

— Foarte adevărat !

Și ea nu se mai gândi la asta, totuși, numai despre asta vorbea și despre nimic altceva. Și, în cele din urmă, Emma, pentru a-i scoate pe cei din familia Martin din capul ei, fu nevoită să se grăbească să-i dea vestea pe care voise să i-o anunțe cu mai multă prudență. Nu prea știa nici ea ce să facă, să se bucure sau să se supere, să-i fie rușine sau numai să se amuze pe seama stării de-spirit a bietei Harriet — o asemenea încheiere a importantului episod care era în viața ei domnul Elton.

Totuși, domnul Elton își reluă drepturile. Deși în primul moment ea nu înregistra știrea cu intensitatea de care ar fi fost capabilă cu o zi înainte, interesul ei creștea. Și, înainte de a-și termina convorbirea ajunsese la senzația de curiozitate, mirare și regret,, durerea și plăcerea în privința acestei norocoase domnișoare Hawkins, care senzație urma să plaseze familia Martin pe locul doi în gândurile ei.

Emma ajunse treptat să se bucure chiar de acea întâlnire. Fusese de folos pentru a amortiza primul șoc, fără a lăsa vreo urmă îngrijorătoare. Așa cum trăia Harriet

acum, cei din familia Martin nu puteau ajunge la ea fără să o caute acolo unde până acum le lipsise curajul sau bunăvoința să o caute; căci, de când îl refuzase pe fratele lor, surorile nu mai veniseră la doamna Goddard și poate să treacă și un an până se vor mai întâlni, fie de nevoie, fie pentru a sta de vorbă.

CAPITOLUL XXII

FIREA OMULUI E într-atât APLECATA spre aceia care se află într-o situație neobișnuită, încât despre o tânără persoană care se căsătorește sau moare se vorbește cu siguranță numai de bine.

Nici nu trecuse o săptămână de când numele domnișoarei Hawkins fusese pentru prima oară rostit la Highbury, că se și află, prin Dumnezeu știe ce mijloace, că are toate calitățile — e frumoasă, distinsă, știe de toate și e extraordinar de simpatică; și când domnul Elton însuși sosi să-și soarbă triumful minunatelor sale perspective și să comunice tuturor vestitele ei merite, nu avu prea mult de adăugat. În afară de numele ei de botez și compozitorii a căror muzică o cânta în special.

Domnul Elton se întoarse un om fericit. Plecase respins și umilit, dezamăgit în speranța lui aprinsă, după un șir de ceea ce i se păruseră a fi încurajări serioase. Nu numai că pierduse pe cea pe care și-o dorea, dar fusese înjosit, plasat la nivelul aceleia pe care nu și-o dorea deloc. Plecase purtând în suflet o jignire profundă și se întorcea logodit cu o alta, cu o alta care era fără îndoială superioară celei dintâi. Așa cum se întâmpla întotdeauna,, ceea ce am câștigat e mai bun decât ceea ce am pierdut. Se întoarse vesel și mulțumit de sine, plin de avânt și ocupat nevoie mare, puțin păsându-i de domnișoara Woodhouse și sfidând-o pe domnișoara Smith.

Încântătoarea Augusta Hawkins, pe lângă toate avantajele obișnuite de a fi de o frumusețe perfectă și cu merite incontestabile, poseda și o avere personală de atâtea mii de lire cât să poată spune prin rotunjire zece — ceva care sublinia demnitatea și era și convenabil pe deasupra. Povestea suna destul de bine; nu-și irosise farmecele, câștigase o femeie de zece mii de lire, sau aproape zece mii, și o cucerise atât de minunat de repede; după ce făcuseră cunoștință, i se dăduse imediat o deosebită atenție. Relatarea pe care el o făcuse doamnei Cole cu privire la nașterea și creșterea acestui amor, era atât de plină de glorie; pașii se făcuseră atât de repede, începând cu întâlnirea din întâmplare la cina de la domnul Green, la petrecerea de la domnul Brown — zâmbetele și îmbujorările obrajilor crescând în importanță, cu subînțelesuri și emoția care se răspândeau din belșug. Tânăra fusese atât de repede impresionată, atât de tandru aplecată spre el, fusese, pe scurt, ca să folosim o expresie pe înțelesul tuturor, atât de dispusă să-l accepte, încât atât vanitatea cât și prudența lui erau satisfăcute.

Pusese mâna atât pe cele cerești, cât și pe cele pământești, atât pe avere, cât și pe dragoste și era cât se poate de fericit. Vorbea numai despre el și ale lui, se aștepta să fie fericit, să se facă glume pe socoteala lui și cu zâmbete prietenoase și fără teamă, se adresa tuturor domnișoarelor din localitate, față de care, câteva săptămâni în urmă, s-ar fi purtat cu o galanterie mai reținută.

Căsătoria urma să aibă loc în curând, cum cei doi nu așteptau altceva și numai pregătirile strict necesare făceau să mai întârzie și, când plecă din nou spre Bath, toată lumea se aștepta, și anume priviri ale doamnei Cole nu contraziceau părerea, că atunci când va reveni la Highbury își va aduce și mireasa.

De această dată, cum stătuse destul de scurt timp, Emma îl văzuse foarte puțin, destul însă ca să considere că a trecut peste momentul greu al primei întâlniri de după cererea lui și să-și dea seama că nu și-a mai subțiat purtările, după aerul înțepat și pretențios pe care îl avea. Începea acum să se întrebe în mod serios cum de îl găsise mai înainte simpatic și de câte ori îl vedea, i se trezeau niște sentimente atât de profund nesuferite, încât dacă n-ar fi fost dintr-un punct de vedere moral o pedeapsă, o lecție, o sursă de umilință folositoare pentru mintea ei, ar fi preferat să aibă certitudinea că nu-l va mai vedea niciodată. Îi dorea numai bine, dar prezența lui o deranja și dacă ar fi fost fericit, dar la o distanță de douăzeci de mile, asta i-ar fi produs cea mai mare satisfacție.

Faptul că el continua să locuiască la Highbury va deveni probabil mai puțin sâcâitor datorită căsătoriei lui. Aceasta va împiedica multe amabilități fără rost, multe situații stânjenitoare vor fi evitate. O doamnă Elton era scuza cea mai bună să nu se mai vadă la fel de des, intimitatea de mai înainte va dispărea fără ca aceasta să se remarce. Va fi aproape ca și când și-ar lua de la capăt relațiile sociale.

Despre domnișoara respectivă Emma avea o părere proastă. Era fără îndoială destul de bună pentru domnul Elton, știa să facă destule, pentru cât era nevoie la Highbury, era destul de frumoasă ca să arate urâtă alături de Harriet. Cât privește poziția socială, Emma nu avea nici o îndoială — era convinsă că, în ciuda lăudăroșeniei și pretențiilor lui, a disprețului pentru Harriet, nu realizase nimic. Asupra acestui punct se pare că adevărul nu era greu de aflat. Ce era de capul ei nu se putea ști, dar cine era se putea auzi și lăsând la o parte cele zece mii de lire nu părea să-i fie superioară Harrietei. N-avea nume, sânge sau rude nobile. Domnișoara Hawkins era cea mai mică dintre cele două fiice ale unui negustor — negustor, desigur, așa se putea numi, din Bristol, dar cum totalul profiturilor sale din toată viața sa de negustor se vădea a fi atât de modest, nu era necinstit să presupui că demnitatea comerțului de care se ocupa era de asemenea modestă. Obișnuia să-și petreacă o parte din iarnă la Bath, dar casa ei era la Bristol, chiar în inima orașului. Pentru că deși tatăl și mama ei muriseră câțiva ani în urmă, rămăsese un unchi, care era om al legii, nu se avântase nimeni să spună ceva mai onorabil decât „om al legii"; iar fata locuia cu el. Emma ghici că trebuie să fie vorba de trepăduşul vreunui notar, prea prost ca să i se dea un post mai bun. Și toată noblețea rudelor părea că se sprijină pe sora cea mare, care era foarte bine măritată, cu un gentleman de viță, în apropiere de Bristol, care avea două

trăsuri. Cam așa se desfășura povestea și asta era faima domnișoarei Hawkins.

De-ar fi putut să-i mărturisească Harrietei tot ce simțea! O făcuse să-l iubească și, vai. din păcate, era greu să o facă să nu-l mai iubească. Farmecul aceluia care umpluse un gol mare din inima Harrietei nu putea fi distrus prin vorbe. Poate va fi înlocuit de un altul, va fi înlocuit în mod sigur, nimic mai clar; ar fi fost de ajuns și un Robert Martin, dar nimic altceva nu o putea vindeca. Harriet era una din acele femei care odată ce s-au îndrăgostit rămân îndrăgostite. Și acum, biata fată se simțea mult mai rău, pentru că domnul Elton apăruse din nou și îl vedea mereu într-un loc sau altul. Emma îl văzu numai o dată, dar în mod sigur, de două-trei ori pe zi, Harriet tocmai se întâlnise cu el, sau tocmai trecuse după ce a trecut el, sau tocmai îi auzise vocea, sau îi văzuse un umăr, tocmai apăruse ceva care îl făcea mereu prezent în imaginația ei, înconjurat de toată lumina favorabilă în care surpriza și fantezia ei îl umpleau. Și mai mult, întruna auzea vorbindu-se despre el, pentru că în afara orelor când se afla la Hartfield era mereu printre acelea care nu-i găseau cusur și nu aveau nimic mai interesant de discutat decât ce-l privea pe el și, prin urmare, tot ce se afla, se ghicea, tot ce se întâmplase, tot ce se putea întâmplă în mersul treburilor sale se flutura mereu pe la urechile ei. Stima ei era întărită de laudele care i se aduceau mereu și regretele ei nu mai mureau. Sentimentele îi erau tot timpul rănite de fraze repetate fără încetare cu privire la

fericirea domnișoarei Hawkins și de continua constatare că el e foarte îndrăgostit. Atitudinea cu care trecea pe lângă casă, însăși înclinarea pălăriei lui, erau toate dovezi grăitoare că era extrem de îndrăgostit.

Dacă și-ar fi permis să se distreze, dacă n-ar fi existat durerea prieteniei ei și mustrările propriei conștiințe, oglindite în șovăielile sufletului Harrietei, Emma ar fi fost foarte amuzată de aceste variații. Câteodată predomina domnul Elton, câteodată familia Martin, și fiecare din aceste gânduri era de folos pentru a pune capăt celuilalt. Nefericirea produsă de știrea că domnul Elton s-a logodit fu lăsată la o parte o vreme, pentru că Elisabeth Martin veni în vizită la doamna Goddard, câteva zile după aceea. Harriet nu era acasă, dar îi lăsase un bilețel scris într-un stil menit s-o înduioșeze, un stil în care se amesteca puțin reproș cu multă blândețe și, până când nu apăru domnul Elton însuși, fusese foarte preocupată de asta, gândindu-se mereu ce poate face în schimb și dorind să facă mai mult decât ceea ce îndrăznea să mărturisească. Dar domnul Elton În persoană, risipi aceste griji. În timpul ședерii sale, familia Martin fu uitată și chiar în dimineața când el pleca din nou spre Bath, Emma, ca să potolească tristețea prilejuită de această plecare, găsi că e cel mai bine să-i aducă aminte de vizita Elisabethei Martin.

Se gândise mult și avusese multe îndoieli în privința modului de a răspunde vizitei: ce ar fi fost mai necesar și ce ar fi fost mai sigur. Să le neglijeze cu totul, pe

mamă și pe surori, când a fost invitată, ar fi însemnat să se arate ingrată. Nu trebuia să facă asta și, totuși, primejdia de a reînnoi relațiile !

După multă meditație, nu găsi nimic mai bun decât ca Harriet să întoarcă vizita, dar într-un fel în care, dacă aveau minte să înțeleagă, să le convingă că e vorba numai de niște relații politicoase. Intenționa s-o ducă în trăsura ei s-o lase la Abbey Mill, să-și continue drumul și să se întoarcă după ea, repede să nu le dea timp să apeleze insinuant la amintiri primejdioase din trecut și să dea cea mai hotărâtă dovadă că, în viitor, intimitatea se va rezuma la atât și nimic mai mult.

Socotea că e cel mai bun lucru, deși era ceva ce nu putea aproba din toată inima, ceva ce semăna a nerecunoștința abia mascată, trebuia să procedeze așa, altfel ce s-ar alege de Harriet ?

CAPITOLUL XXIII

nu prea avea harriet inimă pentru vizite. Numai cu jumătate de oră înainte ca prietena ei s-o caute la doamna Goddard, soarta ei crudă o condusese tocmai către locul unde, în acel moment, un cufăr, cu adresa Rev. Philip Elton, White Hart, Bath, putea fi văzut pe când era urcat în căruța măcelarului, care urma să-l ducă până la diligentă, și totul în această lume, în afară de acel cufăr și acea adresă, era prin urmare pentru ea un gol imens.

Se duse totuși. Și când ajunseră la fermă, și ea trebui să coboare la capătul aleii largi, ordonate, acoperite cu pietriș, mărginită de meri cu coroane rotunde, care ducea spre ușa din față, văzând tot ceea ce cu o toamnă înainte îi făcuse atâta plăcere, începu să-i renască un oarecare sentiment tulburător. Când se despărțiră, Emma observă că se uita în jur cu un fel de curiozitate înfricoșată, ceea ce o făcu să hotărască să nu permită ca vizita să dureze mai mult decât sfertul de oră propus. Ea își continuă drumul, pentru a acorda acest interval de timp unei foste servitoare care se măritase la Donwell.

După un sfert de oră, punctuală, era din nou în fața portiței albe și domnișoara Smith răspunse imediat chemărilor ei și apăru fără a fi însoțită de nici un tânăr primejdios. Venea singură pe aleea de pietriș — una din domnișoarele Martin o condusese numai până la ușă și se despărțise de ea cu politețea cuvenită.

Harriet nu putu să se concentreze foarte repede ca să povestească. Sentimentele o copleșeau, dar, în cele din urmă, Emma obținu de ajuns de multe amănunte de la ea ca să înțeleagă ce fel de întâlnire fusese și ce dureri provocase. Văzuse numai pe doamna Martin și pe cele două fete. O primiseră cu o atitudine îndoielnică., dacă nu chiar rece. Și în tot cursul vizitei nu vorbiseră nimic, în afară de-obișnuitele banalități, până când, în fine, doamna Martin zisese deodată, că i se pare că a mai crescut și ajunseseră astfel la un subiect mai plăcut și la un fel de a vorbi mai călduros. Chiar în camera aceea se măsuraseră, ea și prietenele ei, în septembrie trecut. Făcuseră semne cu creionul și scriseseră data pe lambriu, lângă fereastră. El le scrisese. Toate păreau să-i aducă aminte ziua, ora, pe cei prezenți, ocazia, să simtă tot ce nu se putea spune, să regrete la fel de mult, să fie gata să se întoarcă la aceeași bună înțelegere, și tocmai deveniseră din nou ele însele (Harriet, după câte bănuia Emma, era gata prima să se arate prietenoasă și fericită), când trăsura își făcuse din nou apariția și totul se terminase. Stilul vizitei și durata ei scurtă se dovediseră în acel moment decisive. Să acorde numai paisprezece minute acelora cu care, nici șase luni în urmă, petrecuse șase săptămâni! Emma își închipuia perfect totul și își dădea seama câtă dreptate aveau să fie supărate și cât e de firesc ca Harriet să sufere. Era o împrejurare tristă. Ar fi făcut oricât, ar fi suferit oricât, dacă i-ar fi putut ajuta pe cei

din familia Martin să urce pe scara socială. Erau plini de merite și, dacă ar fi fost numai cu puțin mai sus, asta ar fi fost de ajuns, dar așa cum stătea situația, ce putea să facă ? Imposibil! Nu putea să se căiască. Trebuia să-i despartă, dar era foarte dureros, chiar pentru ea însăși, de data asta. Așa încât simți nevoia să se consoleze puțin și hotărî ca, în drum spre casă, să treacă pe la Randalls. Mintea ei obosise de atâta domnul Elton și familia Martin. Era absolut necesar s-o învioreze la Randalls.

Ideea era bună; dar când traseră la scară, li se spuse că nici doamna, nici domnul nu erau acasă; erau plecați amândoi de câtva timp, omul credea că s-au dus la Hartfield.

— Asta-i foarte rău, strigă Emma, când trăsura întorcea. Și acum o să-i pierdem, foarte supărător! Nu știu dacă am fost vreodată mai dezamăgită. Și se așeză din nou în colțul ei să-și rumege supărarea sau s-o gonească pe baza unor argumente, sau, cel mai probabil, și una și alta, acestea fiind manifestările unei naturi optimiste. Deodată trăsura se opri. Se uită afară; se oprise lângă domnul și doamna Weston, care voiau să-i vorbească. Bucuria o cuprinse dintr-o dată la vederea lor și crescu, de îndată ce auzi ce spuneau, pentru că domnul Weston i se adresă imediat cu:

— Ce mai faceți, ce mai faceți ? Am fost pe la tatăl dumitale și ne-am bucurat că se simte așa de bine. Frank sosește mâine pe la ora cinci — azi e la Oxford, și vine încoace pentru două săptămâni. Știam eu că așa o să fie. Dacă venea de Crăciun, n-ar

fi putut sta nici trei zile. Mi-a părut bine că n-a venit de Crăciun; acum vremea va fi cât se poate de bună. Frumos, fără ploaie, exact cum trebuie. O să ne bucurăm de vizita lui așa cum se cuvine, totul s-a aranjat exact așa cum îmi doream eu.

Veste era uluitoare, iar bucuria care se citea pe fața domnului Weston, de-a dreptul molipsitoare și pe deplin confirmată de vorbele doamnei Weston și de atitudinea ei. Într-un fel mai liniștit, și în cuvinte mai puține ea exprima bucurie egală. Văzând că și ea este sigură de venirea fiului, Emma începu să creadă că e adevărat și se bucură sincer de bucuria lor. Era o veste minunată, care aproape împrospăta spiritul ei obosit. Necazurile trecute erau acum date la o parte de noutatea a ceea ce avea să urmeze și cu iuțeala gândului, într-o jumătate de secundă, i se aprinse speranța că nu se va mai vorbi despre domnul Elton.

Domnul Weston îi povesti toate aranjamentele de la Enscombe, în urma cărora fiul său putea să-și permită să petreacă două săptămâni după voia lui, ca și amănuntele despre călătoria lui, drumul pe care îl va urma, și ea ascultă zâmbind și felicitându-l.

— Curând, îl vom aduce la Hartfield, zise el în încheiere. Emma văzu, sau își închipui că vede cum doamna Weston îl atinse ușor pe braț, la auzul acestor vorbe.

— Mai bine hai să mergem, domnule Weston, zise ea, le reținem pe fete.

— Da, da, am terminat, și întorcându-se spre Emma. dar probabil te aștepți să vezi un tânăr foarte, foarte frumos. Numai de

la mine ai auzit despre el. Poate că nu e cu nimic extraordinar, deși ochii lui strălucitori vorbeau în același timp în numele unei atari convingeri.

Emma reuși să se prefacă a nu ști despre ce e vorba și răspunse într-un fel care nu lăsa să se ghicească nimic.

— Gândește-te la mine mâine, dragă Emma, pe la patru, o rugă doamna Weston la despărțire, vorbindu-i numai ei.

— La patru! Crede-mă, o să fie aici la trei, corectă domnul Weston, repede; și astfel se termină o întâlnire foarte plăcută. Emma era într-o bună dispoziție care semăna foarte bine cu fericirea. Totul se schimbase în jur. James și caii lui nu mai erau așa de greoi ca înainte. Când își aruncă privirea la gardul viu, îi veni în minte că pomișorul cel mai mare o să înmugurească în curând și când se întoarse spre Harriet văzu și la ea ceva primăvăratec, un zâmbet fraged.

— Domnul Churchill va trece numai pe la Oxford, sau și pe la Bath ?

Era o întrebare care nu prevestea nimic bun. Dar noțiunile de geografie și liniștea sufletească nu se pot căpăta dintr-o dată și Emma era acum dispusă să decidă că toate vor veni la timpul potrivit.

Dimineața acelei zile extraordinare sosi și eleva credincioasă a doamnei Weston nu uită nici la zece, nici la unsprezece, nici la douăsprezece că trebuie să se gândească la ea la patru.

„Ah, draga mea prietenă grijulie. Își zicea ea în gând, în timp ce cobora din camera ei, întotdeauna ai prea multă grijă față de alții și de dumneata deloc. Parcă te

văd foindu-te mereu și alergând în camera lui ca să te asiguri că totul e în ordine." Când trecu prin hol, ceasul sună douăsprezece.

„E douăsprezece, n-am să uit să mă gândesc la dumneata peste patru ore, și mâine pe la ora asta, sau poate ceva mai târziu, pot să mă pregătesc pentru venirea lui aici. Sunt sigură că-l vor aduce curând încoace."

Deschise ușa salonului și văzu doi domni stând de vorbă cu tatăl ei — domnul Weston și fiul său. Sosiseră de câteva minute, și domnul Weston abia terminase de explicat cum a ajuns Frank cu o zi înainte de cea propusă, și tatăl ei tocmai le ura politicos „bun venit", și îl felicita pe domnul Weston, când apăru și ea să-și guste porția de surpriză și plăcerea de a face cunoștință.

Frank Churchill, de care se vorbise atâta, care suscitase atâta interes, era în fața ei în carne și oase. Era în fața ei, și văzu că laudele nu fuseseră degeaba. Era un tânăr foarte frumos. Statura, atitudinea, felul lui de a vorbi, toate erau ireproșabile și purtarea lui era plină de spirit și voioșie ca și a tatălui său. Părea iute și inteligent. Simți imediat că trebuie să-l placă. Avea un fel de degajare a omului de lume, o ușurință de a vorbi care o convinseră că venise să o cunoască și că se vor cunoaște bine.

Sosise la Randalls cu o seară înainte. Îi făcu plăcere nerăbdarea lui de a veni, care îl făcuse să-și schimbe planurile și să plece mai devreme, să călătorească la ore mai

târzii și mai repede, astfel încât să câștige jumătate de zi.

. — V-am spus de ieri, strigă domnul Weston cu entuziasm. V-am spus că o să vină înainte de data fixată. Mi-aduc aminte cum făceam eu. Nu poți să te moșmondești pe drum, înaintezi mai repede decât ți-ai propus. Și ce plăcere să ajungi la prietenii tăi înainte ca ei să se aștepte. Face, zău, toată osteneala, dacă nu chiar mai mult.

— E o mare plăcere să-ți dai osteneala pentru asta, zise tânărul, deși nu spre multe locuri m-aș îndrepta cu atâta grabă. Dar, venind acasă, simțeam că pot face orice.

Cuvântul acasă îl făcu pe tatăl său să se uite la el cu mai multă reînnoită mulțumire. Emma fu imediat sigură că el știa cum să se facă simpatizat. Convingerea îi fu întărită de ceea ce urmă. Îi plăcea foarte mult la Randalls, găsea casa foarte frumos aranjată, nu voia să accepte ideea că era prea mică, admira poziția, drumul spre

Highbury, satul însuși și avea și o mare admirație pentru Hartfield și jură că se gândise cu mare interes la satul ăsta, așa cum numai la satul natal te poți gândi, și dorise totdeauna să-l viziteze. Emmei îi trecu prin cap o bănuială: să nu fi putut niciodată să dea curs unor sentimente atât de puternice ? Dar, chiar dacă nu era sinceră, afirmația era plăcută și spusă astfel, ca să facă plăcere. Maniera lui nu părea studiată sau exagerată. Arăta și vorbea exact ca cineva din cale-afară de bucuros.

Vorbiră despre lucrurile obișnuite la începutul unei cunoștințe. El punea întrebări: „Știa să călărească ? îi plăcea să se plimbe ? împrejurimile erau frumoase ? Poate la Highbury era destulă lume bună. Și văzuse niște case foarte drăguțe. Baluri, se dădeau baluri ? Se ocupau de muzică ?"

Dar, când obținu suficiente informații și ajunseră să se cunoască ceva mai bine, căută o ocazie, în timp ce tații lor erau ocupați într-o discuție separată, să aducă vorba de mama lui adoptivă și să o laude cu multe cuvinte frumoase și caldă admirație, cu multă recunoștință pentru fericirea pe care i-o aducea tatălui său și pentru primirea binevoitoare pe care i-o făcuse lui — Încă o dovadă că știa cum să se facă iubită — și el socotea desigur, că merită dragostea lui de fiu. Nu se avântă în laude pe care doamna Weston nu le-ar fi meritat, dar, fără îndoială, nu o cunoștea foarte bine. Știa ce e binevenit și ce nu. „Căsătoria tatălui său", zicea el, „fusese un lucru foarte înțelept, toți prietenii se bucurau probabil și familia căreia îi datora această binecuvântare, poate să fie sigură de recunoștința lor."

Era gata să-i mulțumească ei pentru meritele domnișoarei Taylor, fără a părea totuși să fi uitat că în firea lucrurilor era ca domnișoara Taylor să fi format caracterul domnișoarei Woodhouse, și nu invers. Și, în cele din urmă, ca și când ar fi vrut ca din părerile lui să nu lipsească nimic, își încununa laudele cu surpriza față de tinerețea și frumusețea ei fizică:

— Maniere distinse și plăcute, da, la asta mă așteptam, zise el, dar trebuie să

mărturisesc că nu mă așteptam la nimic mai mult decât la o femeie de o oarecare vârsta, care arată nici prea bine, nici prea rău. Nu știam că o să găsesc o doamnă Weston tânără și drăguță.

— Dacă ar fi după mine, nici o laudă nu spune destul despre doamna Weston, zise Emma; dacă ai fi spus că îi dai optsprezece ani, aș fi fost încântată; dar ea e gata să se certe cu oricine ar rosti asemenea cuvinte. Să nu-i vorbești astfel pe față. Nu e bine nici măcar să-și închipuie că ai numit-o tânără și drăguță.

— Sper că mă pricep la atâta lucru, răspunse el, nu, poți fi sigură (cu o înclinare galantă) că atunci când vorbesc cu doamna Weston voi ști pe ci-ne să laud, fără nici o teamă că ar putea găsi vorbele mele exagerate.

Emma se întreba dacă și el bănuise ce așteptau cei doi de la cunoștința lor, bănuială care era atât de puternică în mintea ei, și dacă aceste complimente ale lui trebuiau considerate semne ale unui consimțământ tacit, sau dovezi de sfidare. Trebuia să-l vadă mai mult ca să-și dea seama ce fel de om e. Deocamdată, i se părea simpatic.

N-avea nici o îndoială asupra planurilor pe care și le făcea adesea domnul Weston. Observă că, din când în când, le arunca o privire iute, plină de fericire, și chiar atunci când nu se uita, ea era încredințată că trăgea cu urechea.

Faptul că tatăl ei era cu totul departe de asemenea gânduri, deficiența lui totală în a înțelege și bănui asemenea lucruri erau cât se poate de binevenite. Din fericire,

deși nu aproba căsătoriile, era cât se poate de străin de orice suspiciune în acest sens. Și deși totdeauna se ridica împotriva oricărei căsătorii deja stabilite, nu suferea niciodată dinainte pentru că ar fi prevăzut-o. Se părea că nu putea avea o părere atât de proastă despre mintea a două persoane încât să creadă că vor să se căsătorească fără să-i forțeze nimeni. Binecuvânta această lipsă de perspicacitate a lui. Putea acum, fără a fi stânjenit de vreo presupunere neplăcută, fără să prevadă nici un fel de trădare din partea oaspetelui său, să-și dea drumul solicitudinii izvorâte din inima sa bună și buna lui creștere, întrebând despre condițiile în care călătorise domnul Frank Churchill, care avusese nenorocirea de a dormi două nopți pe drum, și să-și exprime dorința sinceră și pură de a afla dacă nu cumva a răcit în cursul acestora, ceea ce nu poate fi sigur decât după ce va mai trece încă o noapte.

Vizita durase suficient de mult și domnul Weston se pregăti să plece. Trebuia să plece; avea ceva de aranjat în legătură cu finul său de la Crown și mai multe comisioane pentru doamna Weston la Ford; dar alții puteau să mai stea. Fiul său, prea bine crescut ca să profite de această aluzie, sări imediat, spunând:

— Dacă aveți treburi în continuare, domnule, o să profit de ocazie ca să fac o vizită pe care tot trebuie s-o fac zilele astea și, prin urmare, acum e foarte bine. Am avut onoarea să cunosc o Vecină de-a dumneavoastră (întorcându-se spre Emma), o domnișoară care locuiește la

Highbury. Sper că nu va fi prea greu să găsesc casa, deși nu cred că numele e Fairfax, ci Barnes sau Bates. Cunoșteați o familie cu numele ăsta ?

— Cunosc, cum să nu, strigă tatăl său. Doamna Bates, am trecut pe lângă casa ei, am văzut-o pe domnișoara Bates la fereastră. Adevărat, adevărat, o cunoști pe domnișoara Fairfax ? Mi-aduc aminte că ai cunoscut-o la Weymouth și e o fată minunată. Fă-i o vizită, neapărat.

— Nu e neapărat nevoie să mă duc chiar azi de dimineață, zise tânărul, pot să mă duc și în altă zi. Dar la Weymouth ne-am cunoscut destul de bine ca să...

— A. du-te azi, du-te azi. Nu mai amâna. Niciodată nu e prea devreme să-ți faci datoria. Și în afară de asta, Frank, trebuie să-ți spun câte ceva despre situația ei aici. Trebuie să eviți să fii nepoliticos cu ea aici. Ai văzut-o împreună cu familia Campbell, când era egală cu cei în societatea cărora se afla, dar aici locuiește cu o bunică săracă, abia au ce să mănânce. Dacă nu te duci în vizită imediat, se vor simți jignite.

Tânărul se lăsă convins.

— Am auzit-o spunând că vă cunoașteți, zise Emma. E o fată foarte distinsă.

El aprobă, dar cu un „da" atât de moale încât o făcu să se îndoiască aproape că ar fi de aceeași părere; și totuși, poate că exista o altă noțiune de distincție în lumea bună, dacă Jane Fairfax nu ieșea cu nimic din comun.

— Dacă nu te-au frapat manierele ei niciodată, zise ea, cred că te vor frapa acum. O vei vedea într-o lumină mai bună. O vei vedea și auzi, ah, nu, mi-e teamă că

n-o vei auzi deloc, pentru că are o mătușă care vorbește ca o moară stricată.

— O cunoști pe domnișoara Fairfax ? domnule, zău ? zise domnul Woodhouse intrând ca de obicei ultimul în conversație. Atunci dă-mi voie să-ți spun că e o tânără foarte drăguță. E în vizită la bunica și mătușa ei, foarte cumsecade femei. Le cunosc de o viață întreagă. Vor fi foarte bucuroase să te vadă, sunt sigur. Trimit un servitor cu dumneata să-ți arate drumul.

— Stimate domnule, dar în nici un caz, tata poate să-mi explice.

— Dar tatăl dumitale nu merge până acolo. Merge la Crown, la capătul celălalt al străzii și e foarte mult noroi, dacă nu te ții de potecă; vizitiul meu îți va spune pe unde să traversezi.

Domnul Frank Churchill refuză în continuare încercând să arate cât se poate de serios. Și tatăl său îi sări în ajutor, strigând:

— Dar, bunul meu prieten, nu e nevoie deloc. Frank știe ce e aia o baltă, mai ales dacă se vede, și de la Crown poate să ajungă la doamna Bates într-un picior.

Li se dădu voie să plece neînsoțiți, și salutând, unul cu o înclinare a capului, celălalt cu o plecăciune, cei doi domni plecară. Emma era foarte mulțumită de acest început și de acum se putea gândi la cei de la Randalls, la orice oră din zi, încredințată că se înțeleg bine.

CAPITOLUL XXIV

A DOUA ZI DE DIMINEAȚA, DOMNUL FRANK Churchill se arătă din nou. Veni cu doamna Weston. Se părea că se înțeleg destul de bine și o îndrăgise la fel de mult ca pe satul Hinghbury. După câte spunea ea, stătuseră împreună flecărind cu multă plăcere, până când se făcuse ora ei de plimbare, și când i se ceruse să aleagă locul spre care să se îndrepte spusese imediat „Highbury". Nu se îndoia că și celelalte locuri sunt bune pentru plimbare, dar, dacă e vorba să aleagă el, va decide să se plimbe întotdeauna înspre Highbury. Highbury, satul acesta aerisit, vesel, fericit, va fi totdeauna o atracție pentru el. Pentru doamna Weston, Highbury însemna Hartfield și era încredințată că și pentru el erau unul și același lucru. Plecaseră imediat într-acolo.

Emma nu se aștepta să-i vadă, pentru că domnul Weston, care abia trecuse pe acolo, pentru o jumătate de minut, numai ca să audă că fiul său e foarte frumos, nu știa nimic despre planurile lor. Era o surpriză plăcută, deci, să-i vadă venind spre casa ei, împreună, braț la braț. Tocmai dorea să-l întâlnească din nou și mai ales în compania doamnei Weston, pentru că de purtarea lui față de dânsa urma să depindă opinia ei despre el. Dacă greșea în acest punct, nimic nu-l mai putea scuza față de ea.

Dar când îi văzu împreună, fu deplin mulțumită. Nu-și făcea datoria numai prin cuvinte frumoase și complimente

exagerate, purtarea lui față de ea era cât se poate de cuviincioasă și plăcută, arătând cât se poate de convingător, în dorința lui de a o considera prietenă și de a fi sigur de dragostea ei, și Emma avut destul timp să-și formeze o opinie bine fondată, pentru că vizita lor dură toată dimineața. Se plimbară toți trei o oră, două, mai întâi în jurul boschetelor de la Hartfield și apoi spre Highbury. El era încântat de toate: admiră Hartfield destul pentru urechile domnului Woodhouse și când hotărâră să meargă mai departe își mărturisi dorința de a cunoaște tot satul și găsind motive de laudă și interes mai multe decât își închipuise Emma.

Curiozitatea pe care o arăta față de anumite lucruri dovedea niște sentimente cu totul admirabile. Rugă să i se arate casa în care locuise tatăl său atâta vreme și care fusese căminul lui și amintindu-și că bătrâna care îi fusese doică era încă în viață, porni în căutarea casei ei, de la un capăt la altul al străzii, și, deși unele din preocupările și observațiile lui nu dovedeau un merit deosebit, se vădea în toate o bunăvoință față de Highbury, care trebuie să fi fost mult prețuită de tovarășele sale.

Emma îl observa și decise că, judecând după sentimentele pe care le arăta acum, se putea foarte bine presupune că nu era posibil să-și fi amânat vizita din proprie inițiativă, să fi jucat o comedie, să fi făcut paradă de nesinceități și că domnul Knightley îl judecase desigur greșit.

Primul mic popas fu la hanul Crown, o clădire care nu prea îi merita atenție, deși

era singura de acest fel din împrejurimi, unde existau o pereche de cai de poștă, mai mult pentru necesitățile localnicilor decât pentru călătorii mai lungi. Tovarășele sale nu socoteau că aici va fi ceva interesant care să-l rețină, dar, trecând prin fața hanului, îi povestiră despre sala cea mare, care fusese, în mod vizibil, adăugată construcției mai vechi. Fusese clădită cu mulți ani în urmă pentru a servi ca sală de bal și, pe vremea când cei din partea locului erau mai numeroși și mai puși pe dans, fusese folosită ca atare. Dar zilele acelei glorii erau demult apuse și acum cel mai nobil scop în care putea fi folosită era să adăpostească un club de whist pentru bărbații cu mai multă sau mai puțină educație din împrejurimi. Imediat el se interesă despre această sală. Calitatea ei de sală de bal îl atrase și în loc să treacă mai departe se opri câteva minute în fața ferestrelor glisante de sus, care erau deschise, să se uite înăuntru, să vadă ce posibilități existau și să se plângă că scopul originar se pierduse. Nu găsea nici un defect sălii și nu voi să recunoască nici unul din cele sugerate de ele. Nu — era destul de lungă, destul de largă și destul de frumoasă. Ar putea cuprinde exact numărul potrivit de persoane. Ar trebui să se organizeze baluri, cel puțin la două săptămâni, în tot cursul iernii. De ce domnișoara Woodhouse nu încercase nimic pentru a reînvia zilele bune de altădată ale acestei săli ? Ea putea face orice la Highbury. Se invocară două motive: în sat nu se aflau familii destul de bune, iar cele din împrejurimi n-ar fi fost

tentate să ia parte; dar el nu fu satisfăcut. Nu putea nimeni să-l convingă că atâtea case frumoase câte văzuse el nu adăposteau destulă lume pentru o asemenea întâlnire și chiar când i se dădură amănunte, i se descriseră familiile, tot nu voia să recunoască inconvenientul unui asemenea amestec sau că ar fi vreo dificultate pentru cineva să se întoarcă acasă dimineața. Avea argumentele unui tânăr căruia îi plăcea foarte mult să danseze și Emma fu destul de surprinsă să constate că firea familiei Weston o lua înaintea obiceiurilor familiei Churchill. Părea să fie la fel de vioi și de jovial, aplecat spre cele lumești, ca și tatăl lui, și deloc mândru și rezervat ca cei din familia de la Enscombe. Părea să fie chiar prea lipsit de mândrie: indiferența față de amestecul unor persoane de ranguri diferite era prea aproape de o lipsă de distincție. Totuși, el nu era în măsură să-și formeze o opinie justă și să evalueze corect răul posibil. Era numai o efuziune a unui suflet plin de entuziasm.

În fine, se lăsă convins să plece din fața hanului Crown și când ajunseră în fața casei unde locuia familia Bates, Emma își aminti că el voise să le facă o vizită cu o zi înainte și îl întrebă dacă o făcuse:

— A, da, da, răspunse el, tocmai voiam să vă povestesc. O vizită foarte reușită, le-am văzut pe toate cele trei doamne și m-am simțit foarte îndatorat pentru cele ce mi-ați spus. Dacă mătușa cea vorbăreață m-ar fi luat prin surprindere, aș fi fost un om mort. Dar așa, am fost numai păcălit și am făcut o vizită nesăbuit de lungă. Zece

minute ar fi fost de ajuns, poate mai mult nici nu se cuvenea și ii spusesem tatei că voi ajunge acasă înaintea lui, dar nu puteam să scap, nu se oprea deloc și, spre uimirea mea, când tata a venit și el acolo pentru că nu mă găsea nicăieri, am descoperit că stătusem aproape trei sferturi de oră. Buna doamnă nu mă lăsase nici să răsuflu.

— Cum o găsiți pe domnișoara Fairfax ?

— Arată rău, foarte rău, adică, mă rog. dacă se poate spune asta despre o domnișoară. Dar o asemenea expresie nu poate fi acceptată, doamnă Weston, nu-i așa ? Doamnele nu arată niciodată rău și acum, serios vorbind, domnișoara Fairfax are o paloare naturală exagerată, care-ți dă impresia că e mereu bolnavă — deplorabil de palidă.

Emma nu era de acord și începu să apere călduros culoarea domnișoarei Fairfax. „Desigur, nu avea strălucire, dar nu se poate spune că are o nuanță bolnăvicioasă în general, și pielea era moale și fină, cea ce dădea o distincție specială a feței ei." O ascultă cu politețea cuvenită și admise că a mai auzit și pe alții care spuneau același lucru și, totuși, el trebuia să mărturisească, nimic nu se poate compara cu strălucirea sănătății. Când trăsăturile sunt așa și așa, o culoare bună le face frumoase, iar când și acestea sunt frumoase, efectul este — din fericire, nu mai era nevoie să descrie efectul.

— Ei, bine, zise Emma, gusturile nu se discută. Cel puțin, în afară de culoare, o găsiți frumoasă ?

El clătină din cap și râse:

— Nu pot să o separ pe domnișoara Fairfax de culoarea ei.

— Vă vedeați des la Weymouth ? Frecventați aceeași societate ?

În acest moment se apropiaseră de magazinul lui Ford și el exclamă, grăbit:

— A, ăsta trebuie să fie magazinul unde fiecare cumpără seva în fiecare zi de la Dumnezeu, după cum îmi spunea tata. Și el vine la Highbury șase din șapte zile ale săptămânii și totdeauna are câte o treabă la Ford. Dacă nu vă deranjează, hai să intrăm, ca să mă dovedesc și eu localnic — un adevărat cetățean din Highbury. Trebuie să cumpăr ceva de la Ford ca să-mi câștig acest drept. Sper că au mănuși.

— A, da, și mănuși, și orice altceva. Admir sincer patriotismul dumitale. Vei fi adorat la Highbury. Erai destul de apreciat și înainte de a veni, pentru că ești fiul domnului Weston, dar dacă lași o jumătate de coroană la Ford, vei fi apreciat pentru propriile virtuți.

Intrară și, în timp ce se aduceau pachetele mătăsoase de „Mens Beavers" și „York Tan" și erau înșirate pe tejghea, el zise:

— Iartă-mă, domnișoară Woodhouse! Îmi spuneai ceva, am auzit câteva cuvinte tocmai în momentul când a izbucnit acest amor patriae. Te-aș ruga să-mi repeți, te asigur că cel mai înalt grad de popularitate nu m-ar putea consola pentru pierderea fericirii mele personale.

— Întrebasem, pur și simplu, dacă o cunoști foarte bine pe domnișoara Fairfax și societatea ei din Weymouth.

— Acum, pentru că îți înțeleg întrebarea, trebuie să-ți declar că nu e cinstită. Întotdeauna doamnele decid cât de bine ne cunoaștem. Probabil, domnișoara Fairfax ți-a spus deja. Nu mă voi hazarda să am pretenția la mai mult decât permite dânsa.

— Pe cuvântul meu, răspunzi la fel de discret ca eă. Dar ceea ce spune despre orice lasă să se ghicească atâtea; e atât de rezervată, nu vrea să spună nimic despre nimeni, încât cred că ai putea spune orice despre cunoștința dumitale cu ea.

— Aș putea, într-adevăr ? Atunci voi spune adevărul și asta îmi convine cel mai bine. Am întâlnit-o destul de des la Weymouth, cunoșteam puțin familia Campbell și de la Londra, iar la Weymouth eram în aceeași societate. Domnul Campbell e un om foarte simpatic, iar doamna Campbell, o femeie prietenoasă, "cu inimă bună. Îmi place de ei toți.

— Știi, deci, în ce situație se află domnișoara Fairfax, după câte îmi dau seama. Știi ce urmează să facă în viață ?

— Da (șovăind), cred că știu.

— Atingi subiecte prea delicate, Emma, zise doamna Weston zâmbind, amintește-ți de mine. Domnul Frank Churchill nu prea știe ce să-ți spună când vorbești despre viitoarea meserie a domnișoarei Fairfax. Mă duc mai încolo.

— Întotdeauna uit de asta. La dânsa nu mă gândesc altfel decât ca la prietena mea, cea mai scumpă prietenă.

El părea să fi înțeles și să respecte un asemenea sentiment. După ce cumpărară mănușile și ieșiră din magazin:

— Ai auzit-o pe domnișoara despre care vorbeam cântând la pian ? zise Frank Churchill.

— S-o aud ? repetă Emma, uiți că ea e de fapt din Highbury. Am auzit-o în fiecare an a vieții mele, de când am început să învățăm. Cântă foarte frumos.

— Asta-i părerea dumitale, nu ? Voiam să știu ce spun aceia care pot să judece cu adevărat. După câte mi s-a părut, cântă bine, cu mult gust, dar eu nu mă prea pricep. Îmi place muzica la nebunie, dar nu am deloc priceperea de a judeca execuția cuiva. M-am obișnuit să aud numai laude la adresa ei și îmi aduc aminte o în-tâmplare care dovedește că e considerată o bună instrumentista: un domn care cunoștea bine muzica și care iubea o altă femeie, care era logodnica lui — erau pe punctul de a se căsători —, n-ar fi rugat-o niciodată pe logodnica lui să se așeze la pian dacă domnișoara de care vorbim era de față. Niciodată nu o prefera pe aleasa lui. Părerea mea e că asta e o dovadă, din partea unui om cu talent recunoscut.

— O dovadă concludentă, într-adevăr, zise Emma, foarte amuzată. Domnul Dixon cunoaște foarte multă muzică, nu ? De la dumneata pot să aflu despre ei, în jumătate de oră, ceea ce domnișoara Fairfax nu mi-ar fi spus nici în jumătate de an.

— Da, era vorba despre domnul Dixon și domnișoara Campbell, și după părerea mea e o dovadă foarte bună.

— Da, desigur, foarte bună dovadă. Ca să vorbim drept, cam prea bună. Dacă eu

aș fi fost în locul domnișoarei Campbell, nu mi-ar fi fost deloc pe plac. N-aș fi putut să-i iert unui bărbat că are în suflet mai multă muzică decât dragoste, că are mai multă ureche decât ochi, e mai sensibil la sunete plăcute decât la ceea ce sunt eu. Ce spunea domnișoara Campbell despre asta ?

— Dar, era prietena ei cea mai apropiată, știi.

— Slabă consolare! zise Emma râzând. E mai puțin neplăcut să-ți fie preferată o străină decât prietena cea mai bună; dacă e vorba de o străină, nu se va mai repeta, dar e curată nenorocire să ai tot timpul lângă tine pe cea mai bună prietenă, care face totul mai bine decât tine. Biata doamnă Dixon, mă bucur pentru ea că s-a stabilit în Irlanda.

— Ai dreptate, nu era deloc un compliment pentru domnișoara Campbell, dar nu părea să o supere.

— Cu atât mai bine, sau cu atât mai rău. Nu știu exact dacă o făcea din bunătate sau din prostie, din prietenie sau din lipsă de sensibilitate, dar cred că era cineva care își dădea foarte bine seama: domnișoara Fairfax însăși. Ea trebuie să fi simțit această deosebire necuviincioasă și primejdioasă pe care o făcea el.

— Despre asta, eu nu…

— A, să nu-ți închipui că aștept de la dumneata, sau de la oricine altcineva, să-mi poată spune ceva despre ce simte domnișoara Fairfax. Cred că nu știe nimeni în afară de ea însăși. Dar dacă ar continua să cânte de câte ori o roagă

domnul Dixon, oricine poate să creadă ce vrea.

— Păreau să se înțeleagă foarte bine, cu toții — Începu el cam repezit, dar controlându-se, adăugă:

— Totuși, îmi este imposibil să spun în ce relații se aflau, ce se petrecea în culise. Tot ce pot spune e că, aparent, totul mergea bine. Dar dumneata, care o cunoști mai bine pe domnișoara Fairfax, de când era copil, poți judeca mai bine caracterul ei și cum se comportă în situații critice, decât pot eu.

— O cunosc, fără îndoială, de când era copil. Am copilărit și ne-am petrecut adolescența împreună și e firesc să se creadă că suntem prietene, că ne simpatizăm și ne întâlnim de câte ori vine aici în vizită. Dar asta nu s-a întâmplat niciodată. Nici nu pot să-mi explic de ce: poate că sunt eu cam rea. Dar e o fată pe care bunică-sa și mătușă-sa și toate prietenele lor o idolatrizează și o laudă atât, mă dezgustă, pur și simplu. Și pe urmă, rezerva ei! Nu m-am putut niciodată apropia de persoane atât de rezervate.

— E o trăsătură de caracter destul de nesuferită, într-adevăr, zise el. Câteodată e foarte convenabilă, dar nu face niciodată plăcere. Dă siguranță, dar nu și farmec. Nu poți să iubești o persoană rezervată.

— Nu, până în momentul când rezerva încetează față de tine, și atunci iubirea poate să fie și mai mare. Dar ar trebui să fiu mult mai lipsită de prietene și tovarășe simpatice decât sunt, ca să mă lupt să înving rezerva cuiva pentru a-mi câștiga prietenie. In-timiditatea mea cu

domnișoara Fairfax este practic imposibilă. Nu am motive să o vorbesc de rău, deloc, în afară de prudența aceea continuă și exagerată în cuvinte și în purtare. Groaza de a spune ceva clar despre altcineva poate da naștere la bănuiala că ai ceva de ascuns.

Fu perfect de acord cu ea și, după ce se plimbaseră atâta împreună și dovediseră a avea aceleași gânduri, Emma simțea că îl cunoaște atât de bine încât nu-i venea să creadă că era numai a doua întâlnire. Nu era exact așa cum se așteptase ea, era mai puțin un copil răsfățat, de bani gata, deci, mai bine decât se așteptase. Ideile sale păreau mai moderate, sentimentele mai calde. Fu în mod special izbită de felul în care el aprecia casa domnului Elton, la care se duse să se uite, ca și la biserică, și nu îi găsea atâtea defecte câte vedeau ele. Nu, nu credea că e o casă tocmai rea, n-aveai de ce să-ți fie milă de stăpânul ei. Dacă urma s-o împartă cu femeia pe care o iubea, nu găsea că trebuie să-ți fie milă de el că o are. Trebuie să fie loc destul ca să te simți bine. Trebuie să fii prost ca să-ți dorești mai mult.

Doamna-Weston râse și îi spuse că nu știe despre ce vorbește. Cum era obișnuit să aibă o casă mare și nu se gândise niciodată la avantajele legate de mărimea ei, nu putea să-și dea seama de privațiunile inevitabile pe care le aduce o casă mică. Dar Emma hotărî în gândul ei că știa despre ce vorbește de fapt și că dovedea o minunată aplecare spre a se așeza la casa lui, de tânăr, și a se căsători din motive întemeiate. Poate că nu-și

dădea seama că pacea căminului poate fi tulburată dacă nu ai o cameră pentru servitoare sau un loc adecvat pentru păstrarea argintăriei, dar, fără îndoială, simțea că Enscombe nu-l poate face fericit și când se va îndrăgosti va renunța la bogăție pentru a se însura cu femeia iubită.

CAPITOLUL XXV

PĂREREA FOARTE BUNA A EMMEI DESPRE domnul Churchill fu puțin zdruncinată a doua zi, când auzi că plecase la Londra numai ca să se tundă. Îl apucase o toană la micul dejun, trimisese după șaretă și plecase cu intenția de a se întoarce la cină și fără să aibă în vedere ceva mai important decât să se tundă. Nu era, desigur, nimic rău că străbătea de două ori șaisprezece mile cu un asemenea scop, dar totul avea aspectul unei cochetării masculine prostești. Asta, Emma nu putea privi cu ochi buni. Nu se potrivea cu înțelepciunea de a-ți face un plan, cu spiritul cumpătat și sentimentele lipsite de egoism pe care crezuse ieri că le are. Acum putea fi acuzat de vanitate, exagerări, plăcere de a schimba lucrurile, neastâmpăr care te îndeamnă să faci ceva, bun sau rău, lipsă de atenție față de tatăl său și de doamna Weston, indiferență față de impresia pe care poate să o producă o asemenea purtare în general. Tatăl său se mulțumi să-l numească „filfizon" și găsi că e o poveste hazoasă, dar doamnei Weston nu-i plăcu, era limpede, pentru că trecu foarte repede peste asta și nu mai făcu alt comentariu în afară de „Toți tinerii au câte un capriciu".

Cu excepția acestei mici pete, Emma găsea că vizita lui îi făcuse o bună impresie prietenei sale. Doamna Weston era totdeauna gata să spună cât de atent și de simpatic este, ce multe calități are și cât de mult îi place firea lui. Părea să aibă o

fire deschisă, desigur, foarte vesel și plin de viață, nu putuse observa nimic nelalocul său în ideile lui, totul era cât se poate de bine. Vorbea cu respect călduros despre unchiul său, chiar îi plăcea să vorbească despre el, și spunea că dacă ar fi după capul lui ar fi cel mai bun om din lume. Și deși nu părea să o iubească prea mult pe mătușă, recunoștea bunătatea ei față de el și vorbea despre ea cu mult respect. Toate acestea erau promițătoare și dacă n-ar fi fost ideea nefericită de a se duce să se tundă nimic nu l-ar fi făcut nevrednic de onoarea deosebită pe care imaginația ei i-o făcuse, onoarea de a se gândi că dacă nu e încă îndrăgostit e pe cale de a se îndrăgosti de ea și că era salvat numai de indiferența ei (pentru că totuși, era hotărâtă să nu se mărite niciodată), onoarea, pe scurt, de a-l socoti prieten apropiat.

Domnul Weston adăuga și el o virtute la un șir, care trebuia să aibă oarecare greutate. El îi dădu a înțelege că Frank o admiră foarte mult, o găsește foarte frumoasă, încântătoare și, pentru că se spuneau atâtea despre el, găsi că nu trebuie să-l judece pripit. Cum spunea doamna Weston, „toți tinerii au câte un capriciu".

Prin noile lui cunoștințe din Surrey era însă o persoană care nu era plecată spre atâta îngăduință. În general, în tot cuprinsul parohiilor Donwell și Highbury, era judecat cu cea mai mare candoare: se făceau concesii binevoitoare pentru micile excese ale unui tânăr atât de frumos, care zâmbea așa de des și făcea plecăciuni așa

de bine; dar exista un spirit a cărui putere critică nu putea fi slăbită de plecăciuni și zâmbete — domnul Knightley. I se povesti și lui intâmplarea la Hartfield. Pentru moment, tăcu, dar imediat Emma îl auzi spunând ca pentru sine, în timp ce se uita la ziarul din mâna lui:

— Hm, e exact felul de om pe care mi l-am închipuit, superficial și prost.

Era aproape hotărâtă să replice, dar, observându-l cu atenție o clipă, se convinse că spusese asta numai ca să se descarce și nu voise să jignească pe nimeni, așa că lăsă totul să treacă.

Deși, într-o privință, domnul și doamna Weston nu aduceau vești bune la Hartfield, vizita lor era foarte oportună din alte puncte de vedere. Se întâmpla ceva la Hartfield și Emma avea nevoie de sfatul lor și, ceea ce făcea întâmplarea și mai norocoasă, sfatul lor se dovedi a fi bun.

Iată întâmplarea: familia Cole se stabilise de câțiva ani la Highbury și erau oameni prietenoși, cumsecade și la locul lor; dar, pe de altă parte, erau de origină umilă, n-aveau nici măcar distincția meseriei lor. Când se mutaseră în sat, la început, trăiseră potrivit cu veniturile lor, liniștit, cu puține prietenii și cât se poate de modest. Dar de un an sau doi încoace, se îmbogățiseră considerabil — casa de la oraș le aducea mari profituri și în general le surâdea norocul. Odată cu bogăția, le crescură și pretențiile .— voiau o casă mare și mai mulți prieteni. Își măriră casa, numărul servitorilor, cheltuielile de tot felul și acum deveniseră, potrivit averii și

felului lor de viață, cei mai de frunte în afară de familia de la Hartfield. Își făcuseră o sufragerie mare și cum erau mari iubitori de oaspeți era de așteptat că toată lumea va fi invitată. Avuseseră deja loc câteva reuniuni, dar numai între bărbați. Emmei nu-i venea să creadă că vor îndrăzni să invite cele mai bune familii, Donwell, Hartfield, Randalls. Nimic n-ar fi făcut-o să meargă acolo, chiar dacă ar fi fost invitată și regreta că obiceiurile tatălui ei făceau ca refuzul să fie mult mai puțin semnificativ. Familia Cole era foarte respectabilă în felul ei, dar ar fi trebuit să li se dea o lecție, ca să nu mai stabilească ei condițiile în care familiile mai bune le pot face vizite. Această lecție, tare îi era teamă, o vor primi numai de la ea, nu-și punea prea mari speranțe în domnul Knightley sau în domnul Weston.

Dar se hotărâse cu atâtea săptămâni în urmă cum să respingă obrăznicia, încât atunci când insulta fu proferată în cele din urmă avu cu totul un alt aspect. Donwell și Randalls își primiră invitațiile, dar nici o invitație nu fusese trimisă pentru ea și tatăl ei, iar doamna Weston dădea următoarea explicație:

— Cred că nu-și vor lua această libertate cu tine, știu că voi nu cinați decât acasă !

Explicația nu era suficientă. Voia să fi avut posibilitatea să refuze și, apoi, ideea că vor fi acolo exact toți cei pe care îi prețuia ea o obseda mereu și chiar ar fi fost tentată să accepte. Urmau să fie acolo Harriet și doamnele Bates. Vorbiseră despre asta când se plimbau ieri, și Frank Churchill regreta sincer absența ei.

„Nu s-ar putea oare ca seara să se termine cu dans ?" întrebase el. Numai faptul că așa ceva era posibil o irita și gloria ei solitară, presupunând că omisiunea era un compliment, era o consolare prea slabă.

Invitația sosi, în fine, când domnul și doamna Weston se aflau la Hartfield și de aceea prezența lor era folositoare. Pentru că, deși prima ei remarcă după ce o citi fu:

— Desigur, trebuie să refuzăm! — foarte curând după aceea începu să-l întrebe ce o sfătuiesc ei să facă și părerea lor că e bine să se ducă fu exprimată prompt și avu succes.

Găsea, luând în considerație totul, că nu era cu totul împotriva petrecerii. Domnul și doamna Cole se exprimaseră foarte cuviincios, era foarte multă atenție în modul de adresare, și atâta stimă pentru tatăl ei: „Ar fi rugat mai demult să li se facă onoarea dar așteptaseră un paravan de la Londra, care, după cum sperau, o să-l ferească pe domnul Woodhouse de orice curent de aer și, prin urmare, să-l facă să accepte invitația lor." Cu totul, suna foarte convingător și, cum stabiliră imediat ce să facă pentru ca domnul Woodhouse să se simtă bine — fără îndoială, doamna Goddard sau doamna Bates vor veni să-i țină companie — acesta fu repede convins să accepte ideea că fiica sa va merge la cină la familia Cole, într-o zi nu prea îndepărtată, și că își va petrece toată seara fără el. Emma nu voia să-l hotărască să meargă cu ea, era prea târziu, prea multă lume. Nu mult după acestea era cât se poate de resemnat:

— Nu-mi place să mă duc în vizită la cină, zise el. Nu mi-a plăcut niciodată. Nici Emmei. Nu ne convin orele târzii. Îmi pare rău că domnul și doamna Cole ne-au invitat. Cred că ar fi cu mult mai bine dacă ar veni la vară, într-o după-amiază, să ia ceaiul la noi, să ne plimbăm împreună după-amiază. Asta se poate, la o oră rezonabilă, să poți ajunge acasă înainte de căderea serii, când se face umed. Roua din serile de vară e ceva de care cred că trebuie să se ferească oricine. Totuși, dacă vor atât de mult s-o aibă pe Emma la cină, și cum dumneavoastră amândoi mergeți, și domnul Knightley, o să aveți grijă de ea, nu vreau să mă opun, dacă vremea e bună, nici umezeală, nici frig, nici vânt. Apoi, uitându-se spre doamna Weston cu o privire de blând reproș:

— Ah, domnișoară Taylor, dacă nu te-ai fi măritat, ai fi stat cu mine acasă.

— Ei, bine, domnule, strigă domnul Weston, cum eu sunt cel care v-a furat-o pe domnișoara Taylor, trebuie să fac ceva să o înlocuiesc. Mă duc imediat la doamna Goddard, dacă doriți.

Dar ideea de a face ceva imediat făcea să crească și nu să scadă agitația domnului Woodhouse. Doamnele știau mai bine cum să-l liniștească. Domnul Weston trebuia să se potolească și toate trebuiau aranjate la timpul potrivit. Datorită acestui procedeu, domnul Woodhouse fu în curând, din nou, destul de calm ca să discute în felul lui obișnuit: „Ar fi fericit să vină doamna Goddard, o stima foarte mult pe doamna Goddard, și Emma ar trebui să-i scrie un bilețel s-o invite. James putea să i-l ducă.

Dar, mai întii, trebuie să scrie un răspuns pentru doamna Cole."

— Transmite scuzele mele, draga mea, cât se poate de politicos, spune că sunt bolnav și nu merg nicăieri și prin urmare mă văd silit să refuz invitația lor care îmi face o deosebită cinste. Sa începi cu „complimentele mele", firește. Dar știi tu să te descurci. Nu trebuie să-ți spun eu ce se cuvine. Trebuie să-i comunicăm lui James că avem nevoie de trăsură marți. Dacă ești cu el, nu am nici o teamă. N-am mai fost pe acolo de când s-a făcut drumul cel nou; totuși, nu mă îndoiesc că James te va duce cu bine până acolo, iar când ajungeți să-i spui la ce oră să vină să te ia. N-o să-ți placă să stai până târziu. O să fii foarte obosită, după ce luați ceaiul.

— Dar nu vrei să plec dacă nu mă simt obosită, tată ?

— O, nu, draga mea, dar o să obosești repede. O să fie atâta lume, o să vorbească toți odată. N-o să-ți placă zgomotul.

— Dar, stimate domnule, dacă Emma pleacă devreme, înseamnă să se strice petrecerea.

— Și ce rău vedeți în asta, zise domnul Woodhouse, cu cât o petrecere se strică mai repede, cu atât mai bine,.

— Dar nu vă gândiți cum poate să interpreteze familia Cole. Dacă Emma pleacă imediat după ceai, asta poate să-i jignească. Sunt oameni cumsecade și fără pretenții, dar, oricum, dacă cineva se grăbește să plece, ăsta nu e un compliment și dacă domnișoara Woodhouse e cea care face asta, contează mai mult decât dacă ar face-o oricine altcineva. Doar nu vreți să-i

dezamăgiți și să-i umiliți pe cei din familia Cole, sunt sigur, domnule, că nu. Niște oameni atit de prietenoși și care sunt vecinii dumneavoastră de zece ani!

— Nu, pentru nimic în lume, domnule Weston. Vă mulțumesc pentru că mi-ați adus aminte. Mi-ar părea foarte rău să-i jignesc. Știu ce oameni de treabă sunt. Perry îmi spunea că domnul Cole nu se atinge de bere. Dacă-l vezi, n-ai crede, dar suferă cu bila — domnul Cole suferă foarte mult din cauza bilei. Nu vreau ca din pricina mea să se simtă rău. Dragă Emma, trebuie să ne gândim și la asta. Sunt sigur că decât să superi pe doamna și domnul Cole, preferi să stai ceva mai mult decât ți-ai fi dorit. Nu lua în seamă oboseala, între prieteni, ești oricum în siguranță.

— O, da, tată! N-am nici o teamă pentru mine și nu m-aș da înapoi să stau atât cât stă și doamna Weston, dacă n-ar fi vorba de dumneata. Mi-e teamă să nu stai și să mă aștepți, și mi-e teamă că n-o să te simți foarte bine în compania doamnei Goddard. Îi place să joace pichet, dar, după ce pleacă, mi-e teamă că vei sta singur să mă aștepți, în loc să te duci să te culci la ora obișnuită, și la gândul ăsta n-o să fiu deloc liniștită. Trebuie să-mi promiți că n-o să mă aștepți.

Promise, cu condiția ca și ea să facă unele promisiuni. Dacă vine acasă și îi e frig, să se încălzească foarte bine, dacă îi e foame să mănânce, servitoarea să o aștepte pe Serie și majordomul să aibă grijă ca toate să fie puse la punct în casă, ca de obicei.

CAPITOLUL XXVI

frank churchill se întoarse. la Hartfield nu se află însă că-l lăsase pe tatăl său să aștepte cu masa, pentru că doamna Weston ținea la părerea bună a domnului Woodhouse și nu voia să trădeze micile imperfecțiuni care puteau fi ascunse.

Se întoarse, se tunsese și își râse de el însuși cu multă grație, dar fără să pară deloc rușinat de ce făcuse. Nu avea motive să lase părul să-i crească până-i acoperea toată fața ; nu avea motive să facă economie, dacă era vorba să-și mențină buna dispoziție. Era la fel de îndrăzneț și de vioi ca de obicei și, după ce îl văzu, Emma medita astfel: „Nu știu cum ar trebui să fie, dar, în mod cert, prostiile încetează să fie prostii când sunt făcute de oameni inteligenți și cu suficientă obrăznicie. Răutatea, oricum ar fi, e răutate, dar nebuniile nu sunt întotdeauna nebunii. Depinde de caracterul celor care le fac. Domnul Knightley, nu e deloc superficial și prost. Dacă ar fi, ar fi făcut asta cu totul altfel. Fie s-ar fi lăudat cu realizarea lui, fie i-ar fi fost rușine. Ar fi fost fie ostentativ ca un filfizon, fie evaziv, ca orice spirit slab, incapabil să-și apere vanitățile. Nu, sunt perfect sigură că nu e superficial, nici prost."

Ziua de marți aducea perspectiva de a-l vedea din nou și pentru un timp mai îndelungat decât până acum. Avea ocazia să-i judece purtările și, prin deducție, să înțeleagă ce intenții avea în legătură cu ea, să vadă când va fi momentul să devină

mai rece și să ghicească ce vor spune cei din jur când îi vor vedea pentru prima oară împreună.

Voia să fie foarte fericită, în ciuda faptului că toate aveau să se petreacă la doamna Cole ; ea nu putea să uite că, printre scăderile domnului Elton, chiar în zilele lui bune, dorința de a lua masa la familia Cole o deranjase cel mai mult.

Pentru tatăl ei, totul fusese aranjat cum nu se poate mai bine, veneau și doamna Bates și doamna Goddard și ultima ei îndatorire, plăcută, înainte de a pleca de acasă, fu să le salute respectuos, când se așezară împreună, după cină. Tatăl ei observă drăgăstos ce rochie frumoasă are și ea încercă să facă tot ce putea pentru cele două doamne, oferindu-le bucăți mari de tort, pahare de vin pline, pentru că știa că după plecarea ei grija tatălui ei pentru constituția lor le va impune o asceză nedorită.

Când ajunseră la doamna Cole, în fața lor mai era o trăsură și îi făcu plăcere să vadă că era a domnului Knightley, pentru că nu ținea cai și avea puțini bani de aruncat și destulă sănătate, dinamism și independență, era mult prea dispus, după Emma, să se deplaseze cum o fi și să nu folosească trăsura atât de des cât s-ar fi cuvenit pentru stăpânul de la Donwell Abbey. Avu ocazia să-și arate aprobarea caldă, din inimă, pentru că el veni s-o ajute să coboare.

— Ai venit așa cum se cuvine, zise ea, ca un gentleman. Îmi pare bine că te văd așa.

— Ce noroc să sosim în același timp, pentru că, dacă ne-am fi întâlnit în salon,

mă îndoiesc că ai fi observat că sunt mai gentleman ca de obicei. Nu ți-ai fi dat seama cum am venit după felul cum arăt sau mă port.

— Ba da, sunt sigură. Cei care sosesc într-un mod nedemn de i arată totdeauna agitați, conștienți de asta. Presupun că îți închipui că te descurci foarte bine, dar ai un aer de bravadă, de nepăsare afectată. Văd asta de câte ori te întâlnesc în asemenea împrejurări. Acum nu ai nimic de dovedit. Nu-ți mai e teamă să se creadă că îți e rușine. Nu mai încerci să fii mai înalt decât toată lumea. Acum voi fi realmente fericită să intrăm împreună.

— Fetiță proastă, fu răspunsul lui, dar fără mânie.

Emma avea motive să fie la fel de mulțumită de ceilalți musafiri. Fu primită cu respect și cordialitate, ceea ce nu putea să-i facă decât plăcere, și i se acordă toată importanța pe care și-o putea dori. Când sosi familia Weston, cele mai drăgăstoase priviri, cea mai mare admirație se îndreptară spre ea, atât din partea soțului cât și a soției. Fiul se apropie de ea cu o grabă veselă, ceea ce dovedea că ea îl interesează cel mai mult și la masă descoperi că se așezase lângă ea și, după cum era încredințată, făcuse unele eforturi pentru asta.

Era lume destul de multă, căci venise și o familie de oameni cumsecade de la țară, prieteni ai familiei Cole, și bărbați din familia domnului Cox, avocatul din Highbury. Cât privește femeile, cele mai lipsite de rang erau domnișoarele Bates, domnișoara Fairfax și domnișoara Smith și

ele urmau să vină mai târziu. De îndată ce se așezară la masă, se dovedi că erau prea mulți ca subiectul să fie general și când epuizară discuțiile despre evenimentele politice și despre domnul Elton, Emma putu să-și dedice" în întregime atenția galanteriilor vecinului ei. Se simți obligată să fie atentă când auzi, de departe, numele Janei Fairfax. Se părea că doamna Cole spunea ceva despre ea și promitea să fie interesant. Ascultă și își dădu seama că merita. Fantezia Emmei, de care era atât de încântată, primi o nouă doză de amuzament. Doamna Cole spunea că trecuse pe la doamna Bates și de îndată ce intrase fusese uimită la vederea unui pian, un instrument foarte elegant, nu un pian cu coadă, ci o pianină, dar destul de mare și esențialul în toată povestea, concluzia dialogului plin de surprize și întrebări, de felicitări din partea ei și explicații din partea domnișoarei Bates, era că acest pian sosise cu o zi înainte de la magazinul Broadwood, spre marea surprindere atât a mătușii, cât și a nepoatei, cu totul neașteptat, că, la început, după câte spune domnișoara Bates, Jane nu știa bine ce să facă, era prea uluită ca să ghicească cine îl comandase, dar acum erau amândouă mulțumite cu explicația că nu putea veni decât dintr-un singur loc — desigur, trebuie să fie de la domnul colonel Campbell.

— Nimeni n-ar putea să-și închipuie altceva, adăugă doamna Cole, și chiar m-am mirat că s-au îndoit vreo clipă de asta. Dar se pare că Jane a primit de curând o scrisoare de la ei, în care nu se spune

nimic, nici un cuvințel despre pian. Ea știe mai bine cum se poartă ei, dar nu cred că are vreo importanță dacă au scris sau nu. Poate au vrut să-i facă o surpriză.

Mulți fură de acord cu doamna Cole, toți cei care vorbiră căzură de acord că trebuie să fie un cadou de la domnul colonel Campbell și se bucurară de asemenea că i se făcuse un asemenea dar. Erau destui care voiau să vorbească, așa că Emma putu să-și lase gândurile în voie și să asculte ce spunea doamna Cole:

— Drept să spun, nici nu știu dacă mi-a mai făcut ceva atâta plăcere. Întotdeauna mi-a părut rău că Jane Fairfax, care cântă atât de bine, nu are pian. Era păcat, mai ales dacă ne gândim în câte case nu stau degeaba niște piane minunate. Ne-a dat o palmă, ca să zic așa, că tocmai ieri îi spuneam domnului Cole că mi-e rușine să mă uit la pianul nostru cel mare din salon. Eu nu știu să deosebesc o notă de alta, și fetițele noastre, care de-abia au început, s-ar putea să nu facă nimic din asta, și biata Jane Fairfax, care stăpânește muzica atât de bine, n-are nici un fel de instrument, nici măcar o prăpădită de spinetă, din aia veche. Chiar ieri îi spuneam asta domnului Cole, și el zicea că am dreptate, numai că lui ii place așa de mult muzica, încât nu s-a putut opri să-l cumpere, în speranța că cineva dintre bunii noștri vecini va avea bunătatea să-l folosească mai bine decât noi. Tocmai de asta l-a și cumpărat, altfel ar trebui să ne fie rușine. Să sperăm că în seara asta domnișoara Woodhouse se va îndupleca să-l încerce.

Domnișoara Woodhouse își dădu consimțământul, așa cum se cuvine, și văzând că nu se mai putea afla nimic de la doamna Cole, se întoarse spre Frank Churchill:

— De ce zâmbești așa ? zise ea.

— Ei, dar dumneata ?

— Eu ? Cred că zâmbesc de plăcere că domnul colonel Campbell e așa de bogat și de generos. Frumos cadou!

— Foarte.

— Mă întreb de ce nu i l-a făcut mai demult.

— Poate că domnișoara Fairfax nu a stat niciodată așa de mult aici.

— Sau de ce nu i-a împrumutat pianul lor, care e probabil la Londra și nu-l atinge nimeni?

— Acela e un pian de concert și poate că s-a gândit că e prea mare pentru casa doamnei Bates.

— Poți să spui ce vrei, dar după cum arăți, se vede că gândești la fel ca mine.

— Nu știu, cred că mă socotești mai perspicace decât sunt. Zâmbesc pentru că zâmbești dumneata și voi bănui probabil ceea ce văd că bănuiești dumneata. Dar, deocamdată, nu văd ce poate fi pus la îndoială. Dacă nu e colonelul Campbell, cine poate fi ?

— Ce-ai spune de doamna Dixon ?

— Doamna Dixon ! Foarte adevărat ! Zău ! Nu mă gândisem la doamna Dixon. Probabil că știe, la fel de bine ca tatăl ei, ce binevenit ar fi un pian și poate că felul în care a fost trimis, misterul, surpriza, seamănă mai degrabă cu un complot al unei femei tinere decât al unui bărbat

bătrân. Cred că e vorba de doamna Dixon. Ți-am spus că bănuielile dumitale le vor călăuzi pe ale mele.

— Dacă e așa, trebuie să-ți mărești bănuiala ca să cuprinzi și pe domnul Dixon.

— Domnul Dixon ? Foarte bine, acum îmi dau seama că trebuie să fie un cadou din partea doamnei și domnului Dixon. Tocmai vorbeam alaltăieri și îți spuneam ce mult admiră el talentul ei la muzică.

— Da, și ceea ce mi-ai spus mi-a confirmat o idee pe care o aveam de mai înainte. Nu vreau să judec bunele intenții ale domnului Dixon și nici pe ale domnișoarei Fairfax, dar nu pot să nu bănuiesc și că, după ce a cerut-o în căsătorie pe prietena ei, a avut nefericirea să se îndrăgostească de ea sau și-a dat seama că ea are-o oarecare afecțiune pentru el. Poți să faci o mie de presupuneri fără să ghicești adevărul, dar sunt sigură că trebuie să fi avut un motiv special să vină la Highbury, în loc să meargă cu familia Campbell în Irlanda. Aici duce, probabil, o viață de privațiuni și lipsuri, acolo s-ar fi putut distra. Cât privește pretextul cu aerul din satul natal, cred că e o scuză inventată. Dacă ar fi fost vară mai mergea, dar ce bine poate să-ți facă aerul din satul natal în ianuarie, februarie și martie ? în cazurile de sensibilitate a sănătății sunt mai potrivite focurile bune și trăsurile bine căptușite. Nu-ți cer să adopți toate bănuielile mele, deși ești atât de nobil, încât ești gata să o faci, dar ți-o spun cinstit.

— Și, pe cuvântul meu, par niște bănuieli destul de întemeiate. Pot declara pe proprie răspundere că domnul Dixon prefera în mod decis s-o audă pe ea cântând și nu pe logodnica lui.

— Și apoi, i-a salvat viața. Ai auzit despre asta ? O petrecere pe vapor și ea era să cadă în apă. El a prins-o.

— Da, așa e, eram de față, printre invitați.

— Erai, zău ? Ei, dar n-ai observat nimic, desigur, pentru că văd că ideea ți se pare cu totul nouă. Dacă aș fi fost acolo, sunt sigură că aș fi descoperit ceva.

— Probabil că da. Dar eu, prostul de mine, n-am văzut decât ce s-a petrecut, că domnișoara Fairfax a fost aproape smulsă de pe vas și că domnul Dixon a prins-o. S-a petrecut totul într-o clipă. Și, deși spaima și neliniștea care au urmat au fost foarte mari și au durat mai mult — da, cred că nici după jumătate de oră nu erau liniștiți —, totuși, agitația era prea generală ca să-ți dai seama dacă cineva este îngrijorat în mod special. Nu vreau să spun, totuși, că dumneata n-ai fi făcut descoperiri.

Conversația fu întreruptă. Erau chemați să contribuie la risipirea atmosferei de stânjeneală din pauza prea lungă dintre două feluri și să se comporte la fel de politicos și formal ca ceilalți. Dar când masa fu din nou acoperită de bunătăți, când toate farfuriile fură așezate la locul lor și toată lumea reveni la ocupația de a mânca în voie, Emma spuse:

— După mine, sosirea acestui pian e grăitoare. Voiam să mai aflu unele amănunte și acesta e un amănunt care

spune mult. Crede-mă, în curând vom afla că e un cadou de la domnul și doamna Dixon.

— Și dacă domnul și doamna Dixon neagă totul, trebuie să tragem concluzia că e de la familia Campbell.

— Nu, sunt sigură că nu e de la familia Campbell. Domnișoara Fairfax știe că nu e de la familia Campbell, altfel și-ar fi dat imediat seama. N-ar fi fost surprinsă dacă l-ar fi putut pune pe seama lor. Poate că nu te-am convins pe dumneata, dar eu m-am convins că domnul Dixon e autorul.

— Zău, mă jignești, dacă-ți închipui că nu sunt convins. Deducțiile dumitale sunt pe deplin convingătoare. La început, când credeam că te mulțumești cu explicația că domnul colonel Campbell l-a trimis, consideram că e vorba de bunătatea lui paternă și găseam că e cât se poate de firesc. Dar când ai pomenit de doamna Dixon, am găsit că e mai probabil să fie tributul unei calde prietenii feminine. Dar acum văd totul într-o altă lumină, e un dar din dragoste.

Nu mai avu ocazia să ducă discuția mai departe. Convingerea lui părea reală, arăta ca și când ar fi crezut ce spune. Ea nu mai zise nimic, alte subiecte veniră la rând și restul cinei trecu astfel. Urmă desertul, intrară copiii, vorbiră cu ei, îi admirară, cum se obișnuiește. Se spuseră câteva lucruri inteligente, câteva tâmpenii curate, dar majoritatea nu erau nici așa, nici așa, nimic deosebit de remarcile obișnuite, repetițiile fără strălucire, știrile vechi și glumele fără haz.

Primele doamne nu intraseră de multă vreme în salon, când sosi o altă serie de doamne. Emma era atentă să vadă intrarea drăgălașei ei prietene și, dacă nu putea fi entuziasmată de demnitatea și grația care lăsau de dorit, putea fi însă fericită că firea ei « atât de ușoară, veselă și puțin sentimentală, încât îi permite să se bucure de plăceri în durerea pe care i-o pricinuia dezamăgirea din dragoste. Stătea acolo, și cine și-ar fi închipuit câte lacrimi vărsase în ultima vreme. Să iasă în lume, frumos îmbrăcată, să arate drăguță și să nu spună nimic ajungea pentru a fi deocamdată fericită. Jane Fairfax se mișca și arăta într-adevăr ca o ființă superioară, dar Emma bănuia că ar fi fost bucuroasă să-și schimbe sentimentele cu ale Harrietei — bucuroasă să cumpere umilința de a fi iubit — da, de a-l fi iubit chiar pe domnul Elton, fără succes, în locul copleșitoarei și primejdioasei plăceri de a se ști iubită de soțul prietenei ei.

Cum era lume foarte multă, nu era nevoie ca Emma să se apropie de ea. Nu voia să vorbească despre pian, se știa prea conștientă de faptul că e un secret pentru ca interesul și curiozitatea aparentă să nu i se pară necinstite și, prin urmare, se ținu dinadins departe. Dar celelalte începură imediat să vorbească despre acest subiect și ea observă roșeața din obrajii celei care primea felicitările, roșeața vinovată care însoțea numele „minunatului meu prieten, domnul colonel Campbell".

Doamna Weston, bună la inimă și mare iubitoare de muzică, era foarte curioasă cum s-a întâmplat și Emma nu putea decât

să se amuze văzând perseverența ei, insistența ei asupra acestui subiect. Avea atâtea de întrebat și de spus despre ton, pedală, clape și nu bănuia deloc dorința de a vorbi cât se poate de puțin despre asta, pe care ea o vedea atât de clar în ținuta eroinei.

Curând veniră și bărbații, și primul dintre primii fu Frank Churchill. Intră ca cel dintâi și cel mai frumos și după ce își prezentă în trecere omagiile sale domnișoarei Bates și nepoatei sale, își tăie drum spre cealaltă parte a salonului, unde stătea domnișoara Woodhouse și până nu găsi un loc lângă ea nu voi să se așeze. Emma își dădu seama ce pot să gândească cei de față. Ea era obiectul interesului lui și probabil toată lumea știa. Îl prezentă prietenei sale, domnișoara Smith, și, după aceea, la momentul potrivit, auzi impresiile fiecăruia despre celălalt. El „nu mai văzuse niciodată o față atât de drăgălașă și era încântat de inocența ei", și ea, „desigur, credea că îi face un compliment cam mare, dar credea, într-adevăr, că semăna puțin cu domnul Elton". Emma își înăbuși indignarea și întoarse numai capul, fără a spune nimic.

Schimbă zâmbete complice cu tânărul, uitându-se la Jane Fairfax, dar era mai prudent să evite a spune ceva. El zicea că se grăbise să plece din sufragerie — nu-i plăcea să stea mult pe loc —, era primul gata să plece dacă era posibil, că tatăl său, domnul Knightley, domnul Cox și domnul Cole rămăseseră într-o discuție foarte aprinsă despre treburile parohiei, că atât cât stătuse totuși fusese destul de plăcut,

căci găsea că sunt o mână de oameni bine crescuți și inteligenți și vorbi atât de frumos despre Highbury, i se părea că sunt atât de multe familii simpatice, încât Emma începu să creadă că disprețuise prea mult satul acesta. Îl întrebă despre societatea din Yorkshire, împrejurimile de la Enscombe și alte lucruri de acest fel și din răspunsuri înțelese că, în ce privește familia de la Enscombe, nu se petrecea mare lucru. Familiile pe care le vizitau erau foarte nobile și nu locuiau prin apropiere. Chiar dacă se fixa o dată și se accepta o invitație, exista șansa ca doamna Churchill să nu se simtă bine sau să n-aibă chef să meargă ; că nu acceptau să facă noi cunoștințe și că, deși el își avea un cerc al său, separat, era destul de greu, trebuia să insiste foarte mult pentru a i se da permisiunea să iasă sau să primească un musafir într-o seară.

Își dădu seama că Enscombe nu putea să-l satisfacă și că Highbury, cu tot ce avea mai bun, putea foarte bine să-i facă plăcere unui tânăr care era ținut în casă mai mult decât și-ar fi putut dori. Importanța lui la Enscombe era foarte evidentă. Nu se lăuda, dar în mod firesc reieșea din conversație că își convinsese mătușa să facă unele lucruri, ceea ce unchiul său nu putea, și când ea riscă și făcu această observație el admise că era încredințat că, în timp, o va putea convinge să facă orice. Apoi, el pomeni de o împrejurare în care influența lui nu-i folosise la nimic. Dorise foarte mult să meargă în străinătate și insistase să i se dea voie să călătorească, dar ea nici nu

voia să audă. Acum, spunea el, începea nici să nu-și mai dorească asta.

O altă împrejurare când el nu-și putuse exercita influența fusese atunci când voise să se poarte bine cu tatăl său, ghici Emma, dar el nu pomeni nimic despre asta.

— Am făcut o descoperire îngrozitoare, zise el, după o scurtă pauză. Mâine e o săptămână de când sunt aici. A trecut jumătate din timpul pe care-l am de stat. N-am știut că zilele zboară așa de repede. Mâine e o săptămână ! Și de-abia începusem să mă distrez. De abia mă împrietenisem cu doamna Weston și cu ceilalți. Nu-mi place să-mi aduc aminte că plec.

— Poate că acum vei începe să regreți că ți-ai petrecut o zi întreagă din puținele pe care le ai la dispoziție ca să te tunzi.

— Nu, spuse el zâmbind. Asta nu regret deloc. Nu simt nici o plăcere să-mi văd prietenii dacă nu sunt și eu plăcut la vedere.

Cum veniseră și ceilalți domni în salon, Emma se simți obligată să se întoarcă pentru câteva minute către domnul Cole și să asculte ce spunea. Când domnul Cole plecă, îl văzu pe Frank Churchill uitându-se fix spre celălalt capăt al salonului la domnișoara Fairfax, care stătea vizavi.

— Ce este ? zise ea. El tresări.

— Îți mulțumesc că m-ai trezit, răspunse el. Cred că am fost foarte nepoliticos, dar, zău, domnișoara Fairfax s-a coafat atât de ciudat, atât de ciudat, că nu-mi pot lua ochii de la ea. N-am văzut niciodată ceva atât de outre. Buclele acelea ! Trebuie să fie vreo fantezie de-a ei. Nimeni nu mai

arată așa. Trebuie să mă duc s-o întreb dacă e vreo modă irlandeză. Să mă duc ? Da, pe cuvânt că mă duc și dumneata o să vezi cum reacționează, dacă se înroșește !

Plecă imediat și în curând Emma îl văzu stând în picioare lângă domnișoara Fairfax și vorbindu-i, dar cât privește efectul celor spuse asupra domnișoarei, el se așezase din nefericire exact în fața ei și ea nu putea să vadă nimic.

Înainte de a se întoarce la scaunul său, i-l ocupă doamna Weston.

— Asta e luxul pe care ți-l permite o petrecere mare, zise ea. Te poți apropia de oricine și vorbi despre orice. Dragă Emma, vreau foarte mult să-ți spun ceva. Am făcut niște descoperiri și planuri, întocmai ca tine, și trebuie să ți le spun cât sunt proaspete. Știi cum au venit aici domnișoara Bates și nepoata ei ?

— Cum ! Au fost invitate, nu ?

— A, da, dar cum au ajuns aici, în ce mod au venit ?

— Cred că pe jos. Cum puteau să vină altfel ?

— Foarte adevărat. Ei, bine, acum câteva minute mi-a venit ideea că e foarte trist pentru biata Jane Fairfax să meargă pe jos, acasă, noaptea târziu, pentru că știi ce frig e. Și când m-am uitat la ea, deși arată mai bine ca niciodată, mi s-a părut că are febră și că poate să răcească foarte ușor. Biata fată ! Nu puteam să îndur gândul ăsta, așa că de îndată ce a venit domnul Weston în salon și m-am putut apropia de el, i-am vorbit despre trăsură. Poți să-ți închipui ce repede a răspuns dorințelor mele și, având aprobarea lui, m-

am dus direct la domnișoara Bates, s-o asigur că au la dispoziție trăsura înainte de a pleca noi acasă, pentru că socoteam că asta o va bucura. Biata femeie, ce inimă bună are, a fost foarte recunoscătoare, poți fi sigură. Nimeni nu are atâta noroc ca ea, dar cu multe mulțumiri, nu trebuie să ne deranjăm, pentru că domnul Knightley le-a adus cu trăsura și le va conduce acasă. A fost o mare surpriză pentru mine și m-am bucurat foarte mult, desigur, a fost o mare surpriză însă. O asemenea atenție, și atât de bine gândită, e un lucru la care puțini bărbați s-ar gândi, pe scurt, cum îi cunosc obiceiurile, sunt gata să cred că a scos trăsura numai de dragul lor. Bănuiesc că n-ar fi scos o pereche de cai pentru el singur și că asta a fost numai un pretext, ca să le ajute.

— Foarte probabil, zise Emma, nimic mai probabil. Nu știu dacă mai e cineva în afară de domnul Knightley care să facă așa ceva, atât de bun, de grijuliu și binevoitor cu alții. Nu e galant, dar e foarte omenos ; și asta, dacă ne gândim că Jane Fairfax e așa bolnăvicioasă, e un gest omenos din partea lui. Numai domnul Knightley poate face gesturi de bunătate fără ostentație. Știam că a venit cu trăsura, pentru că am venit în același timp și am râs de el, dar n-a suflat un cuvânt.

— Ei, bine, zise doamna Weston, zâmbind, de data asta tu îl crezi mult mai dezinteresat și binevoitor decât mine. Pentru că, în timp ce vorbeam cu domnișoara Bates, mi-a trecut prin cap o bănuială și n-am putut scăpa de ea de atunci. Cu cât mă gândesc mai mult, cu

atât mi se pare mai probabil. Pe scurt, am hotărât că domnul Knightley și Jane Fairfax se vor căsători. Vezi ce înseamnă să stea omul prea mult cu tine ! Ce zici de asta ?

— Domnul Knightley și Jane Fairfax ! exclamă Emma, dragă doamnă Weston, cum de te-ai gândit la așa ceva ? Domnul Knightley ! Domnul Knightley nu trebuie să se însoare. Doar nu vrei ca micul Henry să piardă moștenirea de la Donwell ? O, nu, nu, Henry trebuie să aibă Donwell. Nu pot fi de acord ca domnul Knightley să se căsătorească și sunt sigură că nu e deloc probabil. Mă uimește că te gândești la așa ceva !

— Dragă Emma, ți-am spus ce m-a făcut să gândesc așa. Nu doresc această căsătorie, nu doresc să-i fac un rău micului Henry, dar am dedus din fapte, și dacă domnul Knightley ar vrea să se căsătorească doar n-ai vrea să se abțină din cauza lui Henry, un băiețel de șase ani, care habar n-are cum stau lucrurile?

— Ba da, nu suport ca lui Henry să i se ia dreptul. Să se căsătorească domnul Knightley ! Nu, niciodată nu mi-a trecut prin cap așa ceva și nu pot să aprob nici acum. Și de ce tocmai cu Jane Fairfax ?

— Ei, doar știi foarte bine că e favorita lui !

— Dar ar fi o căsătorie nesocotită !

— Nu vorbesc despre cât e de socotită sau nu, ci numai de faptul că e probabilă.

— Nu văd nici o probabilitate, dacă nu ai nici un argument mai bun decât cel pe care mi l-ai spus. Firea lui bună și omenoasă, după cum îți spuneam, explică

de ajuns povestea cu trăsura. Le stimează foarte mult pe doamnele Bates și fără Jane Fairfax și e totdeauna bucuros să poată fi atent cu ele. Dragă doamnă Weston, te rog, nu te apuca să pui la cale căsătorii. Te descurci foarte prost. Jane Fairfax, stăpână la Abbey ? O, nu, mă simt revoltată. Spre binele lui, n-aș vrea să facă o asemenea nebunie.

— Ar fi o nesocotință, dacă vrei, dar nu o nebunie. În afară de faptul că el e mai bogat și există și o mică diferență de vârstă, nu văd nimic nepotrivit.

— Dar domnul Knightley nu vrea să se căsătorească. Sunt sigură că nici nu-i trece prin cap. Să nu-i dai dumneata ideea. De ce să se însoare ? E foarte fericit singur, cu ferma, cu oile și cu biblioteca lui și cu administrația întregii parohii. Și-i iubește foarte mult pe copiii fratelui său. N-are de ce să se însoare, are ce face și de afecțiune nu duce lipsă.

— Dragă Emma, atâta timp cât el crede așa, așa este. Dar dacă o iubește într-adevăr pe Jane Fairfax !

— Prostii ! Nici nu-i pasă de Jane Fairfax. În ce privește dragostea, sunt sigură că nu-i pasă. Ar face orice pentru ea sau familia ei, dar…

— Ei, zise doamna Weston, râzând, poate cel mai bun lucru care l-ar putea face pentru Jane ar fi să-i ofere un cămin atât de respectabil.

— Dacă asta ar fi un bine pentru ea,- ar fi un rău pentru el. O înrudire rușinoasă și degradantă. Cum ar putea-o suporta pe domnișoara Bates ca rudă ? Să bată toată ziua la Abbey și să-i mulțumească mereu

pentru bunătatea de a se fi însurat cu Jane ? Foarte drăguț din partea lui, a fost totdeauna un vecin foarte bun, după care trece fără nici o legătură la fusta veche a maică-si, nu c-ar fi o fustă prea veche, mulțumește lui Dumnezeu, fustele lor țin bine, zău așa !

— Emma, pentru numele lui Dumnezeu, n-o mai imita. Mă faci să râd și nu vreau. Și, pe cuvântul meu, nu cred că domnul Knightley va fi foarte mult deranjat de domnișoara Bates. Mărunțișurile astea îl lasă nepăsător. Poate să-i dea înainte cu vorba, și dacă vrea să zică și el ceva, o să vorbească mai tare ca s-o acopere. Problema nu e că ar fi o înrudire nedemnă, ci dacă el o vrea sau nu, și eu cred că da. L-am auzit de atâtea ori, și poate și tu l-ai auzit, vorbind așa de frumos despre Jane Fairfax. Îl interesează foarte mult, e foarte îngrijorat de sănătatea ei și foarte preocupat de viitorul ei. L-am auzit vorbind cu atâta căldură despre lucrurile astea. O admiră așa mult cum cântă la pian și cu vocea. L-am auzit spunând că ar asculta-o mereu. Ah, draga mea, uitasem o idee care mi-a venit — acest pian, care a fost trimis de cineva, deși cu toții ne-am mulțumit să credem că e un cadou de la colonelul Campbell, n-o fi de la domnul Knightley ? Nu pot să nu-l bănuiesc. Cred că el e omul care ar putea să facă așa ceva chiar dacă nu e îndrăgostit.

— Atunci nu e un argument că e îndrăgostit. Dar nu mi se pare deloc probabil. Domnul Knightley nu face nimic misterios.

— L-am auzit exprimându-și părerea de rău că ea nu are pian, de (mai multe ori, prea des, ca să nu fie ceva ieșit din comun.

— Foarte bine, și dacă ar fi dorit să-i dea un pian, i-ar fi spus.

— S-ar putea să aibă unele scrupule, din delicatețe, dragă Emma. Am convingerea că de la el vine. Sunt sigură că n-a scos o vorbă când doamna Cole ne-a spus despre asta la masă.

— Ți-a venit o idee, doamnă Weston, și o duci prea departe, așa cum mi-ai reproșat mie că fac. Nu văd nici un semn de dragoste. Nu cred nimic despre pian și fără dovezi grăitoare refuz să cred că domnul Knightley ar avea de gând să se însoare cu Jane Fairfax.

Continuară să argumenteze câtva timp și Emma câștiga teren față de ideea prietenei sale, pentru că, între ele două, doamna Weston era obișnuită să cedeze, până când agitația din salon le dădu de veste că ceaiul s-a terminat și se pregătește pianul și, în aceeași clipă, domnul Cole se apropie s-o invite pe domnișoara Woodhouse să le facă onoarea să-l încerce. Frank Churchill, despre care uitase cu totul în conversația aprinsă cu doamna Weston după ce el se așezase lângă Jane Fairfax, veni și el după domnul Cole să adauge invitația lui insistentă și cum, în toate privințele, Emmei îi plăcea să fie prima, își dădu politicos consimțământul.

Își cunoștea foarte bine limitele și nu voia să încerce nici o bucată de care nu era sigură. Nu-i lipseau nici gustul, nici spiritul când era vorba de bucăți mici, care sunt cântate pretutindeni, și știa să-și

acompanieze vocea destul de bine. Un alt acompaniament pentru vocea ei o surprinse plăcut: Frank Churchill o seconda ușor, dar corect. I se ceru iertare, după cuviință, la sfârșitul cântecului, și urmară politețurile obișnuite. Fu acuzat că are o voce încântătoare și cunoaște perfect muzica, ceea ce el negă după cuviință și spuse că, pe scurt, habar n-avea de muzică și n-avea nici un pic de voce. Mai cântară o dată împreună și apoi Emma dădu locul domnișoarei Fairfax, care cântă mult mai bine decât ea atât la pian, cât și vocal, lucru pe care Emma nu încercase niciodată să-l ascundă în fața propriei conștiințe.

Cu inima îndoită, se așeză ceva mai departe de pian, ca să asculte. Frank Churchill cântă din nou. Mai cântaseră încă o dată sau de două ori împreună la Weymouth. Dar atenția Emmei fu atrasă de domnul Knightley, care asculta cu cea mai vie plăcere și începu să depene un nou șir de gânduri legate de bănuielile doamnei Weston, pe care sunetele dulci ale celor două voci reunite îl întrerupeau numai din când în când. Nu încetase să aibă obiecții la căsătoria domnului Knightley. Nu vedea decât rău în asta. Ar fi o mare dezamăgire pentru domnul John Knightley și în consecință și pentru Isabella. O adevărată nedreptate pentru copii, o schimbare umilitoare și o pierdere materială pentru ei toți. Tatăl ei avea să fie frustrat de una din plăcerile lui zilnice și, în ce o privea, nu putea suporta deloc gândul că Jane Fairfax poate să devină stăpână la Abbey. Să se dea toți la o parte

din calea unei doamne Knightley ? Nu. Domnul Knightley nu trebuie să se însoare niciodată. Micul Henry trebuie să rămână moștenitorul moșiei Donwell.

Deodată, domnul Knightley se uită în spate și veni să se așeze lângă ea. Vorbiră mai întâi despre muzică. Admirația lui era desigur foarte călduroasă, totuși, gândi ea, n-ar fi frapat-o dacă nu ar fi fost discuția cu doamna Weston. Ca să-l pună la încercare, începu să vorbească despre bunătatea lui de a le fi adus pe mătușă și pe nepoată cu trăsura și deși răspunsul său vădea dorința de a termina repede subiectul, i se păru că dovedește numai obișnuința lui de a nu zăbovi prea mult asupra propriei sale bunătăți.

— Adesea îmi pare rău, zise ea, că nu pot să pun la dispoziție și trăsura noastră în asemenea ocazii. Aș vrea din toată inima, dar știi ce imposibil i s-ar părea tatei să-l obosească pe James pentru un atare scop.

— Nu încape nici o îndoială, nu încape nici o îndoială, răspunse el, dar te cred că simți deseori dorința de a face asta, și zâmbi cu o plăcere atât de vizibilă, izvorâtă din această convingere, încât ea trebui să continue:

— Cadoul ăsta de la familia Campbell, zise ea, pianul ăsta, foarte drăguț din partea lor.

— Dar, răspunse el fără să pară deloc stânjenit, dar ar fi făcut mai bine s-o anunțe cumva. Surprizele sunt niște lucruri prostești. Plăcerea nu e mai mare și se pot ivi inconveniente foarte mari. Mă

așteptam la mai multă înțelepciune din partea colonelului Campbell.

Din acel moment, Emma putea să jure că domnul Knightley nu avea nici un amestec în dăruirea pianului. Dar se mai îndoia totuși dacă era cu totul indiferent, dacă nu cumva era într-adevăr îndrăgostit. Spre sfârșitul celui de-al doilea cântec, vocea Janei deveni răgușită:

— Ajunge, zise el când terminară, gândind cu glas tare, ai cântat destul pentru o seară, acum, potolește-te.

Cu toate acestea, toată lumea o rugă să mai cânte unul, unul singur, nu voiau s-o obosească pe domnișoara Fairfax, sub nici un motiv, și doreau numai un singur cântec. Se auzi vocea lui Frank Churchill:

— Cred că pe ăsta poți să-l cânți fără efort. Vocea întâi e un fleac, vocea a doua e mai grea.

Domnul Knightley se înfurie.

— Individul ăsta, zise el indignat, nu se gândește la altceva decât să facă pe nebunul cu vocea lui. Asta nu se poate. Și, atin-gând-o pe domnișoara Bates, care tocmai trecea pe lângă el:

— Domnișoară Bates, cum puteți s-o lăsați pe nepoata dumneavoastră să răgușească de atâta cântat? Mergeți și interveniți ! Nu au nici o milă !

Domnișoara Bates, în grija ei pentru Jane, de-abia dacă avu timp să mulțumească și ieși în față pentru a pune capăt cântatului. Aici se termină partea concertistică a serii, pentru că domnișoara Woodhouse și domnișoara Fairfax erau singurele tinere care știau să cânte. Dar, curând după aceea, nici cinci minute,

propunerea de a dansa — venind nu se știe de unde — fu atât de eficient sprijinită pe domnul și doamna Cole, încât toate lucrurile fură date la o parte, pentru a lăsa spațiul necesar. Doamna Weston, care știa să acompanieze ca nimeni alta, se și așezase la pian și începuse un vals irezistibil. Frank Churchill se apropie cu desăvârșită galanterie de Emma, îi luă mâna și o conduse în mijlocul camerei. Așteptând să se formeze și celelalte perechi, Emma găsi timp, în ciuda complimentelor pe care le primea pentru vocea și gustul ei, să se uite în jur și să vadă ce se întâmpla cu domnul Knightley. Aceasta ar fi o încercare. În general, nu-i plăcea să danseze. Dacă va fi dornic s-o invite pe Jane Fairfax acum, asta ar putea fi o dovadă. Deocamdată însă nu părea să se grăbească. Nu, vorbea cu doamna Cole, privea indiferent. Jane fu invitată de altcineva și el tot mai vorbea cu doamna Cole.

Emma nu mai era neliniștită pentru Henry, va fi în mod sigur moștenitorul, și conduse dansul cu deplină însuflețire și plăcere. Nu se putură aduna mai mult de cinci perechi, dar faptul era așa de rar și neașteptat și totul devenea încântător când avea un partener care i se potrivea atât de bine. Erau o pereche minunată.

Din nefericire, nu se putură acorda decât două dansuri. Era târziu și domnișoara Bates voia să plece acasă, îngrijorată din cauza mamei sale. După câteva încercări de a obține permisiunea să înceapă din nou, fură nevoiți să-i

mulțumească doamnei Weston, să se întristeze și să termine.

— Poate e mai bine așa, zise Frank Churchill, conducând-o pe Emma la trăsură. Ar fi trebuit s-o invit pe domnișoara Fairfax, și dansează atât de molatec, încât nu mi-ar fi făcut nici o plăcere, după ce am dansat cu dumneata.

CAPITOLUL XXVII

EMMA NU REGRETA CA FĂCUSE CONCESIA de a merge la familia Cole. Vizita îi lăsase multe amintiri plăcute pentru a doua zi și tot ceea ce s-ar putea presupune că pierduse pentru că nu avusese demnitatea să stea acasă era compensat din plin de strălucirea succesului. Probabil, domnul și doamna Cole

erau încântati de ea, ce oameni cumsecade, meritau să fie fericiți, lăsase în urma ei un renume care nu va muri curând.

Fericirea perfectă — chiar și atunci când e în domeniul amintirilor — nu e un lucru ușor de găsit: erau două lucruri de care nu era tocmai satisfăcută. Se întreba dacă nu cumva își călcase datoria ei de femeie față de altă femeie, trădându-și bănuielile despre Jane Fairfax în fața lui Frank Churchill. Nu era prea corect, dar ideea o obsedase atât de tare încât îi scăpase, și faptul că el aprobase tot ce îi spusese ea era un compliment la adresa perspicacității ei, ceea ce făcea să nu fie prea sigură dacă ar fi trebuit să-și țină gura.

Celălalt motiv de regret era legat tot de Jane Fairfax, și în această privință nu avea nici o îndoială. Fără echivoc sau prefăcătorie, își regreta inferioritatea în ce privește interpretarea muzicii. Deplângea din toată inima lenea de care dăduse dovadă în copilărie și se așeză la pian și exersa cu forță o oră și jumătate.

Fu întreruptă de venirea Harrietei și, dacă laudele ei ar fi putut-o mulțumi, ar fi fost repede consolată.

— Ah, dacă aș putea cânta și eu ca dumneavoastră și domnișoara Fairfax !

— Nu ne pune pe același plan, Harriet. Pe lângă ea, eu sunt ca o lampă pe lângă soare.

— O, doamne, eu cred că dumneavoastră cântati mai bine. Cred că interpretați la fel de bine ca ea. Sunt sigură că mie îmi face mai multă plăcere să vă aud pe dumneavoastră. Toată lumea, aseară, spunea ce bine cântati.

— Acei care știu ceva muzică trebuie să fi simțit diferența. Adevărul este Harriet, că eu cânt destul de bine pentru a merita laudele, însă Jane Fairfax cânta cu mult mai bine.

— Ei, eu totdeauna o să cred că dumneavoastră cântați la fel de bine ca și ea și, dacă e vreo diferență, nu se observă. Domnul Cole zicea că aveți atâta gust, și domnul Frank Churchill a vorbit destul de mult despre gustul dumneavoastră și spunea că el prețuiește mai mult gustul decât interpretarea.

— Dar Jane Fairfax dispune de amândouă, Harriet !

— Sunteți sigură ? Am văzut că interpretează bine, dar nu știu dacă are gust. Nimeni n-a spus nimic în sensul ăsta și mie nu-mi place muzica italiană, nu se înțelege un cuvânt. În afară de asta, cânta atât de bine pentru că trebuie, doar va fi guvernantă. Domnișoarele Cox se întrebau aseară dacă va putea căpăta un post la o

familie mai acătării. Cum vi s-au părut domnișoarele Cox ?

— Ca de obicei, foarte vulgare.

— Mi-au spus ceva, zise Harriet șovăind, dar n-are nici o importanță.

Emma fu nevoită să întrebe ce i-au spus, deși îi era teamă să nu fie vorba de domnul Elton.

— Mi-au spus că domnul Martin a fost la ei la cină, sâmbăta trecută.

— Ah !

— A venit la tatăl lor cu niște afaceri și el l-a invitat la cină.

— Ah !

— Am vorbit mult despre el, mai ales cu Anne Cox. Nu știu ce a vrut să spună, dar m-a întrebat dacă o să mai fiu invitată să stau acolo vara viitoare.

— Voia să spună că e impertinentă și curioasă, așa cum e Anne Cox de obicei.

— A spus că a fost foarte simpatic, în timpul cinei. A stat lângă ea la masă. Domnișoara Nash crede că oricare din domnișoarele Cox ar fi gata să se mărite cu el.

— Foarte probabil. Cred că sunt, fără excepție, cele mai vulgare fete din Highbury.

Harriet avea de făcut cumpărături la Ford. Emma găsi că cel mai bine ar fi să o însoțească. Era posibil să întâlnească din nou, din întâmplare, pe cineva din familia Martin și în starea ei actuală să fi fost foarte primejdios.

Harriet, care era tentată de orice și își schimba hotărârea la cel mai mic cuvânt, avea totdeauna nevoie de foarte mult timp pentru a cumpăra ceva. Și, în timp ce

întârzia asupra muselinelor, fără aă se poată decide, Emma se duse la ușă să se mai distreze. Multe nu puteai spera să vezi, nici chiar acolo, în partea cea mai circulată a satului — pe domnul Perry trecând în grabă, pe William Cox intrând la birou, caii de la trăsura domnului Cole întorcându-se de la plimbare sau vreun băiat de la poștă rătăcind pe catârul lui încăpățânat — acestea erau cele mai interesante lucruri la care se putea aștepta. Atunci când prin fața ochilor îi trecură brutarul cu tava, o bătrână curățică îndreptându-se spre casă cu un coș plin de cumpărături, doi câini care se băteau pentru un os murdar și un șir de copii care căscau gura la turta dulce din vitrina brutarului, nu găsi că ar avea vreun motiv să se plângă și se amuză cât se poate de mult — cât se poate de mult ca să rămână lângă ușă. O minte vioaie, care e totdeauna în largul ei, poate să fie mulțumită chiar dacă nu vede nimic, și nu vede nimic fără a se simți răsplătită.

Se uita la drumul spre Randalls. Mogâldețele apărute la orizont creșteau și în fața ei se iviră două persoane, doamna Weston și fiul ei adoptiv. Intrau în Highbury, mergând spre Hartfield, cu siguranță. Se opriră totuși la doamna Bates, a cărei casă era mai aproape de Randalls decât magazinul lui Ford, și erau pe cale de a bate, când o văzură pe Emma. Traversară imediat și se îndreptară spre ea și faptul că înainte cu o seară fuseseră atât de mult împreună făcea această nouă întâlnire și mai plăcută. Doamna Weston o

informă că mergeau în vizită la doamna Bates ca să audă pianul cel nou.

— Pentru că domnul care e cu mine îmi spune că seara trecută i-am promis solemn domnișoarei Bates că voi veni să văd pianul în dimineața asta. Nu știu să fi fixat ziua, dar dacă el spune așa, mă duc acum.

— Și, în timp ce doamna Weston își face vizita, sper că mi se va permite să vă însoțesc, zise Frank Churchill, și să o aștept la Hartfield, dacă mergeți acasă.

Doamna Weston era dezamăgită.

— Credeam că vrei să mergi cu mine. Le-ar face mare plăcere.

— Eu ! Să se împiedice toată lumea de mine. Dar poate și aici se împiedică lumea de mine. Domnișoara Woodhouse nu pare să mă dorească drept tovarăș. Mătușa mea mă gonește întotdeauna când face cumpărături. Zice că mă foiesc prea mult în jurul ei și cred că domnișoara Woodhouse vrea să spună același lucru. Ce să fac ?

— Nu am venit să cumpăr pentru mine, răspunse Emma, o aștept numai pe prietena mea. O să termine repede probabil și după aceea merg acasă. Dar ar fi mai bine să mergi cu doamna Weston și să auzi pianul.

— Dacă așa mă sfătuiești ! Dar (zâmbind), dacă domnul colonel Campbell a dat comisionul unui prieten neglijent și se dovedește că e un pian oarecare, ce să spun ? N-am să-i fiu de folos doamnei Weston. Poate să se descurce foarte bine singură. Un adevăr dezagreabil va suna altfel în gura dânsei, dar eu mă pricep atât de puțin să spun minciuni politicoase.

— Nu cred una ca asta, răspunse Emma. Sunt sigură că poți să fii la fel de nesincer ca și vecinii dumitale, când e necesar, dar nu avem nici un motiv să credem că pianul nu e foarte bun. Dimpotrivă, dacă am înțeles eu bine părerea domnișoarei Fairfax aseară…

— Vino, te rog, cu mine, zise doamna Weston, dacă nu ți-e greu. Nu e nevoie să stăm mult. După aceea mergem la Hartfield după ele. Vreau foarte mult să mergi cu mine: vor interpreta venirea ta ca pe o atenție deosebită și, pe urmă, eram sigură ca vrei să vii.

Nu mai avea ce să spună și cu speranța că va fi răsplătit cu o vizită la Hartfield se întoarse împreună cu doamna Weston la ușa doamnei Bates. Emma îi privi cum intră și apoi se întoarse la Harriet, în fața interesantului galantar, și încercă să o convingă, cu toată forța minții ei, că dacă dorea să cumpere muselină uni nu avea rost să se uite la cea imprimată și că panglica albastră, oricât de frumoasă ar fi fost ea, nu se potrivea cu imprimeul galben. În cele din urmă, totul fu decis, chiar și destinația pachetului.

— Să-l trimit la - doamna Goddard, domnișoară ? întrebă doamna Ford.

— Da, nu, da, la doamna Goddard. Numai că rochia imprimată e la Hartfield. Nu, trimiteți-l la Hartfield, vă rog. Dar doamna Goddard o să vrea să-l vadă. Și pot oricând să-mi iau rochia de la Hartfield. Dar panglica o vreau imediat, așa că e mai bine la Hartfield, cel puțin panglica. Puteți face două pachete, doamnă Ford, nu-i așa?

— N-are rost, Harriet, s-o pui pe doamna Ford să se omoare să-ți facă două pachete.

— Da, nu prea are rost.

— Nu face nimic, domnișoară, zise doamna Ford îndatoritoare.

— Ah, dar zău așa, mai bine ar fi un singur pachet. Atunci, dacă nu vă supărați, îl trimiteți la doamna Goddard, nu știu... Ce credeți, domnișoară Woodhouse, ar putea foarte bine să-l trimită la Hartfield și să-l iau deseară când plec acasă. Ce mă sfătuiți ?

— Să nu mai stai pe gânduri. La Hartfield, doamnă Ford, dacă sunteți bună.

— Ah, asta e cel mai bine, zise Harriet, foarte mulțumită. Nu voiam deloc să-l trimită la doamna Goddard

De magazin se apropiau niște voci sau mai degrabă o voce și două persoane: doamna Weston și domnișoara Bates le întâmpinară la ușă.

— Dragă domnișoară Woodhouse, zise cea de-a doua, am trecut drumul să vă rog să ne faceți cinstea să veniți puțin pe la noi, să ne spuneți ce părere aveți despre pianul nostru cel nou. Cu domnișoara Smith: Ce mai faceți, domnișoara Smith ? Foarte bine, mulțumim, și am rugat-o pe doamna Weston să vină cu mine să fiu sigură că reușesc să vă aduc.

— Sper că doamna Bates și domnișoara Fairfax...

— Foarte bine, mulțumesc foarte mult. Mama se simte grozav de bine și Jane nu a răcit aseară. Ce mai face domnul Woodhouse ? Mă bucur s-aud numai bine. Doamna Weston mi-a spus că sunteți aici.

Ah, atunci, am spus eu, trebuie să trec drumul, sunt sigură că domnișoara Woodhouse îmi permite să trec numai drumul și să o invit. Mama se bucură așa de mult când o vede. Ne-am adunat atâția și nu ne poate refuza. Da, vă rog, a zis domnul Frank Churchill, trebuie să aflăm părerea domnișoarei Woodhouse despre pian. Dar, am zis eu, e mai sigur că acceptă dacă unul dintre dumneavoastră vine cu mine. Ah, a zis el, așteptați un minut până termin aici, pentru că, ce credeți, domnișoară Woodhouse, că face, e atât de drăguț, strânge șurubul de la ochelarii mamei. A ieșit azi-dimineață, e așa de drăguț. Pentru că mama nu mai putea folosi ochelarii, nu mai putea să-i pună la ochi. Și pentru că veni vorba, toată lumea ar trebui să poarte ochelari, zău așa. Așa spunea Jane. Voiam să-i duc imediat la John Saunders, dar n-am avut timp azi-dimineață, cu treburile, știți cum e, ba cu una, ba cu alta, se duce timpul. Întâi, a venit Patty să ne spună că în bucătărie trebuie scuturat coșul. Ah, am spus eu, Patty, nu-mi mai aduce vești proaste, uite a ieșit și șurubul de la ochelarii doamnei. Pe urmă, ne-au adus merele coapte: le-a trimis doamna Wallis, prin băiatul ei ; sunt foarte politicoși și drăguți cu noi cei din familia Wallis, totdeauna. I-am auzit pe unii zicând că doamna Wallis e câteodată nepoliticoasă și poate să răspundă urât, dar noi ne-am bucurat întotdeauna de cea mai mare atenție din partea lor. Și nu pentru că am cumpăra cine știe câtă pâine, nu mâncăm noi cine știe cât, suntem numai trei. Și, în afară de asta, scumpa de

Jane, acuma, mai nimica nu mănâncă — la micul dejun mănâncă atât de puțin că ți se face frică. Mi-e teamă să-i spun mamei ce puțin mănâncă, așa că zic și eu ba una, ba alta și trec peste asta. Dar pe la prânz i se face foame și nu-i place nimic decât merele coapte și sunt foarte sănătoase, pentru că alaltăieri, am prins ocazia să-l întreb pe domnul Perry, ne-am întâlnit pe stradă. Nu că m-aș fi îndoit vreodată, domnul Woodhouse de atâtea ori ne-a recomandat mere coapte. Cred că numai asa găsește domnul Woodhouse că e bine să mănânci mărul. Totuși, noi facem foarte des și mere în aluat, foarte des. Patty le face minunate. Ei, doamnă Weston, cred că ați reușit să le convingeți pe domnișoare să vină cu noi.

Emma era „foarte fericită s-o vadă pe doamna Bates" etc, și în cele din urmă plecară din magazin, fără a mai întărzia decât o clipă, pentru ca domnișoara Bates să aibă timpul să zică:

— Ce mai faceți, doamnă Ford ? Vă rog să mă iertați că nu v-am observat. Am auzit că ați primit niște panglici noi și frumoase de la oraș. Jane a venit acasă încântată ieri. Mulțumesc, mănușile vin foarte bine, sunt numai puțin largi la încheietură, dar le strâmtează ea.

— Despre ce vorbeam ? zise ea, începând din nou când ajunseră în stradă.

Emma se întreba la ce anume din tot acest talmeș-balmeș se va opri.

— Mărturisesc că nu-mi aduc aminte despre ce vorbeam. Ah, da, ochelarii mamei. Ce drăguț din partea domnului Frank Churchill. Ah, a zis el, sunt convins

că pot să strâng șurubul. Îmi place grozav de mult să fac așa ceva, ceea ce arată, cum știți, că e foarte, foarte... zău așa, trebuie să spun că întrece orice se spunea despre el și așteptările mele. Vă felicit, doamnă Weston, din toată inima. Se pare că e tot ce poate să-și dorească un părinte. Oh, a zis, pot să strâng șurubul. Îmi place grozav de mult să fac așa ceva, și pe urmă am adus merele coapte din cămară, în speranța că prietenii noștri vor fi atât de buni să servească. Oh, a spus el imediat, dintre fructe, merele îmi plac cel mai mult, și astea sunt cele mai frumoase mere coapte pe care le-am văzut în viața mea, ceea ce, știți, e foarte, foarte... și din felul cum a spus-o sunt sigură că nu exagera deloc. Zău, sunt niște mere foarte bune și doamna Wallis le face exact cum trebuie, deși nu le coace decât de două ori, iar domnul Woodhouse a spus că de trei ori e cel mai bine, dar domnișoara Woodhouse va fi atât de bună să nu-i spună. Merele sunt din cel mai bun soi pentru copt, fără îndoială, sunt de la Donwell, din acelea pe care domnul Knightley a avut bunătatea să ni le dăruiască. Ne trimite câte un sac în fiecare an și nu cred că mai are cineva mere ca ale lui, poate să mai fie doar unul. Mama spune că livada era vestită în tinerețea ei. Dar, deunăzi am fost de-a binelea speriată, pentru că domnul Knightley a trecut pe la noi, într-o dimineață, și Jane mânca mere din astea și am vorbit despre mere și i-am spus ce mult îi plac, și a întrebat dacă nu le-am terminat. Sunt sigur că le-ați terminat, a zis el, și am să vă mai trimit câteva, pentru

că eu am prea multe și n-am ce face cu ele. William Larkins m-a făcut să pun la păstrare mai multe decât de obicei. Am să vă mai trimit cât mai sunt bune. Și eu l-am rugat să nu facă una ca asta, dar, oricum, ale noastre erau pe sfârșite, n-aveam ce zice, nu mai erau decât vreo șase și le țineam pentru Jane și nu puteam să-l las să ne mai trimită, că doar fusese deja destul de darnic și Jane a zis la fel. Și când a plecat, ea aproape s-a certat cu mine, adică nu pot zice că ne-am certat pentru că noi nu ne certăm niciodată, dar era foarte supărată că am spus că merele noastre s-au împuținat ; ar fi vrut să-l facă să creadă că mai avem destule. Ah, am zis, draga mea, am zis și eu ce am putut. Totuși, chiar în seara aceea, William Larkins a venit cu un coș mare cu mere, de același fel, un fel de baniță, și eu am mulțumit foarte mult și am coborât să-l văd pe William Larkins și am spus tot ce se cade. William Larkins ne cunoaște de atâta vreme ! Mă bucur întotdeauna când îl văd. Totuși, am aflat mai târziu de la Patty că William a zis că astea erau toate merele din soiul ăsta pe care le mai avea stăpânul ; le adusese pe toate, și acum stăpânul nu mai are nici unul să coacă sau să fiarbă. Lui William nu prea îi păsa, îi făcea plăcere că stăpânul său a vândut așa de multe, pentru că William, cum știți, se gândește foarte mult la câștigul stăpânului, dar doamna Hodges era supărată că le-a trimis pe toate. Nu-i convenea deloc să nu poată să-i facă o tartă cu mere stăpânului, la primăvară. I-a spus lui Patty toate astea, dar a rugat-o să nu se supere și să nu ne mai spună și

nouă, pentru că doamna Hodges se supară câteodată și dacă s-au vândut atâția saci, n-are importanță cine mă-nâncă restul. Așa mi-a spus Patty și zău că m-am speriat ! N-aș vrea ca domnul Knightley să afle ceva, pentru nimic în lume ! Ar fi așa de… și voiam ca nici Jane să nu afle, dar, din nefericire, i-am spus fără să-mi dau seama.

Domnișoara Bates tocmai terminase, când Patty le deschise ușa și musafirele urcară, fără să mai fie nevoite să asculte o altă poveste, însoțite numai de exclamațiile fără șir ale bunăvoinței ei:

— Vă rog, aveți grijă, doamnă Weston. e o treaptă la cotitură. Vă rog, aveți grijă, domnișoară Woodhouse, scara noastră e foarte întunecoasă, și întunecoasă, și strimtă, ce să-i faci ! Domnișoară Smith, te rog, fii atentă. Domnișoară Woodhouse, mi-e teamă să nu vă fi lovit cumva la picior. Domnișoară Smith, treapta de la cotitură !

CAPITOLUL XXVIII

CÂND INTRARĂ, MICUL SALON ERA IMAGINEA păcii însăși; doamna Bates, lipsită de ocupația ei obișnuită, stătea picotind lângă foc, Frank Churchill, la masă, lângă ea, foarte ocupat cu ochelarii, iar Jane Fairfax, cu spatele la ei, în picioare, se uita țintă la pian.

Deși era ocupat, tânărul găsi posibilitatea să-și exprime fericirea că o vede din nou pe Emma.

— Ce plăcere, spuse el, cu o voce nu prea ridicată, ați ajuns cu zece minute mai repede decât calculasem eu. După cum vezi, încerc să mă fac folositor ! Spune-mi dacă reușesc sau nu ?

— Ce ? spuse doamna Weston, n-ai terminat ? N-ai prea câștiga cine știe ce ca bijutier, dacă lucrezi în ritmul ăsta.

— N-am lucrat fără întrerupere, răspunse el. Am ajutat-o pe domnișoara Fairfax să facă pianul să stea drept, fiindcă se cam mișca, o ridicătură în podea, cred eu. Vedeți, am fixat un picior cu hârtie. Foarte drăguț din partea dumneavoastră că v-ați lăsat convinse să veniți. Mi-era teamă că vă grăbiți spre casă.

Aranja în așa fel ca ea să se așeze lângă el și se ocupă destul de mult să-i caute cel mai frumos măr copt, până când Jane Fairfax fu gata să se așeze din nou la pian. Emma observă, după nervozitatea ei, că nu putea începe imediat să cânte — nu avea pianul de prea multă vreme și nu putea să-l atingă fără emoție. Trebuia să-și revină ca să aibă puterea să înceapă și

Emma nu putea decât să o compătimească pentru asemenea sentimente, oricare ar fi fost originea lor, și hotărî să nu le mai dezvăluie vecinului ei.

In fine, Jane începu și, deși primele măsuri fură timide, treptat, calitățile instrumentului fură puse în valoare. Doamna Weston fusese încântată dinainte și acum fu din nou încântată ; Emma se alătură laudelor ei, iar pianul, făcându-se diferențierile de rigoare, fu declarat cu desăvârșire ca foarte promițător.

— Oricine ar fi acela care a făcut comisionul domnului colonel Campbell, zise Frank Churchill zâmbind către Emma, n-a ales prost. Am auzit multe despre gustul colonelului Campbell la Weymouth, și dulceața sunetelor este exact ceea ce îi plăcea lui și celorlalți din familie. Probabil, domnișoară Fairfax, fie că i-a dat foarte amănunțite instrucțiuni prietenului, fie că a scris el însuși la Broadwood. Nu credeți ?

Jane nu-și întoarse privirea. Putea să nu fi auzit, pentru că doamna Weston îi vorbise în același timp.

— Nu-i cinstit, zise Emma. Am făcut și eu o presupunere la întâmplare. N-o întrista !

Își clătină capul zâmbind și în privire i Se citea prea puțină îndoială și prea puțină milă. Imediat după aceea începu din nou:

— Ce mult se bucură acum prietenii dumitale din Irlanda de plăcerea pe care ți-au făcut-o. Cred că se gândesc foarte mult la dumneata și se întreabă în ce zi exact vei primi instrumentul. Credeți că domnul colonel Campbell știe exact ce se întâmplă acum ? Crezi că a trimis un

comisionar direct sau a dat numai niște instrucțiuni vagi, fără să precizeze momentul, lăsând să depindă totul de împrejurări convenabile ?

Se opri ; ea auzise în mod sigur și nu putea evita un răspuns:

— Până nu primesc o scrisoare de la domnul colonel Campbell, zise ea cu un glas de un calm forțat, nu pot să cred nimic cu certitudine. Fac numai presupuneri.

— Presupuneri, da, presupunerile sunt câteodată adevărate,

câteodată nu. Aș vrea să pot presupune când am să termin cu șurubul ăsta. Ce zici, domnișoară Woodhouse, ce prostii poate să spună omul dacă se apucă să vorbească atunci când lucrează. Lucrătorii adevărați, îmi închipui, își țin gura. Dar noi, lucrătorii gentlemeni, dacă auzim un cuvânt... Domnișoara Fairfax zicea ceva despre presupuneri. Am terminat, în fine. Doamnă, am plăcerea (către doamna Bates) să vă înapoiez ochelarii vindecați, deocamdată.

Îi mulțumiră foarte călduros, atât mama cât și fiica ; pentru a scăpa puțin de cea de-a doua, se duse la pian și o rugă pe domnișoara Fairfax, care mai era încă pe scaun, să mai cânte ceva.

— Dacă sunteți așa de drăguță, un vals din cele pe care le-am dansat aseară ; aș vrea să le retrăiesc. Dumitale nu ți-au plăcut atât de mult, tot timpul arătai obosită. Cred că ai fost bucuroasă că nu mai dansăm, dar eu aș fi dat totul de pe lume pentru încă o jumătate de oră.

Ea cânta.

— Ce fericire să auzi din nou o melodie care te-a făcut o dată fericit. Dacă nu greșesc, asta s-a dansat la Weymouth.

Se uită la el o clipă, se înroși tare și începu să cânte altceva. El luă niște note de pe un scaun de lângă pian și, întorcându-se spre Emma, zise:

— Iată ceva cu totul nou pentru mine. Îl știi ? Cramer ! Și iată un set de noi melodii irlandeze. La asta te poți aștepta de la ei. Foarte bine a gândit domnul colonel Campbell, nu ? Știa că domnișoara Fairfax nu are partituri aici. Mi se pare vrednică de cinste această atenție, arată că totul e pornit din inimă. Nimic făcut în grabă, nimic făcut pe jumătate. Numai o dragoste adevărată putea să-l îndemne.

Emma ar fi vrut să nu facă aluzii atât de directe și totuși nu putea să nu fie amuzată și, când întorcându-și privirea spre Jane Fairfax văzu urma unui zâmbet, când văzu că în ciuda roșeții vinovate zâmbetul ascundea plăcere, avu mai puține remușcări și se distra cu mai puține scrupule. Această amabilă, perfectă și fără reproș Jane Fairfax nutrea, se pare, sentimente vrednice de dispreț.

Frank îi aduse toate partiturile și se uitară împreună la ele. Emma profită de ocazie ca să-i șoptească:

— Vorbești prea direct. Probabil că înțelege.

— Sper că înțelege. Aș vrea să mă înțeleagă. Nu mi-e deloc rușine de ce vreau să spun.

— Dar, zău, mie mi-e pe jumătate rușine și tare-aș vrea să nu-mi fi venit ideea asta niciodată.

— Eu sunt fericit că ți-a venit și că mi-ai spus-o și mie. Acum am cheia tuturor purtărilor ei ciudate. Lasă rușinea pe seama ei. Dacă face ceva nepermis, trebuie să-i fie rușine.

— Nu cred că e cu totul lipsită de rușine.

— N-o prea văd dând semne. Acum cântă „Robin Adair", bucata lui favorită.

Puțin după aceea, domnișoara Bates, trecând pe lângă fereastră, îl văzu pe domnul Knightley, călare, nu departe de casa lor.

— Domnul Knightley, ia te uită ! Trebuie să-i vorbesc, dacă e posibil să-i mulțumesc. Dar nu vreau să deschid fereastra aici să nu răciți. Pot să mă duc la mama în cameră. Cred că o să intre dacă o să afle cine e înăuntru. Ce bine că ați venit cu toții. Ce onoare pentru cămăruța noastră !

Trecu în camera de alături fără să înceteze să vorbească, deschise fereastra și-i atrase imediat atenția domnului Knightley. Fiecare silabă din conversația lor se auzea perfect, de parcă ar fi fost în aceeași cameră.

— Ce faceți, ce mai faceți ? Foarte bine, mulțumesc. Mulțumim pentru trăsură. Am sosit la timp, mama tocmai ne aștepta. Dar, vă rog, intrați, vă rog. Sunt aici prieteni de-ai dumneavoastră.

Așa începu domnișoara Bates și domnul Knightley părea hotărât să se facă auzit la rându-i, pentru că zise pe un ton ferm și poruncitor:

— Ce mai face nepoata dumneavoastră, domnișoară Bates ? Vreau să știu dacă sunteți bine cu toate, dar măi ales nepoata dumneavoastră. Ce face domnișoara

Fairfax, sper că n-a răcit aseară. Azi cum se simte ? Spuneți-mi ce face domnișoara Fairfax ?

Și domnișoara Bates fu nevoită să răspundă direct pentru că el nu voia să asculte nimic altceva. Cei care îi auzeau erau amuzați și doamna Weston îi aruncă Emmei o privire plină de subînțeles. Dar Emma tot mai clătina din cap, sceptică.

— Mulțumesc foarte mult ! Mulțumesc foarte, foarte mult pentru trăsură, reluă domnișoara Bates.

El i-o tăie cu:

— Mă duc la Kingston. Aveți nevoie de ceva ?

— O, Doamne, la Kingston ? Doamna Cole spunea deunăzi că are nevoie de ceva de la Kingston.

— Doamna Cole poate să-și trimită servitorii ; ce-aș putea să fac pentru dumneavoastră ?

— Nu, mulțumesc, dar vă rog, intrați ! Cine credeți că e aici ? Domnișoara Woodhouse și domnișoara Smith au fost așa drăguțe să vină să audă pianul. Vă rog, lăsați calul la Crown și veniți !

— Ei, zise el nehotărât, poate doar cinci minute.

— Sunt și doamna Weston și domnul Frank Churchill. Ce minunat, atâția prieteni !

— Nu, nu acum, mulțumesc. Nu pot să pierd nici un minut,, trebuie să ajung la Kingston cât se poate de repede.

— Ah, dar vă rog, intrați un pic ! Toți vor fi atât de fericiți să vă vadă.

— Nu, nu, e prea multă lume. Vin altă dată să ascult pianul.

— Ei, bine, dar îmi pare foarte rău. Ah, domnule Knightley ce petrecere minunată aseară ! Ce plăcere ! Ați mai văzut vreodată asemenea dans ? Nu era minunat ? Domnișoara Woodhouse și domnul Frank Churchill, n-am mai văzut niciodată așa frumusețe de pereche !

— A, minunat într-adevăr ! Sunt de aceeași părere, n-am încotro, pentru că am impresia că domnișoara Woodhouse și domnul Frank Churchill aud tot ce vorbim și (ridicând mai mult vocea) nu văd de ce n-am pomeni-o și pe domnișoara Fairfax. Cred că domnișoara Fairfax dansează foarte bine și doamna Weston știe atât de bine să acompanieze, aș zice, fără exagerare, cel mai bine din toată Anglia. Acum, dacă prietenii noștri ar fi niște oameni recunoscători, ar zice ceva de bine despre dumneavoastră și despre mine, cât se poate de tare. Dar n-am timp să stau și să ascult.

— Ah, domnule Knightley, numai un moment. Am ceva important. Am fost așa de uimită. Jane și cu mine suntem așa de uimite din cauza merelor !

— Ce s-a întâmplat ?

— Când te gândești că ne-ați trimis toate merele dumneavoastră de iarnă. Ziceați că aveți prea multe și acum nu v-a rămas nimic. Am fost așa de surprinse. Doamna Hodges are dreptate să se supere. Ne-a spus William Larkins. N-ar fi trebuit să faceți asta, zău așa. Ah, a plecat, nu suportă să primească mulțumiri. Dar credeam că o să stea, ar fi fost păcat să nu zic nimic despre mere (întorcându-se în cameră): N-am reușit. Domnul Knightley

nu are timp să se oprească. Merge la Kingston. M-a întrebat dacă poate să facă ceva.

— Da, zise Jane, am auzit ce amabil a fost să se ofere. Am auzit tot.

— A, da, draga mea, cred că s-a auzit, pentru că, știi, ușa era deschisă, și fereastra, și domnul Knightley vorbea tare. Ați auzit tot, desigur. „Pot să fac ceva pentru dumneavoastră la Kingston ?" a zis el, și eu am pomenit numai... „Vai, domnișoară Woodhouse, trebuie să plecați ? Dar abia ați venit, ce drăguț din partea dumneavoastră !"

Emma credea într-adevăr că trebuie să plece acasă, vizita durase deja prea mult și când se uitară la ceas văzură că cea mai mare parte a dimineții se dusese și doamna Weston cu însoțitorul ei puteau numai să le conducă până la Hartfield și să pornească înapoi spre Randalls.

CAPITOLUL XXIX

ESTE CÂTEODATĂ POSIBIL SA TE LIPSEȘTI cu totul de dans. Se cunosc cazuri de tineri care au trăit multe luni la rând fără să meargă la nici un fel de bal și asta nu a produs nici o pagubă materială pentru mintea sau trupul lor. Dar, când ai făcut un început, când ai simțit fericirea de a te mișca, devine foarte greu să nu ți-o dorești din nou.

Frank Churchill dansase numai o dată la Highbury și mai voia încă, astfel încât ultima jumătate de oră a vizitei pe care domnul Woodhouse se lăsase convins s-o facă împreună cu fiica sa la Randalls fu petrecută de cei doi tineri făcând planuri asupra acestui subiect. Frank fu primul cu ideea și cel mai plin de zel pentru a o înfăptui, căci domnișoara cunoștea foarte bine dificultățile și era cea mai îngrijorată de condiții și de aspect. Totuși, avea destulă dorință să le arate oamenilor ce frumos dansează domnul Frank Churchill și domnișoara Woodhouse — În privința asta nu avea de ce să roșească în comparație cu Jane Fairfax — și chiar pur și simplu să danseze, fără să fie vorba de vreo vanitate răutăcioasă. Îl ajută să măsoare camera cu pasul și să vadă cam câți putea să cuprindă, și să măsoare și cealaltă cameră, în speranța de a descoperi, în ciuda domnului Weston care le spunea că sunt egale, că aceea e puțin mai mare.

Prima lui propunere și dorință ca dansul care începuse la doamna Cole sa se

termine la ei, să fie adunați aceiași invitați și angajată aceeași muzicantă, găsi un ecou favorabil. Domnul Weston primi ideea cu mare bucurie și doamna Weston acceptă să cânte cât vor dori ei să danseze și după asta urmase interesanta ocupație de a stabili cine exact să vină și exact de câtă suprafață aveau nevoie pentru fiecare pereche.

— Dumneata și domnișoara Smith și domnișoara Fairfax fac trei și cu cele două domnișoara Cox fac cinci, (asta se repetă de câteva ori).

— Și vor fi cei doi domni Gilbert, tânărul Cox, tata și cu mine, plus domnul Knightley. Da, asta e destul ca să ne facă plăcere.

Dumneata și domnișoara Smith și domnișoara Fairfax fac trei, plus cele două domnișoare Cox, fac cinci, și pentru cinci perechi e destul loc. Dar de îndată se iviră dificultăți, pe de o parte:

— O să fie destul loc pentru cinci perechi ? Nu prea cred să fie.

Pe de alta:

— Și la urma urmei, cinci perechi nici nu înseamnă destul ca să merite osteneala de-a sta în picioare. Nu face să inviți cinci perechi, se poate numai dacă e ceva improvizat.

Cineva spunea că o domnișoară Gilbert este așteptată la fratele ei și trebuie invitată împreună cu ceilalți. Cineva credea că doamna Gilbert ar fi dansat seara trecută, dacă ar fi fost invitată. Se mai puse o vorbă bună pentru celălalt domn Cox și, în fine, cum domnul Weston pomeni de unul din verișorii din familie,

care trebuia și el invitat, și de o altă foarte veche cunoștință, care nu putea fi omisă, deveni cert că vor fi cel puțin zece perechi și se oferiră soluții foarte interesante pentru amplasarea lor.

Ușile celor două camere erau față în față. „Nu s-ar putea folosi ambele camere și să se danseze și în spațiul dintre ele ?" Părea cea mai bună idee, și fiind atât de bună, mulți dintre ei se declarară pentru una și mai bună. Emma spuse că va fi incomod ; doamna Weston era disperată în privința gustărilor și domnul Woodhouse se opunea serios, din motive de sănătate. Ideea asta îl făcea atât de nenorocit încât nu trebuia să se meargă mai departe.

— A, nu, zise el. Ar fi extrem de imprudent. N-aș putea să suport din cauza Emmei, nu are o sănătate de fier. Ar răci îngrozitor. Și biata Harriet, la fel, și toți ceilalți. Doamnă Weston, ar fi mare deranj pentru dumneata, nu-i mai lăsa să vorbească despre o asemenea nebunie. Te rog, nu-i mai lăsa. Tânărul (coborându-și vocea) e foarte nesocotit. Nu-i spune tatălui său, dar tânărul ăsta nu mi se pare așa de desăvârșit. În seara asta a deschis mereu ușile și le-a lăsat deschise fără nici o socoteală. Nu se gândește că se face curent. Nu vreau să te stârnesc împotriva lui, dar nu-i tocmai ce-ar trebui să fie.

Doamnei Weston nu-i căzu bine să audă o asemenea acuzație. Știa cât e de importantă și spuse tot ce-i stătea în putință ca să o contrazică. Acum, ușile fuseseră închise, se renunțase la planul de a folosi spațiul dintre camere și se revenise la ideea de a dansa numai în

camera în care de sflau acum și, prin marea bunăvoință a lui Frank Churchill, spațiul care înainte cu un sfert de oră fusese apreciat ca prea mic pentru cinci perechi deveni acum satisfăcător pentru zece.

— Am fost prea generoși, spuse el, am lăsat prea mult loc. Zece perechi în picioare încap foarte bine aici.

Emma șovăia:

— Ar fi o gloată, o gloată tristă, și ce e mai rău decât să dansezi undeva unde nu ai loc să te învârtești?

— Foarte adevărat, răspunse el grav. E foarte prost. Dar continuă să măsoare și termină cu:

— Cred că e suficient spațiu pentru zece perechi.

— Nu, nu, spuse ea. Ceri prea mult. Ar fi îngrozitor să stăm prea înghesuiți. Nimic nu e mai neplăcut decât să dansezi într-o mulțime și încă o mulțime adunată într-o cameră mică.

— Nu se poate nega, într-adevăr, răspunse el. Sunt perfect de acord cu dumneata. O mulțime într-o cameră mică, domnișoară Woodhouse, dumneata ai darul de a spune totul în trei cuvinte. Excelent zis, într-adevăr, excelent ! Totuși, dacă am ajuns până aici, nu putem renunța așa. Tata ar fi dezamăgit și noi toți de altfel, dar eu sunt de părere că zece perechi încap foarte bine aici.

Emma observă că originea galanteriilor lui era puțin cam egoistă. Prefera s-o contrazică decât să piardă plăcerea de a dansa cu ea — primi complimentul și îl iertă pentru rest. Dacă s-ar fi pus vreodată

problema să-l ia de bărbat, poate că ar fi fost bine să stea să se gândească la valoarea preferinței lui, la caracterul pe care-l dovedea ; dar, pentru scopurile imediate ale prieteniei lor, era destul de simpatic.

A doua zi, înainte de amiază, era la Hartfield. Intră cu un zâmbet cuceritor, vestind intenția de a continua planurile. Se dovedi repede că venea să anunțe o îmbunătățire.

— Ei, bine, domnișoară Woodhouse, începu el, sper că dorința dumitale de a dansa n-a fost spulberată de teama că nu avem destul loc pentru un bal în casa tatei. Am o nouă propunere, în același sens. O idee a tatălui meu, care nu așteaptă decât aprobarea dumitale pentru a fi pusă în aplicare. Îmi dai voie să sper că îmi vei acorda primele dansuri la micul bal pe care îl plănuim, nu la Randalls, ci la Crown.

— La Crown?

— Da, dacă dumneata și domnul Woodhouse nu aveți obiecții, și cred că nu puteți avea, tatăl meu speră că prietenii săi vor fi bucuroși să-l viziteze acolo. Le poate oferi mai mult spațiu și un nu mai puțin călduros bun venit. Asta a fost ideea lui. Doamna Weston nu are nici o obiecție, dacă dumneata ești mulțumită. Astea sunt dorințele noastre. Ai perfectă dreptate, zece perechi, în oricare din camerele de la Randalls, ar fi ceva nesuferit — Îngrozitor. Tot timpul am simțit că aveai dreptate, dar nu voiam să cedez, pentru a putea face ceva care să-ți fie pe plac. Nu e o schimbare bună ? Ești de acord, sper.

— Mi se pare un plan la care nimeni nu poate obiecta, dacă nu obiectează domnul și doamna Weston. Cred că e minunat și, în ce mă privește, voi fi foarte fericită — cred că e singura soluție posibilă. Tată, nu crezi că e o idee excelentă ?

Fu nevoită să repete totul și să explice pentru a se face înțeleasă pe deplin și apoi, fiind ceva cu totul nou, trebuia să adauge mii de amănunte, ca să obțină aprobarea.

„Nu, nu găsea deloc că e o idee bună, e un plan foarte prost, mult mai prost decât celălalt. O sală de la han e întotdeauna umedă și primejdioasă, niciodată bine aerisită. Nu se poate sta în ea. Dacă trebuie neapărat să danseze, e mai bine la Randalls. Nu văzuse niciodată sala de la Crown, nu-i cunoștea nici măcar din vedere pe proprietari. O, nu, e un plan foarte prost. Vor răci mai rău decât oriunde, la Crown."

— Tocmai voiam să remarc, domnule, zise Frank Churchill, că unul din motivele pentru care această schimbare este de dorit este lipsa oricărei primejdii ca cineva să răcească — e mult mai puțin primejdios la Crown decât la Randalls. Singur domnul Perry poate să aibă motive să regrete schimbarea, altfel nimeni nu are nimic împotrivă.

— Domnule, zise domnul Woodhouse, cu aprindere, greșești foarte tare dacă îți închipui că domnul Perry e un om de felul ăsta. Domnul Perry e foarte îngrijorat când vreunul din noi e bolnav. Dar nu înțeleg cum o sală de la han poate să fie mai sigură pentru dumneata decât casa tatălui dumitale.

— Pentru simplul motiv că e mai mare, domnule. Nu va fi nevoie să deschidem deloc ferestrele, nici măcar o dată în tot cursul serii. Și, știți foarte bine, domnule, că tocmai obiceiul acesta groaznic de a deschide ferestrele și a lăsa să intre aerul rece peste trupurile încălzite aduce toată nenorocirea.

— Să deschideți ferestrele ! Dar, sigur, domnule Churchill, nimeni nu s-a gândit să deschidă ferestrele la Randalls. Nimeni n-ar fi putut să fie atât de imprudent. N-am mai auzit așa ceva. Să dansezi cu ferestrele deschise ! Sunt sigur că nici tatăl dumitale, nici doamna Weston (adică, biata domnișoară Taylor) n-ar suporta asta.

— Ah, domnule, dar câte un tânăr nesocotit s-ar strecura pe după perdea și ar mai da drumul la câte un geam, fără să bănuiască nimeni nimic. Am văzut lucruri din astea cu ochii mei.

— Nu mai spune, domnule ! Doamne ajută ! N-aș fi crezut una ca asta. Dar eu trăiesc departe de lume și sunt foarte adesea uimit de cele ce aud. Totuși, asta nu înseamnă nimic și, poate, când vom mai discuta… Dar trebuie să ne gândim mult asupra acestor lucruri. Nu pod să te hotărăști în pripă. Dacă domnul și doamna Weston vor fi atât de buni să treacă pe aici într-o dimineață, putem sta de vorbă și vedem ce se poate face.

— Dar, din păcate, domnule, eu nu dispun de prea mult timp.

— Oh, interveni Emma, e timp destul ca să discutăm totul în liniște. N-avem de ce să ne grăbim. Dacă se poate aranja la

Crown, tată, e foarte convenabil pentru cai. Avem grajdurile la dispoziție.

— Da, draga mea, e un lucru foarte important. Nu că s-ar plânge James, dar e mai bine să ferim caii atunci când se poate. Dacă aș fi sigur că sala va fi bine aerisită ! Dar putem oare avea încredere în doamna Stokes ? Mă îndoiesc, nici din vedere nu o cunosc.

— Pot să garantez eu în privința asta, domnule, pentru că va avea grijă doamna Weston. Doamna Weston a spus că va avea grijă de toate.

— Vezi, tată ? Acum trebuie să fii satisfăcut, scumpa noastră doamnă Weston va avea grijă de toate. Nu-ți aduci aminte cum spunea domnul Perry când eram mică și aveam pojar ? „Dacă domnișoara Taylor se îngrijește s-o înveselească pe domnișoara Emma, nu aveți de ce vă teme". De câte ori nu te-am auzit spunând că asta e un compliment pentru dânsa.

— Ah, da, foarte adevărat, așa zicea domnul Perry. N-am să uit niciodată. Biata Emma ! Ai suferit mult când ai avut pojar, adică ai fi suferit, dacă domnul Perry nu ți-ar fi dat atâta atenție. A venit de patru ori pe zi, o săptămână întreagă. De la început a zis că e o formă ușoară, și asta ne-a mai împăcat. Dar pojarul e o boală îngrozitoare. Sper că atunci când copiii Isabellei o să aibă pojar o să trimită după Perry.

— Tata și doamna Weston sunt la Crown în momentul acesta, zise Frank Churchill, și cercetează sala. I-am lăsat acolo și am venit la Hartfield nerăbdător să aflu

opinia dumitale și sper că nu-mi va fi greu să te conving să mergi până acolo și să-ți spui părerea la fața locului. Amândoi m-au rugat să-ți spun. Le va face foarte multă plăcere dacă-mi vei da voie să te conduc la ei. Nu pot să hotărască nimic fără dumneata.

Emma era foarte fericită să fie chemată la un asemenea sfat și, pentru că tatăl ei îi promisese să se gândească în liniște la toate în timp ce ea era plecată, cei doi tineri porniră, fără întârziere, către Crown. Domnul și doamna Weston îi așteptau și erau încântați s-o vadă și să primească aprobarea ei, foarte ocupați și foarte fericiți, fiecare în felul său: ea puțin cam dezamăgită, el găsind că totul e perfect. „

— Emma, zise ea, tapetul ăsta e mai prost decât îmi închipuiam. Uite, în multe locuri e groaznic de murdar și lambriul e mai îngălbenit și mai cojit decât aș fi crezut.

— Draga mea, ești prea meticuloasă, zise soțul ei, ce importanță are ? La lumina lumânărilor nici nu se observă. N-am băgat nimic de seamă în serile noastre de club !

Doamnele schimbară niște priviri care voiau să spună: „Bărbații nu-și dau niciodată seama dacă lucrurile sunt murdare sau nu", iar bărbații își spuseră, probabil, în gând: „Așa sunt femeile, își fac griji din nimic."

Se ivi însă o" încurcătură pe care bărbații nu o puteau desconsidera — În privința sălii pentru gustări. La vremea când se construise această, sală de bal nu

fusese deloc vorba de gustări. Singura anexă era o cameră mică pentru jucat cărți. Ce era de făcut ? Această cămăruță pentru cărți trebuia folosită ca atare și chiar dacă ei patru ar fi găsit că nu e necesar să se joace cărți, era totuși prea mică pentru a servi gustările. Trebuia să-și asigure o sală mai mare, dar din păcate așa ceva se afla tocmai la celălalt capăt al clădirii și trebuia să treacă printr-un coridor mult prea lung pentru a ajunge acolo. Aceasta era una din dificultăți. Doamnei Weston îi era teamă că va fi curent pentru tinerii care urmau să treacă prin acest coridor, și nici Emma, nici cei doi domni nu puteau admite să se înghesuie în jurul gustărilor în cămăruța de cărți.

Doamna Weston propuse să nu se servească niște gustări în toată regula, ci numai niște sandvișuri, așezate în sala cea mică, dar propunerea ei fu respinsă cu dispreț. O petrecere dansantă fără gustări fu declarată o încălcare mârșavă a drepturilor bărbaților și femeilor deopotrivă și doamna Weston trebui să nu mai pomenească despre asta. Atunci, ea încercă să se orienteze spre o altă soluție și, uitându-se la camera cu probabilități îndoielnice, observă:

— Nu cred că e chiar așa de mică. N-o să fim prea mulți.

Și domnul Weston, în același timp, mergând cu pași mari și viguroși prin coridor, strigă:

— Ce tot vorbești de lungimea coridorului, draga mea ? Mai nimic, și nu vine nici un curent de pe scară.

— Aș vrea, zise doamna Weston, să știu ce le-ar conveni mai degrabă oaspeților noștri. Ar trebui să ne gândim cum e mai bine pentru toată lumea, dacă am putea ști !

— Da, foarte adevărat, strigă Frank, foarte adevărat. Doriți părerea vecinilor dumneavoastră. Nici nu-i de mirare. Dacă am ști ce părere au cei mai importanți, familia Cole, de pildă, nu stă prea departe. Să mă duc să-i chem ? Sau pe domnișoara Bates? Stă și mai aproape. Și mi se pare că domnișoara Bates e în stare să aprecieze preferințele tuturor. Cred că avem nevoie de mai multă lume la sfat. Ce-ar fi să mă duc s-o chem pe domnișoara Bates încoace ?

— Ei, dacă vrei, zise doamna Weston cu oarecare șovăială. Dacă îți închipui că ne poate fi de vreun folos.

— Dar domnișoara Bates nu e în stare să dea un sfat, zise Emma, va fi plină de recunoștință și încântare, dar nu vă va spune nimic. Nici n-o să asculte întrebările dumneavoastră. Nu văd ce rost are s-o consultăm pe domnișoara Bates.

— Dar e atât de amuzantă, extraordinar de amuzantă. Îmi place foarte mult s-o aud vorbind pe domnișoara Bates. Și, oricum, nu e nevoie să aduc toată familia.

Aici, domnul Weston se apropie de ei și auzind ce se propunea își dădu hotărât consimțământul.

— Da, da Frank, du-te și adu-o pe domnișoara Bates, ca să terminăm odată. O să-i placă, sunt sigur și nu știu dacă nu e exact persoana care să ne arate cum să scăpăm de dificultăți. Adu-o pe

domnișoara Bates. Am devenit cam prea pretențioși. Domnișoara Bates poate să ne dea lecții de cum să fim fericiți. Dar, adu-le pe amândouă, invită-le pe amândouă.

— Amândouă, tată ? Crezi că bătrâna poate…

— Bătrâna ! Nu, tânără, dragul meu. Frank, am să încep să cred că ești un prost dacă o aduci pe mătușă fără nepoată.

— Ah, iartă-mă, tată ! Nu mi-a venit imediat în minte. Fără îndoială, dacă vrei, am să încerc să le aduc pe amândouă, și plecă în fugă.

Înainte ca Frank să se întoarcă însoțit de mătușa cea scundă, curățică și sprintenă și de distinsa ei nepoată, doamna Weston, ca o femeie cu firea blândă și bună soție ce era, cercetase din nou coridorul și găsise că e cu mult mai puțin nepotrivit decât crezuse la început. Inconvenientele erau niște fleacuri și nimic mai mult și aici se sfârșiră toate dificultățile. Totul, în rest, era, cel puțin după părerea celor de față, cât se poate de bine. Toate aranjamentele mai puțin importante, cum să așeze masa, luminile, muzica, ceaiul, gustările, se rezolvară de la sine sau fură lăsate pentru a fi hotărâte mai târziu de doamna Weston și de doamna Stokes.

Toți cei invitați aveau desigur să vină. Frank scrisese deja la Enscombe să propună unchiului și mătușii să-și prelungească șederea la Randalls cu două, trei zile, ceea ce i se va permite în mod sigur. Și balul va fi minunat.

Când sosi, domnișoara Bates fu din toată inima de acord că trebuie să fie un bal minunat. Ca sfătuitor, nu mai era nevoie

de ea, dar, ca să fie de acord (ceea ce se potrivea mai bine caracterului ei), era într-adevăr bine venită. Acordul ei, global și amănunțit în același timp, călduros și neîntrerupt, nu putea decât să le facă plăcere și, încă o jumătate de oră, umblară de colo-colo prin săli, unii făcând propuneri, alții dând ajutor și toți fericiți la gândul plăcerilor viitoare. Se despărțiră, dar nu înainte ca eroul zilei să-și asigure în mod precis primele două dansuri ale Emmei, și nu înainte ca Emma să-l audă pe domnul Weston șoptindu-i soției sale:

— A invitat-o, draga mea. Foarte bine ! Știam eu că o s-o invite.

CAPITOLUL XXX

mai era nevoie de un singur lucru ca perspectiva balului să fie întru totul satisfăcătoare pentru Emma — ar fi trebuit fixat înainte de sfârșitul șederii lui Frank Churchill, așa cum fusese el stabilit inițial. Pentru că, în ciuda optimismului domnului Weston, ea nu credea că ar fi cu totul imposibil ca familia Churchill să-i interzică nepotului să mai rămână încă o zi peste cele două săptămâni. Dar, părerea generală era că așa ceva nu e posibil. Pregătirile trebuiau făcute în liniște, nimic nu putea fi gata înainte de începutul celei de-a treia săptămâni și, câteva zile, aveau să facă planuri, să spere fără certitudine, cu riscul — după părerea ei foarte mare — ca totul să fie degeaba.

Cei de la Enscombe, totuși, se arătară generoși, dacă nu cu vorba, cel puțin cu fapta. Dorința lui de a sta mai mult în mod evident nu le făcea plăcere, dar nu se opuneau. Acum, totul era sigur și mergea bine, dar cum îndepărtarea unei griji face în general loc alteia, Emma, după ce scăpă de incertitudinea cu privire la bal, începu să simtă o nouă supărare: domnul Knightley era ostentativ indiferent la tot ce se petrecea. Fie pentru că el însuși nu dansa, fie pentru că planul fusese conceput fără să i se ceară sfatul, părea hotărât să nu se intereseze de nimic ; nu găsea că trebuie să se agite plin de curiozitate în prezent și nici că va trebui să se distreze în viitor. La comunicările ei

energice, Emma nu putu să capete ca răspuns mai mult decât:

— Foarte bine, dacă domnul și doamna Weston găsesc că e mai bine să se dea peste cap pentru câteva ore de distracție zgomotoasă, n-am nimic împotrivă, decât că mie nu o să-mi facă plăcere. Oh, da, va trebui să fiu acolo. N-aș putea să refuz. O să încerc să nu adorm, atât cât îmi va sta în putință. Dar aș prefera să stau acasă, să verific socotelile lui William Larkins, mărturisesc, asta

mi-ar face mult mai mare plăcere. Plăcerea de a-i vedea pe toți dansând, nu, zău, nu mă uit deloc la așa ceva, nici nu știu dacă se uită cineva. Talentul de a dansa frumos este, cred eu, ca virtutea, propria-i răsplată. Cei care stau pe margine se gândesc la cu totul altceva.

Emma simți că această remarcă se referea la ea și se înfurie. Totuși, nu de dragul Janei Fairfax era el atât de indiferent sau de indignat ; nu era condus de sentimentele ei când dezaproba acest bal, pentru că ei îi plăcea ideea chiar foarte mult. O însufleți, o făcea mai deschisă și, din proprie inițiativă, zisese:

— Oh, domnișoară Woodhouse, sper că nu se va întâmplă nimic să nu se mai dea balul. Ar fi o mare dezamăgire. Îl aștept cu atâta nerăbdare, aș spune chiar, cu mare plăcere.

Deci, nu pentru a-i face un compliment Janei Fairfax prefera el societatea lui William Larkins. Nu. Era din ce în ce mai convinsă că doamna Weston greșise în presupunerile ei. Din partea lui, exista multă simpatie, dar nu dragoste.

Dar, vai, nu putu avea liniște să se certe cu domnul Knightley. Două zile pline de bucuria siguranței fură urmate de răsturnarea tuturor planurilor. Sosi o scrisoare de la domnul Churchill prin care nepotul era chemat imediat înapoi. Doamna Churchill se simțea rău, mult prea rău ca să se poată descurca fără el ; era într-o stare destul de gravă (după cum scria soțul ei) și când îi scrisese nepotului cu două zile în urmă, deși, din dorința ei obișnuită de a nu supăra pe alții, de a nu se gândi niciodată la ea însăși, nu pomenise de asta, dar acum era mult prea bolnavă, nu era de glumit și trebuia să-l invite să pornească imediat spre Enscombe.

Conținutul scrisorii îi fu comunicat Emmei imediat, printr-un bilețel de la doamna Weston. În ce privește plecarea, era inevitabilă. Trebuia să plece peste câteva ore, deși nu era deloc îngrijorat de soarta mătușii și nu-și putea înfrânge resentimentul. Cunoștea bolile ei, nu se iveau decât atunci când era convenabil pentru ea.

Doamna Weston adăuga „că nu va avea timp decât să treacă pe la Highbury, după micul dejun și să-și ia rămas bun de la prietenii pe care si-i făcuse acolo și că e posibil să treacă foarte curând și pe la Hartfield".

Acest bilet nenorocit fu finalul pentru micul dejun al Emmei. După ce-l citi, nu mai avea altceva de făcut decât să se vaite și să exclame. Pierderea balului, pierderea tânărului — și ce-o fi în sufletul tânărului ! Era o nenorocire ! O seară atât de plăcută !

Toată lumea fericită ! Și ea și partenerul ei ar fi fost cei mai fericiți !

— Am spus eu că așa o să fie, era singura ei consolare. Sentimentele tatălui ei erau cu totul deosebite. El se gândea la boala doamnei Churchill și dori să știe cum se tratează ; în ce privește balul, era o lovitură, scumpa de Emma o să fie atât de dezamăgită, dar e mai sigur să stea acasă.

Emma îl așteptă câtva timp pe musafirul ei, ceea ce arăta că nu e prea nerăbdător, dar fața lui jalnică și lipsa totală de bună dispoziție, când apăru în cele din urmă, compensau această lipsă. Simțea atât de mult tristețea plecării, încât nici nu putea vorbi despre ea. Amărăciunea lui era foarte evidentă. Primele câteva minute stătu pierdut pe gânduri și, când își reveni, zise numai:

— Dintre toate lucrurile îngrozitoare, cel mai rău e să-ți iei rămas bun.

— Dar o să mai vii, zise Emma, nu e singura vizită la Randalls.

— Ah! (clătinându-și capul), nu se știe deloc sigur când am să mai pot veni ! O să-mi dau toată osteneala. Va fi primul lucru la care mă voi gândi, și prima mea grijă ! Și, dacă mătușa și unchiul pleacă la oraș la primăvară... Dar mi-e teamă — primăvara trecută nici nu s-au mișcat —, mi-e teamă că au pierdut obiceiul.

— Bietul nostru bal, trebuie să renunțăm !

— Ah, balul ăsta ! De ce am așteptat atâta ? De ce n-am trăit imediat plăcerea ? Toate plăcerile se strică din cauza pregătirilor, ce prostie și pregătirile. Ai spus dumneata că așa o să se întâmple !

Ah, domnișoară Woodhouse, de ce ai întotdeauna dreptate ?

— Într-adevăr, îmi pare foarte rău că am avut dreptate, de data asta. Aș fi preferat să ne bucurăm și să lăsăm înțelepciunea pe seama altora.

— Dacă mai vin, tot vom da balul acesta. Tata contează pe asta. Și nu uita ce ai promis.

Emma îl privi cu grație.

— Două săptămâni minunate ! continuă el. Fiecare zi mai minunată și mai încântătoare ca cea dinaintea ei, fiecare zi mă lega tot mai mult de locul ăsta. Fericiți cei care pot să rămână la Highbury.

— Pentru că ne lauzi atâta, și pe bună dreptate, zise Emma râzând, voi îndrăzni să te întreb dacă n-ai avut anumite îndoieli la început ? Ți-am depășit așteptările. N-ai fi întârziat să vii atâta vreme dacă știai că o să-ți placă la Highbury?

El râse cu oarecare subînțeles și deși negă, Emma simțea că ăsta e adevărul.

— Și, trebuie să pleci chiar în dimineața asta ?

— Da, vine și tata încoace ; ne ducem acasă și pornesc imediat. Mi-e teamă că trebuie să sosească dintr-o clipă în alta.

— N-ai nici cinci minute pentru prietenele dumitale, domnișoara Fairfax și domnișoara Bates ? Ce păcat ! Mintea domnișoarei Bates, care e plină de forță și argumente, ar fi putut să te încurajeze.

— Da, de fapt, am trecut pe acolo. Când am ajuns la ușa lor, mi-am zis că s-ar cuveni să intru. Trebuia s-o fac. Am intrat pentru trei minute, dar am fost reținut de faptul că domnișoara Bates nu era acasă.

Era prin sat. Și mi s-a părut imposibil să nu o aștept. E o femeie de care poți, de care trebuie să râzi, dar căreia nu-i poți dori răul. Era cel mai potrivit moment să-mi fac vizita și...

Șovăi, se ridică și se duse la fereastră:

— Pe scurt, zise el, poate, domnișoară Woodhouse... Cred că dumneata bănuiești ceva...

Se uită la ea, ca și când ar fi vrut să-i citească gândurile. Ea nu știa ce să spună. Părea că avea de spus ceva foarte serios, ceea ce ea n-ar fi dorit. Se forță deci să vorbească în speranța de a înlătura primejdia unei declarații și spuse calm:

— Ai dreptate, era foarte firesc să faci vizita, și...

El tăcea. Ei i se părea că o privește, reflectând probabil asupra a ceea ce spusese ea și încercând să înțeleagă sensul purtării ei. Îl auzi oftând. Era firesc să creadă că are motive să ofteze. Nu avea cum să creadă că ea îl încurajează. Trecură câteva clipe de stânjeneală și apoi el se așeză din nou; și, pe un ton mai hotărât, spuse:

— Am simțit nevoia ca restul timpului să mi-l petrec la Hartfield. Îmi place foarte mult la Hartfield...

Se opri, se ridică și păru destul de încurcat. Era mai îndrăgostit decât își închipuise Emma și cine știe cum s-ar fi sfârșit dacă nu apărea tatăl lui. Curând apăru și domnul Woodhouse, și el trebui să-și vină cu totul în fire.

Câteva minute numai, și greaua încercare se sfârșise. Domnul Weston, care era totdeauna grăbit, când era vorba de

afaceri și tot atât de incapabil să amâne un rău inevitabil pe cât era de neputincios să prevadă un rău de care se putea îndoi, zise:

—: E timpul să plecăm, și tânărul, deși putea să ofteze și chiar oftă, nu avu ce face, se ridică să-și ia rămas bun.

— Voi avea vești despre dumneavoastră toți, zise el, e singura mea consolare. O să știu tot ce se petrece pe aici. Am rugat-o pe doamna Weston să-mi scrie și a fost atât de bună să-mi promită. Ah, o femeie care îți scrie e o binecuvântare, când te interesează cu adevărat cei de departe. Îmi va spune totul. Datorită scrisorilor ei mă voi simți din nou la Highbury al meu cel drag.

O strângere de mână foarte prietenească, un „la revedere" spus pe un ton serios încheiară discuția și ușa se închise în urma lui Frank Churchill. Întrevederea fusese scurtă. Iată-l plecat. Și Emmei îi părea atât de rău că se despărțiseră, vedea în asta o atât de mare pierdere pentru mica lor societate, încât începu să-i fie teamă că îi pare prea rău, că îi simte lipsa prea mult.

Schimbarea era tristă. Se întâlniseră aproape în fiecare zi de la venirea lui. Desigur, prezența lui la Randalls crease bună-dispoziție în ultimele două săptămâni, o bună-dispoziție de nedescris, gândul, speranța că-l va revedea, care reînviau în fiecare dimineață. Fuseseră două săptămâni de fericire, și pierderea ei trebuia uitată în rutina zilelor obișnuite de la Hartfield. Și pentru a încununa tot restul, îi mărturisise aproape că o iubește.

Rămânea de văzut dacă iubirea aceasta era puternică și neabătută, dar deocamdată nu se putea îndoi că o admira profund și o prefera în mod conștient tuturor, și această convingere, adunată cu tot restul sentimentelor, o făcu să creadă că trebuie să fi fost puțin îndrăgostită de el, în ciuda hotărârii inițiale de a nu se îndrăgosti.

„Cu siguranță că sunt, își zise ea, senzația asta de neastâmpăr, plictiseală, prostie ! Nu pot să stau locului, să mă apuc de ceva Sentimentul ăsta că totul e cenușiu și insipid în casă ! Probabil că sunt îndrăgostită. Ar trebui să fiu cea mai ciudată ființă, dacă nu aș fi, cel puțin câteva săptămâni. Ei bine, ceea ce pentru unii e rău, pentru alții e bun. Vor fi mulți care vor deplânge împreună cu mine pierderea balului, dacă nu și a" lui Frank Churchill, dar domnul Knightley va fi fericit. Acum poate să-și petreacă seara cu scumpul său William Larkins, dacă îi place.

Domnul Knightley, totuși, nu se arătă prea fericit. Nu putea spune că îi pare rău pentru el însuși ; veselia lui ar fi contrazis o atare afirmație, dar spuse, foarte ferm, că îi pare rău pentru ceilalți, care erau dezamăgiți și, cu o blândețe vrednică de luat în seamă, adăugă:

— Tu, Emma, care ai atât de puține ocazii să dansezi, chiar ai ghinion, foarte mare ghinion.

Trecură câteva zile înainte de a o vedea pe Jane Fairfax și a-și face o impresie despre regretul ei față de această schimbare potrivnică, dar când se

întâlnire calmul ei i se păru odios. Fusese foarte bolnavă, suferise de migrenă atât de tare, încât mătușa ei putea spune cu mâna pe inimă că dacă balul ar fi avut loc nu credea că Jane ar fi putut lua parte și, din caritate, puteai să atribui indiferența ei nefirească stării de boală.

CAPITOLUL XXXI

EMMA CONTINUA SA SE LEGENE în ILUZIA că era fără îndoială îndrăgostită. Impresiile ei variau numai cu privire la cât de mult. La început, crezu că foarte mult, dar mai apoi găsi că numai puțin. Îi plăcea să audă vorbindu-se despre Frank Churchill și de dragul lui simțea o și mai mare încântare să vadă pe domnul și doamna Weston, se gândea des la el și aștepta cu nerăbdare să sosească vreo scrisoare, să știe ce mai face, în ce dispoziție se află, ce face mătușa și dacă erau șanse să se întoarcă din nou la Randalls în primăvara asta. Dar, pe de altă parte, nu putea admite că ar fi nefericită, nici că, după ce trecuse prima dimineață, nu s-ar putea apuca de nimic; era la fel de ocupată și veselă ca de obicei tși, deși era un tânăr foarte plăcut, nu-l găsea fără cusur și, mai mult, deși se gândea atât de tare la el, pe când desena sau lucra, făcând o mie de planuri năstrușnice despre cum o să decurgă și cum o să se încheie dragostea lor, închipuindu-și dialoguri interesante și inventând scrisori galante, toate acestea se încheiau cu declarația lui urmată de refuzul ei hotărât. Totdeauna decidea că iubirea urma să se transforme în prietenie. Despărțirea urma să fie frumoasă și gingașă, dar, oricum, se vor despărți. Când deveni conștientă de asta, își dădu seama că nu e prea îndrăgostită, pentru că, în ciuda hotărârii ei de a nu-și părăsi niciodată tatăl, de a nu se căsători niciodată, o iubire puternică ar fi trebuit

să-i producă mai multă tulburare decât simțea ea acum.

„Văd că nu folosesc deloc cuvântul sacrificiu, își zise ea; în nici unul din răspunsurile inteligente, refuzurile mele pline de finețe, nu e vreo aluzie la faptul că aș face un sacrificiu. Am impresia că nu-mi e foarte necesar ca să fiu fericită. Cu atât mai bine. N-am de ce să mă conving să simt mai mult decât simt. Ajunge cât sunt de îndrăgostită, nu e nevoie de mai mult."

În general, era la fel de satisfăcută de concepția ei despre sentimentele lui.

„El e, fără îndoială, foarte îndrăgostit ! Și, când se întoarce, dacă va continua astfel, trebuie să fiu atentă să nu-l mai încurajez. N-aș avea nici o scuză dacă m-aș purta altfel, din moment ce m-am hotărât. Nu că mi-aș închipui că el a avut impresia că l-am încurajat până acum ! Nu și Dacă ar fi crezut că îi împărtășesc sentimentele, cât de puțin, n-ar fi fost atât de nenorocit. Dacă s-ar fi crezut încurajat, ar fi arătat și ar fi vorbit cu totul altfel la despărțire. Totuși, trebuie să fiu atentă ! Asta în cazul că pasiunea lui continuă în același fel, dar nu știu la ce să mă aștept; nu mi se pare a fi exact felul de bărbat care — nu mă pot baza pe statornicia lui, sentimentele lui sunt atât de fierbinți încât pot să-mi închipui că e-destul de schimbător. De câte ori mă gândesc la lucrul ăsta, pe scurt, sunt mulțumită că fericirea mea nu depinde prea mult de asta. Mă voi simți mai bine după câtva timp și apoi totul se va sfârși, pentru că se spune că oricine iubește o dată în viață, și în felul ăsta scap destul de ușor."

Când sosi scrisoarea lui către doamna Weston, Emma o citi rând cu rând. O citi cu atâta plăcere și admirație, încât începu să dea din cap, îndoindu-se de sentimentele ei și găsind că le-a subapreciat. Era o scrisoare lungă, bine scrisă, dând amănunte despre cum călătorise și ce simțea, exprimând toată afecțiunea, recunoștința și respectul cuvenit, în mod firesc, și descriind tot ce ar fi putut să pară atrăgător, cu mult spirit și precizie.

Acum, nu mai abundau înfloriturile îndoielnice, exprimând scuze sau îngrijorare, ci era limpede că exprima sentimente adevărate față de doamna Weston, și trecerea de la Highbury la Enscombe, contrastul între aceste două locuri în privința vieții sociale era pomenit exact atât cât trebuie ca să dea măsura sentimentelor lui lăsând să se întrevadă că ar exista mult mai multe, ce nu pot fi spuse din bună-cuviință. Nu lipsea nici farmecul numelui ei. Domnișoara Woodhouse apărea nu numai o dată și totdeauna legat de ceva plăcut, fie un compliment pentru gustul ei, fie amintirea a ceva ce ea zisese. În ultima frază în care era menționat, Emma avu prilejul să constate că tânărul dădea dovadă de simplitate, nu mai recurgea la înfloriturii galante și acesta era în mod sigur efectul influenței ei — cel mai mare compliment pe care i-l putea face. Înghesuite pe ultimul colțișor de hârtie erau următoarele cuvinte: „Marți n-am găsit nici un minut liber ca să-mi iau rămas bun de la frumoasa și micuța prietenă a domnișoarei Woodhouse. Vă

rog să-i transmiteți scuzele și complimentele mele". Acestea, Emma nu avea nici o îndoială, erau de fapt numai pentru ea. Harriet era amintită numai ca prietena ei. Informațiile despre Enscombe, ca și perspectivele pe care le avea, nu erau nici mai bune, nici mai rele decât se așteptaseră. Doamna Churchill mergea spre vindecare și el nu îndrăznea încă să fixeze o dată la care s-ar putea întoarce la Randalls, nici măcar în propria lui imaginație.

Deși scrisoarea era satisfăcătoare și stimulatoare prin conținutul ei concret, prin sentimentele exprimate, își dădu seama, după ce o împături și o înapoie doamnei Weston, că nu adăugase nici un fel de flacără de durată, că putea trăi foarte bine fără autorul ei - și că el învață probabil să poată trăi fără ea. Intențiile ei rămâneau neschimbate. Hotărârea ei de a-l refuza deveni și mai atrăgătoare pentru că i se adăugă un plan de a-l consola și a-l face fericit.

Felul în care își amintise de Harriet și cuvintele care spuneau asta frumoasa și micuța prietenă" îi dăduseră ideea că Harriet ar putea să-i urmeze ei în simpatia lui. Era imposibil ? Nu. Harriet, fără îndoială, ii era mult inferioară ca inteligență, dar fusese foarte impresionat de drăgălășenia feței ei și simplitatea caldă a purtării ei și, după toate probabilitățile, împrejurările și înrudirea erau în favoarea ei. Pentru Harriet va fi avantajos și într-adevăr minunat.

„Nu trebuie să dau prea multă atenție" își zise ea. Nu trebuie să mă gândesc prea

mult la asta. Cunosc primejdia de a te lăsa în voia unor asemenea gânduri. Dar s-au întâmplat și lucruri mai ciudate și, când vom înceta să mai ținem unul la altul ca acum, acesta "va fi mijlocul prin care se va realiza o prietenie dezinteresată pe care o aștept deja cu nerăbdare și plăcere."

Era bine să-i rezerve și Harrietei o mângâiere, deși ar fi fost mai înțelept să nu-și lase imaginația fără frâu, pentru că de aici se puteau trage multe rele. Așa cum sosirea lui Frank Churchill urmase logodnei domnului Elton în conversațiile din Highbury, așa cum atrăsese tot interesul și făcuse acest subiect să fie neglijat, acum, odată cu dispariția lui Frank Churchill, domnul Elton deveni, în toate privințele, irezistibil. Se anunță ziua căsătoriei. În curând va fi din nou printre ei — domnul Elton și mireasa lui. De-abia avură timp să dezbată prima scrisoare de la Enscombe, că „Domnul Elton și mireasa lui" erau pe buzele tuturor, iar Frank Churchill uitat cu totul. Pe Emma o apuca greața numai la auzul numelui. Petrecuse trei săptămâni fericite, cât fusese scutită de „domnul Elton", și dispoziția Harrietei, după cum îi plăcea să spere, se mai îmbunătățise. Cel puțin când se anunțase balul domnului Weston devenise insensibilă la orice altceva, dar acum era mult prea evident că nu ajunsese la starea aceea de calm care ar fi putut să înfrunte sosirea celor doi — trăsura aceea cu clopoței și toate celelalte.

Biata Harriet era într-o stare de agitație care cerea din partea Emmei efortul imens de a-i argumenta, a o calma și a-i oferi

toată atenția ei. Emma simțea că nu putea face prea multe pentru ea, că Harriet avea dreptul la toată ingeniozitatea și răbdarea ei, dar era o muncă foarte grea să cauți să convingi pe cineva, fără nici un efect, să fii mereu aprobată, fără însă a o face să aibă aceeași părere cu tine. Harriet asculta supusă și zicea că „E foarte adevărat, eXact așa cum spune domnișoara Woodhouse, n-avea rost să se gândească la el și nu se va mai gândi." Dar schimbarea subiectului nu slujea la nimic și în următoarea jumătate de oră era la fel de neliniștită și dornică să vorbească despre familia Elton ca și înainte. În cele din urmă, Emma o atacă pe alt teren:

— Faptul că te complaci în a fi atât de preocupată și de nefericită din cauza domnului Elton și a căsătoriei lui, Harriet, e cel mai mare reproș pe care mi l-ai putea face. Nimic nu m-ar putea pedepsi mai mult pentru greșeala în care am căzut. N-am uitat că e numai vina mea. Te asigur. M-am înșelat pe mine, și în mod nesocotit și pe tine. și asta va fi totdeauna pentru mine o amintire dureroasă. Să nu-ți închipui că sunt în primejdia de a uita.

Harriet fu prea atinsă de asta pentru a putea articula mai mult decât câteva cuvinte exclamative. Emma continuă:

— N-am spus, străduiește-te, Harriet, de dragul meu, nu te mai gândi și nu mai vorbi de domnul Elton, de dragul meu, fiindcă eu vreau asta mai ales de dragul tău, de dragul a ceea ce e mai important decât liniștea mea — obișnuința de a te stăpâni, de a-ți cunoaște datoria, o strădanie de a evita suspiciunile celorlalți,

pentru a-ți salva sănătatea proprie și stima oamenilor și a-ți recăpăta liniștea. Acestea sunt motivele pentru care am insistat. Sunt foarte importante și îmi pare rău că nu-ți dai seama de asta și nu te porți ca atare. Liniștea mea contează foarte puțin. Vreau să te salvezi de dureri mai mari. Câteodată, poate, am simțit că Harriet nu va uita ce se cuvine sau, mai degrabă, ce ar fi drăguț din partea ei să facă pentru mine.

Acest apel la dragostea ei fu mai puternic decât toate argumentele. Ideea că nu arătase destul recunoștință și respect pentru domnișoara Woodhouse, pe care o iubea într-adevăr foarte mult, o făcu să se simtă nenorocită pentru câtăva vreme și, când violența durerii se potoli, rămase din ea destul ca s-o facă să se poarte cum trebuie și s-o sprijine.

— Dumneavoastră, care ați fost cea mai bună prietenă din viața mea ! Să fiu eu lipsită de recunoștință ! Nimeni nu e ca dumneavoastră. Nu-mi pasă de nimeni, decât de dumneavoastră. O, domnișoară Woodhouse, ce nerecunoscătoare am fost !

Asemenea cuvinte, însoțite de gesturile corespunzătoare, o făcură pe Emma să simtă că n-o iubise niciodată mai mult pe Harriet și nu-i prețuise niciodată mai mult iubirea.

„Nici un farmec nu e mai mare decât delicatețea sufletească, își zise ea mai târziu. Nimeni nu se poate compara cu ea ! Căldura și delicatețea sufletească, împreună cu o purtare deschisă și afectuoasă, câștigă față de limpezimea minții, când e vorba ca o persoană să fie atrăgătoare. Sunt sigură de asta.

Delicateţea sufletească face ca tata să fie iubit de toată lumea — şi Isabella are atât de mult succes. Eu nu posed aşa ceva, dar ştiu să preţuiesc şi să respect. Harriet îmi e superioară prin farmecul şi fericirea pe care le răspândeşte în jur. Dragă Harriet, nu te-aş schimba nici pentru cea mai deşteaptă, prevăzătoare şi înţeleaptă femeie din lume ! Ah, răceala Janei Fairfax ! Harriet face cât o sută ca ea şi, ca soţie, ca soţia unui om deştept, este nepreţuită. Nu voi spune nici un nume, dar fericit va fi acela care o va schimba pe Emma pentru Harriet.

CAPITOLUL XXXII

DOAMNA ELTON FU PENTRU PRIMA OARA zărită la biserică, dar, deși devoțiunea credincioșilor poate fi întreruptă, curiozitatea nu putea fi satisfăcută numai cu imaginea unei mirese în stranăși rămânea ca numai după ce se vor face vizitele de rigoare să se stabilească dacă era frumoasă, foarte frumoasă, frumușică, sau deloc frumoasă.

Emma avea unele sentimente, nu atât de curiozitate cât de mândrie și bună-credință, care o făcură să nu fie ultima care să-și prezinte omagiile și dori foarte mult ca Harriet să meargă împreună cu ea pentru ca momentul cel mai greu să fie depășit de la început. Nu putu să intre în casă, să pășească în aceeași cameră în care se retrăsese cândva prin acel artificiu fără de folos, ca să-și lege gheata, fără să-și amintească. O mie de gânduri îi treceau prin minte reînviind jignirile de altădată: complimentele, șaradele și gafele îngrozitoare, și nu putea crede că biata Harriet n-o să-și amintească aceleași lucruri. Dar ea se purtă foarte bine, era numai puțin cam palidă și tăcută. Vizita fu desigur scurtă și, cu atâta stânjeneală I Și preocupare de a o scurta cât mai mult, Emma nu avu timpul să-și formeze o părere despre tânăra doamnă și, în nici un caz, s-o formuleze, așa că spuse ceva fără însemnătate, că era „bine îmbrăcată;--și foarte plăcută."

De fapt, nu-i plăcea. Nu se grăbea să-i găsească defecte, dar bănuia o oarecare

lipsă de distincție — era degajată, dar nu distinsă. Era chiar sigură că, pentru o femeie tânără, abia căsătorită, arăta cam multă degajare. Înfățișarea ei era plăcută, fata nu era lipsită de frumusețe, dar nici trăsăturile, nici ținuta, nici vocea, nici purtarea nu erau distinse. Emma credea că, cel- puțin, așa se va dovedi mai târziu.

În ce-l privește pe domnul Elton, purtarea lui nu părea... dar nu-și va permite să judece cu un cuvânt pripit sau cu o glumă răutăcioasă purtarea lui. A primi vizite după nuntă e oricum o ceremonie stânjenitoare și bărbatul trebuie să fie extrem de amabil ca să se descurce. Femeia e mai avantajată, ajutată de haine frumoase și de privilegiul de a fi sfioasă, dar bărbatul se bazează numai pe propriul său bun simț, și când se gândea cât de mult ghinion avea domnul Elton să se afle în aceeași încăpere cu femeia pe care abia o luase de soție, cu femeia pe care voise să o ia de soție și cu cea pe care se presupusese că o va lua de soție, trebuia să-i permită să arate cât se putea de stupid, prefăcându-se degajat și nefiind deloc în realitate.

— Ei, bine, domnișoară Woodhouse, zise Harriet după ce părăsiseră casa parohială și așteptase în zadar ca prietena ei să înceapă, ei, domnișoară Woodhouse (cu un ușor oftat), ce credeți despre ea ? Nu e încântătoare ?

Răspunsul Emmei vădea o oarecare șovăială:

— O, da, foarte plăcută femeie.

— După mine, e frumoasă, foarte frumoasă.

— Bine îmbrăcată, într-adevăr, foarte distinsă rochia.

— Nu mă miră că s-a îndrăgostit de ea.

— O, nu, nu e deloc surprinzător, o avere frumușică, și i-a ieșit așa în cale.

— Probabil, zise Harriet oftând din nou, probabil că-l iubește foarte mult.

— Tot ce se poate, dar nu toți bărbații au norocul să se însoare cu femeia care îi iubește cel mai mult. Domnișoara Hawkins poate avea nevoie de un cămin și a găsit că aceasta era cea mai bună ofertă.

— Da, zise Harriet, luând-o în serios și, chiar așa și e. Nimănui nu i se poate oferi ceva mai bun. Le doresc din toată inima să fie fericiți. Și, de-acuma, domnișoară Woodhouse, nu cred că o să-mi displacă să-i văd din nou. E la fel de distins ca întotdeauna, dar faptul că e însurat schimbă lucrurile. Nu, zău, domnișoară Woodhouse, nu trebuie să vă fie teamă, acum pot să stau și să-l admir fără să mă mai simt nenorocită. E așa de bine să știu că nu s-a însurat cu cine știe cine ! Pare o femeie minunată, așa cum merită el. Fericita de ea ! îi spunea „Augusta", ce minunat !

Când vizita fu întoarsă, Emma își formă părerea. Putu să vadă mai mult și să judece mai bine. Din întâmplare, Harriet nu era la Hartfield și tatăl ei îl angajase într-o discuție pe domnul Elton și, astfel, avu prilejul să stea de vorbă numai cu ea un sfert de oră încheiat și să-i acorde toată atenția. Acest sfert de oră o convinse pe deplin că doamna Elton era o femeie vanitoasă, extrem de mulțumită de ea însăși și care își dădea multă importanță;

că voia să strălucească și să se arate superioară, dar avea niște purtări învățate la o școală proastă, era obraznică și prea familiară; că tot ce știa, știa numai de la un grup de oameni cu un anume stil de viață; că dacă nu era cu totul proastă, era ignorantă și tovărășia ei nu-i va aduce nici o schimbare în bine domnului Elton.

Harriet ar fi fost o partidă mai bună. Dacă nu era inteligentă și rafinată ea însăși, cel puțin îl punea în legătură cu aceia care erau, dar, domnișoara Hawkins, se poate foarte bine presupune, din cât era de încrezută, fusese cea mai reușită din grupul ei. Cumnatul ei bogat din Bristol era mândria rudelor, .și mândria lui erau casa și trăsurile.

Primul subiect după ce se așezară fu Maple Grove.

— Reședința cumnatului meu, domnul Suckling. O comparație între Hartfield și Maple Grove. Terenurile de la Hartfield erau mici, dar curate și îngrijite și casa era modernă și bine construită. Doamna Elton fu foarte plăcut impresionată de dimensiunea holului de la intrare și de tot ce putea vedea sau își putea imagina. „La fel ca la Maple Grove, era uimită de atâta asemănare ! Camera asta era exact de forma și mărimea camerei de primire de la Maple Grove — camera favorită a surorii ei. Apelă și la domnul Elton: „Nu semăna surprinzător de mult ? Zău, își putea închipui că e la Maple Grove."

— Și scara, știți, când am intrat, am observat imediat ce mult seamănă scara, așezată exact în același loc. N-am putut să-mi opresc un strigăt. Vă asigur,

domnișoară Woodhouse, e încântător pentru mine să-mi aduc aminte de un loc de care sunt atât de mult legată, cum e Maple Grove. Am petrecut atâtea luni fericite acolo ! (cu un oftat plin de sentiment) Minunat loc, fără îndoială ! Toți cei care îl văd sunt uluiți de atâta frumusețe, dar pentru mine era ca un cămin. Când cineva a transplantat ca mine, domnișoară Woodhouse, înțelegeți ce minunat e să regăsesc imagini legate de trecut. Totdeauna am spus că ăsta e unul din relele căsniciei.

Emma răspunse cât putea de ocolit, dar ajungea pentru doamna Elton care voia să vorbească numai ea.

— Extraordinară asemănare cu Maple Grove. Și nu numai casa, terenurile, vă asigur, seamănă foarte bine, din câte am putut observa. Dafinii de la Maple Grove sunt la fel de deși ca aici și dispuși la fel, de-a curmezișul pajiștii, și am zărit un copac mare, cu o bancă sub el, care m-a făcut să mă cred acolo. Cumnatul și sora mea ar fi încântați de locul acesta. Celor care au o proprietate mare le place foarte mult să vadă că există ceva asemănător.

Emma se îndoia de adevărul unui asemenea sentiment. După părerea ei, celor care aveau o proprietate mare puțin le păsa de proprietățile altora, dar n-avea rost să atace o eroare atât de grosolană și deci răspunse numai:

— Când veți vedea mai multe locuri din ținutul nostru, veți gândi că ați supraapreciat Hartfield. Surrey are multe frumuseți.

— O, da, știu foarte bine asta. E grădina Angliei, știți, Surrey e grădina Angliei.

— Da, dar nu cred că trebuie să ne bazăm pe această frază.

Multe ținuturi sunt numite „grădina Angliei", nu numai Surrey.

— Nu, nu cred, răspunse doamna Elton, cu un zâmbet foarte satisfăcut. N-am auzit să fie numit astfel un alt ținut în afară de Surrey.

Emma fu redusă la tăcere.

— Cumnatul și sora mea mi-au promis să vină în vizită, cel târziu în vară, dacă nu în primăvară, continuă doamna Elton, și atunci vom porni să vedem ținutul. Probabil, când vor fi aici, ne vom plimba foarte mult. Vor veni cu landoul lor, cred, în care încap perfect patru persoane și, deci, fără să mai punem la socoteală trăsura noastră, ne vom putea plimba peste tot. Nu cred să vină cu șareta, la vremea aceea. Zău așa, când se va apropia timpul, am să le scriu să vie cu landoul — e mult mai bine — când cineva sosește într-un ținut atât de frumos, e firesc să vrei să le arăți tot ce se poate. Și domnului Suckling îi place extrem de mult să facă excursii. Am făcut două excursii la King's-Weston, vara trecută, tot așa, minunat, chiar după ce și-au cumpărat landoul. Presupun că petreceți de multe ori în felul ăsta pe aici, nu, domnișoară Wood-house, vara ?

— Nu, nu pe-aici pe aproape. Suntem cam departe de frumusețile care atrag pe cei dornici de excursii și suntem liniștiți din fire, cred, mai mult aplecați spre a sta

acasă decât a ne deda la plăceri de soiul acesta.

— Ah, nimic nu e mai comod decât să stai acasă. Nimeni nu e mai devotat căminului ca mine. La Maple Grove se crease o zicătoare despre asta. Selina spunea foarte des, când se ducea la Bristol: „Zău, nu pot s-o scot din casă pe fata asta, trebuie neapărat să plec singură, deși nu-mi place să mă înfund în landou fără ca nimeni să-mi țină tovărășie. Dar Augusta, cred, dacă ar fi după ea, nu s-ar mișca dincolo de gardul parcului." Foarte des spunea ea asta și, totuși, nu sunt pentru o viață cu totul retrasă. Cred, dimpotrivă, că atunci când oamenii se izolează complet de societate e foarte rău și e mult mai recomandabil să ieși în lume, atât cât se cuvine, nici prea mult, dar nici așa, deloc. Totuși, vă înțeleg perfect situația, domnișoară Woodhouse (uitându-se la domnul Woodhouse), sănătatea tatălui dumneavoastră este probabil o mare piedică. De ce nu încearcă să meargă la Bath ? Zău, ar trebui. Vă recomand Bath. Vă asigur că n-am nici o îndoială că i-ar face bine domnului Woodhouse.

— Tata a încercat de mai multe ori, mai demult, dar fără nici un folos, și domnul Perry, al cărui nume vă este probabil cunoscut, nu concepe că ar putea să-i fie de vreun folos acum.

— Ah, mare păcat, pentru că, vă asigur, domnișoară Woodhouse, atunci când apele sunt potrivite, dau o mare ușurare. Cât am stat la Bath am văzut atât de multe cazuri ! Și e un loc atât de vesel, încât, cred, ar fi de folos și pentru dispoziția domnului

Woodhouse, care e, din câte înțeleg, cam deprimat câteodată. În ce vă privește, cred că nu trebuie să vă spun ce avantaje ați avea. Se înțelege de la sine ce pot să găsească cei tineri și frumoși. Ați face foarte multe cunoștințe minunate, dumneavoastră, care duceți o viață atât de retrasă, și eu aș putea să vă fac imediat cunoștință cu lumea bună din partea locului. Dacă scriu un bilețel, vă veți pomeni dintr-o dată cu o mulțime de prieteni și prietena mea foarte bună, doamna Partridge, doamna la care am locuit de câte ori mă duceam la Bath, va fi foarte fericită să vă asigure condiții și vă va însoți oriunde.

Era mai mult decât putea suporta Emma, fără să devină nepoliticoasă. Ideea de a-i fi îndatorată doamnei Elton pentru ceea ce numea ea „cunoștințe" în lumea bună, de a ieși în lume însoțită de prietena doamnei Elton, probabil vreo văduvă vulgară și înțepată, care, cu ajutorul chiriașilor, abia își putea câștiga existența. Demnitatea domnișoarei Woodhouse de la Hartfield suferea într-adevăr mult.

Se abținu totuși de la orice reproș pe care l-ar fi putut face și îi mulțumi cu răceală doamnei Elton, dar era cu totul imposibil să meargă la Bath și nu era deloc convinsă că locul i-ar putea face bine ei sau tatălui ei. Și apoi, pentru a preîntâmpina orice jignire și supărare, schimbă imediat subiectul:

— Nu v-am întrebat dacă vă ocupați de muzică, doamnă Elton. În asemenea ocazii se află multe despre o doamnă, înainte ca ea să-și facă apariția, și Highbury știe

demult că sunteți o foarte bună instrumentistă.

— O, nu, zău așa, trebuie să protestez. O foarte bună instrumentistă ! Sunt foarte departe de a fi așa ceva, vă «asigur, gândiți-vă din ce sursă subiectivă dețineți informația. Îmi place nespus de mult muzica, o iubesc cu pasiune și prietenii mei spun că am gust, dar în rest, pe cuvântul meu, interpretez mediocru, în ultimul grad. Dumneavoastră, domnișoară Woodhouse, știu foarte bine, cântați Minunat. Vă asigur că am avut cea mai mare satisfacție și plăcere când am auzit că voi trăi într-o societatea atât de muzicală. Nu pot trăi fără muzică, mi-e necesar ca apa și, cum am fost mereu într-o societate foarte iubitoare de muzică, atât la Maple Grove cât și la Bath, ar fi fost un sacrificiu foarte mare. I-am spus cinstit domnului Elton, când îmi vorbea despre viitorul meu cămin și își exprima teama ca nu cumva faptul că e așa de retras să-mi displacă; și mai e și casa, atât de urâtă pe lângă aceea cu care eram obișnuită, desigur, și-a dat seama de unele lucruri ! Când vorbea astfel, i-am spus sincer că pot să renunț la lume, petreceri, baluri, teatru, pentru că nu mi-e teamă să duc o viață retrasă. Cum m-a binecuvântat Dumnezeu cu atâtea resurse sufletești, lumea nu e absolut necesară pentru mine. Pot să trăiesc și fără ea. Pentru cei fără resurse, e altceva, dar resursele mele îmi dau independență. Iar, în ce privește camerele mai mici decât acelea cu care am fost obișnuită, nu mă deranjează deloc. Cred că pot face un sacrificiu de acest fel. Desigur,

la Maple Grove am fost obișnuită cu luxul, dar i-am asigurat că fericirea mea nu atârnă de cele două trăsuri și de apartamentele spațioase. „Dar, ca să fiu sinceră, am zis, nu cred că aș putea trăi într-o societatea unde nu se face muzică. Nu pun nici un fel de altă condiție, dar fără muzică viața mi s-ar părea cenușie."

— Nu putem presupune, zise Emma zâmbind, că domnul Elton ar fi avut vreo ezitare în a vă asigura că la Highbury este o societate foarte iubitoare de muzică și sper că nu veți găsi că a ocolit adevărul mai mult decât este scuzabil, dat fiind motivul.

— Nu, într-adevăr, asupra acestui punct nu am nici o îndoială, sunt încântată că mă aflu într-un asemenea cerc. Sper că vom avea multe mici concerte drăguțe împreună. Cred, domnișoară Woodhouse, că dumneavoastră și cu mine trebuie să înființăm un club muzical și să ne întâlnim regulat, o dată pe săptămână, fie la dumneavoastră, fie la noi. Nu e o idee bună ? Dacă noi ne străduim, cred că în curând vom avea destui adepți. Ceva de genul ăsta ar fi de dorit, mai ales pentru mine, ca stimulent, să exersez mereu, pentru că știți ce trist e cu femeile măritate, în general. Sunt gata să renunțe la muzică.

— Dar dumneavoastră, care o iubiți atât de mult, nu cred că sunteți în primejdie, desigur !

— Sper că nu, dar, zău, când mă uit în jur la cunoscutele mele, mă cutremur. Selina a renunțat cu totul, nici nu se mai atinge de pian, și ea cânta drăguț. Același

lucru cu doamna Jeffereys, adică domnișoara Clara Partridge, și cele două domnișoare Milman, acum doamna Bird și doamna James Cooper, și multe altele de care nu-mi aduc aminte. Pe cuvântul meu, asta e destul ca să ți se facă frică. Pe Selina eram chiar înfuriată, dar, zău, acum îmi dau seama câte are de făcut o femeie măritată. Cred că azi dimineață am stat jumătate de oră de vorbă cu menajera noastră.

— Dar lucrurile de felul acesta vor intra în programul obișnuit...

— Ei, bine, zise doamna Elton râzând, vom vedea.

Emma, văzând că e hotărâtă să neglijeze muzica, nu mai avu nimic de spus. Și, după o pauză de o clipă, doamna Elton alese alt subiect.

— Am făcut o vizită la Randalls și i-am găsit pe amândoi acasă; par niște oameni foarte drăguți. Îmi plac extrem de mult. Domnul Weston pare o ființă minunată — e deja favoritul meu numărul unu, vă asigur. Și ea pare atât de bună — are ceva matern și blând și te cucerește imediat. Mi se pare că a fost guvernanta dumneavoastră ?

Emma era aproape prea surprinsă ca să răspundă, dar doamna Elton nu mai așteptă confirmarea, ci merse înainte:

— Știam asta și am fost surprinsă să constat că e o adevărată doamnă. Dar e într-adevăr o doamnă.

— Manierele doamnei Weston, zise Emma, au fost întotdeauna foarte bune. Buna-cuviință, simplitatea și distincția fac din dânsa un model pentru orice tânără.

— Și cine credeți c-a venit când eram acolo ?

Emma nu știa ce să zică. Tonul arăta că e vorba de o veche cunoștință și cum ar fi putut ea să ghicească ?

— Knightley, continuă doamna Elton, Knightley în carne și oase. Ce noroc, nu-i așa ? Pentru că n-am fost acasă când a venit el în vizită și nu făcusem cunoștință cu el și, desigur, fiind prieten așa de bun cu domnul E., eram foarte curioasă. „Prietenul meu Knightley" fusese pomenit de atâtea ori, încât eram chiar nerăbdătoare să-l văd și, trebuie să recunosc, despre caro sposo al meu, că n-are de ce să-i fie rușine cu prietenul său. Knightley e un adevărat gentleman. Îmi place foarte mult. Hotărât, cred că e un gentleman.

Din fericire, se făcuse timpul să plece. Ieșiră și Emma putu să respire.

— Nesuferită femeie, exclamă ea imediat. Mai rău decât mi-am închipuit. Absolut nesuferită. Knightley ! N-aș fi crezut una ca asta. Knightley ! nu l-a văzut niciodată în viața ei și îi zice Knightley ! Și mai și descoperă că e un gentleman ! Ființă vulgară și parvenită cu domnul E. și caro sposo al ei și resursele ei sufletești și rafinamente de prost-crescută ! A descoperit într-adevăr că domnul Knightley e un gentleman. Mă îndoiesc dacă îi va întoarce complimentul și va descoperi că e o doamnă. N-aș fi crezut una ca asta. Și să-mi propună să ne unim și să formăm un club muzical. Ai crede că suntem prietene la cataramă ! Și doamna Weston ! S-o surprindă că aceea care m-a

crescut pe mine e o doamnă cu adevărat ! Din ce în ce mai rău. N-am mai văzut una ca asta. Mi-a întrecut speranțele. Harriet poate fi jignită de orice comparație. Oh, ce-ar spune Frank Churchill dacă ar fi aici ? Ce înfuriat și amuzat ar fi ! Ah, uite că mă gândesc imediat la el. E totdeauna primul om la care mă gândesc. M-am prins asupra faptului. Frank Churchill îmi vine atât de des în minte…

Toate acestea îi trecură atât de repede prin gând, încât, în momentul când tatăl ei reuși să se așeze la locul său, după toată tevatura stârnită de plecarea familiei Elton, și era gata să vorbească, era și ea gata să îl asculte.

— Ei, draga mea, începu el dinadins, dacă ne gândim că n-am mai văzut-o niciodată, pare o tânără destul de drăguță și probabil că i-a plăcut foarte mult de tine. Vorbește nițel cam repede. Repezeala asta în vorbire zgârie la ureche. Dar cred că sunt prea pretențios; nu-mi plac vocile străine și nimeni nu vorbește ca tine și ca biata domnișoară Taylor. Totuși, pare o tânără îndatoritoare, cu purtări frumoase și, fără îndoială, o să fie o soție bună. Totuși, cred că era mai bine să nu se însoare. M-am scuzat cum am putut că nu le-am făcut o vizită cu această fericită ocazie; am spus că am s-o pot face în cursul verii. Dar ar fi trebuit să mă duc. Să nu-i faci o vizită miresei denotă o mare neglijență. Ah, asta arată ce bolnav și amărât sunt. Dar nici nu-mi place colțul acela de la aleea casei parohiale.

— Probabil că scuzele au fost acceptate, tată, domnul Elton te cunoaște.

—.Da, dar tânără doamnă? — mireasa — ar fi trebuit să-i prezint omagiile mele, dacă era posibil. Foarte puțin politicos din partea mea.

— Dar, dragă tată, dumneata nu ești partizanul căsătoriilor, de ce ești atât de îngrijorat că nu ți-ai prezentat omagiile unei mirese? Calitatea aceasta nu ți-o recomandă dumitale. Dacă le dai atâta atenție, înseamnă să încurajezi căsătoriile.

— Nu, draga mea, n-am încurajat niciodată pe nimeni să se căsătorească, dar totdeauna vreau să-i arăt atenția cuvenită unei doamne, — și mai ales o mireasă, nu trebuie neglijată niciodată. O mireasă, draga mea, se bucură de cea mai mare atenție în societate, ceilalți nu contează.

— Ei, bine, tată, dacă asta nu înseamnă să încurajezi căsătoriile, nu știu ce mai înseamnă. Nu m-aș fi așteptat din partea dumitale să-ți pui autoritatea în slujba unor momeli pentru vanitatea bietelor domnișoare.

— Draga mea, nu mă înțelegi. E o problemă de politețe, de bună-creștere și n-are nimic de-a face cu a încuraja oamenii să se căsătorească.

Emma terminase. Tatăl ei devenea nervos și nu putea să n-o înțeleagă pe ea. Gândurile ei se întoarseră la cuvintele jignitoare ale doamnei Elton și acestea o preocupară foarte, foarte multă vreme.

CAPITOLUL XXXIII

NICI UNA DIN CONSTATĂRILE ULTERIOARE nu-i dădu Emmei motive să-și schimbe părerea proastă pe care și-o făcuse despre doamna Elton. Observațiile ei fuseseră destul de corecte. Doamna Elton i se păru, de câte ori o întâlni din nou, la fel cum i se păruse la cea de-a doua întâlnire a lor: își dădea importanță, își permitea prea multe, se purta cu prea mare familiaritate, era ignorantă și prost-crescută. Nu era urâtă și avea unele cunoștințe, dar avea atât de puțină minte încât credea că vine cu o știință superioară despre lume, să dea viață și rafinament unei comunități de țară, și nu concepea că poziția socială a domnișoarei Hawkins ar fi putut fi depășită de altcineva în afară de doamna Elton.

Nu avea nici un motiv să creadă că domnul Elton avea idei deosebite de cele ale soției sale. Părea nu numai fericit, dar și mândru de ea. Avea aerul că se felicită pentru că a adus la Highbury o femeie pe care nici măcar domnișoara Woodhouse nu putea spera să o întreacă, și cea mai mare parte a noilor ei cunoștințe fiind înclinate să acorde concesii și neavând obiceiul să stea să judece, fie se conduceau toate după principiul bunăvoinței generale a domnișoarei Bates, fie luau drept bune laudele miresei despre propria-i inteligență și frumusețe și erau cât se poate de satisfăcute. Așa că laudele la adresa doamnei Elton treceau din gură în gură, după cuviință, fără ca domnișoara

Woodhouse să le împiedice cu ceva; ea nu făcea decât să continue cu sârguință în spiritul contribuției pe care o adusese inițial și vorbea, cu foarte multă grație, despre cât de „plăcută și bine îmbrăcată" era doamna Elton.

Într-o privință, doamna Elton făcu o impresie și mai proastă decât la început. Sentimentele ei față de Emma se schimbară. Jignită probabil de lipsa de încurajare de care se loviseră propunerile ei de a deveni intime, se retrase la rândul ei și, treptat, deveni mai rece și mai distantă; și, deși efectul era binevenit, reaua voință care îl producea făcea să crească în mod necesar și antipatia Emmei. Purtările ei — și ale domnului Elton, de asemenea — erau foarte neplăcute față de Harriet. Erau disprețuitori și n-o băgau în seamă. Emma spera că acest lucru o va vindeca repede pe Harriet, dar sentimentele care determinau purtarea lor îi făcură să scadă în ochii ei. Nu încăpea îndoială că iubirea bietei Harriet fusese sacrificată de dragul sincerității conjugale, și rolul Emmei în toată povestea, prezentată în culorile cele mai puțin favorabile pentru ea și mai scuzabile pentru el, fusese, după toate probabilitățile, divulgat. Era desigur obiectul antipatiei lor comune.

Când nu aveau nimic altceva să-și spună unul altuia, le venea probabil ușor să înceapă prin a o bârfi pe domnișoara Woodhouse, și dușmănia, pe care nu îndrăzneau să și-o arate printr-o lipsa de respect deschisă față de ea, găsea un câmp

mai larg de acțiune față de Harriet, căreia îi arătau tot disprețul.

Doamna Elton o plăcu foarte mult pe Jane Fairfax, și încă de la început. Nu atunci când, declarând război unei domnișoare, ar fi fost firesc să se apropie de cea de-a doua, ci de la început. Și nu se mulțumi să-și exprime o admirație normală și ponderată, ci, fără ca cineva să-i fi cerut, să fi insistat, să-i fi acordat privilegiul, dori s-o ajute și să devină prietena ei. Înainte ca Emma să-și fi pierdut încrederea, când se întâlneau cam a treia oară, avu prilejul să audă toată generozitatea doamnei Elton în această privință exprimată astfel:

— Jane Fairfax este absolut încântătoare, domnișoară Woodhouse. Mă omor după ea. O ființă atât de dulce și interesantă, atât de blânda și nobilă — și ce talente are ! Vă asigur, cred că are niște talente extraordinare. N-am nici cea mai mică îndoială că interpretează la pian extrem de bine. Știu destulă muzică să pot da sentința în privința asta ! Oh, e absolut încântătoare. Vă fac să râdeți cu entuziasmul meu, dar, pe cuvânt, vorbesc toată ziua numai despre Jane Fairfax — și situația ei, impresionează pe oricine; domnișoară Woodhouse, trebuie să ne străduim, să ne căznim, să facem ceva pentru ea. Trebuie s-o scoatem la lumină. Un talent ca al ei nu poate să rămână necunoscut. Presupun că știți cum spune poetul:

Atâtea flori se nasc să moară-n umbră
Și frăgezimea lor să se topească.

Nu trebuie să lăsăm să se adeverească asta pentru scumpa de Jane Fairfax.

— Nu cred că o paște vreo primejdie de felul ăsta, răspunse Emma calm, și când veți afla mai multe despre situația ei și veți înțelege cum a fost crescută de domnul colonel și doamna Campbell, nu cred că veți mai spune că talentele ei nu sunt cunoscute.

— Oh, dar, dragă domnișoară Woodhouse, acum e atât de retrasă, trăiește în asemenea obscuritate, la capătul lumii. Oricare ar fi fost avantajele ei în casa Campbell, e evident că s-au sfârșit. Cred că și ea simte asta. Sunt sigură. E foarte timidă și tăcută. Se vede ca are nevoie de încurajare. Îmi place și mai mult, din cauza asta. Trebuie să mărturisesc, apreciez timiditatea, pledez totdeauna pentru așa ceva și sunt sigură că e un lucru rar. Dar la cei nedreptățiți de soartă e cu totul cuceritoare. Ah, vă asigur că Jane Fairfax e o ființă încântătoare și mă interesează în cel mai înalt grad.

— Păreți a avea mult sentiment, dar nu-mi dau seama cum dumneavoastră sau orice altă cunoștință de pe aici a domnișoarei Fairfax, oricare dintre cei care o cunosc mai de mult decât dumneavoastră, poate să-i arate mai multă atenție decât…

— Dragă domnișoară Woodhouse, se poate face infinit de mult. Trebuie numai să îndrăznim să acționăm. Dumneavoastră și cu mine nu trebuie să avem teamă. Dacă noi vom da un exemplu, mulți îl vor urma, după puterile lor, deși nu toți au situația noastră. Noi avem trăsură ca s-o ducem și

s-o aducem acasă, și cu viața pe care o ducem noi o invitată ca Jane Fairfax nu e niciodată în plus. Aș fi teribil de supărată dacă Wright ne-ar servi un prânz din care să nu pot oferi câte ceva mai multora, nu numai Janei Fairfax. Nu cred că așa ceva e posibil. Nu e deloc probabil dacă ne gândim ce viață am dus eu până acum. Primejdia cea mare care mă paște pe mine e, din contră, să fiu prea generoasă, să cheltuiesc prea mult. Maple Grove va fi modelul meu poate mai mult decât trebuie, pentru că nu avem deloc pretenția la un venit atât de mare cât al domnului Suckling. Totuși, sunt ferm hotărâtă în ce privește pe Jane Fairfax. Am s-o invit cât se poate de des, am s-o prezint oriunde voi putea, voi da petreceri muzicale, ca să-și poată arăta talentul, și mă voi ocupa personal să-i găsesc un post convenabil. Am atât de multe cunoștințe, încât, fără îndoială, voi găsi repede ceva potrivit. O voi prezenta, desigur, în mod special cumnatului și surorii mele, când vor veni la noi. Sunt sigură că o să le placă extrem de mult și, când se va obișnui puțin cu ei, o să-i dispară și temerile, pentru că ei amândoi se poartă atât de blând. O s-o invit foarte des când vor veni ei și probabil o să-i facem loc și în landou, când vom face excursii.

„Biată Jane Fairfax, gândi Emma, nu meritai una ca asta. Poate ai greșit în privința domnului Dixon, dar e o pedeapsă prea mare. Bunăvoința și protecția doamnei Elton «Jane Fairfax și iar Jane Fairfax- ! Dumnezeule, lasă-mă să sper că pe mine nu mă numește Emma

Woodhouse, atunci când mă bârfește prin împrejurimi ! Dar, pe cuvântul meu, femeia asta nu are nici o limită în nerușinarea ei !"

Emma nu mai avu ocazia să asculte asemenea fanfaronade adresate direct ei și decorate atât de dezgustător cu câte un „dragă domnișoară Woodhouse". Schimbarea de atitudine a doamnei Elton se făcu în curând simțită și Emma fu lăsată în pace, nefiind nevoită să devină nici prietena intimă a doamnei Elton și nici, sub îndrumarea acesteia, patroana foarte activă a Janei Fairfax, ci rămase numai să împărtășească ceea ce știau, simțeau, gândeau și făceau ceilalți.

Rămânea spectator și era amuzată. Recunoștința domnișoarei Bates pentru atenția pe care doamna Elton o acorda Janei Fairfax era în cel mai bun stil al simplității neprefăcute și căldurii ei obișnuite. Era una dintre cele pe care le aprecia cel mai mult, cea mai amabilă, bună și încântătoare femeie — exact atât de desăvârșită și de suspusă cum doamna Elton însăși se credea. Singura surpriză a Emmei fu că Jane Fairfax accepta atențiile acestea și, după toate aparențele, o tolera pe doamna Elton. Auzea că s-a plimbat cu familia Elton, a stat de vorbă cu familia Elton și a petrecut o zi la familia Elton ! Asta era culmea ! N-ar fi crezut că bunul gust și mândria domnișoarei Fairfax ar putea suporta compania și prietenia pe care i-o oferea casa parohială.

— Eun mister, e un adevărat mister, zise ea. Să-i placă să rămână aici luni de zile, să îndure tot felul de privațiuni și acum să se

complacă în situația umilitoare de a fi băgată în seamă de doamna Elton și a împărtăși sărăcia conversației ei, în loc să se întoarcă la tovarășele ei de natură superioară, care o iubiseră totdeauna cu o dragoste reală și generoasă. Jane venise la Highbury, după câte declarase, pentru trei luni. Familia Campbell plecase în Irlanda pentru trei luni, dar acum domnul și doamna Campbell promiseseră fiicei lor să stea cel puțin până la mijlocul verii și primise și ea noi invitații să vină acolo. După câte spunea domnișoara Bates — căci numai ea spunea —, doamna Dixon scrisese foarte insistent. Dacă Jane ar vrea numai să meargă, se vor găsi mijloace, se vor trimite servitori, se va vorbi cu un prieten, nu va fi nici o dificultate în privința drumului, dar ea refuză.

— Trebuie să aibă vreun motiv mai puternic să refuze această invitație, fu concluzia Emmei. Trebuie să fie vorba de vreo pedeapsă pe care fie i-a impus-o familia Campbell, fie și-a impus-o ea însăși. Pe undeva e vorba de multă teamă, prudență și hotărâre. Nu trebuie să ajungă la familia Dixon. Cineva a decretat asta. Dar de ce trebuie să accepte compania familiei Elton ! Asta e o pricină de uimire cu totul diferită.

Când dădu glas mirării ei asupra acestui subiect, în fața celor câțiva care cunoșteau adevărata ei părere despre doamna Elton, doamna Weston încercă s-o scuze pe Jane astfel:

— Nu putem presupune că îi place foarte mult la casa parohială, dragă Emma, dar, oricum, e mai bine decât să

stea toată ziua în casă. Mătușa ei e o femeie bună, dar trebuie să fie foarte obositor să stai tot timpul cu ea. Trebuie să ne gândim ce lasă acasă, înainte de a-i condamna gustul pentru cei pe care îi vizitează.

— Aveți dreptate, doamnă Weston, zise domnul Knightley, cu căldură. Domnișoara Fairfax este la fel de capabilă ca oricare din noi să-și formeze o părere justă despre doamna Elton. Dacă ar fi putut să-și aleagă prietena, nu ar fi ales-o pe ea. Dar (cu un zâmbet plin de reproș către Emma) de la doamna Elton se bucură de o atenție pe care nu i-o acordă nimeni altcineva.

Emma simți că doamna Weston îi aruncase o privire iute și fu și ea izbită de aprinderea din vorbele lui. Roșind ușor, răspunse imediat:

— Atențiile doamnei Elton, după câte îmi închipuiam eu, puteau s-o dezguste și nu s-o încânte pe domnișoara Fairfax. N-am crezut că invitațiile doamnei Elton pot să fie atât de îmbietoare.

— Nu m-aș mira, zise doamna Weston, dacă domnișoara Fairfax ar fi fost târâtă, împotriva voinței sale, de dorința aprigă a mătușii, să accepte atențiile doamnei Elton. Biata domnișoară Bates, putea foarte bine să-și angajeze nepoata într-o intimitate cu doamna Elton mai mare decât ar fi dictat bunul simț al Janei, în ciuda dorinței de a mai schimba puțin monotonia.

Amândouă erau nerăbdătoare să-l audă vorbind din nou pe domnul Knightley și, după câteva minute de tăcere, el zise:

— Trebuie să ne mai gândim la un lucru. Doamna Elton nu i se adresează domnișoarei Fairfax în maniera în care vorbește despre ea. Noi toți cunoaștem diferența între pronumele el sau ea și tu, cel mai direct. Simțim cu toții influența a ceva mai presus de politețea obișnuită, în relațiile personale dintre noi, ceva înnăscut, mai vechi decât cele învățate. Nu putem spune nimănui pe față ceva neplăcut, chiar dacă am gândit-o din plin cu o oră înainte. Suntem altfel. Și, lăsând la o parte acest principiu general, puteți fi sigure că domnișoara Fairfax o intimidează pe doamna Elton prin superioritatea minții și purtării ei și că, atunci când se află față în față doamna Elton o tratează cu tot respectul care i se cuvine. Probabil că doamna Elton n-a avut niciodată de-a face cu o femeie ca Jane Fairfax; oricât ar fi de vanitoasă, nimic n-o împiedică să-și recunoască inferioritatea prin ceea ce face, dacă nu și prin ceea ce gândește.

— Știu ce mult o apreciezi pe Jane Fairfax, zise Emma. Se gândea la micul Henry și un sentiment amestecat de neliniște și delicatețe o făcea să fie nehotărâtă asupra a ceea ce urma să spună.

— Da, spuse el. Poate să știe toată lumea cât de mult o apreciez.

— Și totuși, zise Emma, cu oarecare grabă și cu sprâncenele încruntate, dar se opri imediat — poate era mai bine să afle dintr-o dată răul —, continuă cu aceeași grabă:

— Și totuși poate nici dumneata nu-ți dai seama cât de mult Această admirație ar putea să te ia prin surprindere, într-o zi.

Domnul knightley era foarte ocupat cu unul din nasturii de la ghetele lui groase de piele și, fie din cauza efortului de a-l închide, fie din alte motive, se înroși la față și răspunse:

— Oh, așa va să zică ! Dar nu prea ești la curent. Domnul Cole mi-a spus ceva asemănător acum câteva săptămâni.

Se opri. Emma simți că doamna Weston o calcă pe picior și nici nu știa ce să creadă. Peste o clipă, el continuă:

— Asta nu se va întâmpla niciodată, te asigur. Domnișoara Fairfax presupun, nu m-ar accepta, dacă ar fi s-o cer, și sunt foarte sigur că n-am s-o cer niciodată.

Emma răspunse semnului prietenei sale, plină de interes și fu destul de satisfăcută ca să exclame:

— Nu ești vanitos, domnule Knigthley. Pot spune asta spre lauda dumitale.

Părea că n-o auzise, era îngândurat și, într-un fel care arăta că nu-i făcuse plăcere, zise curând după aceea:

— Deci plănuiai să mă însor cu domnișoara Fairfax ?

— Nu, Doamne ferește ! M-ai certat destul că pun la cale căsătorii. Nu puteam să-mi permit tocmai cu dumneata. Ceea ce am spus nu înseamnă nimic. Mai spune omul câte o vorbă, fără nici o intenție. O, nu, pe cuvântul meu, nu am nici cea mai mică dorință să te însori cu Jane Fairfax și cu nici o altă Jane. Dacă ai fi căsătorit, n-ai mai veni pe la noi să stăm de vorbă, așa liniștiți ca acum.

Domnul Knightley căzu din nou pe gânduri. Rezultatul visării lui fu:

— Nu, Emma, nu cred că marea mea admirație pentru ea m-ar putea lua prin surprindere. Nu m-am gândit niciodată la ea în felul ăsta, te asigur.

Și curând după aceea:

— Jane Fairfax e o tânără minunată, dar nici Jane Fairfax nu e perfectă. Are un cusur. Nu are firea deschisă pe care un bărbat o dorește la soția sa.

Emma nu putea decât să se bucure auzind că are și ea un cusur.

— Ei bine, zise ea, și presupun că l-ai făcut imediat să tacă pe domnul Cole.

— Da, chiar imediat. A făcut o aluzie destul de străvezie. I-am spus că greșește, m-a rugat să-l iert și n-a mai zis nimic. Cole nu vrea să pară mai spiritual și mai înțelept decât vecinii săi.

— Ce deosebire față de doamna Elton, care vrea să pară mai înțeleaptă și mai spirituală decât toată lumea. Mă întreb în ce fel vorbește despre domnul și doamna Cole, cum le spune ? Ce denumire o fi găsit pentru ei ca să fie suficient de familiară și vulgară. Dumitale îți spune Knightley. Cum i-o fi zicând domnului Cole ? Și mai vrei să nu fiu surprinsă că Jane Fairfax îi acceptă atențiile și tovărășia. Doamnă Weston, argumentul dumitale mi se pare mai solid. Mai de grabă pot să cred că vrea să mai scape de domnișoara Bates, decât că reușește să triumfe cu inteligența ei asupra doamnei I Elton. Nu cred că doamna Elton poate să-și admită în vreun fel inferioritatea sau că poate să-și impună ceva în afară de regulile ei destul de vagi

de bună purtare. Nu pot să mi-o imaginez decât insultându-și mereu prietena cu laudele ei, cu încurajările ei, cu ofertele ei, decât dând mereu amănunte despre minunatele ei bune intenții de a-i găsi un post și a o include în acele încântătoare excursii, care Vor avea loc, cu landoul.

— Jane Fairfax e sensibilă. N-o acuz de lipsă de sensibilitate, zise domnul Knightley. Presupun că are sentimente puternice și tăria de a și le înfrânge prin răbdare și autocontrol. Îi lipsește deschiderea. E rezervată, mai rezervată, aș spune, decât era, și mie îmi plac firile deschise. Nu, înainte ca domnul Cole să facă aluzie la presupusa mea dragoste, nici nu-mi trecuse prin cap. O vedeam pe Jane Fairfax și stăteam de vorbă cu ea întotdeauna cu plăcere și admirație, dar fără alte gânduri.

— Ei, bine, doamnă Weston, zise Emma triumfătoare când el plecă. Ce spuneți acum de căsătoria domnului Knightley cu Jane Fairfax?

— Ei bine, dragă Emma, eu zic că e așa de preocupat de ideea de a nu fi îndrăgostit de ea, că nu m-aș mira ca până la urmă să fie. Nu-mă dau bătută.

CAPITOLUL XXXIV

ORICINE DIN HIGHBURY SAU DIN ÎMPREJURIMI îi făcuse vreodată vreo vizită domnul Elton era dispus să-i prezinte toate onorurile cu ocazia căsătoriei. Se dădeau mese și serate în cinstea lui, și a doamnei sale, invitațiile curgeau una după alta, iar ea își dădu seama în curând că nu vor mai avea nici o zi liberă.

— Văd cum merge, zise ea. Văd ce fel de viață voi duce printre voi. Pe cuvântul meu, o să ne învățăm destrăbălați. Se pare că, realmente, suntem la modă. Dacă asta înseamnă ,să trăiești la țară, nu găsesc că ar fi ceva extraordinar. De luni până sâmbătă, vă asigur, nu avem nici o zi liberă. Chiar o femeie fără resursele mele sufletești s-ar fi putut descurca foarte bine.

Nici o invitație nu-i cădea prost. Obiceiurile ei de la Bath făceau să găsească seratele cât se poate de firești și Maple Grove îi dăduse gustul pentru mese întinse. Fu puțin șocată de lipsa a două saloane, de calitatea proastă a torturilor și de faptul că nu exista gheață pentru partidele de cărți din Highbury. Doamna Bates, doamna Perry, doamna Goddard și celelalte nu prea aveau habar de lumea bună, dar ea le va arăta în scurtă vreme cum trebuie să aranjeze totul. În cursul primăverii urma să invite pe toată lumea la o petrecere cu totul superioară, unde mesele de joc vor fi aranjate, fiecare cu luminările ei și cu pachete întregi așa cum se face în lumea bună și se vor angaja mai

mulți ospătari decât găseai prin împrejurimi, care să servească gustările exact la timpul potrivit și în ordinea cuvenită.

Emma, între timp, nu se lăsă mai prejos și dădu la Hartfield o masă pentru familia Elton. Nu trebuiau să se arate mai puțin atenți decât ceilalți. S-ar fi putut bănui cine știe ce, că ea ar fi capabilă de resentimente și meschinărie. Trebuia să dea o masă. După ce Emma îi vorbi despre asta timp de zece minute, domnul Woodhouse nu mai avea nimic împotrivă și puse numai o condiție, pe care o punea de obicei, să nu stea el în capul mesei, și tot ca de obicei se punea problema de a hotărî cine să facă asta în locul său.

Alegerea celorlalți invitați nu cerea prea multă chibzuință. În afară de familia Elton, trebuia să invite și familia Weston și pe domnul Knightley, până aici era bine, dar o invitație pentru Harriet era inevitabilă. Nu putu însă să o transmită cu deplină satisfacție și, din mai multe motive, Emmei îi făcu plăcere chiar că Harriet îndrăzni să o refuze. „Prefera să nu fie în același loc cu el dacă nu era neapărat necesar. Nu ajunsese încă la starea de a-l vedea pe el și pe fericita și încântătoarea lui soție împreună fără un sentiment de jenă. Dacă domnișoara Woodhouse nu se supără, preferă să stea acasă." Era exact ce și-ar fi dorit Emma, dacă ar fi crezut că e posibil să-și dorească ceva. Era încântată de tăria prietenei ei — pentru că Harriet avea nevoie de tărie ca să renunțe la o invitație și să stea acasă. Acum, putea să invite persoana pe care de

fapt o dorea și anume pe Jane Fairfax. De la ultima ei convorbire cu doamna Weston și domnul Knightley, se gândea mai mult la Jane decât înainte. Îi rămăseseră în minte cuvintele domnului Knightley, care spusese că Jane Fairfax se bucură din partea doamnei Elton de o atenție pe care nu i-o acordă nimeni altcineva.

— E foarte adevărat, zise ea, cel puțin în ce mă privește pe mine, ceea ce de fapt voia să spună el, și e foarte rușinos. Avem aceeași vârstă și ne cunoaștem de atâta vreme, ar fi trebuit să fiu mai prietenoasă cu ea. Acum n-o să-i mai placă de mine. Am neglijat-o prea multă vreme. Dar de acum îi voi arăta mai multă atenție.

Toate invitațiile avură succes. Toți erau liberi și toți fericiți. Pregătirile însă nu se opriră aici. Se ivi o întâmplare cam nefericită. Cei doi băieți mai mari ai familiei Knightley urmau să facă o vizită de câteva săptămâni bunicului și mătușii lor și tatăl propusese să-i aducă tocmai acum și să stea și el o zi la Hartfield — chiar în ziua petrecerii. Îndatoririle slujbei sale nu-i permiteau amânarea, dar atât tatăl, cât și fiica fură destul de stânjeniți că se întâmpla așa. Domnul Woodhouse considera numărul de opt persoane la masă ca cel mai mare pe care nervii săi îl puteau suporta — și iată că vor fi nouă — și Emma își dădu seama că cel de-al nouălea va fi foarte prost dispus că nu poate să vină pentru patruzeci și opt de ore la Hartfield fără să nimerească într-o petrecere.

Îl consolă pe tatăl ei mai bine decât se putea consola pe ea însăși, arătându-i că

deși vor fi nouă, el spunea atât de puține lucruri încât zgomotul nu va fi mărit prea mult. De fapt, i se părea și ei foarte trist să-l vadă pe el, cu privirile lui grave și vorbele scoase cu cleștele din gură, în fața ei, în locul fratelui său. Întâmplarea fu mai mult de partea domnului Woodhouse decât a Emmei. John Knightley sosi, dar domnul Weston fu chemat pe neașteptate la oraș și trebuia să lipsească tocmai în acea zi. S-ar putea să vină și el, seara, târziu, dar în mod sigur nu la masă. Domnul Woodhouse era perfect ușurat și, văzându-l astfel, când sosiră și copiii și când cumnatul ei păru a se resemna filozofic auzind care îi era soarta, supărarea Emmei se risipi și ea. Ziua sosi, invitații se adunară punctual și domnul John Knightley păru, încă de la început, să se dedice strădaniei de a fi simpatic. În loc să-l tragă pe fratele său deoparte, lângă o fereastră, în timp ce așteptau să se pună masa, el stătea de vorbă cu domnișoara Fairfax. La doamna Elton, care arăta cât de bine o puteau ajuta dantelele și perlele, se uită în liniște, dorind numai să observe destul pentru a-i da informații Isabellei, dar domnișoara Fairfax era o cunoștință veche și o fată liniștită și cu ea se putea sta de vorbă. O întâlnise înainte de micul dejun, când se întorcea de la plimbare cu băieții lui și când tocmai începuse să plouă. Era firesc să spere că vor avea un subiect de conversație și spuse

— Sper că n-ați mers prea departe, domnișoară Fairfax, azi-dimineață, altfel sunt sigur că v-ați udat. Noi de-abia dacă

am ajuns la timp acasă. Sper că v-ați întors imediat.

— Am mers numai până la poștă, zise ea, și am ajuns acasă, înainte de a începe să plouă tare. Mă duc în fiecare zi la poștă, când sunt aici. Simplifică lucrurile și îmi dă un pretext să ies din casă. Îmi face bine o mică plimbare înainte de micul dejun.

— Dar nu pe ploaie, îmi închipui.

— Nu, dar când am plecat nu ploua deloc. Domnul John Knightley zâmbi și răspunse:

— Adică atunci când v-ați hotărât să plecați, pentru că atunci când am avut plăcerea să vă întâlnesc nu erați departe de casă și Henry și John nu mai pridideau să numere stropii de ploaie. Poșta e un "loc foarte atrăgător la o anumită vârstă. Când veți fi de vârsta mea, veți vedea că nu face să ieși prin ploaie pentru niște scrisori.

Jane roși puțin și răspunse astfel:

-- Nu am de ce să sper că voi fi vreodată cu dumneavoastră, înconjurată de cei dragi și deci nu pot să mă aștept că vârsta pur și simplu mă va face indiferentă la scrisori.

— Indiferentă ? O, nu, nu cred că dumneavoastră puteți deveni indiferentă. Scrisorile nu pot lăsa pe nimeni indiferent. Sunt, în general, o pacoste pe capul omului !

— Vorbiți despre scrisorile de afaceri. Ale mele sunt scrisori de la prieteni.

— Deseori m-am gândit că astea sunt cele mai rele, zise el cu răceală. Afacerile, știți, pot aduce bani, dar prietenia nu aduce nimic.

— Ah, acum nu vorbiți serios. Îl cunosc prea bine pe domnul John Knightley, sunt sigură că înțelege valoarea prieteniei la fel de bine ca toată lumea. Pot foarte bine să cred că aceste scrisori reprezintă puțin pentru dumneavoastră, mult mai puțin decât pentru mine, dar nu pentru că aveți cu zece ani mai mult, nu e vorba de vârstă, ci de situație. Îi aveți pe cei dragi aproape. Eu probabil că nu-i voi mai avea niciodată și, deci, până nu-mi voi fi epuizat toată afecțiunea, poșta va avea, cred, totdeauna, puterea să mă scoată din casă, chiar pe vreme mai rea decât azi.

— Când vorbeam de posibilitatea de a vă schimba cu trecerea anilor, cu timpul, zise John Knightley, era vorba implicit și de schimbarea de situație pe care acesta o va aduce. Consider că nu se poate una fără cealaltă. Timpul va face să scadă interesul pentru cei care nu sunt în jurul nostru zilnic, dar nu la schimbarea asta mă gândeam în legătură cu dumneavoastră. Ca vechi prieten, domnișoară Fairfax, dați-mi voie să sper că peste zece ani veți avea tot atâtea ființe dragi în jur câte am eu acum.

O spusese atât de blând, fără nici cea mai mică umbră de jignire. Un „mulțumesc" drăguț zis părea menit să pună capăt discuției cu un zâmbet, dar roșul din obraji, tremurul buzei, lacrima din ochi, arătau că nu era nimic de râs. Acum, îi solicită atenția domnul Woodhouse, care, după obiceiul său la asemenea ocazii, își saluta pe rând musafirii și le complimenta în mod special

pe doamne. Ajunsese la ea, care era ultima, și, cu politețea lui blândă, îi spuse:

— Îmi pare foarte rău, domnișoară Fairfax, să aud că ai ieșit azi dimineață în ploaie. Domnișoarele ar trebui să se îngrijească. Domnișoarele sunt ca niște plante delicate. Trebuie să-și îngrijească sănătatea și frumusețea. Draga mea, ți-ai schimbat ciorapii când ți-ai întors ?

— Da, domnule, sigur că mi i-am schimbat. Vă mulțumesc foarte mult pentru grija și bunătatea dumneavoastră față de mine.

— Dar, dragă domnișoară Fairfax, tinerele domnișoare se bucură totdeauna de atenție. Sper că bunica și mătușa dumitale sunt bine. Ele sunt bunele mele prietene. Regret că sănătatea nu mă lasă să fiu un vecin mai bun. Ne-ai făcut o mare onoare astăzi. Fiica mea și cu mine suntem mișcați de bunătatea dumitale și ne pare foarte bine că ai venit la Hartfield.

Bătrânul, politicos și cu inimă bună, putea acum să se așeze și să se bucure că și-a făcut datoria și fiecare tânără doamnă se simte bine și în largul ei.

În acel moment, povestea cu ieșitul în ploaie ajunsese la "doamna Elton și mustrările ei se revărsau asupra Janei.

— Draga mea Jane, ce mi-e dat să aud ? Să mergi la poștă prin ploaie ! Nu trebuie să faci asta, zău. Nenorocita de tine ! Ce te-a apucat să faci una ca asta ? Înseamnă că n-am fost pe aproape să am grijă de tine.

Jane, cu multă răbdare, o asigură că nu a răcit deloc.

— Ah, nu-mi spune mie asta. Ești o biată fată și nu știi să ai grijă de tine. La poștă,

auzi ! Doamnă Weston, ați mai auzit așa ceva ? Dumneavoastră și cu mine trebuie să ne exercităm autoritatea.

— Sfatul meu, zise doamna Weston — desigur, mă simt tentată să-i dau un sfat —, este, domnișoară Fairfax, că nu trebuie să riști astfel. Cum ești predispusă la răceală, zău, ar trebui să ai foarte mare grijă, mai ales la vremea asta. Primăvara, cred eu, trebuie să avem cea mai mare grijă. Mai bine să aștepți o oră, două sau chiar jumătate de zi scrisorile, decât să riști să începi să tușești din nou.. Nu crezi că e mai bine așa ? Da, sunt sigură că ești destul de rezonabilă să înțelegi. N-o să mai faci asta niciodată.

— Ah, nu, niciodată, interveni foarte energic doamna Elton. Nu-i dăm voie să mai facă una ca asta — și dând semnificativ din cap — trebuie să aranjăm ceva, trebuie, zău. Vorbesc eu cu domnul E. Omul care aduce scrisorile noastre în fiecare dimineață (unul din oamenii noștri, nu știu cum îl cheamă) va întreba și de ale tale și ți le va aduce. Asta va înlătura toate dificultățile și, din partea noastră, dragă Jane, cred că nu-ți vine greu să accepți un asemenea serviciu.

— Sunteți foarte bună, zise Jane, dar nu pot să renunț la plimbarea de dimineață. Mi s-a spus să ies cât se poate de mult, trebuie să fac o plimbare și poșta îmi oferă un pretext și, pe cuvânt, niciodată, în afară de ieri, nu s-a întâmplat să fie vreme rea.

— Dragă Jane, nu mai spune nimic despre asta. Am hotărât, adică (râzând cu afectare) atât cât pot să hotărăsc fără acordul domnului și stăpânului meu. Știți,

doamnă Weston, noi două trebuie să fim foarte atente cum ne exprimăm. Dar îmi place să cred, dragă Jane, că mai am ceva influență. Dacă nu voi avea de întâmpinat dificultăți prea mari, poți să consideri totul stabilit.

— Iertați-mă, spuse Jane serios, nu pot, sub nici un motiv, să consimt la acest aranjament, care să dea atâta osteneală, degeaba, servitorului dumneavoastră. Dacă nu mi-ar face plăcere asta, scrisorile ar fi aduse, ca de obicei, de servitoarea bunicii.

— Oh, draga mea, dar Patty are atâtea de făcut ! Și ne face plăcere să folosim oamenii noștri.

Jane nu părea a dori să se lase învinsă și, în loc să răspundă, i se adresă din nou domnului John Knightley:

— Poșta e o instituție minunată, zise ea. Câtă regularitate și promptitudine ! Dacă te gândești la câte au de făcut, și totul merge atât de bine. E formidabil, nu ?

— Da, un mecanism foarte bine pus la punct.

— Foarte rar se întâmplă să fie vreo greșeală sau întârziere. Foarte rar câte o scrisoare, dintre miile care circulă mereu prin regat, se rătăcește și nici măcar una la un milion nu se pierde. Și când te gândești câte scrisuri, unele foarte urâte, trebuie descifrate, o adevărată minune !

— Funcționarii devin experți prin obișnuință. Au probabil, de la început, iuțeală de ochi și de mână, dar exercițiul o face să crească. Dacă mai doriți vreo explicație, continuă el zâmbind, sunt plătiți pentru asta. Asta e cheia

competenței lor ! Publicul plătește și trebuie să fie bine servit.

Se mai discută câtva timp despre diversitatea scrisurilor de mână și se făcură observațiile obișnuite.

— Am auzit spunându-se, zise John Knightley, că, adesea, membrii aceleiași familii scriu la fel, și unde e vorba de același învățător ar fi destul de firesc. Dar cred că asemănarea e valabilă numai pentru femei, pentru că băieții, când cresc, nu mai învață de la alții, ci încep să mâzgălească așa cum se pricep. Isabella și Emma, cred, au un scris foarte asemănător, eu nu le pot deosebi niciodată.

— Da, zise fratele lui, șovăind. Seamănă destul de bine. Știu ce vrei să spui, dar scrisul Emmei are mai multă forță.

— Isabella și Emma amândouă scriu frumos, zise domnul Woodhouse, dintotdeauna. Și biata doamnă Weston scrie frumos, cu un oftat care se sfârși într-un zâmbet către ea.

— N-am văzut nici un scris de bărbat, începu Emma uitându-se tot spre doamna Weston. Dar, se opri, văzând că dânsa e atentă la altcineva și pauza îi dădu timpul să reflecteze: „Cum o să aduc vorba despre el ? Sunt oare incapabilă să-i pronunț numele în fața tuturor ? Va fi oare necesar să folosesc vorbe ocolite ? — Prietenul dumitale din Yorkshire — Cel care îți scrie din Yorkshire — probabil așa ceva aș spune, dacă aș fi într-o stare foarte gravă. Dar nu, pot să-i pronunț numele fără să fiu deloc impresionată. În mod sigur, merg spre vindecare. Să-i dau drumul !"

Doamna Weston era liberă acum și Emma începu din nou:

— Domnul Frank Churchill are cel mai frumos scris masculin din câte am văzut eu.

— Nu-l admir, zise domnul Knightley. E prea mărunt, îi lipsește forța. E ca un scris de femeie.

Nici una din doamne nu fu de acord. Îl apărară împotriva acestei ponegriri înjositoare. „Nu, sub nici un motiv nu-i lipsea forța. Nu era un scris mare, dar avea destulă forță. Nu cumva doamna Weston avea la ea o scrisoare să le arate ? Nu, primise de curând o scrisoare, dar răspunsese și o pusese bine."

— Dacă am fi în camera cealaltă, zise Emma, dacă m-aș putea duce până la biroul meu, cred că aș putea să vă arăt o mostră. Am un bilețel de la el. Îți amintești, doamnă Weston ? L-ai rugat într-o zi să-mi scrie în locul dumitale.

— El a zis că l-am rugat.

— Da, da, am bilețelul acela și aș putea să-i arăt domnului Knightley să-l conving.

— Ah, când un tânăr galant ca domnul Frank Churchill, spuse domnul Knightley cu răceală, îi scrie unei frumoase domnișoare ca domnișoara Woodhouse, va face totul ca să scrie cât mai frumos.

Masa era servită. Doamna Elton, înainte ca cineva să apuce să vorbească, era gata, și înainte ca domnul Woodhouse să ajungă la ea și să-i ceară îngăduința de a o conduce în sufragerie, zise:

— Trebuie să intru prima ? Zău că mi-e rușine, totdeauna să deschid eu drumul.

Grija Janei de a-și ridica singură scrisorile nu-i scăpase Emmei. Auzise și văzuse totul și era chiar curioasă dacă după ce mersese prin apă azi-dimineață primise vreuna. Bănuia că da, altfel nu s-ar fi avântat prin ploaie cu atâta hotărâre. Aștepta probabil vești de la cineva foarte drag și nu așteptase degeaba. Găsea că arată mai fericită ca de obicei, avea o strălucire neobișnuită a feței și a ochilor.

Ar fi putut să întrebe ceva despre costul timbrelor până în Irlanda, dar se abținu. Era hotărâtă să nu zică vreo vorbă care i-ar putea răni sentimentele Janei Fairfax, și intrară braț la braț în sufragerie, bunăvoința potrivindu-se foarte bine cu frumusețea fiecăreia.

CAPITOLUL XXXV

CÂND DOAMNELE SE ÎNTOARSERĂ ÎN SALON după masă, Emma își dădu seama că era aproape imposibil să împiedice formarea a două grupuri deosebite. Doamna Elton dădea dovadă de foarte mare perseverență în a se purta rău și a judeca greșit, copleșind-o pe Jane Fairfax și neglijând-o pe ea. Ea și doamna Weston erau nevoite fie să discute între ele, fie să tacă împreună. Doamna Elton nu le lăsa să aleagă. Dacă Jane reușea s-o facă să tacă două minute, începea din nou și deși ceea ce discutau era mai mult în șoaptă, în special din partea doamnei Elton, în mod inevitabil auziră care erau subiectele principale — poșta, răceala, adusul scrisorilor și prietenia, fură îndelung comentate și urmate de un alt subiect, care era probabil la fel de neplăcut pentru Jane — Întrebări dacă a găsit vreun post care să-i convină și făgăduințe mari din partea doamnei Elton.

— Suntem deja în aprilie, zicea ea. M-a apucat grija pentru tine. Peste puțin timp suntem în iunie.

— Dar nu m-am hotărât pentru iunie și nici pentru altă lună anume, așteptam numai vara.

— Dar chiar n-ai găsit nimic ?

— Nici nu m-am interesat și nici nu vreau să mă interesez .deocamdată.

— Oh, draga mea, dar nu e deloc devreme, nu-ți dai seama ce greu este să găsești exact ceea ce trebuie.

— Eu să nu-mi dau seama ? zise Jane Fairfax, clătinând din cap. Dragă doamnă Elton, cine s-ar fi putut gândi mai bine ca mine ?

— Dar nu cunoști lumea așa cum o cunosc eu. Habar nu ai câți amatori există pentru cele mai bune posturi. Am văzut foarte multe lucruri din astea în împrejurimi, la Maple Grove. O verișoară a domnului Suckling, doamna Bragge, a primit atâtea cereri, toată lumea dorea să intre în familia ei, pentru că face parte din lumea bună. Cu lumânări de ceară în clasă ! Îți poți închipui ce post! Din toate casele din regat, cea a doamnei Bragge e locul unde aș vrea să te văd.

— Domnul colonel și doamna Campbell urmează să se întoarcă în oraș pe la mijlocul verii, zise Jane. Trebuie să mai stau și pe la ei. Sunt sigură că o să vrea asta. După aceea, voi putea probabil să încerc să mă descurc. Dar n-aș vrea ca dumneavoastră să vă deranjați să întrebați, deocamdată.

— Aș, deranj, știu că ți-e jenă. Ți-e teamă că mă deranjezi, dar te asigur, dragă Jane, că domnul și doamna Campbell nu se interesează de tine mai mult decât mă interesez eu. Peste o zi, două îi scriu doamnei Partridge și îi voi da sarcina expresă să caute ceva potrivit.

— Mulțumesc, dar aș prefera să nu-i pomeniți despre asta, până când nu se apropie timpul, nu vreau să deranjez pe nimeni.

— Dar, fetiță dragă, timpul s-a apropiat deja. Suntem în aprilie și nu mai e mult până în iunie sau chiar iulie și avem de

făcut o treabă grea. Lipsa ta de experiență mă amuză. O situație așa cum meriți tu, și cum îți doresc prietenii tăi, nu se ivește în fiecare zi și nu se obține dintr-o dată, zău așa, trebuie să începem să ne interesăm imediat.

— Scuzați-mă, doamnă, dar asta nu e deloc intenția mea, eu nu mă interesez deloc și mi-ar părea rău ca prietenii mei să se intereseze. Când voi fi hotărâtă asupra momentului, nu-mi e teamă că voi rămâne fără slujbă. În oraș sunt unele birouri speciale, unde te poți interesa și afli imediat ceva — birouri unde se vinde nu chiar trupul, ci doar mintea omenească.

— Oh, draga mea, comerț cu trupul omenesc ! Mă uluiești. Dacă faci aluzie la comerțul cu sclavi, te asigur că domnul Suckling este aboliționist.

— N-am vrut să spun, nu mă gândeam la comerțul de sclavi, Răspunse Jane, comerțul de guvernante era, vă asigur, tot ce aveam în vedere. E total deosebit, desigur, în ce privește vina celor care îl practică. Dar în ce privește nenorocirea victimelor, nu știu dacă e vreo diferență. Voiam să spun numai că există birouri de plasare și dacă mă adresez lor voi căpăta repede o slujbă potrivită, nu am nici o îndoială.

— O slujbă potrivită ! repetă doamna Elton. A, poate potrivită cu ideea ta umilă despre tine. Știu ce ființă modestă ești. Dar prietenii tăi nu vor fi mulțumiți să accepți prima ofertă, orice situație oarecare, inferioară, într-o familie în afara lumii bune, sau care să poată aprecia viața elegantă.

— Sunteți foarte bună, dar în privința asta nu am nici o preferință. Nu e dorința mea să mă angajez într-o casă bogată; umilința, cred, ar fi cu atât mai mare. Aș suferi mai mult făcând comparații. Să fie o casă de oameni bine crescuți, asta e tot ce vreau.

— Te cunosc, te cunosc eu ! Ai accepta orice, dar eu voi fi mai pretențioasă și cred că familia Campbell va fi de acord cu mine. Cu talentele tale excepționale ai dreptul la lumea bună. Numai cunoștințele de muzică ți-ar da dreptul să-ți impui condițiile, să ai câte camere vrei și să te amesteci în familie cât de mult dorești, adică, nu știu, dacă ai ști să cânți la harpă, ai putea face toate astea; dar ai și voce și cânți și la pian, da, cred că și fără harpă ai putea pune condiții. Și, trebuie să te aranjezi bine și onorabil, altfel familia Campbell și cu mine nu vom mai avea liniște.

— Bine, onorabil, confortabil, e unul și același lucru, zise Jane, tot ce e de dorit. Totuși, în mod foarte serios, nu vreau să încerce nimeni nimic pentru mine deocamdată. Vă sunt foarte îndatorată, doamnă Elton. Sunt îndatorată oricui se ocupă de mine, dar, foarte serios, nu vreau să se facă nimic până în vară. Încă două-trei luni, vreau să rămân unde sunt și așa cum sunt.

— Și eu vorbesc foarte serios, te asigur, răspunse doamna Elton, veselă, m-am hotărât să caut și să-i rog și pe prietenii mei să caute: să nu se ivească ceva ireproșabil și să ne scape.

Și continuă în felul acesta, fără a putea fi oprită până când domnul Woodhouse intră în cameră. Vanitatea ei își schimbă atunci direcția și Emma o auzi spunând tot în șoaptă Janei:

— Iată-l și pe scumpul meu curtezan bătrân ! Protestez ! închipuie-ți că le-o ia înainte la toți ceilalți bărbați cu galanteriile — ce ființă drăguță ! Te asigur, îmi place foarte mult. Admir politețea asta ciudată de modă veche; e mai pe gustul meu decât degajarea modernă. Degajarea omului modern mă dezgustă uneori. Bunul și bătrânul domn Woodhouse, păcat că n-ai auzit ce complimente îmi făcea la masă, ah, te asigur, începusem să cred că al meu caro sposo o să fie de-a binelea gelos. Am impresia că mă place foarte mult. Mi-a admirat rochia. Ție cum îți place ? Selina a ales-o — e frumoasă, cred, dar nu știu dacă nu e prea încărcată. Îmi displace grozav ideea de a purta o rochie prea încărcată — am oroare de găteli. Acum, trebuie să-mi mai pun câte o podoabă, o tânără soție trebuie să se îmbrace ca o tânără soție, dar gusturile mele sunt mai simple — o rochie simplă e infinit mai reușită decât orice găteală. Dar cred că sunt în minoritate, foarte puțină lume prețuiește simplitatea unei rochii — spectacolul și podoabele contează. Îmi venise ideea să-i pun niște dantelă ca asta la rochia mea de poplin argintiul cu alb. Crezi că o să meargă ?

Toată lumea se adunase din nou în salon, când își făcu apariția și domnul Weston. Se întorsese destul de târziu și pornise spre Hartfield de îndată ce

mâncase. Cum doamnele își închipuiau că va veni și îl așteptau, venirea lui nu fu o surpriză, dar le făcu o mare bucurie. Domnul Woodhouse fu pe atât de bucuros să-l vadă acum, pe cât ar fi fost de supărat să-l vadă mai înainte. Numai John Knightley rămase mut de uimire. Că un om care și-ar fi putut petrece liniștit seara, acasă, după o zi de muncă la Londra, pleacă și merge jumătate de milă să ajungă la casa altuia, de dragul de a sta de vorbă cu alții până la ora de culcare, își sfârșește ziua făcând efortul de a fi politicos și de a suporta zgomotul celorlalți, asta îl uimea peste măsură. Un om care fusese în mișcare de la ora opt dimineața și acum ar fi putut să se oprească, vorbise multe și acum ar fi putut să tacă, fusese nu numai într-un singur loc cu multă lume și acum ar fi putut fi singur, un asemenea om să-și lase liniștea și libertatea propriului cămin și, într-o seară rece și cu burniță de aprilie, s-o pornească din nou la drum ? Dacă ar fi venit numai să-și ia soția, cu un semn discret, ar mai fi fost un motiv. Dar venirea lui va prelungi probabil în loc să întrerupă petrecerea, John Knightley se uită la el înmărmurit, apoi dădu din umeri și zise:

— Nu m-aș fi așteptat la una ca asta, nici chiar din partea lui. Domnul Weston, între timp, fără să bănuiască indignarea pe care o stârnea, vesel și fericit ca de obicei și având tot dreptul să fie centrul atenției, drept conferit de faptul că-și petrecuse ziua în altă parte, era cât se poate de simpatic tuturor celorlalți și, după ce răspunse întrebărilor soției sale despre ce

mâncase, convingând-o că servitorii îi urmaseră întocmai ordinele date cu atâta grijă, și împărtăși celorlalți toate știrile politice pe care le aflase, trecu la o peste de familie, care, deși era adresată mai ales doamnei Weston, urma fără îndoială să stârnească interesul tuturor celor prezenți. Îi înmână o scrisoare care venea de la Frank, și îi era adresată ei; se întâlnise pe drum cu poștașul, care i-o dăduse, și își permisese să o deschidă.

— Citește-o, citește-o, zise el, o să-ți facă plăcere, numai câteva rânduri, n-o să-ți ia mult, citește-o Emmei.

Cele două doamne începură să citească împreună și el se așeză zâmbind și vorbind tot timpul cu ele, cu o voce puțin coborâtă, dar care putea fi auzită de toată lumea.

— Ei, vedeți, o să vină, e o veste bună, cred. Ei, ce ziceți ? V-am spus eu că o să se întoarcă repede, nu-i așa ? Vezi, draga mea, nu ți-am spus eu întotdeauna, și tu nu m-ai crezut ? Va sosi cel târziu săptămână viitoare, probabil. Pentru că, femeia asta e teribil de nerăbdătoare, când e vorba să facă ceva; e foarte probabil să ajungă mâine sau sâmbătă. Cât privește boala ei, o nimica toată ! Dar e minunat să-l putem avea pe Frank printre noi, la Londra, atât de aproape. Dacă tot s-au hotărât să vină, o să stea mai mult, și el o să poată veni oricând să ne vadă. Asta-i tocmai ce voiam eu. Ei, o veste grozavă, nu ? Ai citit ? Emma a terminat ? Pune-o deoparte, mai vorbim noi despre asta altă dată, acum nu se face. Le spunem și celorlalți, așa în treacăt.

Doamnei Weston îi făcu mare plăcere această întâmplare. Bucuria ei fără margini era vizibilă. Era fericită și știa că este și că are tot dreptul să fie. Se felicita cu inima deschisă și plină de căldură. Dar Emma nu putea să vorbească la fel de limpede. Trebuia să-și cântărească sentimentele și să încerce să înțeleagă în ce măsură e tulburată, tulburare care, găsea ea, era destul de mare.

Domnul Weston, cu toate astea, mult prea dornic să vorbească pentru a mai vedea ce se întâmplă cu ceilalți, mult prea comunicativ ca să-i mai lase și pe alții să zică ceva, fu foarte satisfăcut cu cele câteva cuvinte ale ei și se duse să-i facă fericiți și pe ceilalți prieteni, comunicându-le și lor o parte din ceea ce probabil auziseră deja.

Spre norocul lui, i se păru că toată lumea se bucură, altfel ar fi observat că nici domnul Woodhouse, nici domnul Knightley nu erau foarte încântați. Erau primii care aveau dreptul la fericirea de a afla vestea, după doamna Weston și Emma. Apoi, ar fi vrut să-i spună domnișoarei Fairfax, dar ea era prea adâncită în conversație cu domnul John Knightley și întreruperea ar fi fost nelalocul ei și, cum se găsea lângă doamna Elton și ea nu era ocupată cu nimeni, trebui să înceapă a-i povesti și ei totul.

CAPITOLUL XXXVI

— SPER CA ÎN CURÂND VOI AVEA PLĂCEREA să vi-l prezint pe fiul meu, zise domnul Weston.

Doamna Elton, care era gata să presupună că o atare speranță este un compliment adresat ei, zâmbi cu grație.

— Ați auzit despre un oarecare Frank Churchill, presupun, continuă el, și știți că e fiul meu, deși nu-mi poartă numele.

— O, da, și voi fi foarte fericită să-l cunosc. Sunt sigură că domnul Elton nu va întârzia să-i facă o vizită și apoi vom fi foarte fericiți să-l vedem la casa parohială.

— Sunteți foarte bună, Frank va fi foarte fericit, sunt sigur. Vine la Londra, săptămâna viitoare, dacă nu mai devreme. Am primit azi o scrisoare. M-am întâlnit cu poștașul azi-dimineață și, observând scrisul fiului meu, am luat scrisoarea și am deschis-o, deși nu-mi era adresată mie, ci doamnei Weston, ea e corespondentul principal, credeți-mă, eu abia dacă primesc câte o scrisoare.

— Zău ? Și ați deschis o scrisoare care era adresată dânsei ? Ah, domnule Weston (râzând afectat), trebuie să protestez. Ați creat un precedent foarte primejdios, zău, așa. Vă rog să nu-i lăsați pe vecinii dumneavoastră să vă urmeze exemplul ! Pe cuvântul meu, dacă nu putem aștepta la așa ceva, noi, femeile măritate, ar trebui să începem să luăm măsuri. Ah, domnule Weston, n-aș fi crezut una ca asta din partea dumneavoastră.

— Ei, noi bărbații suntem niște ticăloși ! Trebuie să vă feriți, doamnă Elton ! în scrisoare ne spune — e o scrisoare scurtă, scrisă în grabă, numai ca să ne anunțe —, ne spune că vin cu toții la oraș, imediat, din cauza doamnei Churchill ! Toată iarna nu s-a simțit bine și crede că la Enscombe e prea frig pentru ea, așa că pleacă spre sud, fără a mai pierde timpul.

— Zău ? Din Yorkshire, mi se pare, Enscombe e în York-shire, nu ?

— Da, cam o sută nouăzeci de mile depărtare de Londra, o Călătorie destul de lungă.

— Da, pe cuvântul meu, destul de lungă, cam șaizeci și cinci de mile mai departe de Londra decât Maple Grove. Dar ce contează distanța, domnule Weston, pentru oamenii bogați ? Ați rămâne uluit dacă ați ști cât de mult umblă cumnatul meu, domnul Suckling. Poate nu mă credeți, dar, în decurs de o săptămână, s-a dus și s-a întors de la Londra, împreună cu doamna Bragge, cu patru cai.

— Partea proastă cu depărtarea de Enscombe, zise domnul Weston, este că doamna Churchill, din câte știm noi, n-a putut să se ridice din pat o săptămâna încheiată. În ultima scrisoare, Frank zicea că se plânge că e prea slăbită să ajungă până la seră, fără a fi sprijinită de brațe de el și de unchiul lui. Asta, știți, arată că e foarte slăbită, dar acum e nerăbdătoare să ajungă la oraș și vrea să nu doarmă mai mult de două nopți pe drum, așa scrie Frank. Trebuie să fiți de acord cu mine, doamnă Elton, că doamnele astea delicate dau dovadă de o forță extraordinară !

— Nu, zău, nu sunt deloc de acord ! întotdeauna sunt de partea sexului meu, zău așa. Vă anunț că veți găsi în mine un mare adversar, în privința asta. Totdeauna iau apărarea femeilor, vă asigur ! Dac-ați ști ce zice Selina despre dormitul la han, nu v-ați mira că doamna Churchill face asemenea eforturi extraordinare ca să-l evite. Selina zice că e oribil și cred că am început și eu să am aceleași pretenții ca ea. Întotdeauna își ia cearșafuri de acasă, foarte bună măsură. Doamna Churchill, tot așa ?

— Credeți-mă, doamna Churchill face orice trebuie să facă o doamnă fină. Nu se lasă mai prejos de nici o doamnă din regat în privința asta.

Doamna Elton interveni grăbită, cu:

— Ah, domnule Weston, să nu mă înțelegeți greșit. Selina nu e o doamnă fină. Nu vreau să rămâneți cu o asemenea impresie !

— Nu e ? Atunci nu se compară cu doamna Churchill, care e o adevărată doamnă fină, cea mai fină din câte au fost vreodată.

Doamna Elton începu să creadă că greșise negând cu atâta aprindere. Nu intra deloc în intențiile ei ca sora ei să nu fie considerată o doamnă fină; poate că nu arătase destul spirit pretinzând că nu și se gândea cum să facă să-și retragă cuvintele, când domnul Weston continuă:

— Doamna Churchill nu e tocmai favorita mea, dar asta să rămână intre noi. Îl iubește foarte mult pe Frank și, deci, nu vrea s-o vorbesc de rău. Și, în afară de asta, acum e bolnavă, dar, dacă ar fi s-o

credem pe ea, a fost totdeauna bolnavă. N-aș spune asta la toată lumea, doamnă Elton, dar nu prea cred în boala doamnei Churchill.

— Dacă e într-adevăr bolnavă, de ce nu se duce la Bath, domnule Weston ? La Bath sau la Clifton…

— I-a intrat în cap că la Enscombe e prea frig pentru ea. De data asta a stat acolo mai mult ca niciodată și vrea să mai schimbe. E un loc retras. Foarte frumos, dar retras.

— Ah, ca Maple Grove, probabil. Nici un loc nu poate, zău, să fie mai retras decât Maple Grove. Cu o plantație imensă în jur. Ți se pare că ești izolat de tot, complet retras. Și doamna Churchill nu dispune, probabil, de spiritul și sănătatea Selinei, ca să-i placă o asemenea izolare. Sau, poate, nu are atâtea resurse sufletești ca să poată trăi la țară. Eu am spus întotdeauna că femeile în general nu au destule resurse sufletești — și sunt foarte fericită că eu am atâtea încât pot să fiu independentă de societate.

— Frank a stat aici două săptămâni, în februarie.

— Mi-aduc aminte că am auzit. Va găsi un supliment la societatea din Highbury când va veni din nou. Asta, dacă eu mă pot numi un supliment. Dar poate că habar n-are de existența mea.

Era o invitație foarte evidentă să i se facă un compliment și nu putea fi trecută cu vederea. Domnul Weston, foarte politicos, exclamă imediat:

— Stimată doamnă, nimeni în afară de dumneavoastră nu și-ar închipui că e

posibil așa ceva. Cum să nu audă de dumneavoastră ? Cred că scrisorile doamnei Weston, în ultima vreme, sunt pline numai de „doamna Elton"...

Își făcu astfel datoria și putea să se întoarcă la fiul său.

— Când Frank a plecat, continuă el, nu era deloc sigur că îl vom mai vedea, așa că vestea de azi e de două ori binevenită. E ceva la care nu ne așteptam deloc. Adică, eu personal eram perfect convins că va veni din nou, în curând. Eram sigur că se va ivi o întâmplare favorabilă, dar nimeni nu m-a crezut. El și doamna Weston erau foarte sceptici. „Cum să facă să mai poată veni ? Și cum s-ar putea presupune că unchiul și mătușa se vor putea lipsi de el ?" și așa mai departe. Am simțit întotdeauna că trebuie să se întâmple ceva în avantajul nostru și uite că așa și e. Am observat, doamnă Elton, în tot cursul vieții mele, că dacă lucrurile sunt potrivnice o lună în luna următoare merg mai bine.

— Foarte adevărat, domnule Weston, perfect adevărat. Așa îi spuneam și eu unui anume domn de pe aici, când îmi făcea curte și, când, pentru că lucrurile nu mergeau prea bine — nu se desfășurau cu toată rapiditatea pe care ar fi dorit-o sentimentele sale —, era gata să dispere și să spună că e sigur că în ritmul ăsta va veni luna mai până ca Hymen să-și pună haina galbenă de șofran pentru noi ! Ah, ce greu a fost să-i risipesc gândurile astea mohorâte și să-l fac să fie mai optimist. Și cu trăsura am avut niște necazuri, într-o dimineață, îmi aduc aminte, a venit la mine disperat de-a binelea.

Se opri, fiind cuprinsă de un mic atac de tuse, și domnul Weston prinse imediat ocazia ca să continue:

— Vorbeați de luna mai. Mai e chiar luna când doamnei Churchill i s-a recomandat, sau mai degrabă ea și-a recomandat, să plece undeva unde e mai cald decât la Enscombe, pe scurt, la Londra, așa că avem minunata perspectivă ca Frank să vină foarte des, toată primăvara, anotimpul cel mai potrivit, cu zilele cele mai lungi, vremea blândă și plăcută, care te cheamă mereu la plimbare și nu e niciodată prea cald. Când a fost pe aici, data trecută, am făcut tot ce-am putut, dar a fost destulă vreme urâtă, umedă, cu ploaie. Așa e în februarie, știți, și n-am putut să ne realizăm intențiile, decât pe jumătate. Acum e timpul potrivit. Vom petrece minunat și nu știu, zău, doamnă Elton, dacă nu e mai bine așa. Nu știm sigur când vine, ne putem pomeni cu el în orice zi, la orice oră. Cred că vom fi mai fericiți așa chiar decât dacă l-am avea tot timpul cu noi. Așa cred eu. Sper că o să vă placă fiul meu, dar să nu vă așteptați la un geniu. Doamna Weston e foarte părtinitoare cu el. Și, vă puteți închipui, asta îmi face mare cinste. Crede că nimeni nu mai e ca el.

— Și vă asigur, domnule Weston, nu am nici o îndoială că părerea mea va fi foarte bună. Am auzit atâtea laude despre domnul Churchill ! Și trebuie să remarc, în același timp, că eu fac parte dintre oamenii care își formează singuri părerea și nu se lasă în nici un fel influențați de alții. Vă aduc la cunoștință că îmi voi

spune sincer părerea despre fiul dumneavoastră. Nu-mi place să lingușesc.

Domnul Weston căzuse pe gânduri.

— Sper, zise el deodată, că n-am judecat-o prea aspru pe doamna Churchill, săraca. Dacă e bolnavă, mi-ar părea rău să o nedreptățesc, dar are unele trăsături de caracter care nu-mi permit să vorbesc despre ea cu îngăduința pe care aș dori-o. Probabil că știți, doamnă Elton, în ce fel mă înrudesc eu cu această familie și cum am fost tratat de ei și, între noi fie vorba, numai ea e vinovată. De la ea a pornit totul. Mama lui Frank n-ar fi fost astfel nedreptățită dacă n-ar fi fost ea. Domnul Churchill e îngâmfat, dar îngâmfarea lui nu e nimic pe lângă cea a soției lui. El e liniștit și politicos, și grandomania lui nu deranjează pe nimeni. E numai puțin neajutorat și obositor. Dar ea e plină de aroganță și insolență. Și ceea ce face ca asta să fie și mai greu de înghițit e faptul că nici nu e de familie bună sau de viță nobilă. Nu era nimeni când a luat-o el de nevastă, numai fiica unui gentleman și atât, dar de când a devenit doamna Churchill e cea mai Churchill din familie, cu pretențiile ei, dar de felul ei, vă asigur, e o parvenită.

— O, îmi închipui, trebuie să fie foarte nesuferită. Parveniții mă îngrozesc. La Maple Grove am căpătat un dezgust profund pentru oamenii de felul ăsta, pentru că, știți, e în vecinătate o familie care enervează pe fratele și sora mea cu aerele pe care și le dau. Felul în care ați descris-o pe doamna Churchill m-a făcut să mă gândesc imediat la ei. Unii cu numele

de Tupman, stabiliți acolo de curând și împovărați cu o mulțime de rude sărace, și își dau niște aere nemaipomenite și se așteaptă să fie considerați la același nivel, cu familiile care au tradiție. Sunt numai de un an și jumătate la West Hali și Dumnezeu știe cum și-au agonisit averea. Au venit de la Birmingham, ceea ce nu-i prea recomandă, nu, domnule Weston ?

"Nu te poți aștepta prea mult de la Birmingham. Eu am spus întotdeauna că e ceva îngrozitor în numele ăsta. Și nu se știe nimic altceva despre familia Tupman, deși se bănuiesc destul de multe lucruri; și totuși, după cum se poartă, se vede că se cred deopotrivă chiar și cumnatului meu, domnul Suckling, care stă, din întâmplare, foarte aproape de ei. E o adevărată nenorocire. Domnul Suckling, care locuiește de unsprezece ani la Maple Grove și al cărui tată a fost stăpân acolo — cred, sunt aproape sigură — domnul Suckling cel bătrân terminase de plătit ratele înainte de a muri.

Fură întrerupți. Se servi ceaiul și domnul Weston, după ce spusese tot ce dorea, profită de ocazie ca să se îndepărteze.

După ceai, domnul și doamna Weston, ,și domnul Elton, se așezară cu domnul Woodhouse în jurul mesei de cărți. Ceilalți cinci au fost lăsați să se descurce cum puteau, și Emma se îndoia că s-ar fi descurcat foarte bine, pentru că domnul Knightley părea să nu prea aibă chef de vorbă, doamna Elton dorea să fie admirată și nimeni nu se ostenea în direcția asta, iar

ea însăși era într-o agitație sufletească teribilă, ceea ce o făcea să prefere tăcerea.

Domnul John Knightley se dovedi mai vorbăreț decât fratele lui. Urma să plece devreme a doua zi de dimineață și curând începu să-i spună:

— Ei, Emma, cred că nu mai trebuie să-ți spun nimic în legătură cu băieții. Ai primit scrisoarea surorii tale și, cu siguranță, ai acolo toate amănuntele. Ceea ce te rog eu se poate spune în mai puține cuvinte și probabil, nu e în același spirit: tot ce am să-ți recomand e să nu-i răsfeți și să nu-i îndopi cu doctorii.

— Sper să vă pot mulțumi pe amândoi, zise Emma, pentru că voi face totul ca să se simtă bine, ceea ce e de ajuns pentru Isabella, a se simți bine nu înseamnă să fie răsfățați și îndopați cu medicamente.

— Și, dacă te deranjează, trebuie să-i trimiți imediat acasă.

— Asta e foarte probabil. Mă crezi, nu-i așa ?

— Îmi dau perfect de bine seama că pot să facă prea multă gălăgie pentru tatăl tău sau chiar pot să devină o piedică pentru tine dacă programul tău monden continuă să fie la fel de încărcat ca până acum.

— Încărcat ?

— Desigur, probabil că-ți dai seama că în ultima jumătate de an, lucrurile s-au mai schimbat în felul tău de viață.

— S-au schimbat ? Nu, deloc !

— Nu încape îndoială că ieși mai mult decât înainte. Uite, chiar acum ! Vin și eu numai pentru o zi, și tu dai o masă. Când se întâmpla așa ceva înainte, sau ceva asemănător ? Societatea din Highbury se

mărește și tu vii din ce în ce mai mult în contact cu lumea. În ultima vreme, în fiecare scrisoare pe care o primește Isabella e vorba de câte o petrecere — masă la doamna Cole, bal la Crown. Datorită celor de la Randalls s-au schimbat multe în viața ta.

— Da, interveni repede fratele său, cei de la Randalls sunt de vină.

— Da, și cum Randalls, presupun, va continua să aibă o influență tot atât de mare ca până acum, după toate probabilitățile, Emma, cred că e posibil ca Henry și John să te stânjenească din când în când. Dacă se întâmpla asta, te rog, trimite-i imediat acasă.

— Nu, strigă domnul Knightley, nu e nevoie să recurgem la asta, mai bine să-i trimită la Donwell. Eu, cu siguranță, n-o să fiu deranjat.

— Pe cuvântul meu, exclamă Emma, ești amuzant ! Tare-aș vrea să știu care din multele petreceri la care merg eu au loc fără ca dumneata să fii invitat și de ce se crede că eu nu aș avea timp să mă ocup de băieți. Aceste uluitoare petreceri ale mele care au fost, mă rog ? Am fost la masă la doamna Cole, o dată, și am plănuit un bal care n-a mai avut loc. Pe dumneata pot să te înțeleg (arătând spre domnul John Knightley), norocul pe care l-ai avut să întâlnești atâția prieteni dintr-o dată te înainta în așa măsură, încât nu-l poți trece cu vederea. Dar dumneata (întorcându-se spre domnul Knightley), care știi cât de rar ies, pentru cel mult două ore, de la Hartfield, de ce prevezi un șir întreg de desfătări pentru mine, nu pot să-nțeleg. Iar

în ce-i privește pe băieți, trebuie să spun că dacă mătușica Emma nu are destul timp pentru ei, nici cu unchiul Knightley n-ar duce-o mai bine, căci lipsește de acasă câte cinci ceasuri și atunci când e acasă citește sau își face socotelile.

Domnul Knightley părea că încearcă să-și ascundă un zâmbet și reuși fără dificultate, pentru că doamna Elton se apropie să-i vorbească.

CAPITOLUL XXXVII

DUPA CE AVU PUȚIN TIMP SA MEDITEZE în liniște asupra naturii tulburării ei, provocată de vestea venirii lui Frank Churchill, Emma fu pe deplin mulțumită. Se convinse repede că nu în privința ei însăși avea presimțiri rele și simțea stânjeneală, ci în privința lui. Dragostea ei ajunsese să nu mai însemne nimic, nici nu merita să te gândești la ea; dar dacă el, care totdeauna fusese, fără îndoială, cel mai îndrăgostit dintre ei doi, se va întoarce cu aceleași intense sentimente pe care le avea la plecare, va fi foarte trist. Dacă o despărțire de două luni nu l-a făcut să-și revină, o așteptau multe primejdii și rele; va fi necesar să fie prudenți amândoi. Nu voia să se complice din nou cu dragostea și ei îi revenea sarcina de a evita să-l încurajeze în această direcție.

Ar fi vrut să-l poată ține la distanță ca să nu-și facă declarația. Altfel, ar trebui să pună capăt prieteniei lor prezente, ceea ce ar fi dureros și, totuși, nu-și putea reține sentimentul că se va întâmpla ceva decisiv. Simțea că primăvara n-o să treacă fără un moment de criză, un eveniment care s-o scoată din starea de limpezime și liniște de acum.

Nu trecu multă vreme, deși ceva mai multă decât își închipuise domnul Weston, și avu ocazia să-și formeze o părere despre sentimentele lui Frank Churchill. Familia de la Enscombe nu ajunse la Londra atât de repede cât se crezuse, dar el sosi

imediat după aceea la Highbury. Veni călare, numai pentru câteva ore, deocamdată nu-și putea permite mai mult. Dar cum de la Randalls veni imediat la Hartfield, putu să-și folosească simțul ei iute de observație și să determine cât se poate de repede gradul în care el era afectat și cum trebuie să se poarte ea. Se întâlniră cu cea mai mare cordialitate. Nu era nici o îndoială, îi făcea foarte mare plăcere să o revadă. Dar aproape imediat ea se îndoi dacă o mai iubea (la fel de mult ca înainte, dacă mai simțea pentru ea aceeași duioșie. Îl observă cu atenție. Era clar, era mai puțin îndrăgostit acum. Absența, și probabil convingerea că ea e indiferentă, produseseră acest efect dorit și firesc.

Era bine dispus, gata ca întotdeauna să vorbească și să râdă; părea încântat să discute despre vizita lui anterioară și să-și amintească vechile întâmplări. Era oarecum tulburat. Nu calmului i se datora această relativă schimbare. Nu era deloc calm; spiritul său era frământat și vădea un anume neastâmpăr. Oricât ar fi fost de vioi, părea că nu e mulțumit de această vioiciune; dar ceea ce o încredința că nu mai e îndrăgostit fu faptul că nu rămase mai mult de un sfert de oră, ci se grăbi să-și facă și celelalte vizite la Highbury. „Văzuse niște vechi cunoștințe în stradă când trecea și mu se oprise, nu voise să se oprească mai mult decât pentru un cuvânt, două, dar avea vanitatea să creadă că vor fi dezamăgite dacă nu le face o vizită și oricât ar fi dorit să stea mai mult la Hartfield, trebuia să se grăbească să plece.

Nu avea nici o îndoială că e mai puțin îndrăgostit, dar nici tulburarea lui, nici faptul că se grăbise să plece nu arătau că era vorba de o vindecare completă, ci, după câte credea ea, de o teamă ca puterea ei asupra lui să nu renască și de o hotărâre secretă de a nu rămâne prea mult timp în preajma ei.

Aceasta fu singura vizită a lui Frank Churchill în timp de zece zile. Deseori spera, intenționa să vină, dar totdeauna ceva îi stătea împotrivă. Mătușa lui nu suporta ca el s-o părăsească. Dacă el era sincer, dacă într-adevăr voia să vină, se putea deduce că venirea la Londra nu adusese nici o ameliorare voinței și nervozității doamnei Churchill. Era cât se poate de sigur că e bolnavă, se declarase convins de asta la Randalls. Deși o bună parte putea fi numai închipuire, când se gândea cum fusese înainte, nu se îndoia că era cu mult mai slăbită decât acum un an și jumătate. Nu credea că i se trage dintr-o boală asupra căreia medicina și îngrijirile să nu aibă nici o putere sau, cel puțin, că nu mai are mulți ani de trăit, dar nu se lăsa convins de îndoielile tatălui său, să spună că boala ei era cu totul închipuită, sau că era la fel de zdravănă ca totdeauna.

În curând, se dovedi că Londra nu era locul potrivit pentru ea. Nu putea să suporte zgomotul. Nervii ei erau mereu iritați și slăbiți. Și, la sfârșitul celei de-a zecea zile, scrisoarea pe care nepotul ei o trimise la Randalls vestea o schimbare a planurilor. Urmau să plece imediat la Richmond. Doamnei Churchill i se recomandase de către un medic eminent

să meargă acolo și, de altfel, și ei îi plăcea locul. Închiriară o casă mobilată, într-un loc care le plăcea mai mult și se așteptau că totul va merge bine de acum.

Emma află că Frank scria cu mare bucurie despre acest aranjament și părea că e foarte mulțumit să se mute, pentru două luni, atât de aproape de atâția prieteni dragi. Casa fusese închiriată pentru mai și iunie. I se spuse că acum scria plin de încredere că va putea veni mai des, aproape atât de des cât își dorea.

Emma își dădu seama în ce fel interpreta domnul Weston aceste minunate perspective. O considera pe ea drept sursa fericirii care li se oferea. Ea spera că nu e adevărat. Urma să se dovedească în următoarele două luni.

Fericirea domnului Weston personal era indiscutabilă. Era cât se poate de încântat. Era exact așa cum își dorise el. Acum, da. Frank va fi prin apropiere. Ce înseamnă nouă mile pentru un tânăr ? O oră, călare. O să vină toată ziua. În privința asta, diferența între Richmond și Londra era că acum puteai să-l vezi oricând, pe când atunci nu-l puteai vedea deloc. Șaisprezece mile, nu, chiar optsprezece, sunt probabil optsprezece mile încheiate până în Manchester Street, erau o piedică serioasă. Dacă ar fi putut scăpa vreodată, și-ar fi pierdut ziua pe drum. Nu era nici un avantaj să stea la Londra, era același lucru ca la Enscombe, dar la Richmond era într-adevăr o distanță potrivită. Chiar mai potrivită decât o distanță mai mică !

Un lucru minunat, care deveni imediat cert datorită acestei mutări, era balul de la

Crown. Nu fusese nici o clipă uitat, dar crezuseră că e în zadar să fixeze o zi. Dar acum urma să aibă loc în mod sigur. Se reluară toate pregătirile. Și, foarte curând după ce familia Churchill se mutase la Richmond, câteva rânduri de la Frank, care spunea că mătușa se simte deja mai bine în urma schimbării și nu avea nici o îndoială că va putea veni pentru douăzeci și patru de ore, oricând va dori, îi făcură să hotărască o zi cât mai curând posibil.

Balul domnului Weston devenea o realitate. Câteva zile îi mai despărțeau pe tinerii din Highbury de fericire.

Domnul Woodhouse era resemnat. Anotimpul făcea răul mai mic. În mai era oricum mai bine decât în februarie. Doamna Bates fu rugată să-și petreacă o seară la Hartfield, James fu înștiințat din vreme și se spera cu înflăcărare că nici drăguțul de Henry, nici scumpul de John nu vor avea nici o nemulțumire atâta timp cit scumpa de Emma era plecată.

CAPITOLUL XXXVIII

NU SE MAI ÎNTÂMPLA NICI O NENOROCIRE care să stea în calea organizării balului. Ziua se apropia și, în fine, sosi și, după o dimineață în care toată lumea așteptă cu nerăbdare și teamă, Frank Churchill, aducând certitudinea prin prezența sa fizică, sosi la Randalls înainte de cină și totul deveni absolut sigur. El și Emma nu se mai văzuseră de la vizita lui precedentă. Urmau să se întâlnească din nou în sala de la Crown, dar, oricum, asta era mai bine decât din întâmplare, undeva în stradă. Domnul Weston insistase cu atâta seriozitate ca ea să vină mai devreme, să sosească imediat ce vor ajunge și ei, cu scopul de a-și da părerea asupra aranjamentului sălilor, înainte de sosirea celorlalți, încât ea nu putuse să-l refuze și, deci, avea să se bucure de câteva minute de liniște în compania tânărului. Urma s-o aducă și pe Harriet, și ajunseră la Crown la timp, lăsând să treacă exact cât se cuvenea după sosirea celor de la Randalls.

Frank Churchill părea a fi stat la pândă și, deși nu spunea multe, în ochii lui se citea dorința de a petrece o seară minunată. Merseră prin toate colțurile să vadă dacă totul era în ordine și peste câteva minute li se alăturară pasagerii încă unei trăsuri. Emma fu surprinsă în primul moment:

— Atât de devreme ! Ce groaznic ! voia să exclame, dar descoperi imediat că era vorba de o familie de vechi prieteni care

soseau, ca și ea, la dorința expresă a domnului Weston de a le afla părerea. Fură urmați foarte curând de o altă trăsură, plină de verișori, care fuseseră rugați să vină devreme, cu aceeași deosebită seriozitate, în același scop. Se părea că în curând se vor aduna jumătate dintre invitați, cu intenția unică de a face o inspecție pregătitoare.

Emma observă că gustul ei nu era unicul gust pe care se baza domnul Weston și își dădu seama că a fi favorita și prietena intimă a unui om care avea atât de mulți prieteni intimi și confidenți nu era mare lucru în ierarhia vanităților. Îi plăcea purtarea lui deschisă, dar dacă ar fi avut o inimă ceva mai puțin largă, i-ar fi prețuit și mai mult caracterul. A fi binevoitor cu toată lumea, dar nu a fi prieten cu toată lumea, asta crește valoarea unui om. Un asemenea om i-ar fi plăcut.

Toți invitații inspectară, se uitară, lăudară totul din nou, apoi, neavând-nimic mai bun de făcut, se așezară într-un soi de semicerc în jurul focului, pentru a comenta în diverse feluri, până când se găseau niște subiecte mai bune, plăcerea de a sta în jurul focului chiar și în luna mai.

Emma descoperi că dacă numărul consultanților speciali nu crescuse cu încă doi, asta nu era din vina domnului Weston. Se opriseră în drum la domnișoara Bates, ca să ofere trăsura, dar mătușa și nepoata urmau să fie aduse de familia Elton.

Frank stătea lângă ea, dar nu era liniștit, vădea un neastâmpăr care arăta că nu se simte în largul lui. Se uita mereu în jur, se ducea până la ușă, asculta zgomotul trăsurilor, nerăbdător să înceapă sau poate temându-se să stea tot timpul lângă ea.

Se vorbea despre doamna Elton.

— Cred că trebuie să apară, zise el. Sunt foarte curios s-o văd pe doamna Elton, am auzit atâtea despre dânsa. Nu cred că mai întârzie mult.

Se auzi o trăsură. Se repezi imediat, dar se întoarse și zise:

— Am uitat că nu i-am fost prezentat, n-am văzut niciodată nici pe domnul, nici pe doamna Elton. N-am de ce să mă înghesui în față.

Domnul și doamna Elton își făcură apariția și urmă tot șirul de zâmbete și saluturi.

— Dar domnișoara Bates și domnișoara Fairfax, zise domnul Weston, uitându-se în jur. Credeam că vin cu dumneavoastră !

Se făcuse o mică greșeală, trăsura plecase chiar acum să le ia. Emma dorea foarte mult să știe care era prima impresie a lui Frank despre doamna Elton, cât era de pătruns de eleganța studiată a rochiei ei și de zâmbetele ei pline de grație. El părea că se străduiește să-și formeze o părere, căci îi arătă toată atenția cuvenită de îndată ce se termină prezentările.

Peste câteva minute trăsura se întoarse. Cineva vorbea despre ploaie.

— Mă ocup eu de umbrele, tată, zise Frank. Nu trebuie să uităm de domnișoara Bates. Și plecă. Domnul Weston voi să

plece după el, dar doamna Elton îl reținu, spre a-i face cinstea să-i mărturisească părerea ei despre fiul lui și începu cu atâta vervă încât tânărul însuși, deși nu se deplasa deloc încet, putea să audă foarte bine ce spunea.

— Un tânăr minunat, într-adevăr, domnule Weston, știți doar:cu câtă inocență v-am mărturisit că o să-mi formez singură o părere. Am fericirea să vă spun că îmi place foarte mult. Credeți-mă, zău, eu nu fac niciodată complimente. Mi se pare un tânăr foarte chipeș și se poartă exact cum îmi place mie — un adevărat gentleman, deloc îngâmfat și deloc papițoi. Trebuie să știți că nu-mi plac deloc papițoii — am oroare de așa ceva. La Maple Grove nu erau admiși deloc. Nici domnul Suckling și nici eu n-am fi avut răbdare cu ei și, câteodată le vorbeam pe un ton foarte tăios. Selina, a cărei blândețe e aproape un defect, se împăca mai bine cu ei.

Atâta timp cât îi vorbi de fiul lui, domnul Weston își concentra toată atenția, dar când trecu la Maple Grove, își aminti că sosiseră niște doamne și trebuia să le primească și, zâmbind fericit, se grăbi să plece.

Doamna Elton se întoarse atunci spre doamna Weston:

— În mod sigur e trăsura noastră, cu domnișoara Bates și cu Jane. Vizitiul și caii noștri dau dovadă de mare promptitudine. Cred că mergem mai repede decât oricine. Ce plăcere, să-ți trimiți trăsura după o prietenă ! Am înțeles că ați avut bunătatea să vă oferiți și dumneavoastră, dar altă

dată să știți că nu e necesar.;Puteți fi sigură că de ele am eu grijă.

Domnișoara Bates și domnișoara Fairfax, escortate de cei doi domni, pășiră în sală și doamna Elton păru a găsi că are datoria, deopotrivă cu doamna Weston, să le iasă în întâmpinare. Gesturile și mișcările ei puteau fi înțelese de oricine privea scena, așa cum o făcea Emma; dar cuvintele ei, și cuvintele oricui se pierdură repede în fluxul neîntrerupt al vorbirii domnișoarei Bates, care venea spunând ceva și nu terminase încă nici când ajunsese la cercul din jurul focului. De cum se deschise ușa, se putu auzi:

— Foarte drăguț din partea dumneavoastră ! Nu plouă deloc ! O picătură, două ce contează. De mine nu-mi pasă, am pantofi destul de groși. Și Jane zice... Ei (de îndată ce intră), ei, dar e minunat, zău ! Admirabil, excelent aranjat, pe cuvântul meu. Nu lipsește nimic, nu mi-aș fi închipuit. Ce lumină ! Jane, Jane, ia uite ! Ai mai văzut așa ceva ? Ah, domnule Weston, probabil că ați avut lampa lui Aladin. Buna doamnă Stokes, nici n-o să-și recunoască sala. Am văzut-o când am intrat. Era la intrare în picioare, „Ah, doamnă Stokes", am zis, și n-am avut timp de mai mult.

Acum era întâmpinată de doamna Weston:

— Foarte bine, mulțumesc, doamnă, sper că sunteți bine ! îmi pare foarte bine, îmi pare foarte bine. Mi-era teamă să nu vă doară capul, v-am văzut umblând atâta și știam câtă treabă aveți. Sunt încântată, zău așa. Ah, dragă doamnă Elton,

mulțumesc din suflet pentru trăsură, a sosit la țanc, Jane și cu mine tocmai eram gata. N-am lăsat deloc caii să aștepte. Foarte comodă trăsură. Ah, și desigur, trebuie să vă mulțumim și dumneavoastră, doamnă Weston, pentru trăsură, dar doamna Elton a fost foarte drăguță și a trimis un bilețel Janei, altfel veneam cu a dumneavoastră. Grozav să avem două asemenea oferte și în aceeași zi. Așa vecini, mai rar. Tocmai îi spuneam mamei „pe cuvântul meu, mamă..." mulțumesc, mama e foarte bine. S-a dus la domnul Woodhouse. I-am spus să-și ia șalul, seara e rece — are un șal mare, nou, de la doamna Dixon. Când s-a măritat, l-a trimis cadou. Ce drăguță să se gândească la mama. L-a cumpărat la Weymouth, știți, domnul Dixon l-a ales. Mai erau trei modele, zice Jane, și nu știau ce s-aleagă. Domnul colonel Campbell ar fi vrut mai degrabă oliv. Dragă Jane, ești sigură că nu te-ai udat la picioare ? N-a căzut decât un strop, doi, acolo, dar mi-e așa de teamă cu tine ! Dar domnul Frank Churchill a fost atât de — și a pus și un covoraș să ne ștergem, n-am să uit niciodată cât a fost de politicos. Ah, domnule Frank Churchill, trebuie să vă spunem că ochelarii mamei nu s-au mai stricat deloc de atunci, nitul n-a mai ieșit. Mama vorbește foarte des de bunătatea dumitale, nu-i așa, Jane ? Nu vorbim noi adesea despre domnul Frank Churchill ? Ah, iat-o pe domnișoara Woodhouse. Ce mai faceți, dragă domnișoară Woodhouse ? Foarte bine, mulțumesc, foarte bine. Parc-am fi în basme. Ce schimbare ! Nu trebuie să vă fac

complimente, știu (uitându-se la Emma, cu multă mulțumire), n-ar fi politicos, dar, pe cuvântul meu, domnișoară Woodhouse, arătați... Cum vă place coafura Janei ? Dumneavoastră știți mai bine. Și-a făcut-o singură; Minunat își aranjează părul. Nici un coafor din Londră nu cred c-ar putea... Ah, domnul doctor Hughes, ei ce zic, și doamna Hughes ! Trebuie să mă duc să vorbesc cu doamna și domnul Hughes o clipă. Ce mai faceți, ce mai faceți ? Mulțumesc, eu sunt bine. E încântător, nu-i așa ? Unde e scumpul domn Richard, ah, iată-l ! Nu-l deranjați. Mai bine pentru dânsul să stea de vorbă cu domnișoarele. Ce mai faceți, domnule Richard ! V-am văzut ieri, călare, mergeați spre oraș. Doamna Otway, nemaipomenit, bunul domn Otway și domnișoara Otway și domnișoara Caroline ! Ce mulți prieteni ! Și domnul George, și domnul Arthur ! Ce mai faceți ? Ce mai faceți cu toții ? Foarte bine, vă mulțumesc foarte mult ! Mai bine ca niciodată. Parcă se mai aude o trăsură ! Cine poate fi ? Probabil domnul și doamna Cole. Pe cu-vânt, ce minunat să te afli între atâția prieteni și ce foc extraordinar ! M-am prăjit, nu alta. Nu vreau cafea, mulțumesc, eu nu beau niciodată. Niște ceai, dacă se poate, domnule, dar mai târziu, nu e nici o grabă. Ah, iată că a și venit ! Totul e așa de bine pus la punct !

Frank Churchill se întoarse la locul său de lângă Emma și de îndată ce domnișoara Bates tăcu, se pomeni ascultând convorbirea dintre doamna Elton și domnișoara Fairfax, care erau puțin mai departe, în spatele ei. El căzuse pe

gânduri. Nu-și putea da seama dacă și el auzea convorbirea celor două. După ce o complimentă mult pe Jane pentru rochie și pentru cum arăta în general, complimente primite cu mult calm și politețe, doamna Elton dorea în mod evident să fie la rândul ei complimentată și urmă astfel:

— Cum îți place rochia mea ? Cum îți place dantela ? Ce zici de coafura pe care mi-a făcut-o Wright ? și multe alte întrebări de felul ăsta, la care i se răspunse cu răbdare și politețe.

Doamna Elton zise apoi:

— Nimeni nu se gândește la îmbrăcăminte mai puțin decât mine, dar la o ocazie ca asta, când stau toți cu ochii pe mine și, oricum, să le fac un compliment domnului și doamnei Weston, care, n-am nici o îndoială, au dat balul ăsta numai în cinstea mea. Și n-aș vrea să fiu mai prejos decât altele și văd că nu mai are nimeni perle, în afară de mine. Deci, dacă am înțeles eu bine, Frank Churchill e un dansator de prima clasă. O să vedem dacă avem același stil. Foarte drăguț băiat, Frank Churchill, îmi place foarte mult !

În acest moment Frank începu să vorbească plin de atâta volubilitate încât Emma își dădu seama că auzise laudele adresate lui și nu dorea să audă mai mult. Astfel, glasurile celor două doamne fură acoperite pentru o vreme, dar într-un moment când conversația lor se opri clopoțeii din glasul doamnei Elton își recăpătară întâietatea. Domnul Elton tocmai se apropiase, și soția lui exclamă:

— Ah, în fine, ne-ai descoperit, zău, în ascunzătoarea noastră. Tocmai îi spuneam

Janei, credeam că o să devii nerăbdător să afli ce e cu noi.

— Janei ! repetă Frank Churchill, cu o privire în care se citea surprinderea și neplăcerea. Foarte familiar, dar mi se pare că domnișoara Fairfax acceptă.

— Cum îți place doamna Elton ? zise Emma în șoaptă.

— Deloc !

— Ești nerecunoscător !

— Nerecunoscător ! Ce vrei să spui ? Apoi, schimbându-și încruntarea într-un zâmbet:

— Nu, mai bine nu-mi spune. Nu vreau să știu ce ai vrut să-mi spui. Unde e tata ? Când începem să dansăm ?

Emma nu prea înțelegea ce e cu el. Părea într-o dispoziție curioasă. Plecă să-și caute tatăl, dar se întoarse destul de repede, împreună cu domnul și doamna Weston. Se ivise o mică încurcătură, pe care Emma trebuia să o descurce. Doamnei Weston tocmai îi venise ideea că doamna Elton trebuie să deschidă balul, că ea se aștepta la asta, ceea ce era împotriva dorinței lor de a-i face Emmei această cinste. Emma primi adevărul trist cu curaj.

— Și de unde să-i găsim un partener potrivit ? zise doamna Weston. Precis socotește că Frank ar trebui să o invite.

Frank se întoarse spre Emma, aducându-i aminte de promisiunea ei și se lăudă că e deja angajat, ceea ce tatăl său aprobă din toată inima. Atunci se dovedi, că doamna Weston dorea de fapt ca domnul Weston însuși să danseze cu doamna Elton și problema era să-l convingă, ceea ce și făcură fără prea multă

întărziere. Domnul ".Veston și doamna Elton deschideau drumul, urmați de domnul Frank Churchill și domnișoara Woodhouse. Emma trebuia să accepte locul doi, după doamna Elton, deși considerase întotdeauna că balul era special pentru ea. Era aproape gata să hotărască să se mărite.

Doamna Elton avea avantajul neîndoielnic de data asta și vanitatea ei era perfect satisfăcută, pentru că, deși dorise să înceapă balul cu Frank Churchill, nu se putea considera în pierdere. Domnul Weston însemna mai mult decât fiul său. În ciuda acestor mici frecușuri, Emma zâmbea plină de veselie, încântată să vadă lungimea considerabilă a șirului de perechi care se forma în spatele ei și să simtă că mai are în față atâtea ore de petrecere. Era revoltată numai de un singur lucru, domnul Knightley nu dansa. Se amestecase cu cei care stăteau pe margine, când ar fi trebuit să danseze. Da, ar fi trebuit să danseze, nu să intre în categoria soților și tații și jucătorilor de whist, care pretindeau că-i interesează dansul numai dacă nu-și găseau parteneri de joc — el arăta atât de tânăr. Poate nicăieri n-ar fi apărut într-o lumină mai avantajoasă decât acolo unde singur își alesese locul. Emma simțea că ochii tuturor vor fi atrași de silueta lui înaltă și dreaptă care răsărea dintre trupurile rotunjite și umerii căzuți ai oamenilor trecuți de prima tinerețe, și, în afară de partenerul ei, în tot șirul acela de tineri, nu se găsea nici unul care să se compare cu el. Se apropie câțiva pași și asta fu de

ajuns ca să se vadă ce manieră distinsă și ce grație naturală ar fi avut la dans, dacă și-ar fi dat osteneala să danseze. De câte ori putea să-i prindă privirile, îl făcea să zâmbească, dar, în general, arăta foarte serios. Ar fi vrut să-i placă mai mult sala de bal și ar fi vrut să-i placă de Frank Churchill. Părea că o observă. Refuză să-și închipuie că el se gândește la cum dansează ea, ar fi fost o auto-lingușire. Dar dacă scopul lui era să-i critice purtarea, nu avea de ce să-i fie teamă. Între ea și partenerul ei nu era vorba de un flirt. Păreau mai degrabă doi prieteni, veseli și în largul lor, decât doi îndrăgostiți. Nu era nici o îndoială că Frank Churchill se gândea la ea mai puțin decât înainte.

Balul începea în mod plăcut. Grija, atenția, solicitudinea doamnei Weston nu fuseseră în zadar. Toată lumea părea fericită și încă de la început, ceea ce nu se întâmplă de obicei, i se aduse complimentul că balul este încântător, în mod obișnuit asemenea laude se primesc numai la sfârșit. Cu toate astea, nu se petrecuse nimic important, memorabil, care să iasă din comun. Se petrecu totuși un eveniment la care Emma avea să se gândească. Începură ultimele două dansuri înainte de gustări și Harriet nu avea nici un partener — era singura domnișoară care stătea pe scaun. Până acum, numărul dansatorilor fusese egal și era absolut inexplicabil cum cineva putuse rămâne fără invitație. Emma încetă să se mire când îl văzu pe domnul Elton umblând de colo, colo. Nu voia să o invite pe Harriet și făcea totul ca să o evite. Era

sigură că nu o va invita și se aștepta ca în orice moment să fugă în camera de joc.

Totuși, fuga nu intra în planurile lui. Se îndreptă spre partea sălii unde erau scaunele, vorbi cu unii dintre cei așezați, ca și când ar fi vrut să arate că este liber și dorește să rămână așa. Nu se dădu în lături să vină chiar în fața domnișoarei Smith și să discute cu cei din jurul ei. Emma vedea tot. Nu începuse încă să danseze, se îndrepta spre mijlocul sălii și deci avea răgazul să se uite în jur și, întorcându-și puțin capul, văzu tot. Când ajunse la jumătatea drumului, tot grupul se înșirase în spatele ei și nu se mai putea uita, dar, domnul Elton era așa de aproape că auzi fiecare silabă a dialogului care tocmai se desfășura între el și doamna Weston și observă că soția lui, care stătea imediat în fața ei, nu numai că asculta și ea, dar chiar îl încuraja cu priviri semnificative.

Doamna Weston, bună la inimă și săritoare, se ridicase de la locul ei și venise la el să-i zică:

— Nu dansați, domnule Elton ? La care el răspunse prompt:

— Foarte bucuros, doamnă Weston, dacă vreți să dansați cu mine.

— Eu nu, veți găsi o parteneră mai bună ca mine, eu nu dansez.

— Dacă doamna Gilbent dorește să danseze, zise el, îmi va face mare plăcere, desigur, pentru că, deși încep să mă simt om bătrân, la casa mea, și mi-a trecut vremea dansului, oricând mi-ar face plăcere să dansez cu o veche prietenă ca doamna Gilbert.

— Doamna Gilbert nu dorește să danseze, dar e o tânără care nu a fost invitată și aș fi bucuroasă s-o văd dansând, domnișoara Smith !

— Domnișoara Smith, ah, nu observasem. Sunteți foarte drăguță, și dacă n-aș fi un om de acum așezat… dar mie mi-a trecut vremea, doamnă Weston. Mă scuzați, vă rog. Aș face orice cu plăcere pentru dumneavoastră, dar mi-a trecut vremea dansului.

Doamna Weston nu mai spuse nimic și Emma își putea închipui cât de surprinsă și umilită se întorsese la locul ei. Va să zică, acesta era domnul Elton, domnul Elton cel amabil, bun și săritor. Emma se uită o clipă în jur. Se apropiase de domnul Knightley și se pregătea să înceapă o discuție, în timp ce îi zâmbea plin de triumf soției sale. Nu voi să se mai uite. Simțea că arde pe dinăuntru și îi era teamă că flacăra îi va izbucni pe față.

Dar, peste o clipă, rămase cu ochii ațintiți la o priveliște mult mai fericită: domnul Knightley o conducea pe Harriet spre locul unde se dansa. Nu fusese niciodată atât de surprinsă și rareori atât de încântată ca în clipa aceea. Simțea o mare plăcere și recunoștință, atât din partea ei, cât și din partea Harrietei și abia aștepta să-i mulțumească și, deși era prea departe pentru a-i vorbi, pe fața ei se putea citit totul atunci când el își întoarse privirea spre ea.

Dansa, exact cum își închipuise ea, extrem de bine, și Harriet ar fi putut să treacă drept cea mai norocoasă, dacă n-ar fi fost cruzimea a cărei victimă fusese mai

înainte, și bucuria ei nestăvilită și conștiința că i s-a făcut o mare cinste se puteau citi în ochii ei. Se arăta vrednică de această cinste, se apleca, sălta și zâmbea întruna.

Domnul Elton se retrăsese în sala de joc, arătând, după credința Emmei, foarte caraghios. Nu credea că poate fi la fel de insensibil ca soția lui, deși urma să devină astfel în curând. Aceasta dădu glas propriilor sentimente, spunându-i partenerului ei:

— Lui Knightley i s-a făcut milă de biata domnișoară Smith. Foarte bun la suflet, zău !

Se anunțară gustările. Toată lumea se puse în mișcare și, din acel moment, se auzi numai vocea domnișoarei Bates, fără întrerupere, până în momentul când se așezară la masă și dânsa puse mâna pe furculiță.

— Jane, Jane, draga mea, unde ești ? Uite șalul ! Doamna Weston te roagă să-ți pui șalul. Zice că-i e teamă să nu fie curent pe coridor, deși totul e pregătit, au bătut o ușă în cuie, au căptușit, dar, dragă Jane, zău, trebuie ! Domnul Churchill, ah, sunteți foarte drăguț ! Ce bine v-ați aranjat, vă sunt recunoscătoare. Minunat dans, într-adevăr. Da, dragă, am fost acasă, știi, trebuia s-o ajut pe bunica la culcare, și m-am întors și nimeni nu mi-a observat lipsa. Am plecat fără un cuvânt, cum ți-am spus. Bunica e bine. A petrecut o seară minunată cu domnul Woodhouse, au stat de vorbă și au jucat table. A servit-o cu ceai cu biscuiți și cu mere coapte și cu vin, înainte de plecare. A avut și noroc la table,

și a întrebat despre tine, cum te distrezi și cu cine ai dansat. Ah, am zis eu, n-o mai deranjez pe Jane, am lăsat-o dansând cu domnul George Otway, o să fie încântată mâine să-ți povestească ea tot, primul partener a fost domnul Elton, nu știu cine o s-o invite după asta, poate domnul William Cox. Domnule, zău, sunteți prea bun, nu e nimeni altcineva care să aibă nevoie de ajutor ? Eu mă descurc. Domnule, sunteți prea bun ! Pe cuvântul meu ! Jane de un braț și eu de altul. Stați, stați, să ne dăm la o parte, trece doamna Elton, ce elegantă e, ce frumoasă dantelă ! Acum mergem cu toții, în urma ei. Ah, iată-ne în coridor. Sunt două trepte, Jane, ai grijă, două ! Ah, nu e decât una. Eram convinsă că sunt două, ce ciudat. Eram sigură că sunt două și e numai una. N-am văzut niciodată ceva atât de bine și frumos aranjat, cu luminări peste tot ! îți spuneam de bunica, Jane, era puțin dezamăgită. Merele coapte și cu biscuiții au fost minunați, dar a fost la început niște sparanghel, și domnul Woodhouse a găsit că nu e destul de bine fiert și l-a trimis înapoi. Ei, și tu știi bine ce mult îi place bunicii sparanghelul, și a fost cam dezamăgită, dar am hotărât să nu spunem la nimeni despre asta, să nu ajungă la urechile domnișoarei Woodhouse, pentru că s-ar supăra. Ah, ce luminăție ! Sunt copleșită, nici nu mi-aș fi închipuit, ce distincție, ce belșug! N-am mai văzut așa ceva de când... Unde ne așezăm? Oriunde, numai să nu stea Jane în curent. Eu pot sta oriunde. Ah, spuneți că pe partea asta ! Ei, da, domnule Churchill, sunt sigură, numai

că, e prea mare cinstea, dar fie cum voiți. Ce hotărâți dumneavoastră în casa asta nu poate fi rău. Dragă Jane, n-o-să ținem minte nici jumătate din feluri ca să le spunem mamei. Și supă ! Doamne, nu trebuie să mă serviți pe mine întâi, dar ce frumos miroase, trebuie să încep !

Emma nu avu prilejul să vorbească domnului Knightley decât după masă, dar, când fură din nou în sala de bal, ochii ei trimiseră o invitație irezistibilă către el să vină și să primească mulțumiri. Îl dezaproba cu multă aprindere pe domnul Elton — fusese o impolitețe de neiertat, și felul în care se purtase doamna Elton era, de asemenea, de condamnat.

— Voiau s-o jignească nu numai pe Harriet, zise el. Emma, ce au oamenii ăștia cu tine ? El se uita la ea, zâmbind, cu priviri pătrunzătoare, și cum nu primi nici un răspuns, adăugă:

— Ea n-are de ce să fie supărată pe tine, bănuiesc, chiar dacă el ar avea motive. Nu zici nimic de presupunerea asta, dar trebuie să recunoști, Emma, că ai vrut să-l însori cu Harriet.

— Am vrut, zise Emma, și ei nu mi-o pot ierta.

El clătină din cap, dar în același timp zâmbi cu indulgență și zise numai:

— Nu te cert, te las să reflectezi singură.

— Mă lași în ghearele vanității ? Crezi că reflecțiile mele îmi arată când greșesc ?

— Nu în ghearele vanității, ci pe mâna seriozității tale. Dacă una te îndeamnă la rău, sunt sigură că cealaltă îți atrage atenția.

— Îmi recunosc greșeala. Am greșit cu totul în privința domnului Elton. E capabil de o meschinărie pe care dumneata ai sesizat-o, dar eu nu. Și eram perfect convinsă că e îndrăgostit de Harriet. Din cauza unui șir de gafe.

— Și acum, pentru că ai recunoscut atât de mult, îți voi da și eu dreptate, spunându-ți că tu aleseseși mai bine pentru el decât a ales el însuși. Harriet Smith are niște calități de care doamna Elton e complet străină. O fată simplă, fără pretenții și afectare, e de o sută de ori de preferat unei femei ca doamna Elton, dacă bărbatul are bun-simț și gust. Am descoperit că se poate sta de vorbă cu Harriet, ceea ce nu mă așteptam.

Emma fu extrem de mulțumită. Fură întrerupți de agitația doamnei Weston, care chema pe toată lumea din nou la dans:

— Hai, domnișoară Woodhouse, domnișoară Otway, domnișoară Fairfax, ce faceți ? Hai, Emma, dă un exemplu fetelor ! Toți v-ați lenevit, a adormit toată lumea ?

— Sunt gata, zise Emma. Mă invită cineva ?

— Cu cine ai de gând să dansezi ? întrebă domnul Knightley. Ea șovăi un moment și apoi răspunse:

— Cu dumneata, dacă mă inviți.

— Ai vrea ? zise el, oferindu-i mâna.

— Desigur, ai dovedit că știi să dansezi și știi foarte biné că nu suntem chiar frate și soră, ca să nu ne putem permite.

— Frate și soră, nu, în nici un caz !

CAPITOLUL XXXIX

ACEASTA MICA EXPLICAȚIE CU DOMNUL Knightley îi făcu mare plăcere Emmei. Era una din amintirile plăcute de la bal la care se gândea în plimbarea ei de dimineață. Era foarte bucuroasă că ajunseseră la o părere comună despre familia Elton și că se înțelegeau bine, iar faptul că o lăudase pe Harriet, că făcuse de dragul ei o concesie, era cât se poate de mulțumitor. Impertinența domnului și doamnei Elton, care amenințase o clipă să-i strice restul serii, îi dăduse prilejul unor minunate satisfacții și acum aștepta cu nerăbdare următorul efect satisfăcător — vindecarea Harrietei. Avea mari speranțe în privința asta, judecând după felul în care Harriet vorbise despre întâmplare înainte de a pleca din sala de bal. Părea că i se deschiseseră deodată ochii, că putea acum să vadă că domnul Elton nu era o ființă superioară, așa cum crezuse ea. Febra trecuse și Emma nu avea nici o teamă de vreo revenire, după comportamentul acesta insultător. Sentimentele rele ale domnului și doamnei Elton erau o garanție că Harriet își va impune disciplina uitării, care era necesară. Vara se anunța foarte fericită, Harriet își revenea, Frank Churchill nu era prea îndrăgostit și domnul Knightley nu-i mai căuta ceartă.

Nu avea să-l vadă pe Frank Churchill în dimineața asta. Îi spusese că nu-și putea oferi plăcerea de a trece pe la Hartfield,

pentru că trebuia să ajungă acasă la prânz. Nu regreta.

După ce aranja toate aceste probleme, le clasă, le ordonă, se întoarse spre casă gata să răspundă dorințelor celor doi nepoței, cât și ale bunicului lor, când, deodată, poarta mare de fier se deschise și intrară două persoane pe care se aștepta foarte puțin să le vadă împreună — Frank Churchill cu Harriet, sprijinindu-se de brațul lui. Harriet în carne și oase. Ajunse o clipă pentru a se convinge că s-a întâmplat ceva extraordinar. Harriet era albă și înfricoșată și el încerca s-o facă să-și revină. Poarta de fier nu era prea departe de trepte și în curând se aflau cu toții în salon, iar Harriet se cufundă imediat într-un scaun și leșină.

O domnișoară care leșină trebuie să fie trezită; trebuie să se răspundă la întrebări, să se explice lucrurile. Asemenea evenimente sunt foarte interesante, dar tensiunea nu poate dura mult. În câteva minute, Emma știa totul.

Domnișoara Smith și domnișoara Bickerton, o altă chiriașă a doamnei Goddard, care fusese de asemenea la bal, plecaseră împreună la plimbare și o luaseră pe drumul spre Richmond care, deși părea destul de sigur, fiind bătut de toată lumea, le dăduse prilejul să se sperie zdravăn; cam la jumătate de milă de Highbury, drumul o cotea brusc și se întindea în fața lor, sub umbra deasă a ulmilor care îl străjuiau de ambele părți, foarte singuratic. Și, când domnișoarele înaintară puțin, observară, nu departe în fața lor, pe un petic mai mare de iarbă, un

grup de țigani. Un copil, care stătea la pândă, veni spre ele să cerșească și domnișoara Bickerton, înfricoșată peste măsură, scoase un țipăt și strigându-i Harrietei s-o urmeze, fugi pe un mal abrupt de pământ, trecu prin boschetul din vârf și reuși să ajungă pe scurtătură înapoi la Highbury. Dar biata Harriet nu putu s-o urmeze. Avea febră musculară după atâta dans și de îndată ce încercă să urce pe mal fu cuprinsă din nou de dureri și puterile o părăsiră. Și, într-o asemenea stare și cuprinsă de teamă, fu nevoită să rămână pe loc.

Cum s-ar fi purtat vagabonzii dacă domnișoarele ar fi fost mai curajoase, nu se poate ști, dar o asemenea invitație la atac era irezistibilă și Harriet era în curând asaltată de cinci, șase copii, cu o femeie grasă și cu un băiețoi în frunte, gălăgioși și obraznici prin aspectul, dacă nu prin cuvântul lor. Din ce în ce mai înfricoșată, le promise imediat bani și scotocind în pungă le dete un siling și îi rugă să nu-i ceară mai mult și să nu-i facă nici un rău. Atunci fu în stare să meargă, deși destul de încet, și se îndepărtă, dar teama și punga ei erau prea ispititoare și fu urmată, sau mai degrabă, înconjurată de întreaga ceată, care cerea mai mult.

În această stare o găsise Frank Churchill, tremurând și făcând promisiuni cu condiția ca... iar ei țipând cu obrăznicie... Printr-o fericită întâmplare, plecarea lui din Highbury fusese întârziată și sosise tocmai la timp să o ajute în momentul critic. Dimineața plăcută îl făcuse să meargă pe jos o bucată de drum,

trimițând caii înainte, prin altă parte, să-l aștepte la o milă, două de Highbury și, fiindcă se întâmplase să împrumute o pereche de foarfeci de la domnișoara Bates și uitase să le înapoieze, fusese nevoit să se oprească la ușa ei și să intre pentru câteva minute. Întârziase așadar mai mult decât dorise și fiind pe jos, nimeni din grup nu-l văzuse decât după ce se apropiase foarte mult. Teama pe care femeia și băiețoiul i-o provocaseră Harrietei trecu acum de partea lor. Îi lăsase complet îngroziți și Harriet se agățase cu disperare de brațul lui. Nici nu mai putea vorbi și abia avusese forța să fugă până la Hartfield și își pierduse cunoștința. Lui îi venise ideea s-o aducă la Hartfield, nu știa unde ar fi fost mai bine în altă parte.

Cam asta era toată povestea, din câte îi spuseseră el și Harriet, după ce-și venise în fire și își recăpătase glasul. El nu îndrăzni să stea mai mult decât cât s-o vadă revenindu-și — aceste întârzieri nu-i permiteau să mai stea nici un minut și cum Emma se angaja s- o anunțe pe doamna Goddard că Harriet e în siguranță și pe domnul Knightley că există asemenea vagabonzi prin vecinătate, el putu pleca urmat de mulțumirile ei și ale prietenei ei.

O aventură ca asta — un tânăr chipeș și o domnișoară drăguță prinși într-o asemenea întâmplare, nu putea să nu sugereze idei chiar inimii celei mai reci și creierului celui mai ferm. Așa credea Emma, cel puțin.

Putea oare un lingvist, un logician sau chiar un matematician să fie martorul

apariției lor împreună și să audă povestea lor, fără să-și dea seama că împrejurările erau de așa natură încât cei doi să-și placă unul altuia ? Cu atât mai mult o persoană cu multă imaginație ca ea trebuia să fie cuprinsă de flacăra bănuielilor și speranțelor, mai ales pe fundalul speculațiilor pe care mintea ei le făcuse deja.

Era ceva cu totul extraordinar. Nimic de acest fel nu se mai întâmplase vreunei domnișoare din vecinătate, din câte își aducea ea aminte nici o întâlnire, nici o sperietură de felul acesta. Și acum i se întâmplase chiar persoanei indicate și exact la ceasul când cealaltă persoană trecea pe acolo ca s-o salveze. Desigur, era ceva extraordinar. Și, cunoscând bine starea de spirit foarte favorabilă a amândorura în această perioadă, era și mai uimită. El tocmai voia să-și schimbe dragostea pentru Emma într-o prietenie, ea tocmai se vindeca de mania ei pentru domnul Elton. Părea că toate forțele se unesc spre cel mai fericit viitor. Era imposibil ca întâmplarea să nu-i arunce unul în brațele altuia.

În conversația de câteva minute pe care o avusese cu el în timp ce Harriet nu-și revenise încă în simțiri, el vorbise de teama ei, de naivitatea ei, fervoarea cu care îl apucase de braț, cu o senzație de amuzament și încântare și, tocmai la sfârșit, când și Harriet îi povestise totul, el își exprimase indignarea față de purtarea condamnabilă a domnișoarei Bickerton cu cea mai mare aprindere. Totul avea să-și urmeze cursul firesc, însă fără intervenții

și ajutoare. Nu va mișca un deget și nu va face nici o aluzie. Nu ! S-a amestecat destul. O idee nu făcea rău nimănui, dar o idee așa, pasivă. Era de fapt numai o dorință. Mai mult de-atât, Doamne ferește !

Prima hotărâre a Emmei fu să-i ascundă tatălui ei ce se întâmplase, dându-și seama de neliniștea și teama pe care i le-ar provoca, dar curând văzu că va fi imposibil. În jumătate de oră se știa în tot satul. Era o întâmplare numai bună pentru aceia cărora le place mai mult să vorbească — tinerii și oamenii de jos. Deci toți tinerii și servitorii din partea locului avură repede fericirea să audă tulburătoarea întâmplare. Balul din ajun își pierdu tot interesul în favoarea țiganilor. Bietul domn Woodhouse se așeză tremurând și, așa cum prevăzuse Emma, nu se lăsă până nu promiseră amândouă să nu mai treacă dincolo de boschete. Mângâierea lui era că întreba atâta lume despre el și domnișoara Woodhouse (căci vecinii știau că asta îi face plăcere), ca și despre domnișoara Smith. Avea bucuria să răspundă că toți făceau nici prea bine, nici prea rău și, deși nu era cu totul adevărat, pentru că ea se simțea foarte bine și Harriet la fel, Emma nu se amesteca. Fusese totdeauna nefericit de sănătoasă, pentru fiica unui asemenea om, căci nu avea habar ce e o durere de cap și, dacă nu i-ar fi inventat el câte o boală ar fi putut să-l facă de râs.

Țiganii nu așteptară să se facă dreptate, își luară în mare grabă tălpășița. Domnișoarele erau libere să se plimbe din

nou în siguranță, chiar înainte de a fi intrat cu toate în panică, și toată povestea deveni ceva cu totul fără importanță, dar nu și pentru Emma și nepoții ei. În închipuirea ei continua să fie prezentă, iar Henry și John o rugau în fiecare zi să le spună povestea cu Harriet și țiganii și, cu tenacitate, o corectau dacă se abătea cu vreun amănunt de la istorisirea inițială.

CAPITOLUL XL

TRECUSERĂ CÂTEVA ZILE DE LA ACEASTA aventură, când, într-o dimineață, Harriet veni la Emma cu un pachețel în mână și, după ce se așeză și șovăi puțin, începu astfel.

— Domnișoară Woodhouse, dacă aveți timp, am să vă spun ceva, vreau să fac un fel de mărturisire și pe urmă, știți, totul s a terminat.

Emma fu destul de surprinsă, dar o rugă să vorbească. Seriozitatea cu care se purta Harriet o pregătea, la fel ca și cuvintele ei de altfel, pentru ceva cu totul neobișnuit.

— E de datoria mea și, sunt sigură, e și dorința mea, continuă ea, să nu vă ascund nimic în legătură cu asta. Cum, din fericire, sunt acum o cu totul altă ființă, dintr-un anume punct de vedere, e foarte firesc ca dumneavoastră să aveți satisfacția de a afla. Nu vreau să spun mai mult decât e necesar. Mi-e foarte rușine că m-am lăsat copleșită așa și cred ca mă înțelegeți.

— Da, zise Emma, sper să te înțeleg.

— Cum am putut să fiu atât de oarbă, strigă Harriet, cu aprindere. Pare o nebunie. Acum nu mai văd nimic extraordinar la el. Nu-mi mai pasă dacă-l întâlnesc sau nu, numai că, dintre noi doi, eu sunt cea care ar prefera să nu-l văd și, zău, aș ocoli oricât, numai să nu-l văd. N-o invidiez câtuși de puțin pe soția lui, nici n-o admir, nici n-o invidiez, ca înainte. Poate să fie frumoasă și așa mai departe, dar mi se pare foarte țâfnoasă și antipatică. N-am

să uit niciodată cum mă privea seara trecută. Totuși, vă asigur, domnișoară Woodhouse, nu-i doresc răul. Nu, să fie fericiți împreună, asta n-o să mă întristeze niciodată și, ca să vă conving că spun adevărul, acum voi distruge ceea ce trebuia să distrug demult, ceea ce n-ar fi trebuit să păstrez, știu bine. Știu asta foarte bine (roșind în timp ce vorbea), totuși, acum voi distruge totul și doresc foarte mult s-o fac în prezența dumneavoastră, ca să vedeți că mi-am venit în fire. Nu ghiciți ce e în pachetul acesta ? zise ea cu o privire plină de înțeles.

— Nici pe departe ! Ți-a dat vreodată ceva ?

— Nu. N-aș putea să le numesc daruri, dar sunt niște lucruri pe care le-am prețuit foarte mult.

Întinse pachetul spre ea și Emma citi cuvintele „Comori foarte prețioase" pe capacul cutiei. Curiozitatea ei nu avea margini. Harriet despături pachetul și ea se uită cu nerăbdare. Într-un morman de staniol se găsea o cutiuță ca cele pentru bijuterii sau porțelan, pe care Harriet o deschise. Înăuntru era căptușită cu mătasea cea mai fină, dar în afară de căptușeală Emma nu mai văzu decât o bucățică de leucoplast.

— Ei, zise Harriet. Vă amintiți, nu ?

— Nu, zău nu-mi aduc aminte.

— Doamne ! N-aș fi crezut că puteți să uitați ce s-a petrecut chiar aici, în camera asta, chiar una din ultimele dați când ne-am întâlnit. Era la câteva zile, înainte să mă apuce durerea de gât, tocmai înainte

de a veni domnul și doamna John Knightley, poate chiar în seara aceea. Nu vă amintiți cum s-a tăiat la deget cu un coupe-papier nou al dumneavoastră și i-ați recomandat leucoplast ? Dar dumneavoastră nu aveați la îndemână și știați că am eu și m-ați rugat să-i dau o bucățică. Și eu am scos leucoplastul și i-am tăiat o bucată, dar era prea mare și el a mai tăiat-o și s-a jucat o vreme cu ce-a rămas, înainte de a mi-l înapoia și, atunci, în prostia mea, l-am pus deoparte, să nu-l mai folosesc niciodată, și mă uitam la el, din când în când, ca să fiu fericită.

— Scumpa mea Harriet, strigă Emma, punându-și mâinile pe față și sărind în sus, mă faci să-mi fie groaznic de rușine. Să-mi amintesc, da, acum îmi amintesc, totul, în afară de faptul că tu ai păstrat asemenea relicvă. N-am știut nimic despre asta până acum, decât cum s-a tăiat la deget și cum i-am recomandat leucoplast și cum am spus că eu nu am… Ah, păcatele, mele cele grele ! Și aveam destul în buzunare ! Unul din trucurile mele fără rost ! Merit să roșesc toată viața pentru una ca asta. Ei, așezându-se din nou, continuă, ce mai e ?

— Și chiar aveați și dumneavoastră la îndemână ? Niciodată nu mi-aș fi închipuit ! Ați spus-o așa de firesc.

— Și chiar ai pus deoparte bucata de leucoplast de dragul lui ? zise Emma, revenindu-și din starea de rușine și simțindu-se în același timp gata să se mire și să râdă. Adăugă pentru sine: „Dumnezeu să mă ferească ! Aș fi fost eu în stare să păstrez vreo bucățică de bumbac sau de leucoplast numai pentru că

s-a jucat Frank Churchill cu ea ? N-aș fi fost niciodată în stare de așa ceva."

— Uite, zise Harriet, întorcându-se din nou la cutia ei, uite ceva care are și mai mult preț, adică avea mai mult preț, pentru că asta i-a aparținut lui, iar leucoplastul era al meu.

Emma era foarte dornică să vadă această nouă și mai prețioasă comoară. Era un căpățel de creion, partea cu care nu se mai poate scrie.

— Acesta a fost de-adevărat al lui, zise Harriet. Nu vă amintiți ? într-o dimineață, nu, probabil că nu vă amintiți. Dar, într-o dimineață nu-mi aduc aminte exact ziua, dar poate să fi fost marți sau miercuri, înainte de seara aceea, voia să-și noteze ceva în agendă despre berea de molid. Domnul Knightley îi spunea cum se face berea de molid și voia să-și noteze, dar când și-a scos creionul, a văzut că era așa de mic, încât atunci când l-a ascuțit n-a mai rămas nimic și nu putea să scrie. Dumneavoastră i-ați dat alt creion și ăsta a rămas pe masă, fiindcă nu era bun de nimic. Dar eu nu l-am scăpat din ochi și, de îndată ce am putut l-am luat și nu m-am mai despărțit de el de atunci.

— Mi-amintesc, cum să nu-mi amintesc. Mi-aduc perfect de bine aminte. Vorbeam despre berea de molid. Ah, da, și domnul Knightley și cu mine am spus amândoi că ne place și domnul Elton s-a hotărât să-i placă și lui. Mi-aduc aminte perfect. Stai, domnul Knightley stătea chiar aici, nu ? Mi se pare că stătea chiar aici.

— Ah, nu știu, nu-mi aduc aminte. E foarte ciudat, dar nu-mi mai aduc aminte.

Domnul Elton stătea aici, asta știu, foarte aproape de unde stau eu acum.

— Ei, continuă !

— Ah, asta e tot. Nu mai am nimic să vă arăt, sau să vă spun, numai că acum le arunc pe amândouă pe foc și vreau să fiți martoră.

— Biata mea Harriet, și chiar ai fost fericită să păstrezi lucrurile astea ca pe niște comori ?

— Da, proasta de mine ! Dar mi-e foarte rușine acum, și aș vrea să uit tot de îndată ce vor arde. Foarte rău din partea mea că am păstrat aceste suveniruri și după ce s-a căsătorit. Știam că e rău, dar nu mă puteam hotărî să mă despart de ele.

— Dar, Harriet, e nevoie să ardem leucoplastul ? N-am nimic împotrivă să ardem capătul de creion, dar leucoplastul ne mai poate folosi.

— Voi fi mai fericită să-l ard, răspunse Harriet. Nu-mi place să-l mai văd în ochi. Trebuie să mă scap de toate. Il arunc în foc și scap, Doamne ajută, de domnul Elton !

„Si când, gândi Emma, ai să începi să te gândești la domnul Churchill ?«

Curând după aceea, avu motive să creadă că începutul fusese deja făcut și nu putea decât să spere că țiganca aceea, deși nu-i ghicise în palmă, contribuise totuși la soarta Harrietei. La două săptămâni după sperietură, lucrurile se lămuriră însă complet, în modul cel mai neașteptat. Emma nici nu se mai gândea la asta acum, ceea ce făcea ca știrea pe care o afla să fie cu atât mai prețioasă. Spuse în cursul unei discuții oarecare:

— Ei bine, Harriet, când te vei mărita, te sfătuiesc să faci așa și așa... și nu se mai gândi la asta până când. după ce tăcuse câteva clipe, Harriet zise, pe un ton foarte serios:

— Nu mă mărit niciodată !

Emma se uită la ea și văzu imediat despre ce era vorba și, după ce se gândi un minut dacă să treacă totul cu vederea sau nu,, răspunse:

— Să nu te măriți niciodată ? Asta e o hotărâre nouă !

— Totuși, nu mi-o voi schimba niciodată. Și după o scurtă șovăire:

— Sper că nu pentru a-i face un compliment domnului Elton !

— Domnul Elton, asta-i bună, strigă Harriet indignată. Alt nu... Și Emma abia putu să prindă cuvintele: „Atât de superior domnului Elton".

Apoi se gândi ceva mai multă vreme. Să meargă mai departe ? Să lase totul să treacă și să se prefacă a nu fi înțeles nimic ? Poate Harriet o să creadă că e rece sau supărată sau, poate, dacă nu zice nimic, o va face pe Harriet să-i spună mai multe decât voia să audă și ea era ferm hotărâtă să nu mai tolereze o intimitate așa de mare, să nu mai întărească toate speranțele și așteptările. Găsea că e mai bine pentru ea să spună și să afle imediat ceea ce voia să spună și să afle. Cel mai bine era fără complicații. Hotărâse dinainte până unde să meargă într-o asemenea problemă. Și, spre binele amândurora, era de dorit ca ea să-și impună punctul de vedere superior. Era hotărâtă și vorbi astfel:

— Harriet, n-o să mă prefac acum că nu știu ce vrei să spui. Hotărârea, sau mai degrabă, ideea ta că nu te vei mărita niciodată rezultă din părerea că omul pe care îl preferi este superior ție ca situație pentru a se gândi la tine. Nu e așa ?

— Oh, dragă domnișoară Woodhouse, n-aș avea îndrăzneala să cred așa ceva. Dar e o plăcere să-l admir de la distanță și să mă gândesc la superioritatea lui infinită față de tot restul lumii, cu recunoștința, încântarea și venerația care i se cuvin, din partea mea mai ales.

— Nu mă surprinde deloc, dragă Harriet, serviciul pe care ți l-a făcut e de-ajuns să-ți aprindă inima !

— Serviciul, ah, da, a fost ceva care mă face să-i fiu nespus de îndatorată. Numai când îmi amintesc, și tot ce am simțit atunci, când l-am văzut venind, ce nobil arăta și ce nenorocită fusesem ! O asemenea schimbare într-o singură clipă ! De la nenorocire, la cea mai înaltă fericire.

— E foarte firesc, e firesc și deloc rușinos. Da, deloc nu e rușinos, cred, să alegi atât de bine din recunoștință. Dar mai mult decât faptul că e o alegere bună, nu pot să-ți garantez. Nu te sfătuiesc să te lași copleșită, Harriet. Nu pot deloc să jur că ți se va răspunde. Poate că cel mai bine e să-ți controlezi sentimentele, cât timp este posibil. În orice caz, nu te lăsa târâtă de ele, dacă nu ești convinsă că te place și el. Observă-l cu atenție. Fă ca purtarea lui să îndrume sentimentele tale. Te previn acum, pentru că nu vom mai vorbi despre asta. Sunt hotărâtă să nu mă amestec deloc. De acum înainte nu mai știu nimic

despre problema asta. Să nu pronunțăm nici un nume. Am greșit foarte rău, acum să fim prudente, îți este superior, fără îndoială, și există multe obiecțiuni și piedici serioase, totuși, Harriet, s-au întâmplat lucruri și mai uimitoare, căsătorii și mai puțin potrivite. Dar ai grijă de tine ! Nu vreau să te înfierbânți prea tare, fii sigură că dacă ți-ai ridicat ochii spre el e o dovadă că ai gust, ceea ce eu voi prețui întotdeauna.

Harriet îi sărută mâna cu recunoștință, mută și supusă. Emma era foarte hotărâtă să găsească o asemenea dragoste foarte potrivită pentru prietena ei. Tendința va fi spre înălțime și rafinament și o va salva de primejdia de a se înjosi.

CAPITOLUL XLI

În aceasta stare febrila, când se făceau planuri, se năsteau speranțe și se puneau la cale diverse lucruri, luna iunie sosi la Hartfield. La Highbury nu se petrecu nici o schimbare substanțială. În familia Elton se mai vorbea încă despre vizita familiei Sucking și de modul în care landoul va fi folosit și Jane Fairfax era tot la bunica ei. Și, cum întoarcerea familiei Campbell din Irlanda fusese amânată din nou, pentru august, în loc de iulie cum se fixase înainte, era probabil că ea va rămâne aici încă două luni încheiate, dacă, desigur, va fi în stare să triumfe asupra bunăvoinței doamnei Elton și să se salveze de la a căpăta prea repede un post extraordinar pe care nu și-l dorea.

Domnul Knightley, căruia, din motive numai de el cunoscute, nu-i plăcuse dintru început Frank Churchill, ajunsese să-l dezagreeze și mai mult. Începu să bănuiască o înșelătorie în curtea pe care acesta i-o făcea Emmei. Părea, fără putință de îndoială, că scopul lui era s-o cucerească pe Emma. Totul dovedea asta: atenția pe care i-o acorda, aluziile pe care le făcea tatăl său, tăcerea prudentă pe care o păstra mama lui adoptivă, totul era la unison, vorbele, purtarea, discreția și indiscreția, toate spuneau același lucru. Dar, în timp ce atâția îl dedicau Emmei și Emma îl dona cu generozitate Harrietei, domnul Knightley începu Să-l bănuiască de o pornire cam jucăușă către Jane Fairfax. Nu putea pricepe, dar între ei

părea să existe o înțelegere — așa i se părea lui cel puțin —, părea că o admiră foarte mult. De când observase asta, îl urmărea gândul că toate trebuie să aibă o legătură, deși ar fi dorit să nu cadă în păcatul imaginației fără limite a Emmei. Ea nu era de față când i se trezi bănuiala. Cina împreună cu familia de la Randalls și cu Jane la familia Elton și observase o privire, și nu numai una, către domnișoara Fairfax, care, din partea unui admirator al domnișoarei Woodhouse, era cu totul deplasată. Când se afla din nou în tovărășia lor, nu putu să nu-și amintească ceea ce văzuse. De asemenea, nu putea evita niște observații care, dacă lucrurile nu se petreceau ca în versul lui Cowper despre focul din pragul serii:

Când ochiul meu crease ce vedeam, îi întăreau bănuiala că e vorba de o simpatie reciprocă, chiar de o înțelegere între Frank Churchill și Jane.

Intr-o seară, după cină, venise la Hartfield, ca de obicei. Emma și Harriet plecau la plimbare și se oferi să le însoțească. La întoarcere se întâlniră cu un alt grup, care, ca și ei, găsise că e mai bine să facă plimbarea mai devreme, căci stătea să plouă. Erau doamna și domnul Weston, cu fiul lor, și domnișoara Bates cu nepoata ei, care se întâlniseră din întâmplare. Porniră cu toții împreună și, când ajunseră în fața porții de la Harfield, Emma, care știa că acesta era exact felul de vizită care i-ar fi făcut plăcere tatălui ei, insistă ca toată lumea să intre și să ia ceaiul cu ei. Cei de la Randalls acceptară imediat și, după un discurs foarte lung al

domnișoarei Bates, pe care puțini îl ascultară, găsi și ea că putea să accepte foarte generoasa invitație a scumpei domnișoare Woodhouse.

Pe când intrau în curte, trecu domnul Perry, călare. Bărbații vorbiră despre calul său.

— Apropo, zise Frank Churchill deodată, către doamna eston, ce-a făcut domnul Perry, și-a reparat trăsura ?

Doamna Weston arăta foarte surprinsă și zise:

— Nu știam că vrea să-și repare trăsura !

— Cum să nu, de la dumneavoastră știu. Mi-ați scris despre asta acum trei luni.

— Eu ? Imposibil !

— Zău mi-ați scris, mi-aduc perfect de bine aminte. Spuneați că va fi gata foarte curând. Doamna Perry spusese asta nu știu cui și era extrem de fericită. Ea era cea care l-a convins pentru că știa că-i face rău să iasă pe vreme rea. Acum vă amintiți, nu ?

— Pe cuvântul meu, e prima dată când aud asta.

— Niciodată, chiar niciodată ? Doamne ! Cum se poate ! Atunci am visat probabil, dar eram perfect convins. Domnișoară Smith, păreți obosită, veți fi fericită că am ajuns.

— Ce mai e asta ? Despre ce-i vorba ? strigă domnul Weston. ce-i cu Perry și cu trăsura ? își repară Perry trăsura, Frank ? Bine poate să-și permită ! El ți-a spus, nu-i așa ?

— Nu, tată, răspunse fiul râzând. Se pare că nu mi-a spus nimeni. Foarte

ciudat, eram convins că doamna Weston a menționat asta în una din scrisorile sale către Enscombe, cu multe săptămâni în urmă, cu toate amănuntele, dar dânsa spune că n-a auzit nimic despre asta, desigur, a fost un vis, sunt un mare visător. Visez despre toată lumea din Highbury când sunt plecat și când termin cu prietenii mai apropiați trec la domnul și doamna Perry.

— E totuși ciudat, zise tatăl său, să visezi un vis atât de coerent despre niște oameni la care probabil nu te gândești foarte mult, când ești la Enscombe. Perry să-și repare trăsura ! Și încă, după ce l-a convins soția, din grijă pentru sănătatea lui, exact cum se va întâmpla în realitate, fără îndoială, peste câtva timp. Ai visat numai ceva mai devreme. Ce adevărate sunt uneori visele și alteori sunt pline de absurdități. Ei, Frank, visul ăsta arată că te gândești mult la Highbury când ești plecat ! Emma, și tu visezi mult, cred.

Emma nu auzea. Se grăbise să ajungă înaintea musafirilor ca să-i anunțe tatălui ei venirea lor și nu putea fi ajunsă din urmă de aluziile domnului Weston.

— Ei, dar e adevărat, strigă domnișoara Bates, care încerca în zadar să se facă auzită de două minute, dacă ar fi să vorbim de asta nu se poate nega că domnul Frank Churchill ar fi putut — nu vreau să spun că n-a visat — sunt sigură că uneori și eu visez lucrurile cele mai ciudate din lume, dar, dacă e să spun, trebuie să vă aduc la cunoștință că domnul Perry a avut de gând astă primăvară, pentru că doamna Perry i-a pomenit

despre asta mamei și știa și familia Cole, dar era secret, nimeni nu mai știa, și n-a ținut decât trei zile. Doamna Perry voia foarte mult să aibă și el trăsură și a venit foarte bine dispusă la mama într-o dimineață, pentru că credea că a reușit să-l convingă. Jane, nu-ți aduci aminte cum mi-a spus bunica, de îndată ce am ajuns acasă ? Nu mai știu unde fusesem, ah, mi se pare că la Randalls. Doamna Perry a ținut întotdeauna foarte mult la mama și, zău, nu știu cine nu ține la dânsa, și i-a spus așa, în secret, desigur, n-avea nimic împotrivă să ne spună și nouă, dar să nu ajungă mai departe, și de-atunci până azi n-am pomenit nimănui, din câte știu. Dar, Dumnezeu știe, nu pot să bag mâna în foc că n-am făcut vreo aluzie, pentru că pe mine mă cam ia gura pe dinainte. Vorbesc cam mult, de felul meu, cam mult, zău așa, și, din când în când, îmi mai scapă câte un lucru care n-ar trebui. Eu nu sunt ca Jane, aș vrea să pot fi și eu așa. Sunt sigură că ea n-ar spune nimănui un lucru, oricât de mărunt, dar unde e ? Oh, în spate. Mi-aduc aminte perfect cum a venit doamna Perry, extraordinar vis, zău.

Tocmai intrau în hol. Ochii domnului Knightley o luaseră înaintea domnișoarei Bates, în direcția Janei. De la fața lui Frank Churchill, pe care se citea o încurcătură mascată de un râs înăbușit, i întorsese involuntar spre ea, dar ea rămăsese într-adevăr mult n urmă și era ocupată cu șalul. Domnul Weston intrase. Ceilalți doi domni așteptau în cadrul ușii, s-o lase să treacă. Domnul Knightley simțea că Frank Churchill era hotărât să-i prindă privirea

Janei, se uita fix la ea, dar în zadar. Jane trecu printre ei și intră în hol fără a le arunca nici o privire.

Nu mai era timp pentru o altă remarcă sau explicație. Visul trebuia luat drept bun și domnul Knightley trebuia să-și ia locul împreună cu ceilalți în jurul mesei mari, rotunde, după ultima modă, pe care Emma o introdusese la Hartfield și pe care nimeni, în afară de Emma, n-ar fi avut forța s-o așeze acolo și să-l convingă pe tatăl ei s-o folosească în locul micii mese Pembroke, pe care timp de patruzeci de ani se înghesuise zilnic la dejun. Se servi ceaiul, spre plăcerea tuturor. Nimeni nu părea grăbit să plece.

— Domnișoară Woodhouse, zise Frank Churchill, după ce cercetase o măsuță din spatele lui, pe care o putea atinge cu mâna, nepoțeii dumitale și-au strâns alfabetele, cutia cu litere ? Parcă acolo era de obicei ? Unde e ? Seara asta e așa de plicticoasă, parcă ar fi iarnă, nu vară. Ne-am distrat foarte bine cu literele într-o dimineață. Aș vrea să ne mai jucăm.

Emmei îi făcu plăcere ideea și după ce aduse cutia cu litere, umplură masa cu ele, deși nimeni nu părea dispus să le folosească, în afară de ei doi. Formau cuvinte cu o mare repeziciune pentru ei și pentru oricine dorea o ghicitoare. Jocul era deosebit de plăcut pentru domnul Woodhouse, fiind foarte liniștit. Deseori avusese prilejul să fie foarte nenorocit când domnul Weston introducea jocuri mai zgomotoase, dar acum era ocupat să se lamenteze cu melancolie de plecarea celor „doi bieți băieței" sau să sublinieze

drăgăstos, luând câte o literă la întâmplare în mână, ce frumos a desenat-o Emma.

Frank Churchill puse un cuvânt în fața domnișoarei Fairfax. Ea se uită puțin în jur și începu să se ocupe de el. Frank era lângă Emma, Jane în partea opusă, și domnul Knightley așezat astfel încât putea să-i vadă pe toți. Scopul lui era să vadă cât mai mult cu putință, fără să aibă aerul că stă la pândă. Cuvântul fu descifrat și. cu un zâmbet abia zărit, dat la o parte. Dacă dorea să-l amestece imediat cu celelalte și să-l ascundă privirilor, ar fi trebuit să se uite pe masă și nu în fața ei, pentru că îl lăsase așa cum era, și Harriet, dornică să prindă orice cuvânt nou și negăsind unul, îl luă imediat și se puse pe lucru. Stătea lângă domnul Knightley și se întoarse spre el după ajutor. Cuvântul era gafă și când Harriet îl strigă triumfătoare, obrazul Janei se roși, ceea ce dădea semnificație cuvântului, astfel complet inocent. Domnul Knightley făcu legătura cu visul, dar cum se putea una ca asta, el nu înțelegea și pace. Cum de delicatețea și discreția favoritei sale fuseseră atât de adormite ! îi era teamă că e vorba de o relație deja stabilită.

Viclenia și jocul dublu i se păreau tot mai evidente. Literele nu erau decât purtătorii curtoaziei și minciunii. Era un joc de copii special ales pentru a putea ascunde jocul mai serios al lui Frank Churchill.

Plin de indignare, continuă să-l observe. Alarmat și bănuitor, le observa și pe cele două fete orbite. Văzu un cuvânt scurt pregătit pentru Emma și oferit cu o privire

ascunsă și gravă. Văzu că Emma îl descifrează repede și îl găsește foarte distractiv, deși era ceva pe care ea socoti că trebuie să-l dezaprobe, pentru că zise:

— Prostii, să-ți fie rușine!

Apoi îl auzi pe Frank Churchill spunând, cu ochii spre Jane.

— I-l dau ei, să i-l dau ?

Și, la fel de clar, o auzi pe Emma împotrivindu-se cu aprindere și râzând:

— Nu, nu, nu trebuie zău, nu face asta !

O făcu totuși. Acest tânăr elegant, care părea să iubească fără sentiment și să se recomande celorlalți fără umbră de rușine, înmână imediat cuvântul domnișoarei Fairfax și cu o politețe deosebit de calmă o invită imediat să-l studieze. Din curiozitate excesivă să știe ce cuvânt poate fi acela, domnul Knightley căuta să prindă orice moment să-și arunce ochii într-acolo și, în curând, reuși să descifreze cuvântul Dixon. Jane Fairfax păru să-l descifreze în același timp și era evident că ea înțelegea mai bine sensul ascuns, nedeclarat al celor cinci litere astfel aranjate. Era evident că nu-i făcea plăcere, se uită în sus și, văzând că e urmărită, roși mai tare decât o văzuse el vreodată roșind și zise numai:

— Nu știam că sunt permise și numele proprii. Apoi, împinse literele la o parte, arătând furioasă chiar și decisă să nu mai studieze nici un cuvânt care i se oferea. Își întoarse fața de la cei care o atacaseră și se uită spre mătușa ei.

— A, foarte adevărat, draga mea, strigă aceasta, deși Jane nu spusese nimic. Tocmai asta voiam să spun și eu. E timpul

să plecăm, zău. S-a înserat de tot și probabil că bunica ne caută. Domnule, sunteți prea bun, dar trebuie, zău, să vă spunem noapte bună !

Vioiciunea Janei când porni arăta că era gata de plecare așa cum își închipuise mătușa ei. Se sculă imediat și vru să plece de la masă, dar se mișcară în același timp mai multe persoane și nu putu ieși imediat; și domnul Knightley avu impresia că vede încă un grup de litere împinse cu repeziciune către ea și pe ea împingându-le decis înapoi fără să le cerceteze. Apoi începu să-și caute șalul și Frank Churchill îl căuta și el. Se întuneca și în cameră era uită lume și încurcătură și domnul Knightley nu-și putea da seama în ce fel s-au despărțit.

Rămase la Hartfield după ce plecă toată lumea, gândindu-se mereu la ceea ce văzuse. Era atât de preocupat, încât, atunci când lumânările se aprinseră și putea să vadă mai bine, decise că trebuie, neapărat, ca prieten, ca prieten îngrijorat de soarta ei, să-i atragă atenția Emmei, s-o întrebe ceva. Nu putea s-o vadă astfel primejduită fără să încerce să o salveze. Era de datoria lui.

— Îmi dai voie, Emma, pot să te întreb zise el, ce era atât de amuzant, ce înțepătură conținea ultimul cuvânt pe care l-ai descifrat tu și domnișoara Fairfax ? Am văzut cuvântul și sunt extrem de curios să aflu ce poate să o distreze așa de mult pe una și s-o amărască pe cealaltă.

Emma era teribil de încurcată. Nu putea să-i dea explicația cea adevărată, pentru că, deși bănuielile ei nu fuseseră deloc

risipite, îi era rușine că le împărtășise cuiva.

— Ah, strigă ea, vădit stânjenită, nu înseamnă nimic, e așa o glumă între noi.

— Glumă mi se pare că e numai pentru tine și domnul Churchill.

Sperase că ea va mai vorbi. Dar nu. Tăcea. Găsi repede ceva de făcut ca să nu fie nevoită să mai zică ceva. El începu să se îndoiască. O mulțime de lucruri rele îi treceau prin minte. Se amestecase fără nici un rost. Încurcătura Emmei și recunoașterea infidelității părea să fie dovada că e vorba de o afecțiune. Totuși, va vorbi. Îi datora riscul de a se amesteca nepoftit, ținea mai mult la binele ei. Era mai bine să înfrunte orice decât să-și amintească mai târziu că a fost nepăsător într-o asemenea situație.

— Draga mea Emma, zise el în cele din urmă, cu cea mai sinceră blândețe, ai impresia că ai înțeles perfect în măsura în care domnul și domnișoara despre care vorbesc se cunosc ?

— Domnul Frank Churchill și domnișoara Fairfax ? O, da, perfect, de ce te îndoiești ?

— Nu ți s-a părut niciodată că el o admiră pe ea sau că ea îl admiră pe el ?

— Niciodată, niciodată, țipă ea cu aprindere. Niciodată, nici o clipă nu mi-a venit o asemenea idee. Dar cum de-ți trece prin cap dumitale așa ceva ?

— În ultima vreme mi s-a părut că văd semnele unei iubiri intre ei, priviri care spun multe și care nu-s pentru alții.

— Ah, mă amuzi foarte mult. Sunt încântată că ai hotărât să-ți lași imaginația

să colinde în voie, dar nu prea merge. Îmi pare rău că trebuie să-ți frânez primul avânt, dar, zău, nu merge ! Nu se admiră deloc și, te asigur, aparențele care te-au înșelat pe dumneata s-au produs din cauza unor împrejurări speciale, din niște sentimente de cu totul altă natură, e imposibil de explicat exact, e vorba de mai multe prostii, dar ceea ce pot să-ți spun, ceea ce nu e o prostie, e că sunt cât se poate de departe de a se plăcea sau iubi unul pe celălalt. Adică, din partea ei presupun, dar din partea lui sunt sigură. Răspund de indiferența lui.

Vorbea cu atâta încredere încât zdruncină convingerea domnului Knightley și cu atâta satisfacție încât îl făcu să tacă. Era foarte veselă și ar fi prelungit conversația dorind să afle amănuntele bănuielilor lui, să audă descrierea fiecărei priviri și unde și cum se petrecuseră toate, ceea ce o distra enorm. Dar el nu era la fel de vesel. Își dădea seama că nu-i poate fi de folos.și sentimentele lui erau profund rănite, ca să mai vorbească. Și, ca să nu se înfurie și mai tare, din cauza focului, care, datorită obiceiurilor prudente ale domnului Woodhouse, ardea în fiecare seară indiferent de anotimp, plecă în grabă și se duse acasă, în răcoarea și singurătatea de la Donwell Abbey.

CAPITOLUL XLII

după ce se hrănise cu speranța că domnul și doamna Suckling vor veni în curând în vizită, lumea din Highbury fu nevoită să îndure chinul de a afla că aceștia nu puteau să vină în toamnă. Deocamdată nici un atare transport de noutăți nu venea să le sporească rezervele intelectuale. Schimbul zilnic de vești trebuia să se rezume la celelalte subiecte, care pentru un timp coexistaseră cu venirea familei Suckling, cum erau: ultimele știri despre doamna Churchill, a cărei sănătate părea să varieze de la o zi la alta, și situația doamnei Weston, a cărei fericire, se spera, va fi în curând sporită de venirea pe lume a unui copil, ceea ce va produce o bucurie egală și vecinilor ei.

Doamna Elton era foarte dezamăgită. Urma să amâne toată plăcerea și toată parada. Prezentările și recomandările aveau să mai aștepte și toate petrecerile proiectate vor rămâne doar în vorbe. Așa credea la început, dar, după puțină meditație, căpătă convingerea că nu avea de ce să amâne chiar totul. De ce n-ar face o excursie la Box Hill, chiar dacă n-au venit domnul și doamna Suckling? Puteau să-i ducă și pe ei acolo în toamnă. Se stabili deci că vor merge la Box Hill. Toată lumea află că va avea loc o asemenea excursie și unii chiar plănuiră o alta asemănătoare. Emma nu fusese niciodată la Box Hill, și ar fi vrut să vadă ce găsea lumea atât de atrăgător acolo. Căzuse de acord cu domnul Weston să pornească într-o

dimineață devreme, când timpul va fi frumos, cu trăsura, într-acolo. Urmau să fie însoțiți numai de câțiva dintre cei mai apropiați prieteni și totul urma să se desfășoare în liniște, discret și distins, ceea ce era infinit superior agitației și pregătirilor, parăzii pe care familia Elton sau Suckling ar fi făcut-o cu mâncatul și băutura la iarbă verde.

Se înțeleseseră foarte bine asupra acestui punct și nu mică fu mirarea Emmei, ca și neplăcerea de altfel, să afle de la domnul Weston că îi propusese doamnei Elton ca, deoarece cumnatul și sora ei nu puteau să vină, să unească cele două grupuri și să meargă împreună și, cum doamna Elton acceptase cu multă-bucurie, totul urma să se petreacă astfel, dacă ea n-ar avea nimic de obiectat. Și, cum obiecțiunea ei se rezuma la o foarte profundă antipatie pentru doamna Elton, de care, probabil, domnul Weston nu era străin, nu avea rost să o mai aducă în discuție, nu ar fi putut-o face fără să aibă aerul că-i reproșează, ceea ce ar fi făcuto să sufere pe soția lui. Și, astfel, se văzu nevoită să consimtă la un aranjament pe care ar fi făcut totul să-l evite, un aranjament care o va expune, probabil, chiar la înjosirea de a fi socotită din grupul doamnei Elton. Era rănită în toate sentimentele ei și bunăvoința supunerii ei aparente lăsa în urmă povara grea a mustrărilor ei secrete pentru amabilitatea greu de controlat a firii domnului Weston.

— Îmi pare bine că aprobi ceea ce am făcut, zise el încântat. Știam eu că o să-ți placă. Într-o asemenea excursie nu poți să

mergi cu unul, doi tovarăși. Oricum, nu suntem prea mulți, și dacă suntem mai mulți, se distrează fiecare cum poate. Și, la urma urmei, e o femeie cumsecade, n-o putem lăsa deoparte.

Emma nu obiecta cu glas tare, dar în sinea ei nu era de acord cu nimic.

Era pe la mijlocul lui iunie și vreme frumoasă, iar doamna Elton devenise nerăbdătoare să fixeze ziua și să stabilească împreună cu domnul Weston amănuntele privind plăcinta de porumbel și friptura rece de miel, când piciorul șchiop al unui cal aruncă totul în brațele incertitudinii. Calul putea fi din nou folosit peste câteva săptămâni sau numai peste câteva zile, dar, oricum, nu se puteau încumeta să continue pregătirile și această nedorită stagnare întrista pe toată lumea. Chiar resursele sufletești ale doamnei Elton erau neputincioase în fața unui asemenea atac.

— Nu găsiți că-i foarte supărător, domnule Knightley, țipă ea, și ce vreme bună de excursii. Amânările și dezamăgirile astea sunt odioase. Ce ne facem ? Trece anul, dacă toate merg așa, și noi ;n-am făcut nimic. Anul trecut, la vremea asta, făcusem deja o excursie de la Maple Grove la King's Weston.

— Mai bine ați veni la Donwell, răspunse domnul Knightley. .Asta se poate și fără cai. Veniți să gustați din căpșunile mele. Sunt deja coapte.

Dacă domnul Knightley nu începuse pe un ton serios, fu nevoit să îl adopte în continuare, pentru că propunerea lui fu primită cu încântare, iar strigătul „Oh, mi-

ar plăcea grozav !" era cât se poate de convingător fiind însoțit de gesturile adecvate. Donwell era un loc vestit pentru straturile de căpșuni, ceea ce era un argument în sprijinul invitației. Dar nu era nevoie de nici un argument, doamna ar fi fost tentată chiar și de niște straturi de varză, căci ceea ce voia era să meargă undeva, oriunde. Îi promise în repetate rânduri că va veni, atât de des repetate încât nu-i lăsa timp să se îndoiască și era extrem de măgulită de o asemenea dovadă de intimitate, de un compliment atât de deosebit pe care găsea că trebuie să-l onoreze:

— Poți să fii sigur de mine, zise ea. Vin negreșit. Stabilește ziua și vin, îmi dai voie s-o aduc și pe Jane Fairfax ?

— Nu pot să stabilesc ziua până nu vorbesc și cu ceilalți pe care vreau să-i întâlniți acolo.

— Ah, lasă totul în seama mea ! Dă-mi numai mână liberă ! Eu sunt patroana, e petrecerea mea. Voi aduce toți prietenii mei.

— Sper să-l aduceți pe domnul Elton, dar nu vă osteniți cu alte invitații !

— Ah , acum arăți foarte șiret, dar, gândește-te, n-ai de ce să-ți fie teamă să-mi dai mie o asemenea libertate. Nu sunt o domnișoară care să aibă anumite preferințe. Unei femei măritate poți Să-i dai fără frică mână liberă. E petrecerea mea, lasă totul în seama mea ! Fac eu invitațiile !

— Nu, spuse el calm, nu există decât o singură femeie măritată pe lume pe care o

voi lăsa să se ocupe de invitații la Donwell, și aceea este...

— Doamna Weston, presupun, zise doamna Elton, puțin umilită.

— Nu. Doamna Knightley, și până când va exista mă ocup singur de problemele astea.

— Ah, ce creatură ciudată ești, strigă ea mulțumită că nimeni nu trecea înaintea ei. Ai umor, zău așa, și poți spune orice ! Zău că ai umor. Ei, bine, o aduc numai pe Jane, pe Jane și pe mătușa ei. Restul îi las în seama dumitale. N-am nici o obiecție împotriva celor de la Hartfield. Nu-ți face scrupule, știu că ții la ei.

— Vor fi acolo, desigur, dacă reușesc să-i conving. Și voi trece și pe la domnișoara Bates, în drum spre casă.

— Asta chiar n-are rost. O văd pe Jane în fiecare zi, dar fă cum vrei. Știi, Knightley, vreau să venim dimineața, ceva simplu și improvizat. O să-mi pun o pălărie mare și iau cu coșuleț mic pe mână, uite, poate coșulețul ăsta cu fundă roz. Nimic mai simplu, vezi ! Și îi dau unul și Janei. N-are rost să ne formalizăm și să facem paradă — un fel de petrecere câmpenească. Vom merge la dumneata în livadă și vom aduna căpșunile cu mâna noastră și ne vom așeza la umbră și dacă vrei să ne servești ceva, să fie tot afară — o masă întinsă la umbră, înțelegi ? Totul să fie simplu și firesc. Nu crezi ?

— Nu tocmai ! Eu cred că simplu și firesc e să pui masa în sufragerie. Firescul și simplitatea unor domni și doamne este să se afle printre mobile și servitorii lor, când iau masa. Când veți obosi de mâncat

căpșuni afară, veți putea servi friptură rece, în casă.

— Ei, bine, cum vrei, numai să nu faci cine știe ce aranjamente. Apropo, pot să-ți fiu de folos, eu sau menajera mea, cu vreo sugestie. Te rog, fii sincer, Knightley, dacă vrei să vorbesc cu doamna Hodges sau să controlez eu personal ceva…

— Nu am nici cea mai mică dorință, mulțumesc.

— Bine, dar dacă se ivește vreo dificultate, menajera mea e foarte deșteaptă…

— Pot să garantez că și a mea e la fel de deșteaptă și s-ar zbârli la oricine i-ar oferi ajutorul.

— Tare-aș vrea să avem un măgar ! Ar fi frumos ca noi să venim călare pe măgari, Jane, domnișoara Bates și cu mine, și caro sposo al meu pe lângă noi, pe jos. Zău, trebuie să vorbesc cu el să cumpere un măgar. Viața la țară te obligă, după părerea mea, pentru că, oricâte resurse sufletești ar avea o femeie, nu e posibil să stea tot timpul închisă în casă, și plimbările prea lungi, înțelegi, vara e praf, iarna e noroi…

— Intre Donwell și Highbury nu veți găsi așa ceva. Drumul spre Donwell nu e niciodată prăfuit, iar acum e perfect uscat. Veniți pe măgar, totuși, dacă preferați. Puteți să-l împrumutați de la doamna Cole. Aș vrea ca totul să fie cât mai pe gustul dumneavoastră.

— De asta sunt sigură, zău, eu te înțeleg, bunul meu prieten ! Sub purtarea asta rece, seacă, știu că se ascunde o inimă

fierbinte. Cum îi spun eu și domnului E., ai foarte mult umor. Da, crede-mă

Knightley, știu foarte bine câtă onoare îmi faci cu invitația asta. M-ai lovit la punctul sensibil.

Domnul Knightley avea și alte motive să evite a pune masa afară, la umbră. Voia să-l convingă pe domnul Woodhouse și pe Emma să vină și ei. Și știa că pe acesta numai ideea de a mânca afară, sau de a-i permite asta fiicei sale, putea să-l îmbolnăvească. Domnul Woodhouse nu trebuia ispitit, sub pretextul unei plimbări cu trăsura de dimineață și al perspectivei de a petrece o oră, două la Donwell, către ceea ce el considera o nenorocire.

Fu invitat cu bună credință. Nu exista nici o grozăvie ascunsă Care să constituie o pedeapsă pentru credulitatea sa. Fu imediat de acord. Nu mai fusese la Donwell de doi ani. Într-o dimineață frumoasă, el și Emma, și Harriet, puteau foarte bine să meargă, și el putea să stea foarte liniștit cu doamna Weston, în timp ce fetele se vor plimba prin grădină. Nu credea că va fi umezeală la vremea asta a anului, în mijlocul zilei. I-ar face plăcere să mai vadă o dată sși pe oricare dintre bunii lor vecini. Nu avea nici o obiecțiune împotriva unei plimbări la Donwell cu Emma și Harriet, într-o dimineață frumoasă. Găsea că e foarte drăguț din partea domnului Knightley că îi invită, foarte amabilă invitație și bine gândită: e mult mai bine decât să mănânce afară, lui nu-i plăcea deloc să mănânce afară.

Domnul Knightley se bucură de asentimentul și chiar entuziasmul tuturor.

Invitația lui fu atât de bine primită peste tot, încât se părea că, la fel ca doamna Elton, toți luau întregul plan drept un mare compliment care li se făcea lor personal. Emma și Harriet se așteptau la nemaipomenite plăceri, iar doamna Weston, fără să o roage nimeni, promise să-l aducă și pe Frank, dacă va fi posibil, ceea ce era o mare dovadă de amabilitate și recunoștință, care ar fi putut lipsi de altfel. Domnul Knightley fu nevoit atunci să spună că va fi foarte bucuros să-l vadă și doamna Weston promise să-i scrie neîntârziat și să se folosească de toate argumentele spre a-l convinge să vină.

Intre timp, calul cel șchiop se vindecă atât de repede, încât ziua la Box Hill deveni din nou o perspectivă fericită. În fine, se stabili o zi pentru a merge la Donwell și hotărâră să meargă la Box Hill chiar a doua zi, deoarece vremea era exact așa cum trebuie.

Sub soarele strălucitor al unei amiezi de miez de vară, domnul Woodhouse fu transportat cu bine în trăsura sa, cu o fereastră deschisă, ca să se împărtășească din această petrecere al-fresco și, se așeză fericit în una din cele mai comode camere de la Abbey, pregătită special pentru el (focul arsese toată dimineața). Se simțea

în largul lui și era gata să vorbească plin de plăcere despre ceea ce reușise și să sfătuiască pe toată lumea să vină și să se așeze și să nu se încălzească prea tare. Doamna Weston, care, după câte se părea, venise pe jos, dinadins ca să fie obosită și să stea tot timpul cu ei, rămase, după ce toți fură invitați sau convinși să iasă, să-i

asculte cu răbdare și să-l facă să se simtă bine.

Emma nu fusese demult la Abbey și de îndată ce se asigură că tatăl ei se simte bine, îl părăsi bucuroasă să se uite în jur, dornică să-și împrospăteze și să-și corecteze amintirile prin observații mai detaliate, printr-o apreciere mai justă a unei case și moșii care fuseseră totdeauna obiectul interesului ei și al familiei ei.

Simțea toată mândria și mulțumirea de sine justificate de rudenia cu actualul și viitorul proprietar, când se uita la dimensiunile respectabile și stilul casei, locul extrem de potrivit unde fusese clădită, la adăpost, în vale. Grădinile mari se întindeau până la poienile de lângă pârâu, care, datorită neglijenței, față de perspectivă, nu se vedeau de la Abbey și în jur creșteau șiruri de brazi formând alei naturale, care nu erau opera modei sau a extravaganței. Casa era mai mare decât cea de la Hartfield și total diferită de aceasta, întinzându-se pe o suprafață destul de mare, cu o formă neregulată, dispunând de multe camere comode, dintre care una sau două erau chiar minunate. Era exact ce trebuia să fie și arăta exact așa cum era,ca reședința unei familii cu adevărat nobile. John Knightley avea desigur multe defecte, dar Isabella făcuse o partidă ireproșabilă. Adusese în familie un soț bun, un hume și o avere care nu-i puteau face să roșească. Cu aceste sentimente plăcute se plimba ea și se bucura până când trebuia să se adune împreună cu ceilalți în jurul straturilor de căpșuni. Veniseră toți invitații în afară de

Frank Churchill care trebuia să sosească în orice clipă de la Richmond; și doamna Elton, cu toată aparatura ei de fericire, cu pălăria mare și coșulețul mic pe braț, era gata să preia conducerea la adunat de căpșuni, asta era tot despre ce se putea vorbi și gândi „Cel mai bun fruct din Anglia — place la toată lumea — foarte sănătos. Acestea sunt cele mai frumoase straturi și din cel mai bun soi. Minunat, să culegi și să mănânci — numai așa poți să le savurezi — dimineața era desigur cel mai bine — nu ești obosit — toate soiurile de aici sunt minunate — «creastă de cocoș» e infinit superior — nu se compară — celelalte de-abia se pot mânca — și se găsește foarte rar — unii preferă Chili — dar cele sălbatice sunt cele mai parfumate — prețul căpșunilor la Londra — la Bristol sunt o mulțime — Maple Gover — culturi — când se reînnoiesc straturile — grădinarii au păreri contradictorii — nu e o regulă generală — delicios fruct — numai că sunt prea dulci și nu poți mânca multe — În privința asta cireșele — strugurii sunt mai răcoritori — singura parte proastă e că trebuie să te apleci — ce soare orbitor, sunt moartă de oboseală — nu mai pot, trebuie să ne așezăm undeva la umbră."

Astfel decurse conversația timp de o jumătate de oră, întreruptă fiind numai o dată de doamna Weston, care ieși din casă, plină de solicitudine față de fiul ei adoptiv, ca să întrebe dacă a venit, și fu puțin alarmată, îi era teamă să nu i se fi întâmplat ceva calului.

Găsiră un loc cu destulă umbră, și acum Emma fu nevoită să asculte ce discutau doamna Elton și Jane Fairfax. Era vorba de un post, de un post foarte bun. Doamna Elton primise vești despre asta de dimineață și era încântată. Nu era vorba de un post la doamna Suckling, nici la doamna Bragge, dar era un post pe care numai acestea două îl întreceau în noroc și splendoare; era un post la o anume verișoară a doamnei Bragge, o. cunoștință a doamnei Suckling, o doamnă cunoscută la Maple Grove. Încântător, extraordinar, de invidiat, cercuri superioare, sfere înalte, linii de conduită, lume bună, totul; și doamna Elton nu mai putea de nerăbdare ca oferta să fie acceptată. Din partea ei, ea era plină numai de căldură, energie și triumf și refuză, de câte ori, să accepte un răspuns negativ, deși domnișoara Fairfax continua s-o asigure că deocamdată nu vrea să se angajeze, repetând aceleași motive pe care le mai expusese și altă dată. Totuși doamna Elton insista să i se dea voie să trimită un răspuns favorabil cu poșta de mâine. Cum putea Jane să îndure toate astea, Emma nu se dumirea deloc. Arăta jignită și vorbea apăsat, iar în cele din urmă, într-un fel decis, care nu-i era caracteristic, propuse să plece. „N-ar fi mai bine să se plimbe ? N-ar vrea domnul Knightley să le arate grădinile, toate grădinile ? Ar fi vrut să vadă totul." Tenacitatea prietenei ei era mai mult decât putea suporta.

Era foarte cald, și după ce se plimbară mai mult timp prin grădini răzlețiți, de-abia dacă se adunau câte trei, se

îndreptară pe neștiute, unul după altul, către umbra dulce a unei alei largi de tei care, întinzându-se dincolo de grădină, la o distanță egală de râu, părea a fi marginea grădinilor. Nu ducea nicăieri; la sfârșitul ei se deschidea priveliștea unui zid mic de piatră, străjuit de pilaștri înalți, care erau meniți parcă să dea impresia unei intrări într-o casă care nu existase niciodată. Oricât de îndoielnic ar fi părut gustul pentru o asemenea ornamentație, plimbarea era plăcută în sine și priveliștea devenea foarte agreabilă. O pantă destul de abruptă, aproape de poalele căreia se înălța casa de la Abbey, devenea și mai abruptă dincolo de curtea ei și, la o distanță de; jumătate de milă, era un mal foarte înalt și grandios, acoperit de pădure, și la baza acestui mal, bine așezată și ferită, se înălța ferma de la Abbey Mill, cu pajiști verzi în față și un râu în jur, care înfrumusețea peisajul.

Era o priveliște frumoasă pentru ochi și încântătoare pentru suflet. Verdele englezesc, cultura englezească, civilizația englezească expuse în lumina soarelui, fără ostentație.

In cursul plimbării, Emma și domnul Weston văzură că toți ceilalți se grupaseră împreună și, în fruntea tuturor, desprinși de rest, pășeau domnul Knightley și Harriet ! Era un tête-à-tête ciudat, dar îi plăcea. Fusese o vreme când ar fi disprețuit-o ca tovarășă și ar fi lăsat-o fără prea multă ceremonie, în urmă. Acum, păreau să aibă o conversație plăcută. Fusese o vreme când Emmei i-ar fi părut rău s-o vadă pe Harriet atât de aproape de

ferma Abbey Mill, dar acum nu-i mai era teamă, cu tot apanajul ei de prosperitate și frumusețe, cu pășunile întinse, turmele bogate, livada în floare și coloana ușoară a fumului care se înălța din coșul casei. Li se alătură când ajunseră la zid și își dădu seama că îi preocupa mai mult conversația lor decât ceea ce vedeau. El îi dădea Harrietei informații despre felurile de agricultură etc. și Emma descifra în zâmbetul ei: „Astea sunt preocupările mele. Am dreptul să atac acest subiect fără să fiu bănuit că vreau să aduc vorba de Robert Martin." Nu-l bănuia. Era o poveste mult prea veche. Robert Martin încetase probabil să se gândească la Harriet. Se plimbară de câteva ori în lungul aleii. Umbra era foarte răcoroasă și Emmei i se păru cea mai plăcută parte a zilei.

Apoi, intrară cu toții în casă, să ia masa, se așezară și începură să mănânce, dar Frank Churchill tot nu venise. Doamna Weston se tot uita după el, dar degeaba. Tatăl lui nu voia să-și recunoască nerăbdarea și râdea de temerile ei, dar ea nu înceta să-și dorească ca Frank să fi renunțat la iapa neagră. O asigurase mai mult decât de obicei că va veni. „Mătușa se simțea mult mai bine și nu avea nici o îndoială că va veni." Starea doamnei Churchill, totuși, așa cum mulți nu întârziară să-și amintească, era expusă la schimbări atât de bruște, încât îl putea dezamăgi pe nepot, având o foarte îndreptățită nevoie de el, și doamna Weston fu în cele din urmă făcută să creadă sau să spună că, probabil, din cauza unei crize a doamnei Churchill,

Frank nu poate veni. Emma se uită la Harriet când se discuta această problemă: se comporta foarte bine, nu trăda nici o emoție.

Prânzul cu hrană rece se terminase și toți invitații urmau să iasă din nou și să vadă ce mai rămăsese de văzut, vechile balustrade de la Abbey, poate vor ajunge chiar până la lucerna, care urma să înceapă a fi cosită a doua zi, sau, în orice caz, să se bucure de plăcerea de a se încălzi, pentru a se răcori din nou. Domnul Woodhouse, care își făcuse deja mica lui plimbare în partea de sus a grădinilor, unde umezeala de la râu nu putea să ajungă nici măcar cu ajutorul imaginației sale, nu mai voi să se miște, și fiica lui se hotărî să rămână cu el, pentru ca doamna Weston să se lase convinsă de soțul ei și să iasă la aer, ceea ce era, după toate aparențele necesar dispoziției sale proaste.

Domnul Knightley făcuse tot ce-i stătea în putință ca să-l amuze pe domnul Woodhouse. Cărți cu gravuri, sertare cu medalii, camee, corali, scoici de orice alt fel de colecție existentă în vitrinele sale fuseseră pregătite pentru bătrânul său prieten, ca să-și treacă dimineața în mod plăcut și bunătatea sa fusese pe deplin răsplătită. Domnul Woodhouse se distrase extraordinar de bine. Doamna Weston i le arătase pe toate și acum el i le arăta Emmei. Din fericire, nu avea o altă asemănare cu un copil, în afară de o lipsă totală de gust, altfel era ponderat, consecvent și metodic, totuși, înainte de a începe ca să se uite câteva clipe la intrare și "n fața casei și, nici nu ajunsese bine,

când o văzu pe Jane Fairfax venind repede din grădină, purtând pe față expresia cuiva care vrea să fugă. Se aștepta prea puțin s-o întâlnească atât de curând pe domnișoara Woodhouse și tresări în primul moment, dar tocmai pe ea o căuta.

— Vreți să fiți atât de drăguță, zise ea, dacă se observă lipsa mea, să spuneți că am plecat acasă. Plec chiar acum. Mătușa mea nu-și dă seama cât este de târziu și nici ce mult am lipsit de acasă, dar sunt sigură că bunica e neliniștită. Aș încurca și aș supăra pe toată lumea. Unii s-au dus la heleștee, ați pe aleea cu tei. Până nu se întorc nu-mi vor observa lipsa, dar, când vor observa, veți fi atât de bună să le spuneți că am plecat acasă ?

— Desigur, cum doriți, dar n-aveți de gând să plecați singură pe jos la Highbury ?

— Ba da, ce poate să mi se întâmple ? Merg repede. Ajung acasă în douăzeci de minute.

— Dar, e prea departe, zău, e prea departe să mergeți singură pe jos. Să chem trăsura, vine în două minute.

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc, dar sub nici un motiv nu faceți una ca asta ! îmi place să merg pe jos. Și tocmai mie să-mi fie teamă să merg singură ! în curând va trebui să-i apăr pe alții.

Vorbea cu mare emoție și Emma răspunse cu multă înțelegere:

— Asta nu e un motiv să vă expuneți la primejdii. Trebuie să chem trăsura. Căldura chiar e foarte primejdioasă. Sunteți deja obosită.

— Sunt, răspunse ea, sunt obosită, dar e o altfel de oboseală. Dacă merg repede, o să-mi revin. Domnișoară Woodhouse, câteo-dată, simțim fiecare ce înseamnă un suflet obosit. Al meu e obosit peste măsură. Cel mai bun lucru pe care îl puteți face pentru mine e să mă lăsați să mă descurc singură și să anunțați, numai, la timpul potrivit, plecarea mea.

Emma nu mai avea nimic împotrivă. Văzuse tot și simțind ceea ce simțea, o îndemnă să plece imediat și o urmări cu privirea să vadă dacă e în siguranță, cu zelul unei adevărate prietene. Ea o privi cu recunoștință și îi spuse la despărțire:

— Oh, domnișoară Woodhouse, ce bine e să poți fi singură câteodată. Cuvintele păreau să izbucnească dintr-o inimă prea grea și să vorbească despre răbdarea continuă de care trebuia să dea dovadă chiar față de acelea pe care le iubea foarte mult.

—- Asemenea casă, zău, și asemenea mătușă ! zise Emma, când se întoarse din nou în hol. Te plâng, draga mea, și cu cât vei fi mai sensibilă la oroarea asta, cu atât mai dragă îmi vei fi.

Nu trecuse nici un sfert de oră de la plecarea Janei și de-abia apucaseră să se uite la câteva vederi cu piața San Marco din Veneția, când intră Frank Churchill. Emma nu se gândise la el, uitase să se gândească, dar fu foarte bucuroasă să-l vadă. Doamna Weston va fi ușurată în fine. Iapa neagră nu avea nici o vină. Avuseseră dreptate aceia care ziceau că e din cauza doamnei Churchill. Fusese reținut de o ușoară criză a ei, ceva nervos,

care durase câteva ore. Renunțase chiar la orice gând de a mai veni și se hotărâse destul de târziu să vină totuși. Știuse că-i va fi cald pe drum și ce mult va întârzia, în ciuda grabei sale, și credea că mai bine n-ar fi venit. Căldura era insuportabilă, niciodată nu mai văzuse așa ceva, aproape că-și dorea să fi stat acasă, nimic nu-l deranja mai tare decât căldura, putea să suporte frigul oricât de intens, dar căldura era îngrozitoare, și se așeză la cea mai mare distanță posibilă de rămășițele vagi ale focului domnului Woodhouse, cu o înfățișare de plâns.

— O să te răcorești, dacă stai liniștit, zise Emma.

— De îndată ce mă răcoresc, va trebui să plec înapoi. Prezența mea era necesară acolo, dar s-a contat atât de mult pe venirea mea aici ! Plecați în curând cu toții, presupun. Se termină petrecerea. Am întâlnit pe cineva când veneam. O nebunie pe vremea asta, curată nebunie !

Emma asculta, privea și își dădu curând seama că starea lui Frank Churchill putea foarte bine fi definită ca proastă dispoziție! Unii oameni sunt foarte nervoși când le e cald. Poate și el aré o asemenea constituție și, cum știa că a mânca și a bea e uneori cel mai bun medicament pentru astfel de suferințe trecătoare, îi recomandă să ia o gustare. Găsea de toate, din belșug, în sufragerie și, cu multă milă creștinească, îi arătă ușa.

„Nu, nu va mânca, nu-i era foame, asta l-ar încălzi și mai mult." După două minute însă, se lăsă înduplecat, spre binele lui, și mormăind ceva despre berea de

bolid, ieși. Emma își dedică din nou atenția tatălui ei, zicându-și în secret: „Bine că nu mai sunt îndrăgostită de el. Nu mi-ar plăcea un bărbat care e atât de tulburat de o dimineață călduroasă. Harriet, cu firea ei blânda și cuminte, nu va găsi nimic de obiectat."

Se întoarse, după ce avusese timp să mănânce destul și era mult mai calm. Se răcorise și, binecrescut, cum era de obicei, fu în stare să tragă un scaun lângă ei, să se intereseze de ce făceau și să regrete, într-un fel potolit, că a întârziat atât de mult. Nu era foarte bine dispus, dar încerca, se pare, să-și revină și, în cele din urmă, reuși să spună o mulțime de lucruri plăcute. Se uitau la niște vederi din Elveția.

— Când se face bine mătușa mea, plec în străinătate, zise el. N-o să fiu niciodată liniștit până nu văd câteva din locurile astea. Cândva, veți primi niște schițe de la mine, să le vedeți, sau însemnările mele de călătorie, să le citiți —, sau, poate, un poem.:Voi face ceva, să mă remarc.

— Asta se poate, dar nu cu schițe din Elveția. Nu vei merge I niciodată în Elveția, unchiul și mătușa nu-ți vor da voie să părăsești Anglia.

— Poate îi conving să meargă și ei. Doctorii îi pot prescrie mătușii un climat cald. Am chiar o speranță că s-ar putea să plecăm cu toții în străinătate. Ar trebui să călătoresc. Am obosit să nu fac nimic. Vreau o schimbare, sunt foarte serios, domnișoară Woodhouse, orice ți-ai închipui cu ochii dumitale pătrunzători, m-am plictisit de Anglia și aș pleca mâine, dacă s-ar putea.

— Te-ai plictisit de bogăție și răsfăț. N-ai putea să-ți inventezi niște dificultăți și să rămâi aici, mulțumit de ele ?

— Eu, plictisit de bogăție și răsfăț ? Greșești amarnic. Nu mă "consider nici bogat, nici răsfățat. Cât privește averea, nu stau deloc bine. Nu sunt deloc un norocos.

— Nu mai ești însă atât de nenorocit ca atunci când ai sosit. Du-te și mai mănâncă și mai bea ceva și vei avea o situație foarte bună. Încă o bucată de friptură rece, încă o înghițitură de Madeira cu apă și vei fi la fel de fericit ca noi toți.

— Nu, nu mai plec. Stau lângă dumneata. Dumneata ești cel mai bun leac.

— Mergem mâine la Box Hill, vii cu noi. Nu e Elveția, dar tot e ceva pentru un tânăr atât de dornic de schimbare. Rămâi, sau mergi cu noi ?

— Nu, sigur că nu. Plec spre casă pe răcoare, deseară.

— Dar poți să te întorci pe răcoare mâine dimineață.

— Nu, nu merită osteneala. Dacă vin, o să fiu supărat.

— Atunci, te rog, rămâi la Richmond.

— Dar dacă rămân, o să fiu și mai supărat. Nu suport să știu că sunteți cu toții acolo, fără mine.

— Astea sunt dificultăți pe care trebuie să ți le rezolvi singur. Hotărăște cât ești de supărat. Nu mai insist.

Ceilalți invitați se întorceau și peste puțină vreme se adunaseră cu toții. Unii din ei se bucurară foarte mult la vederea lui Frank Churchill, alții tratară evenimentul cu mai mult calm, dar cu toții

fură supărați și tulburați când li se explică plecarea domnișoarei Fairfax. Concluzia discuției fu că toată lumea trebuie să plece și după ce stabiliră câteva lucruri în legătură cu excursia de a doua zi se despărțiră. Dorința vagă a lui Frank Churchill de a se exclude scăzu atât de mult, încât ultimele lui cuvinte către Emma sunau astfel:

— Ei, bine, dacă vrei să rămân aici, și să vin și eu, o voi face ! Ea zâmbi, în semn că acceptă și nimic, în afară de o chemare de la Richmond, nu putea să-l mai urnească până a doua zi seara.

CAPITOLUL XLIII

PENTRU EXCURSIA LA BOX HILL AVEAU O zi splendidă, și toate celelalte condiții exterioare ale aranjamentului, adăpostul și punctualitatea promiteau o petrecere minunată. Domnul Weston conducea totul, făcând, în bune condiții, legătura între Hartfield și casa parohială și toată lumea sosi la timp. Emma merse împreună cu Harriet, domnișoara Bates și nepoata ei, cu familia Elton, iar domnii, călare. Doamna Weston rămase cu domnul Woodhouse. Nu le lipsea nimic să fie fericiți când ajunseră acolo. Călătoriră șapte mile cu speranța de a se distra și toată lumea avu o izbucnire de admirație în primul moment al sosirii, dar în decursul zilei, amuzamentul nu fu complet. Era o atmosferă placidă, o lipsă de voie bună, o lipsă de unitate, peste care nu se putea trece. Se formaseră, într-un mod mult prea evident, grupuri. Domnul și doamna Elton mergeau împreună; domnul Knightley se ocupa de domnișoara Bates și de Jane, iar Emma și Harriet cădeau în sarcina lui Frank Churchill. Domnul Weston căuta în zadar să stabilească între ei o armonie. La început, păru o grupare accidentală, dar se dovedi stabilă. Domnul și doamna Elton, ce e drept, nu aveau nimic împotrivă să se amestece cu alții și să fie simpatici, pe cât puteau, dar, în cursul celor două ore petrecute pe deal, se părea că asupra celorlalte părți, domnea un principiu al separației prea puternic pentru ca vreo perspectivă reușită, vreo apropiere rece

sau vreun vesel domn Weston să-l poată submina.

La început, Emmei i se păru totul o plictiseală curată. Nu-l văzuse pe Frank Churchill niciodată atât de tăcut și de tâmpit. Nu spunea nimic vrednic de a fi auzit, se uita fără să vadă, admira fără inteligență, o asculta fără să știe ce spune. Dacă el era atât de plictisitor, nu-i de mirare că și Harriet era plictisitoare și amândoi la un loc erau insuportabili.

Când se așezară, lucrurile începură să meargă mai bine, după gustul ei, mult mai bine, pentru că Frank Churchill deveni vorbăreț și vesel, făcând din ea obiectul atenției sale. Orice compliment deosebit, care putea fi rostit, îi era adresat ei. Părea că tot ce-și dorea el era s-o amuze pe ea și să-i fie simpatic, și Emma, bucuroasă de acest reviriment, deloc supărată să fie măgulită, era veselă și în largul ei și îl și încuraja prietenește, cât se putea. Îi admise galanteriile, așa cum făcuse în prima perioadă și cea mai animată a cunoștinței lor. Acum, după părerea ei, toate acestea nu aveau nici o valoare, deși în ochii celor care îi vedeau puteau să aibă aspectul a ceea ce nici un alt cuvânt englezesc nu descrie mai bine decât cuvântul „flirt".

„Domnul Churchill și domnișoara Woodhouse au flirtat foarte mult." Se lăsau amândoi pradă acestei fraze și primejdiei ca ea să fie trimisă într-o scrisoare la Maple Grove, de către una din doamne, și în Irlanda, de o anume domnișoară. Emma nu avea nici un motiv real să fie veselă și nepăsătoare, făcea tot ce făcea pentru că

era dezamăgită și, deși îi era simpatic pentru că îi dădea atenție și ea găsea că face asta așa cum se cuvine, indiferent dacă era din prietenie, admirație sau în joacă, el nu-i putea recuceri inima. Voia totuși să-i fie numai prietenă.

— Îți sunt foarte recunoscător, zise el, că mi-ai spus să vin azi ! Dacă n-ai fi fost dumneata, aș fi pierdut toată bucuria petrecerii. Chiar mă hotărâsem să mă întorc.

— Da, erai foarte supărat și nu știu de ce, nu văd alt motiv afară de faptul că ai ajuns prea târziu pentru cele mai bune căpșuni. Am fost o prietenă mai bună decât meritai. Dar ai fost destul de modest. Ai cerșit aproape ordinul de a veni încoace.

— Nu spune că eram supărat. Eram obosit. M-a copleșit căldura.

— Azi e și mai cald.

— Nu pentru sentimentele mele. Azi mă simt bine.

— Te simți bine pentru că ești stăpânit.

— Stăpânit ? De dumneata, da.

— Poate că mă așteptam să spui asta, dar mă refeream la stăpânirea de sine. Ieri, într-un fel sau altul, îți ieșiseși din fire și scăpaseși de sub propriul control. Dar azi ți-ai revenit, și cum eu nu pot să fiu tot timpul cu dumneata e mai bine să-ți stăpânești singur pornirile, decât să aștepți asta de la mine.

—- De fapt, e același lucru. Nu mă pot stăpâni dacă nu mă îndeamnă ceva. Dumneata îmi comanzi, fie că vorbești, fie că nu. Și poate că ești tot timpul cu mine. Da, tot timpul ești cu mine

— Începând de ieri, de la orele trei. Influența mea veșnică nu poate să fi început mai devreme, altfel nu ai fi fost atât de prost dispus înainte.

— Ieri, la orele trei ! Așa gândești dumneata ? Credeam că ne cunoaștem din februarie.

— E într-adevăr greu de găsit un răspuns la galanteria dumitale. Dar (coborându-și vocea) nu mai vorbește nimeni în afară de noi și nu prea merită să vorbim prostii de dragul de a distra șapte oameni care tac.

— N-am spus nimic de care să-mi fie rușine, răspunse el vioi și obraznic. Ne cunoaștem din februarie. Toți cei care au urechi de auzit să audă. Să se întindă fraza asta de la Mickleham la Dorking. Ne-am cunoscut în februarie. Și apoi, în șoaptă:

— Tovarășii noștri sunt extrem de proști. Ce să facem ca să-i trezim ? Orice prostie e bună pentru asta. Trebuie să înceapă să vorbească ! Doamnelor și domnilor, domnișoara Woodhouse îmi ordonă (dânsa prezidează oriunde s-ar afla) să vă spun că dorește să știe la ce vă gândiți fiecare !

Unii râseră și răspunseră cu bunăvoință. Domnișoara Bates spuse foarte multe vorbe. Doamna Elton se simți înțepată de ideea că domnișoara Woodhouse prezidează oriunde. Răspunsul domnului Knightley fu cel mai clar:

— E sigură domnișoara Woodhouse că vrea să audă ce gândim?

— Ah, nu, nu, strigă Emma, râzând cât de nepăsătoare putea, sub nici un motiv !

E ultimul lucru pe care l-aș suporta acum. Măi bine să aud orice decât ceea ce gândiți. Adică, n-aș putea zice toți, există poate o persoană sau două (uitându-se spre domnul Weston și Harriet), ale căror gânduri nu mi-ar fi teamă să le aud.

— Sunt lucruri, strigă doamna Elton apăsat, pe care eu nu m-aș fi simțit îndreptățită să le cercetez. Deși poate în calitatea mea de conducătoare a grupului —, n-am mai fost într-un cerc de felul ăsta — excursii — domnișoare — femei măritate.

Murmurele și nemulțumirile erau adresate în principal soțului ei, care îi șopti ca răspuns;

— Foarte adevărat, draga mea, foarte adevărat. Exact așa, într-adevăr, nemaipomenit, dar unele își permit să spună orice. Mai bine s-o luăm în glumă. Toată lumea știe ce ți se cuvine.

— Nu merge, îi șopti Frank, Emmei. Cei mai mulți sunt indignați, îi atac pe alt front. Doamnelor și domnilor, domnișoara Woodhouse îmi ordonă să vă spun că renunță la dreptul dânsei de a ști exact ce gândiți și cere numai să audă ceva foarte distractiv din partea fiecăruia dintre dumneavoastră. Iată, sunteți șapte în afară de mine, care, așa cum a avut plăcerea să-mi spună, am fost deja foarte amuzant), și vă cere fiecăruia în parte să spuneți ceva foarte inteligent, în versuri sau în proză, original sau imitație, sau două lucruri inteligente numai pe jumătate sau trei tâmpenii curate, și ea se angajează să râdă din toată inima la toate.

— Ah, minunat, exclamă domnișoara Bates, atunci pentru mine e simplu. Trei tâmpenii curate ! Asta-i ceva ce mi se potrivește, în mod sigur voi spune trei tâmpenii curate de îndată ce voi deschide gura, nu-i așa ? (uitându-se în jur plină de binevoitoare încredere în asentimentul tuturor). Nu credeți ?

Emma nu putu să reziste:

— Ah, doamnă, dar s-ar putea să fie o dificultate. Iertați-mă, numărul e destul de limitat. Numai trei o dată…

Domnișoara Bates, înșelată de ceremonia prefăcută din glasul ei, nu se supără, deși o roșeață ușoară arăta că o duruse totuși.

— Ah, sigur, văd ce vrea să spună (întorcându-se spre domnul Knightley), o să încerc să-mi țin gura. Probabil că am devenit foarte antipatică, altfel n-ar zice așa ceva unei vechi prietene.

— Îmi place planul vostru, strigă domnul Weston. De acord, de acord. Fac tot ce pot. Compun o șaradă. Cum se consideră o șaradă ?

— Slab, mi-e teamă, domnule, slab, răspunse fiul său, dar vom fi indulgenți, mai ales cu cel care deschide drumul.

— Nu, nu, zise Emma. Nu consider că e prea puțin. O șaradă de la domnul Weston îl achită pe dânsul și pe cel de alături. Haideți, domnule, vă rog, vreau să aud!

— Chiar și eu mă îndoiesc dacă e inteligentă sau nu, zise domnul Weston. E un lucru recunoscut. Iată, spuneți două litere din alfabet, care să exprime perfecțiunea.

— Două litere care să exprime perfecțiunea ? Zău nu știu.

— Ah, n-o să ghiciți niciodată ! Tu (întorcându-se spre Emma), sunt sigur că n-o să ghicești niciodată. Vă spun eu: M și A. Emma ! înțelegeți ?

Înțeleseră și îl felicitară totodată. Poate că nu era cine știe ce deșteptăciune, dar Emma găsi multe motive să râdă și să fie încântată. La fel, Frank Churchill și Harriet. Ceilalți nu păreau la fel de încântați, unii arătau chiar mirați, și domnul Knightley spuse grav:

— Asta arată ce fel de lucruri inteligente se cer, și domnul Weston s-a descurcat foarte bine, dar a handicapat pe toată lumea. Perfecțiunea nu trebuie să apară atât de repede !

— Ah, din partea mea, zise doamna Elton, protestez, trebuie să fiu scuzată. Realmente, nu pot să încerc. Nu-mi plac deloc asemenea lucruri. Mi s-a trimis o dată un acrostih cu numele meu, și nu mi-a făcut deloc plăcere. Știam de la cine vine. Era un papițoi dezgustător ! Știi despre cine vorbesc ! (dând din cap către soțul ei). Lucrurile astea sunt bune de Crăciun, când stai în jurul focului, dar total deplasate când mergi vara în excursie. Domnișoara Woodhouse trebuie să mă scuze. Nu sunt dintre aceia care să spună lucruri inteligente la dispoziția oricui. De felul meu sunt foarte volubilă, dar, realmente, trebuie să mi se permită să judec eu când să vorbesc și când să-mi țin gura. Săriți peste noi, dacă sunteți drăguț, domnule Churchill. Săriți peste domnul E.,

Knightley, Jane și peste mine. Nu avem nimic inteligent de spus, nici unul din noi.

— Da, da, săriți peste mine, adăugă soțul ei cu un zâmbet complice. N-am nimic de spus care s-o distreze pe domnișoara Woodhouse sau pe vreo altă domnișoară. Sunt un bărbat bătrân, la casa mea — bun de nimic. Mergem, Augusta ?

— Din toată inima, M-am săturat să stau mereu în același loc. Vino, Jane, ia-mă de celălalt braț.

Jane refuză totuși, iar soțul și soția plecară.

— Fericită pereche, zise Frank Churchill, de îndată ce se îndepărtară și nu-l mai putea auzi. Ce bine se potrivesc ! Au avut noroc — căci așa cum s-au cunoscut, la băi, și s-au căsătorit imediat... Am impresia că abia se cunoscuseră de câteva săptămâni, la Bath ! Excepțional noroc ! Cum poți cunoaște firea cuiva la Bath, printre atâția oameni, nu poți ști nimic. Numai dacă vezi femeia în casa ei, printre ai ei, așa cum se comportă de obicei, poți să-ți dai cu adevărat seama. Dacă nu faci asta, mergi la nimereală și la noroc și de obicei ai ghinion. Câți bărbați nu s-au angajat, cu o cunoștință scurtă, și s-au căit după aceea toată viața.

Domnișoara Fairfax, care rareori vorbea tare, vorbi acum:

— Asemenea lucruri se întâmplă, fără îndoială. Fu oprită de o tuse. Frank Churchill se întoarse spre ea ca să o asculte.

— Spuneați ceva, zise el, grav. Ea își recapătă glasul:

— Voiam numai să observ că deși asemenea triste situații se ivesc câteodată, atât pentru bărbați cât și pentru femei, nu-mi închipui că sunt foarte frecvente. O dragoste se poate naște în pripă:și fără prudență, dar se poate să ai timpul să te vindeci. Cu asta vreau să spun că numai cei cu un caracter slab și nehotărât (a căror fericire e mereu la discreția întâmplării) pot să lase ca o cunoștință nefericită să devină o povară veșnică.

El nu răspunse; se uită numai și se înclină supus și curând după aceea spuse pe un ton vesel:

— Ei bine, eu am atât de puțină încredere în judecata mea, încât, atunci când mă voi însura, sper că se va ocupa cineva să-mi caute o nevastă. Ai vrea (întorcându-se spre Emma), ai vrea să-mi cauți o nevastă ? Sunt sigur că mi-ar plăcea, dacă mi-ai alege-o dumneata. Dumneata ești furnizorul familiei, știi (zâmbind către tatăl său). Găsește-mi pe cineva. Nu mă grăbesc. Poți s-o adopți, s-o educi.

— Și s-o fac ca mine !

— Te rog mult, dacă se poate !

— Foarte bine, primesc propunerea. Vei avea o soție încântătoare.

— Să fie foarte vioaie și să aibă ochi căprui. În rest nu mă interesează. Plec în străinătate pentru doi ani și când mă întorc vin la dumneata să-mi caut soția. Ține minte !

Emma nu era deloc în primejdie să uite. Era o misiune care ii atingea coarda sensibilă. Nu era chiar Harriet fata descrisă de el ? în afară de ochii căprui, în

doi ani putea deveni exact ce voia el. Poate chiar la Harriet se gândise, cine știe ? Dacă lăsa educația în seama ei, era implicit.

— Ei, mătușica, îi spuse Jane domnișoarei Bates, ce-ar fi să mergem după doamna Elton ?

— Dacă vrei, draga mea. Din toată inima, sunt gata. Eram gata și atunci să merg cu ea, dar și acum e bine. O ajungem repede. Uite-o, a, nu, e altcineva. E una din doamnele din trăsura aceea irlandeză, nu seamănă deloc cu ea. Ei, eu zic…

Plecară, urmate peste un minut de domnul Knightley. Rămaseră numai domnul Weston, fiul său, Emma și Harriet, și veselia tânărului crescu într-atât încât deveni supărătoare. Chiar și Emma se plictisise de complimente și veselie și ar fi vrut mai degrabă să meargă liniștită cu ceilalți sau să rămână singură, cu nimeni în jur, ca să poată admira în pace priveliștea. Se bucură deci la apariția servitorilor care îi căutau să-i conducă la trăsuri și chiar zelul pregătirilor pentru plecare și nerăbdarea doamnei Elton de a avea prima trăsura fură suportate cu bucurie la gândul că are perspectiva de a călători liniștită spre casă și a încheia șirul de distracții îndoielnice ale acestei zile. Încă o petrecere ca asta, cu ătâția participanți prost aleși, nu va mai putea îndura altă dată.

În timp ce aștepta trăsura, domnul Knightley se opri lângă ea. Se uită în jur, ca și când ar fi vrut să se asigure că nu e nimeni pe aproape, apoi zise:

— Emma, trebuie să-ți mai vorbesc o dată în felul în care obișnuiam să-ți

vorbesc. E un privilegiu pe care mai mult îl suporți decât mi-l acorzi, poate, dar trebuie să fac uz de el. Nu pot să te văd purtându-te urât fără să-ți atrag atenția. Cum ai putut să fii atât de crudă cu domnișoara Bates ? Cum ai putut să fii atât de insolentă cu glumele tale față de o femeie ca ea, cu vârsta„ caracterul și cu situația ei ? Emma, n-aș fi crezut una ca asta !

Emma își aminti, se înroși, îi păru rău, dar încercă să râdă ca să șteargă totul.

— Ei, dar era o glumă atât de bună. Nu m-am putut abține. Cine-ar fi putut ? Nu cred că a jignit-o. Probabil că nici n-a înțeles.

— Te asigur că a înțeles. A simțit chiar tot ce voiai să spui. Am discutat cu ea despre asta. Tare-as vrea să fi auzit și tu ce-a spus, cu ce candoare și generozitate vorbea. Aș vrea să fi auzit cum lăuda răbdarea ta, faptul că poți să-i dai atenție, tu și tatăl tău, când compania ei e atât de plictisitoare.

— Ah, strigă Emma, știu că nu există nici o ființă mai cumsecade pe lume, dar trebuie să admiți că bunătatea și ridicolul se împletesc în caracterul ei în modul cel mai nefericit !

— Se împletesc, recunosc, zise el, și dacă ar fi fost bogată aș fi înclinat să cred că ridicolul copleșește bunătatea. Dacă ar fi o femeie cu avere, n-aș avea nimic împotriva unor glume inofensive, nu te-aș certa pentru ce ți-ai permis. Dacă ar fi egala ta în societate — dar, Emma, gândește-te cât e de departe de așa ceva. E săracă, a pierdut înlesnirile pe care le avea

când s-a născut și va mai pierde probabil, la bătrânețe. Situația ei ar trebui să-ți provoace compasiune. Foarte urât din partea ta, zău! Tocmai tu! Ea te cunoaște probabil de când erai mică, te-a văzut crescând, la vremea când era o cinste pentru tine să te bage în seamă, și acum să te vadă râzând cu nepăsare de ea, umilind-o, sub imperiul trufiei de moment — și asta în fața nepoatei ei și a celorlalți, dintre care mulți, unii cu siguranță, vor fi influențați de felul cum tu o tratezi. Nu e plăcut ce-ți spun, Emma, și nici mie nu-mi face plăcere, dar trebuie s-o fac — voi spune adevărul, când se poate. Sunt mulțumit să-mi dovedesc prietenia pentru tine și să-ți dau fidel sfaturi încredințat că, odată și odată, o să-mi dai dreptate, mai mult decât acum.

În timp ce vorbeau se îndreptau spre trăsură și, înainte ca ea să poată zice ceva, el o ajută să urce. El interpretase greșit sentimentele care o făceau să se uite în altă parte și să tacă. Erau numai un amestec de furie împotriva ei însăși, umilință și îngrijorare. Nu apucase să deschidă gura și când intră în trăsură, se prăbuși un moment, copleșită, apoi, reproșându-și că nu și-a luat rămas bun, că n-a zis nimic, că s-a despărțit cu aparentă răceală, scoase capul strigând, cu mâna întinsă, ca să arate că nu e supărată, dar era prea târziu. El plecase și caii porniseră deja. Continuă să se uite înapoi, dar în zadar, și curând, cu o viteză neobișnuită, erau deja la jumătatea drumului și tot restul rămăsese în urmă. Era supărată, nespus de supărată, mai supărată decât

putea ascunde. Niciodată în viața ei nu se simțise atât de tulburată, de umilită, întristată. Era adânc lovită. Nu se putea nega adevărul spuselor lui. O simțea din toată inima. Cum de a putut fi atât de crudă, atât de brutală cu domnișoara Bates ! Cum de s-a expus la a face o impresie atât de proastă celui pe care îl prețuia și cum de l-a lăsat să plece fără a-i spune măcar un cuvânt de alinare?

Timpul n-o făcu să-și vină în fire. Cu cât se gândea mai mult, cu atât creștea supărarea. Nu fusese niciodată atât de tristă. Din fericire, nu era nevoie să vorbească. Era numai cu Harriet, care nici ea nu era bine dispusă, ci istovită și dornică să tacă. Și Emma simți lacrimile curgând pe obrazul ei aproape tot drumul spre casă, fără să-și dea osteneala să le oprească, oricât de neobișnuite ar fi fost.

CAPITOLUL XLIV

EMMA SE GÂNDI TOATA SEARA LA nereușita excursiei de la Box Hill. Nu-și dădea seama în ce fel o apreciau ceilalți. Ei, la ei acasă și cu felul lor de-a fi diferit de al Emmei, și-o aminteau poate cu plăcere, dar, după părerea ei, fusese dimineața cea mai prost petrecută, cea mai total lipsită de satisfacții intelectuale și care constituia cea mai oribilă amintire din câte avusese ea vreodată. O seară întreagă petrecută la joc de table cu tatăl ei era o fericire pe lângă ce fusese dimineața asta. În asta de fapt consta adevărata fericire, căci ea renunța la plăcerile personale de dragul lui și simțea că, oricât de puțin ar fi meritat dragostea lui tandră și stima lui plină de încredere, totuși, purtarea ei față de el era fără reproș. Ca fiică, spera că nu e total lipsită de inimă. Spera că nimeni nu-i va putea spune : „Cum poți să fii atât de insensibilă față de tatăl tău ? Trebuie și am să-ți spun adevărul de câte ori se poate !" Domnișoara Bates ! Asta nu se va mai întâmpla niciodată, nu, niciodată. Dacă atențiile viitoare puteau răscumpăra vina din trecut, spera că va fi iertată. Fusese neglijentă de multe ori, așa îi spunea conștiința ei, neglijentă, poate mai mult cu gândul decât cu fapta, disprețuitoare, lipsită de amabilitate. Dar asta nu se va mai întâmpla. Sub imperiul unei căințe adevărate, hotărî s-o viziteze chiar a doua zi și să înceapă în acest fel un șir de vizite

regulate, egale, pline de amabilitate din partea ei.

Era la fel de hotărâtă a doua zi și porni de dimineață ca să nu i se ivească vreo piedică în cale. Nu era exclus să-l întâlnească pe domnul Knightley pe drum ; sau poate o să vină la ei în timp ce ea era în vizită. Nu avea nimic împotrivă. Nu-i va fi rușine de pedeapsa pe care și-o impunea și care i se cuvenea pe bună dreptate, își întoarse ochii spre Donwell când porni, dar nu-l văzu.

„Doamnele erau acasă, toate." Nu se bucurase niciodată atât de mult la auzul acestor cuvinte, nici nu intrase în gang, nici nu urcase scara vreodată cu atâta dorință de a face plăcere, ci mai mult cu ideea de a face o favoare sau de a o căpăta, pentru ca apoi să-și bată joc.

Când intră, se stârni o oarecare agitație, mișcare și vorbe. Auzi vocea domnișoarei Bates. Ceva trebuia făcut în grabă, servitoarea arăta înfricoșată și încurcată, spera că nu o deranjează să mai aștepte două minute, dar apoi o conduse prea repede înăuntru. Mătușa și nepoata păreau amândouă să se refugieze în camera cealaltă. O zări pe Jane destul de clar, arăta foarte bolnavă

și, înainte ca ușa să se închidă în urma lor, o auzi pe domnișoara Bates spunând :

— Draga mea, voi spune că ești culcată și oricum ești destul de bolnavă.

Biata doamnă Bates cea bătrână, politicoasă și umilă ca întotdeauna, arăta ca și când n-ar fi înțeles despre ce e vorba.

— Mi-e teamă că Jane nu se simte foarte bine, zise ea. Dar nu știu, ele nu-mi spun

când e ceva rău. Cred că fiica mea revine imediat, domnișoară Woodhouse. Fiți drăguță și luați loc. Hetty n-ar trebui să plece. Eu nu prea sunt în stare... Ați găsit un scaun ? E bine unde v-ați așezat. Sunt sigură că vine imediat.

Emma spera foarte mult să vină. O clipă, îi fu teamă că domnișoara Bates vrea să o evite, dar domnișoara Bates reveni imediat.

— Ce plăcere, vă mulțumesc că ați venit, dar conștiința îi spunea Emmei că nu era aceeași voioșie de mai înainte, era mai puțină degajare în purtarea ei. O întrebare foarte prietenoasă despre sănătatea domnișoarei Fairfax putea duce, spera ea, la reîntoarcerea vechilor sentimente. Ținta fu atinsă imediat :

— Ah, domnișoară Woodhouse, ce bună sunteți. Cred că ați auzit și ați venit să vă bucurați împreună cu noi. De fapt, mai ales pentru mine, nu e prea mare bucurie (clipind și zdrobind intre gene o lacrimă), va fi foarte greu pentru noi să ne despărțim de ea, după ce a stat atât de mult. Și acum are o durere de cap îngrozitoare, a scris toată dimineața niște scrisori atât de lungi pentru domnul colonel Campbell și pentru doamna Dixon. „Draga mea, i-am zis, o să orbești" pentru că mereu avea lacrimi în ochi. Nu-i de mirare, nu-i deloc de mirare. E o mare schimbare și, deși are foarte mult noroc, o asemenea situație nu găsește ușor o fată, în ziua de azi, când iese prima dată în lume, să nu credeți că suntem ingrate, domnișoară Woodhouse, pentru un asemenea noroc nesperat (ștergându-și

din nou lacrimile), dar biata fată, dacă ați ști cum o doare capul ! Când ai o mare durere, știți, nici nu poți să te bucuri că ți s-a întâmplat un lucru bun. E cât se poate de tristă. Dacă te uiți la ea, nici nu-ți dai seama ce încântată și fericită e că a obținut un asemenea post. O scuzați că nu poate să vină, nu poate, și s-a dus la ea în cameră. Aș fi vrut să se culce. „Draga mea, i-am spus, am să spun că ești în pat", dar cu toate astea, nu s-a culcat, se plimbă prin cameră. Dar, acum că a terminat scrisorile de scris, zice că o să-i fie mai bine. O să-i pară rău că nu v-a văzut, domnișoară Woodhouse, dar dumneavoastră veți fi atât de bună să o scuzați. Ați așteptat la ușă, zău, mi-e și rușine. A fost o mică încurcătură, pentru că n-am auzit când ați bătut și până n-ați ajuns pe scară n-am știut că a venit cineva. „E numai doamna Cole, am spus eu, crede-mă, nimeni altcineva n-ar fi venit atât de devreme." „Ei, a zis ea, tot trebuie să îndur asta odată și odată, și de ce nu, acum." Dar a venit Patty și ne-a spus că sunteți dumneavoastră. „Ah, am zis eu, e domnișoara Woodhouse, sigur că vrei s-o vezi." „Nu pot să văd pe nimeni", a zis ea și s-a sculat și a dat să plece și din cauza asta v-am lăsat să așteptați și ne pare foarte rău, mi-e și rușine". Dacă trebuie să te duci dincolo, draga mea, am zis, foarte bine, și o să spun că ești în pat."

Interesul Emmei era cât se poate de sincer. Inima ei se mai înmuiase față de Jane și imaginea suferințelor acesteia de acum avu efectul de a o vindeca de orice bănuială lipsită de generozitate pe care

mai înainte ar fi putut-o avea. O făcu să simtă numai milă și, la amintirea sentimentelor mai puțin blânde de altă dată, fu nevoită să recunoască dreptul Janei de a hotărî s-o vadă pe doamna Cole sau pe oricare altă prietenă credincioasă, în timp ce pe ea nu putea să o suporte. Vorbi după cum simțea, plină de regret și solicitudine, dorind sincer ca întâmplarea despre care vorbea domnișoara Bates, hotărârea care fusese luată să fie cât se poate de avantajoasă și convenabilă pentru domnișoara Fairfax. „Era probabil o încercare grea pentru toate. Înțelege că totul urma să fie amânat până la venirea domnului colonel Campbell !"

— Ce drăguță sunteți, răspunse domnișoara Bates, dar dumneavoastră sunteți întotdeauna drăguță.

Nu putea suporta acest „întotdeauna" și ca să scape de îngrozitoarea ei generozitate trecu direct la întrebarea :

— Unde, dacă pot să vă întreb, va merge domnișoara Fairfax ?

— La o anume doamnă Smalldridge, o femeie minunată, cultivată, să aibă grijă de cele trei fetițe ale ei, încântătoare fetițe ! Imposibil de găsit un alt post mai convenabil, firește, dacă nu socotim poate chiar pe doamna Suckling, sau pe doamna Bragge, dar doamna Smalldrige e intimă prietenă cu amândouă, și tot din partea locului, locuiește numai patru mile de Maple Grove. Jane va sta numai la patru mile de Maple Grove.

— Doamna Elton este, presupun, persoana căreia domnișoara Fairfax îi datorează...

— Da, buna noastră doamnă Elton. Prietena cea mai sinceră și mai neobosită. N-a vrut să audă de nici un refuz, n-a vrut s-o lase pe Jane să spună nu; pentru că Jane, când a auzit prima dată (alaltăieri, mi se pare, când eram la Donwell), când a auzit Jane prima dată, era foarte hotărâtă să nu accepte oferta și din motivele care le pomeneați dumneavoastră, exact cum spuneați se hotărâse să nu facă nimic până nu se întoarce domnul colonel Campell, și nimeni pe lume n-o putea îndupleca să se angajeze chiar acum, și i-a spus asta de câteva ori doamnei Elton, și, zău, nici eu n-aș fi crezut să se răzgândească ! Dar prea buna doamnă Elton, care nu greșește niciodată, a văzut mai departe ca mine. Nu oricine ar fi insistat atâta, și a fost așa de bună să nu ia în seamă refuzul Janei. Dar dânsa a spus clar și răspicat că nu vrea ca Jane să respingă oferta, așa cum voia ea ieri. A așteptat și aseară a făcut-o pe Jane să accepte. Pentru mine a fost o surpriză, n-am bănuit deloc. Jane a luat-o pe doamna Elton de-o parte și i-a spus că, judecând mai bine de ce avantaje se va bucura la doamna Smalldridge, s-a hotărât să accepte. N-am știut nimic, până nu s-a aranjat.

— Ați fost aseară la doamna Elton ?

— Da, toate, ne-a invitat dânsa. Ne-a spus la Box Hill, în timp ce ne plimbam cu domnul Knightley. „Trebuie să veniți cu toții la noi deseară. Am hotărât că trebuie să veniți cu toții."

— A fost și domnul Knightley, nu-i așa ?

— Nu, domnul Knightley n-a fost. A refuzat de la început, și, deși credeam că

vine, pentru că doamna Elton a zis că nu-l lasă până nu vine, el n-a venit. Dar mama și Jane și cu mine am fost toate, a fost o seară foarte plăcută. Cu asemenea buni prieteni, domnișoară Woodhouse, te simți întotdeauna bine, deși lumea era cam obosită după excursia de dimineață. Chiar plăcerile, știți, te obosesc uneori ! N-aș putea spune că a fost cineva căruia să-i fi plăcut foarte mult. Totuși, eu găsesc că a fost o excursie frumoasă și sunt foarte recunoscătoare bunilor prieteni care ne-au invitat.

— Probabil că domnișoara Fairfax, deși noi habar n-aveam, s-a gândit la asta toată dimineața.

— Cred că da.

— Când va veni ziua, cred că ea și prietenii ei vor fi foarte loviți și sper că acolo va avea parte de alinare, pe cât e posibil, adică, prin caracterul și manierele familiei.

— Mulțumesc, domnișoară Woodhouse, într-adevăr, va avea tot ce se poate ca să fie fericită. În afară de familia Suckling și familia Bragge, nu mai sunt alte familii atât de generoase și distinse printre cunoscuții doamnei Elton. Doamna Smalldridge, minunată femeie ! Un fel de viață aproape la fel ca la Maple Grove,. iar în ce privește fetițele, în afară de copiii familiei Suckling și ai familiei Bragge, nu există alții mai drăguți și mai distinși Jane îi va tratată cu atâta considerație și bunăvoință. Va fi o plăcere — o viață de plăcere. Și salariul, zău, nu-mi vine să vă spun ce salariu are, nici chiar dumneavoastră domnișoară Woodhouse !

Chiar dumneavoastră, care sunteți obișnuită cu sume mari, tot n-o să vă vină să credeți că i se poate oferi atât de mult unei fete tinere ca Jane.

— Ah, doamnă, strigă Emma, dacă și alți copii sunt așa cum mi-aduc aminte că eram eu, cred că nu merită să faci asta nici dacă ai primi de cinci ori cea mai mare sumă despre care am auzit că se oferă în asemenea ocazii.

— Aveți niște gânduri atât de nobile !

— Și când urmează să plece domnișoara Fairfax ?

— Curând, foarte, foarte curând. Asta-i partea cea mai proastă. Peste două săptămâni. Doamna Smalldridge e foarte grăbită. Biata mama, îi vine atât de greu. Așa că eu mai încerc s-o înveselesc și-i zic,: „Hai, mamă, să nu ne mai gândim la asta."

— Probabil că prietenilor le pare rău că o pierd, și doamnei și domnului Campbell n-o să le pară rău că s-a angajat înainte-de întoarcerea lor ?

— Da, Jane zice că e sigură că o să le pară rău, totuși, e un post pe care nu se simte îndreptățită să-l refuze. Am fost atât de uimită când mi-a zis ce a vorbit doamnei Elton și doamna Elton a venit imediat și m-a felicitat. Era înainte de ceai, a, nu, nu putea să fie înainte de ceai, pentru că tocmai începusem să jucăm cărți și, totuși, parcă era înainte de ceai, pentru că mi-aduc aminte că mă gândeam, a nu, s-a întâmplat ceva înainte de ceai, dar nu asta. Domnul Elton a ieșit din cameră înainte de ceai, pentru că voia să vorbească băiatul lui John Abdy cu dânsul. Bietul John, am multă stimă pentru el, a

fost diacon la tata timp de douăzeci și șapte de ani și, acum, bietul de el, om bătrân, a căzut la pat și îi e foarte rău, are gută la încheieturi, trebuie să trec azi pe la el, și o să vină și Jane, desigur, dacă o să poată ieși. Și băiatul lui John, bietul de el, a venit să-l roage pe domnul Elton pentru un ajutor de la parohie — el e destul de avut, e mare la Crown, rândaș, câștigă bine —, totuși nu-și poate întreține tatăl fără ajutor de la biserică. Și când domnul Elton s-a întors ne-a spus ce a auzit, de la John rândașul, că de la Randalls au trimis după șaretă să-l ducă pe domnul Frank Churchill la Richmond. Asta a fost înainte de ceai. După ceai a vorbit Jane cu doamna Elton.

Domnișoara Bates nu-i dădu Emmei timp să spună că pentru ea era o noutate, dar cum, fără a presupune că nu știa nimic despre amănuntele plecării domnului Churchill, începu să le enumere, nu avea nici o importanță, dacă ea știa sau nu. Ceea ce aflase domnul Elton de la rândaș în problema asta era, din câte știa grăjdarul, și, în plus, din câte știau servitorii de la Randalls, că venise un mesager de la Richmond, imediat după ce se întorseseră de la Box Hill, care mesager era, se pare, totuși neașteptat și aducea câteva rânduri de la domnul Churchill pentru nepotul său, în care se spunea că doamna Churchill nu se simțea foarte rău și nu dorea decât să-l vadă a doua zi dimineață, dar că domnul Frank Churchill, hotărându-se să plece imediat, fără să mai aștepte, și calul său fiind, după câte se pare, bolnav, Tom fusese trimis imediat

după șareta de la Crown și rândașul o văzuse plecând, băiatul mâna destul de repede.

În toate astea nu era nimic de mirare sau de un deosebit interes și ele îi atraseră atenția Emmei numai în comparație cu subiectul care o preocupa deja. Contrastul dintre importanța în lume a doamnei Churchill și a Janei Fairfax o izbea. Una era totul, cealaltă nimic și medita asupra deosebirilor dintre soarta unei femei și a alteia. Era foarte absentă, se uita în gol, când domnișoara Bates o trezi, zicând :

— Ah, văd la ce vă gândiți, la pian. Ce-o să facem cu el ? Foarte adevărat, biata Jane tocmai vorbea de el. „Trebuie să plec, zicea ea, ne despărțim. N-are nimic de făcut aici, dar e mai bine să rămână", a zis, „să-i dăm găzduire până se întoarce domnul colonel Campbell. Voi vorbi cu dânsul despre el, și va aranja dânsul ceva, mă va ajuta să ies din impas." Și nici până azi, sunt sigură, nu știe dacă a fost un dar de la el sau de la fiica lui.

Acum, Emma fu nevoită să se gândească la pian și amintirea presupunerilor ei fanteziste și răutăcioase de mai înainte era atât de puțin plăcută, încât începu să creadă că a stat destul și repetând toate urările de bine pe care le socotea necesare și pe care le făcea din toată inima își luă rămas bun.

CAPITOLUL XLV

DISPOZIȚIA MEDITATIVA A EMMEI NU FU deloc tulburată pe drumul spre casă, dar, intrând în salon, îi găsi pe aceia care îi puteau stârni interesul. Domnul Knightley și Harriet sosiseră în lipsa ei și stăteau de vorbă cu domnul Woodhouse. Domnul Knightley se ridică imediat și, într-un fel mult mai grav decât de obicei, zise :

— N-am vrut să plec fără să te văd, dar nu am timp de pierdut, așa că trebuie să plec imediat. Plec la Londra, să stau câteva zile cu John și Isabella. Ai ceva de trimis sau de spus în afară de „dragoste", pe care n-o poate duce nimeni ?

— Nimic. Dar cum de te-ai hotărât așa deodată ?

— Da, adică, m-am gândit destul de mult la asta.

Emma era sigură că nu o iertase. Părea că nu e în apele lui. Timpul, totuși, gândi ea, îi va spune că trebuie să fim din nou prieteni. În timp ce el stătea în picioare, ca și când ar fi vrut să plece, dar nu pleca, tatăl ei începu să-i pună întrebări :

— Ei, draga mea, ai ajuns cu bine? Și ce făceau buna mea prietenă și fiica ei ? Cred că s-au bucurat foarte mult că te-ai dus. Emma, draga de ea, a fost în vizită la doamna și domnișoara Bates, domnule Knightley. E atât de atentă cu ele, întotdeauna.

Obrajii Emmei se colorară la această laudă nemeritată și cu un zâmbet și clătinare a capului, care spuneau multe, se uită la domnul Knigthley. Se părea că

afirmația făcuse o impresie imediată în favoarea ei, ca și când ochii lui ar fi priceput adevărul din ochii ei, și sentimentele bune pe care le trăise în dimineața aceea fură imediat înțelese și li se făcu cinstea cuvenită. Se uită la ea plin de stimă. Ea fu extrem de satisfăcută și peste o clipă încă și mai mult, pentru că el făcu un gest care însemna nu numai prietenie. Îi luă mâna, nu știa dacă nu cumva ea făcuse prima mișcare, poate i-o oferise chiar, îi luă mâna și o strânse și fu pe punctul de a i-o duce la buze, când, probabil închipuindu-și ceva, îi dădu drumul. De ce să simtă asemenea rețineri, de ce să se răzgândească tocmai când era gata s-o facă ? Asta Emma nu putea înțelege. Ar fi fost mai bine judecat din partea lui dacă nu s-ar fi oprit. Intenția, totuși, fusese neîndoielnică și, poate, pentru că de obicei nu se purta prea galant, ori cine știe de ce, Emma găsi că i se potrivea foarte bine atitudinea de acum. Caracterul lui era atât de simplu și demn. Nu putea să-și amintească gestul fără o mare satisfacție. Mărturisea o mare prietenie. Plecă imediat după aceea. Se mișca întotdeauna cu repeziciunea celor care fac lucrurile hotărât și fără zăbavă, dar, de data asta, dispariția lui păru și mai bruscă.

Emma nu avea de ce să regrete vizita la domnișoara Bates, dar ar fi vrut să fi plecat cu zece minute mai devreme. Ar fi fost o mare plăcere să discute cu domnul Knightley despre postul Janei Fairfax. Nu regreta nici că el pleacă la Brunswick Square, pentru că știa ce mult se vor

bucura cei de acolo de vizita lui, dar mai bine ar fi fost altă dată și dacă ar fi știut din timp i-ar fi făcut mai mare plăcere. Se despărțiseră totuși buni prieteni. Nu putea să se înșele asupra purtării lui, a gestului lui galant neterminat, făcuse totul ca s-o asigure că se bucura din nou de stima lui. Află că stătuse acolo, în așteptarea ei, o jumătate de oră. Păcat că nu se întorsese mai devreme.

În speranța de a distrage gândurile tatălui ei de la neplăcerea că domnul Knightley pleca la Londra, că pleca pe neașteptate și că se ducea călare, neplăcere care, știa bine, va fi mare pentru el, Emma le comunică noutatea despre Jane Fairfax și încrederea pe care o avea în efectul ei fu pe deplin justificată. Era o frână foarte potrivită, îl interesa fără să-l tulbure. De mult se gândea, că Jane Fairfax va deveni guvernantă și putea să vorbească despre asta cu veselie, dar plecarea domnului Knightley fusese o lovitură neașteptată.

— Mă bucur din toată inima, draga mea, să aud că și-a găsit un post bun. Doamna Elton e foarte bună și simpatică și cred că prietenii ei sunt oameni cumsecade. Sper că e într-o regiune cu climă uscată și că sănătatea ei nu va suferi. Asta ar trebui să fie prima lor grijă, așa cum prima mea grijă era sănătatea domnișoarei Taylor. Știi, draga mea, ea va fi pentru această doamnă cum a fost domnișoara Taylor pentru noi. Și sper că ea se va simți mai bine într-o anume privință și nu va fi tentată să plece după ce a trăit atâția ani într-o casă.

A doua zi sosi o veste de la Richmond care făcu să pălească tot restul preocupărilor. Un mesager rapid sosi la Randalls să anunțe moartea doamnei Churchill. Deși nepotul nu avusese motive să-și grăbească plecarea din cauza ei, nu mai trăise decât treizeci și șase de ore după venirea lui. Un atac neașteptat de natură să nu fie suportat de starea în care se găsea ea îi pusese capăt zilelor după o luptă scurtă. Măreața doamnă Churchill nu mai exista.

Lucrul fu luat așa cum sunt luate astfel de lucruri de obicei. Toată lumea arăta o oarecare gravitate și întristare, duioșie față de cea dispărută, solicitudine pentru prietenii rămași în viață și, după ce trecu oarecare timp, curiozitatea de a afla unde va fi îngropată. Goldsmith spune că atunci când o femeie frumoasă se lasă pradă nebuniei n-are de ales decât să moară, iar când se lasă pradă răutății, e de asemenea recomandabil, pentru că astfel scapă de faima proastă.

Doamna Churchill, după ce fusese urâtă cel puțin douăzeci și cinci de ani, deveni acum obiectul concesiilor și compasiunii generale. Dintr-un punct de vedere, i se făcea deplină dreptate. Nimeni, niciodată, nu voise să admită că e într-adevăr bolnavă. Evenimentul o absolvea de toate capriciile și egoismul bolilor ei imaginare.

„Biata doamnă Churchill — fără îndoială că suferise mult; mai mult decât se crezuse vreodată —, și durerea continuă te face mai rău. Era o întâmplare tristă — o lovitură grea —, cu toate defectele ei, ce se va face domnul Churchill

fără ea? Pierderea era îngrozitoare, într-adevăr, pentru domnul Churchill !" Chiar domnul Weston clătină din cap și făcu o figură solemnă, zicând : — Ah, biata femeie, cine ar fi crezut !

Și decise ca hainele lui de doliu să fie cât se poate de elegante, iar soția sa stătea oftând, făcându-i morală, croșetând la dantelele ei late, cu sinceră și tenace compătimire și bun simț. Cum îl va atinge asta pe Frank Churchill ? fu primul gând care le veni la amândoi în minte. Fu de asemenea printre primele întrebări pe care și le puse Emma. Caracterul doamnei Churchill, durerea soțului ei — mintea ei trecu peste ele cu groază și compasiune și apoi se opri cu sentimente mai puțin apăsătoare asupra efectului pe care-l va avea evenimentul asupra lui Frank Churchill, de ce avantaje și de câtă libertate se va bucura. Într-o clipă, văzu totul numai spre bine. Acum, o dragoste pentru Harriet Smith nu va mai întâmpina nici o piedică. Domnul Churchill, independent de soția lui, nu înfricoșa pe nimeni, era un om care putea fi condus cu ușurință și convins să facă orice de către nepotul său. Tot ce rămânea de dorit era ca nepotul să se îndrăgostească, și, cu toată bunăvoința ei în materie, Emma nu putea fi deloc sigură că s-a îndrăgostit deja.

Harriet se purtă extrem de bine în această împrejurare, cu multă stăpânire de sine. Oricâte speranțe i s-ar fi aprins, nu lăsa nimic să se trădeze. Emma fu încântată să observe la ea o asemenea dovadă de tărie de caracter și se abținu de la orice aluzie care ar fi pus în primejdie

existența acesteia. Vorbiră deci despre doamna Churchill cu multă rezervă, amândouă.

Frank trimise scrisori scurte la Randalls, comunicând planurile și stările de lucruri de importanță imediată. Domnul Churchill se simțea mai bine decât era de așteptat și urmau să plece pentru funeralii în Yorkshire, iar după aceea să se îndrepte spre Windsor, la un prieten căruia domnul Churchill îi tot promitea de zece ani o vizită. Deocamdată nu era nimic de făcut pentru Harriet. Din partea Emmei nu putea căpăta decât urări de bine pentru viitor.

Era mai important să se ocupe de Jane Fairfax, căreia i se închideau toate perspectivele, în timp ce Harrietei i se deschideau, și care urma să plece atât de curând, încât oricine dorea să-și arate bunătatea față de ea trebuia să se grăbească. Pentru Emma era cea mai aprigă dorință. Regreta cum nu se poate mai mult răceala ei din trecut și persoana pe care timp de atâtea luni de zile o neglijase era acum cea pe care voia s-o copleșească prin considerație și compasiune. Dorea să-i fie de folos, dorea să-i arate că îi prețuiește tovărășia și să-și dovedească respectul și considerația. Hotărî s-o înduplece să petreacă o zi la Hartfield. Scrise un bilet s-o invite. Invitația fu refuzată printr-un mesaj verbal: „Domnișoara Fairfax era bolnavă și nu putea nici să scrie", iar când domnul Perry trecu pe la Hartfield, în aceeași dimineață, se-dovedi că era atât de bolnavă încât trebuise să-i facă el o vizită,,

deși împotriva voinței ei, și că suferea de îngrozitoare dureri de cap și o febră nervoasă, în așa hal, încât el se îndoia că se va putea prezenta la doamna Smalldridge la timpul stabilit. Sănătatea ei părea deocamdată foarte proastă — poftă de mâncare nu avea deloc și, deși nu erau nici un fel de simptome neliniștitoare, nimic să dovedească prezența tuberculozei pe care o bănuia familia, domnul Perry era alarmat de starea ei. Găsea că s-a angajat la mai mult decât putea și asta era și părerea ei, numai că nu voia să recunoască. Nervii, se pare, o lăsau. Casa în care locuia acum nu era deloc favorabilă unei boli de nervi, închisă mereu într-o cameră ! El ar fi dorit să fie altfel. Și buna ei mătușă, deși e o prietenă veche, trebuie să recunoască și el că nu e cel mai bun tovarăș pentru cineva cu asemenea suferințe. Grija și atențiile ei nu puteau fi puse la îndoială, erau, de fapt, prea mari. Îi era foarte teamă că domnișoara Fairfax avea de suferit mai mult decât de profitat de pe urma lor. Emma asculta cu cea mai vie atenție. Din ce în ce mai tristă pentru ea, căuta cu febrilitate un mod de a se face folositoare. Dacă ar lua-o, fie măcar pentru o oră două, de lângă mătușa ei, poate i-ar face bine să schimbe decorul și să discute în liniște. A doua zi, scrise din nou, în cuvinte cât se poate de calde, că va trece cu trăsura, la orice oră va dori Jane, menționând că domnul Perry era de părere ca pacienta sa să iasă la plimbare. Răspunsul fu numai un bilețel scurt : „Complimente și

mulțumiri de la domnișoara Fairfax, dar nu e în stare să iasă la plimbare."

Emma simțea că biletul ei merita un răspuns mai bun ; dar era imposibil să te superi pe niște cuvinte scrise inegal și tremurat, ceea ce dovedea boala atât de evident, și se gândi numai cum ar putea face ceva împotriva acestei rele voințe. În ciuda răspunsului, deci, chemă trăsura și se duse la doamna Bates, în speranța că Jane se va lăsa înduplecată să vină cu ea, dar în zadar. Domnișoara Bates fu nevoită să se întoarcă fără succes. Jane nu putea fi convinsă. Numai propunerea de a ieși la aer o îmbolnăvea și mai rău. Emma ar fi vrut s-o vadă și să-și încerce puterile asupra ei, dar, aproape înainte ca ea să facă aluzie la această dorință domnișoara Bates îi dădu a înțelege că-i promisese nepoatei să n-o lase pe domnișoara Woodhouse să intre, sub nici un motiv. „Zău, ăsta era adevărul, Jane, draga de ea, nu suporta să vadă pe nimeni, nimeni. Pentru doamna Elton se putea face o excepție, și pentru doamna Cole care insistase, și pentru doamna Perry, care zisese atâtea, dar în afară de ele, Jane nu vrea să vadă pe nimeni."

Emma nu voia să fie categorisită cu doamnele Elton, Cole și Perry, care și-ar fi făcut loc cu coatele oriunde. Nici nu găsea că poate să aibă vreo pretenție specială. Se supuse așadar și o întrebă numai pe domnișoara Bates despre pofta de mâncare și regimul nepoatei sale, în care privință spera să poată fi de folos. Asupra acestei probleme domnișoara Bates era foarte nenorocită și avea foarte multe de

spus. Jane nu voia să mănânce mai nimic. Domnul Perry recomandase mâncare hrănitoare, dar tot ce puteau să-i aducă (și cine mai avea vecini atât de buni ?) nu avea nici un gust pentru ea.

Emma, când ajunse acasă, o chemă pe menajera ei să examineze proviziile și niște pastă de țelină, de cea mai bună calitate, fu trimisă repede la domnișoara Bates cu un bilețel plin de prietenie. În jumătate de oră, borcanul era trimis înapoi cu o mie de mulțumiri din partea domnișoarei Bates, dar „scumpa de Jane n-a fost mulțumită până nu l-au trimis înapoi, era ceva ce nu putea mânca și, mai mult, insista să-i spună că nu are nevoie de nimic."

Când Emma află, după aceea, că Jane Fairfax fusese văzută plimbându-se prin poiană, departe de Highbury, în după-amiaza acelei zile când, sub motiv că nu poate ieși, refuzase vehement să meargă cu ea cu trăsura, nu mai avu nici o îndoială, punând lucrurile cap la cap, că Jane era hotărâtă să nu primească nimic de la ea. Ii părea rău, rău de tot. Inima ei era îndurerată pentru o stare de lucruri care părea cu atât mai lamentabilă din cauza existenței acestor enervări, inconsecvențe și inegalitate a puterilor. O umilea faptul că i se acorda atât de puțin ca prietenă. Se consola însă la ideea că intențiile ei erau bune și că își putea spune că dacă domnul Knightley ar fi fost martor la toate încercările ei de a veni în ajutorul Janei Fairfax, dacă ar fi putut chiar să vadă în adâncul inimii ei, de data asta, n-ar fi găsit nimic să-i reproșeze.

CAPITOLUL XLVI

ÎNTR-O DIMINEAȚA, CAM LA ZECE ZILE după decesul doamnei Churchill, Emma fu chemată jos de domnul Weston, care „nu putea să mai stea nici cinci minute și dorea neapărat să-i vorbească". O întâmpină la ușa salonului și după ce de-abia dacă o salută cu sunetul obișnuit al vocii sale, coborî imediat tonul ca să spună, fără ca tatăl ei să audă :

— Poți veni la Randalls în cursul dimineții? Vino, dacă se poate. Doamna Weston vrea să te vadă. Trebuie să te vadă.

— Nu se simte bine ?

— Nu, nu, nu e vorba de asta. E numai puțin agitată. Ar fi venit încoace cu trăsura, dar vrea să te vadă între patru ochi și hm... (arătând spre tatăl ei). Poți să vii ?

— Desigur, vin imediat, dacă vreți. E imposibil să vă refuz, dacă mă rugați așa. Dar, despre ce e vorba ? Nu cumva e totuși bolnavă ?

— Crede-mă pe cuvânt și nu mai pune întrebări. O să afli totul la timpul potrivit. Ceva cu totul neașteptat, dar, șșt, șșt !

Era chiar și pentru Emma imposibil de ghicit ce însemnau toate astea. Privirile lui păreau să anunțe ceva cu adevărat important ; dar dacă prietena ei se simțea bine, încercă să nu se neliniștească, și, stabilind cu tatăl ei să-și facă acum plimbarea, plecă împreună cu domnul Weston, cu pas iute spre Randalls.

— Acum, zise Emma, când ajunseră departe de poartă, acum, domnule Weston, spuneți-mi vă rog, ce s-a întâmplat ?

— Nu, nu, răspunse el grav. Nu mă întreba ! I-am promis soției mele să las totul în seama ei. Îți va comunica ea mai bine decât mine ! Nu fi nerăbdătoare, Emma, vei afla în curând totul.

— Să-mi comunice! strigă Emma încremenită de groază. Dumnezeule mare ! Domnule Weston, spuneți-mi imediat ! S-a întâmplat ceva în Brunswick Square ? Știu, asta e ! Spuneți-mi imediat !

— Nu, zău, e cu totul altceva !

— Domnule Weston, nu glumiți cu mine ! Gândiți-vă câți dintre cei pe care îi iubesc se află acum în Brunswick Square ! Despre care din ei e vorba ? Vă rog, în numele a tot ce am mai sfânt, nu încercați să-mi ascundeți !

— Pe cuvântul meu, Emma…

— Pe cuvântul dumneavoastră, de ce nu pe onoarea dumneavoastră ? De ce nu-mi jurați pe onoarea dumneavoastră că nu i s-a întâmplat nimic nici unuia din ei ? Doamne, Dumnezeule ! Ce poate să mi se comunice mie dacă nu ceva legat de familia mea ?

— Pe onoarea mea, zise el serios, nu e vorba de asta. Nu există nici cea mai mică legătură cu vreo ființă pe numele de Knightley.

Emma își recapătă curajul și merse mai departe.

— Am greșit, zise el, când am spus „o să-ți comunice". Nu trebuia să folosesc expresia asta. De fapt, nu te privește pe tine, mă privește numai pe mine — adică,

așa sperăm ! Hm, pe scurt, dragă Emma, nu e cazul să fii neliniștită. N-aș zice că nu e ceva neplăcut, dar se întâmplă lucruri și mai rele. Dacă mergem repede, vom ajunge în curând la Randalls.

Emma își dădu seama că trebuie să aștepte, dar acum asta nu-i cerea mare efort. Prin urmare, nu mai puse întrebări, ci își folosi numai imaginația și ajunse repede la concluzia că trebuie să fie vorba despre bani — ceva ce se ivise, ceva neplăcut în situația familiei, ceva ce recentul eveniment de la Richmond scosese la iveală. Imaginația ei era foarte activă. Poate era vorba de jumătate de duzină de copii din flori și bietul Frank rămâne fără moștenire. Asta, deși nu era câtuși de puțin de dorit, nu era de natură s-o arunce pe ea într-o stare de agonie. Nu-i inspira nimic mai mult decât o vie curiozitate.

— Cine este domnul rălaie ? zise ea în timp ce continuau să meargă. Vorbea mai mult ca să-l ajute pe domnul Weston să păstreze secretul decât cu vreun alt scop.

— Nu știu, unul din băieții Otway. Nu e Frank, nu e Frank, te asigur. N-o să-l vezi prea curând. E în drum spre Windsor, acum.

— Asta înseamnă că a fost pe la dumneavoastră ?

— Ah, da, nu știai ? Ei, lasă, n-are importanță.

O clipă tăcu și apoi adăugă pe un ton mai prudent și rezervat : — Da, Frank a trecut azi-dimineață numai ca să ne întrebe ce mai facem.

Se grăbiră spre Randalls.

— Ei, dragă, zise el, când intrară în cameră. Ți-am adus-o și acum sper că te vei simți mai bine. Vă las împreună, n-are rost să amâni. Nu plec departe, dacă ai treabă cu mine…

Și Emma îl auzi clar adăugând cu voce mai joasă, când ieșea din cameră :

— M-am ținut de cuvânt. N-are nici cea mai mică idee.

Doamna Weston arăta atât de rău și avea un aer atât de tulburat încât neliniștea Emmei crescu și, când rămaseră singure zise :

— Ce se întâmplă, draga mea prietenă ? Am impresia că a survenit ceva foarte neplăcut. Spune-mi imediat despre ce e vorba. Am venit tot drumul în plin mister. Nici dumitale și nici mie nu ne place să fim misterioase. Nu mă lăsa așa ! O să-ți facă bine să vorbești despre supărarea dumitale, oricare ar fi ea.

— Chiar nu bănuiești nimic ? zise doamna Weston, cu o voce tremurătoare. Nu poți, scumpa mea Emma, nu poți să ghicești deloc ce urmează să auzi ?

— Tot ce pot ghici este că e vorba de domnul Frank Churchill.

— Ai dreptate. De el e vorba. Îți spun imediat (reluându-și luciul și părând hotărâtă să nu se uite în sus). A fost pe aici, chiar în dimineața asta, cu un scop cu totul excepțional. Am avut o surpriză nemaipomenită. A venit să-i vorbească tatălui său asupra unui subiect — să anunțe că e îndrăgostit.

Se opri să-și tragă suflarea. Emma se gândi întâi la ea, apoi la Harriet.

— Mai mult decât îndrăgostit, am putea zice, reluă doamna Weston. E logodit, da, chiar logodit. Ce vei spune tu, Emma, ce va spune toată lumea, când se va afla că Frank Churchill și domnișoara Fairfax sunt logodiți, și încă de multă vreme ?

Emma aproape că sări în sus de uimire și, cuprinsă de groază, exclamă :

— Jane Fairfax, Dumnezeule ! Nu-i adevărat ! Nu poți vorbi serios !

— Poți foarte bine să fii uluită, îi răspunse doamna Weston, tot fără să se uite la ea și vorbind într-una ca să-i dea Emmei timp să-și revină, poți foarte bine fi uluită, dar ăsta-i adevărul. S-au logodit, jurându-și credința încă din octombrie la Wey-mouth, și au ținut asta în cel mai mare secret. Nimeni n-a știut în afară de ei doi, nici familia Campbell, nici familia ei, nici a lui. E așa o minune, încât, deși sunt convinsă de adevărul faptelor, nu mi se pare credibil. Nu-mi vine să cred. Mi se părea că îl cunosc.

Emma nu prea auzea ce i se spunea. Mintea ei se lupta cu două gânduri : conversațiile anterioare, pe care le avusese cu el și despre domnișoara Fairfax și biata Harriet, și câtva timp nu putu decât să exclame și să ceară să i se confirme în mod repetat ceea ce auzise.

— Ei bine, zise ea în cele din urmă, încercând să-și revină, asta e o întâmplare la care trebuie să mă gândesc cel puțin jumătate de zi ca s-o înțeleg. Cum ? A fost logodit cu ea toată iarna, înainte chiar de a veni la Highbury?

— Logodit, din octombrie, în secret. M-a lovit asta, foarte mult, Emma ! Și pe tatăl

lui l-a lovit. Parte din purtarea lui n-o putem ierta.

Emma se gândi o clipă, apoi răspunse :

— N-am să mă prefac că nu vă înțeleg și ca să vă liniștesc atât cât pot eu, fiți siguri că atențiile lui n-au avut asupra mea efectul pe care îl credeați dumneavoastră doi.

Doamna Weston își ridică privirea, fiindu-i teamă să creadă, dar înfățișarea Emmei era la fel de calmă ca și cuvintele ei.

— Ca să-ți vină mai ușor să crezi că nu mă laud cu indiferența mea de-acum, continuă ea, am să-ți mărturisesc că a fost o perioadă la început când ne-am cunoscut, când mi-a plăcut, ba chiar am fost îndrăgostită de el, dar cum s-a întâmplat de s-a terminat e probabil de mirare. Din fericire, totuși, s-a terminat. De câtva timp, de cel puțin trei luni, nu-mi mai pasă deloc de el. Crede-mă, doamnă Weston, ăsta-i adevărul curat.

Doamna Weston o sărută cu lacrimi de bucurie în ochi și când reuși din nou să articuleze ceva o asigură că această mărturisire îi făcuse cel mai mare bine.

— Domnul Weston va fi la fel de ușurat, ca și mine. Din cauza asta eram tare nenorociți. Era dorința noastră scumpă să vă îndrăgostiți unul de altul și eram convinși că e așa. Închipuie-ți ce neliniștiți eram în privința ta.

— Am scăpat, și mare mirare că am reușit. Mă uimește și pe mine nu numai pe dumneavoastră. Dar asta nu-l scuză pe el, doamnă Weston. Și trebuie să-ți spun că îl găsesc foarte vinovat. Ce drept avea să

vină încoace, când dragostea și credința lui erau date, și să se poarte ca și când ar fi fost liber ? Ce drept avea să încerce să facă plăcere, cum a făcut în mod clar, să acorde unei tinere o atenție insistentă, ceea ce iarăși a făcut în mod clar, când el aparținea de fapt alteia ? Cum putea să știe dacă nu provoacă o nenorocire ? Cum putea să știe dacă nu mă face să mă îndrăgostesc de el ? Foarte urât, foarte urât din partea lui !

— Din câte spunea el, dragă Emma, îmi închipui mai degrabă că…

— Și cum a putut ea să suporte o asemenea purtare? Să te stăpânești când ești martoră la spectacolul repetatelor atenții care le arată unei alte femei în prezența ta și să nu te superi. Asta dovedește atâta placiditate încât nu pot nici s-o înțeleg, nici s-o respect.

— Au fost neînțelegeri între ei, Emma, mi-a spus asta clar. N-a avut timp să ne dea prea multe explicații. A stat numai un sfert de oră și era într-o agitație care nu i-a permis să ne spună totul pe îndelete, dar au fost unele neînțelegeri, ne-a asigurat de asta. Criza de acum se pare că a fost din cauza lor, și aceste neînțelegeri e foarte posibil să se fi ivit din cauza purtării sale necuviincioase.

— Necuviincioase ! Ah, doamnă Weston, e un epitet prea blând. A fost mult, mult mai mult decât necuviincioasă. Nu pot să-ți spun cât l-a scăzut în ochii mei. Atât de departe de ce ar trebui să fie un bărbat ! Nimic din integritatea absolută, loialitatea completă și principialitatea unui adevărat bărbat, nimic din disprețul pentru

trucurile ieftine, pe care un bărbat trebuie să le dovedească în orice împrejurare din viața lui.

— Nu, dragă Emma, acum trebuie să-i iau apărarea ! Căci, deși a greșit de data asta, îl cunosc destul de bine și de destulă vreme ca să-mi dau seama că are multe calități și…

— Doamne, Dumnezeule, zise Emma, fără să o asculte. Și doamna Smalldridge ! Jane era chiar pe punctul de a se angaja guvernantă ! Ce-a vrut cu o asemenea grosolănie oribilă ? S-o lase să se angajeze, s-o lase să se gândească la o asemenea măsură!

— Nu știa nimic despre asta, Emma ! în privința asta eu îl scuz cu totul. A fost o hotărâre a ei personală pe care nu ia comunicat-o sau cel puțin nu i-a comunicat-o în mod convingător. Până ieri, din câte știu, a zis că nu aflase nimic despre planurile ei. Au ajuns la el, nu știu cum, printr-o scrisoare sau printr-un mesaj, și tocmai descoperirea asta a intențiilor ei l-a făcut să vină imediat să-i mărturisească totul unchiului său și să se lase în voia bunăvoinței lui și, pe scurt, să pună capăt stării nenorocite de tăinuire care dura de atâta vreme.

Emma începu să fie mai atentă.

— Voi primi în curând vești de la el, continuă doamna Weston. Mi-a spus la plecare că va scrie în curând și din felul cum vorbea am înțeles că promite multe amănunte pe care nu mi le putea spune imediat. Să așteptăm scrisoarea lui. Poate să aducă multe argumente în favoarea lui. Poate să ne facă să înțelegem și să uităm

multe lucruri care acum ni se par de neînțeles. Să nu fim prea severe, să nu ne grăbim să-l condamnăm. Să avem răbdare. Eu trebuie să-l iubesc și acum că sunt liniștită asupra unui punct, a punctului care contează cel mai mult, doresc din toată inima ca și restul să iasă bine și sunt gata să sper că va ieși. Trebuie să fi suferit mult, amândoi, cu felul ăsta de a ține totul ascuns.

— Suferințele lui nu par, zise Emma, să-i fi făcut mult rău. Ei, și cum a reacționat domnul Churchill ?

— Foarte favorabil pentru nepotul său. Și-a dat consimțământul fără nici o dificultate. Gândește-te ce schimbări au produs evenimentele unei singure săptămâni într-o familie. În timp ce trăia biata doamnă Churchill presupun că n-ar fi existat nici o speranță, nici o șansă. Dar, de-abia i-au fost depuse rămășițele în cavoul familiei, și soțul ei se lasă convins să facă exact contrariul a ceea ce i-ar fi cerut ea. Ce binecuvântare că influențele rele nu supraviețuiesc oamenilor. Și-a dat consimțământul fără nici o dificultate.

Ah, se gândi Emma. Ar fi făcut asta și pentru Harriet."

— Asta s-a discutat seara trecută, și Frank a pornit de îndată ce s-a luminat. S-a oprit la Highbury, la doamna Bates, îmi închipui, și apoi a venit încoace, dar era atât de grăbit sa se întoarcă la unchiul lui, care are acum mai multă nevoie de el ca niciodată, încât, cum îți spun, n-a putut sta mai mult de un sfert de oră. Era foarte agitat, foarte agitat, zău, în așa măsură încât părea cu totul alt om. Pe lângă tot

restul, a mai fost și surpriza de a o găsi pe ea atât de bolnavă. De asta habar n-avea și se pare că asta l-a zdruncinat foarte mult.

— Și chiar crezi că totul s-a petrecut în taină ? Familia Campbell familia Dixon, nu știa nimeni despre logodnă ?

Emma nu putea pronunța numele de Dixon fără să roșească puțin.

— Nimeni, nici unul din ei. A spus că nu știa nimeni în afară de ei doi.

— Ei, zise Emma, presupun că, treptat, ne vom împăca și cu gândul ăsta și le doresc numai fericire. Dar n-am să încetez niciodată să găsesc purtarea asta îngrozitoare. Ce-a vrut să însemne dacă nu un sistem de ipocrizie și înșelăciune, spionaj și trădare ? Să vină printre noi cu pretenția că sunt sinceri și cu sufletul deschis și să ascundă o asemenea legătură ca să ne judece apoi pe noi toți? Am fost toată iarna și primăvara trași pe sfoară, închipuindu-ne că avem de-a face cu doi oameni cinstiți și loiali, în timp ce ei făceau comparații și ne judecau pe baza unor cuvinte și sentimente care n-ar fi trebuit dezvăluite în fața lor. Trebuie să suporte consecințele, căci au auzit unul despre celălalt lucruri nu prea măgulitoare.

— N-am nici o grijă în privința asta, răspunse doamna Weston. Sunt foarte sigură că n-am spus către unul ceea ce celălalt n-ar fi fost potrivit să audă.

— Ai noroc, singura greșeală a fost cunoscută numai urechilor mele, când ți-ai imaginat că un anume prieten al nostru e îndrăgostit de ea.

— E adevărat, dar am avut întotdeauna o părere foarte bună despre domnișoara Fairfax și nu puteam, oricât aș fi greșit, să o vorbesc de rău, iar în ce-l privește pe el, nu l-aș fi vorbit de rău în nici un caz.

În acea clipă domnul Weston își făcu apariția la oarecare distanță în dreptul ferestrei, în mod evident așteptând să fie chemat. Soția lui îl invită înăuntru cu o privire și, în timp ce îl așteptau, adăugă :

— Acum, dragă Emma, am să te rog să spui și să arăți tot ce se poate ca să-i ușurezi inima și să-l faci să fie satisfăcut de această căsătorie. Să facem tot ce se poate mai bine și să o sprijinim. Nu e o partidă grozavă, dar dacă domnul Churchill nu are nimic împotrivă, de ce-am avea noi. Și poate că pentru Frank e un noroc că s-a îndrăgostit de o fată cu asemenea tărie de caracter și înțelepciune, pentru care am admirat-o întotdeauna și o mai admir încă, în ciuda acestei abateri de la regula strictă a bunei-cuviințe. Și, în situația ei, pot fi uitate multe.

— Multe, într-adevăr, zise Emma, cu multă căldură. Dacă poți ierta o femeie pentru că se gândește numai la ea însăși, aceea este Jane Fairfax. Despre femei în situația ei se poate spune că „lumea nu le aparține, deci ele nu se vor supune legilor lumii".

Îl întâmpină pe domnul Weston la ușă, zâmbind și exclamând :

— Mi-ați jucat o festă formidabilă, domnule, pe cuvântul meu ! A fost un procedeu, cred, de a vă amuza pe seama curiozității mele și de a-mi stimula talentul la ghicit. Dar, zău, mi-ați dat o spaimă! Am

crezut că v-ați pierdut jumătate din avere,, cel puțin. Și iată că, în loc să fie cazul să vă prezint condoleanțe, trebuie să vă felicit. Vă felicit, domnule Weston, din toată inima, pentru perspectiva de a avea ca noră una din cele mai frumoase -și talentate femei din Anglia.

Un schimb de priviri cu soția lui îl convinse că lucrurile stăteau așa cum reieșea din cele spuse de Emma și efectul fericit asupra dispoziției lui fu imediat. Atitudinea și vocea lui își recăpătare vioiciunea obișnuită, îi strânse mâna, plin de entuziasm și recunoștință, și începu să vorbească într-un fel care dovedea că mai are nevoie numai de puțin timp și puține argumente ca să găsească logodna un lucru nu tocmai rău. Tovarășele lui erau grăbite să găsească scuze imprudențelor și să contrazică obiecțiile și când terminară de vorbit despre asta cu toții și el relua argumentele împreună cu Emma pe drumul spre Hartfield era cu totul împăcat și nu departe de a găsi că era cel mai bun lucru pe care-l putea face Frank.

CAPITOLUL XLVII

HARRIET, BIATA HARRIET", ACESTEA ERAU cuvintele în care stăteau gândurile chinuitoare de care Emma nu putea scăpa și care constituiau de fapt o nenorocire pentru ea. Frank Churchill se purtase foarte urât cu ea — foarte urât din multe puncte de vedere —, dar nu atât din cauza purtării lui, cât din cauza propriei purtări era ea supărată pe el. Încurcătura în care o pusese pe Harriet era jignirea cea mai cruntă pe care i-o adusese Emmei. Biata Harriet ! Să fie încă o dată victima ideilor ei greșite și a laudelor ei deșarte. Domnul Knightley fusese profetic odată, când spusese: „Emma nu-i ești prietenă Harrietei Smith." îi era teamă că nu-i făcuse decât deserviri. Era adevărat că de data asta nu putea fi acuzată, ca mai înainte, de a fi fost prima și unica autoare a nenorocirii, de a fi sugerat niște sentimente care altfel nu s-ar fi născut în imaginația Harrietei, pentru că Harriet recunoscuse admirația și preferința pentru Frank Churchill înainte ca ea să fi făcut aluzie la acest subiect, dar se simțea pe de-a-ntregul vinovată de a fi încurajat ceea ce ar fi trebuit să reprime. Ar fi putut împiedica nașterea și cultivarea unor astfel de sentimente. Influența ei ar fi fost de ajuns. Și acum era foarte conștientă că ar fi trebuit să le împiedice. Simțea că a riscat fericirea prietenei ei din motive total neîntemeiate. Bunul simț ar fi făcut-o să-i spună Harrietei că nu trebuie să se mai gândească la el și că era numai o

șansă la cinci sute ca el să se îndrăgostească de ea. „Dar, cu bunul simț, adăugă ea, mi-e teamă că n-am prea avut de-a face."

Era extrem de supărată pe ea însăși. Dacă n-ar fi avut motive să fie supărată și pe Frank Churchill, ar fi fost îngrozitor. Iar în ce o privea pe Jane Fairfax, putea cel puțin asupra acestui punct să fie liniștită. Harriet îi producea destulă neliniște. Nu mai trebuia să fie nefericită și din cauza Janei, ale cărei necazuri și boli, având probabil aceeași origine, se vor sfârși în curând. Situația ei obscură și ingrată urma să fie înlocuită de o alta mai bună. În curând va fi sănătoasă, fericită și bogată. Emma își dădea acum seama de ce atențiile ei fuseseră respinse. Descoperirea explica și unele probleme mai mărunte. Fără îndoială, se purtase așa din gelozie, în ochii Janei ea era o rivală și se poate foarte bine ca tot ce oferea ea în semn de stimă să fie respins. O plimbare în trăsura de la Hartfield ar fi fost o tortură, crema de țelină din cămările de la Hartfield ar fi fost o otravă. Înțelegea tot, și atât cât mintea ei se putea desprinde din egoismul și părtinirea provocate de supărarea ce o încerca admise că Jane Fairfax merită pe deplin poziția socială și fericirea pe care le va câștiga. Dar, biata Harriet, ce soartă tristă ! Era persoana cea mai vrednică de milă. Emmei îi era foarte teamă că această a doua dezamăgire va fi mai gravă decât prima. Trebuia să fie așa considerând calitățile superioare ale celui despre care era vorba acum și, judecând după efectul aparent mai puternic asupra minții

Harrietei — o făcuse mai rezervată și mai stăpânită —, va fi așa cu siguranță. Trebuia totuși să-i comunice tristul adevăr, și cât se poate de repede. Domnul Weston o rugase la despărțire să păstreze secretul : „Pentru moment, totul trebuia păstrat în cel mai mare secret. Domnul Churchill dorise foarte mult, în semn de respect pentru soția lui care murise de curând, și toată lumea era de acord că așa se cade."

Emma promisese, dar Harriet trebuia să facă excepție. Era o datorie a ei mai importantă.

În ciuda faptului că era jignită, nu se putea opri să nu găsească aproape ridiculă ideea că trebuie să îndeplinească pentru Harriet aceeași misiune pe care doamna Weston o îndeplinise pentru ea. Vestea care îi fusese anunțată ei cu atâta neliniște trebuia să o transmită acum, cu aceeași neliniște, alteia. Inima începu să-i bată mai repede când auzi pașii și glasul Harrietei ; așa se simțise probabil și biata doamnă Weston când ea se apropiase de Randalls. Puteau oare cele două situații să semene până la capăt ? în privința asta, din păcate, nu era nici o șansă.

— Ei, domnișoară Woodhouse, strigă Harriet intrând plină de entuziasm în cameră. Nu e cea mai ciudată noutate ?

— Ce noutate ? răspunse Emma, nefiind în stare să ghicească din privire sau din glas dacă Harriet a auzit într-adevăr ceva.

— Despre Jane Fairfax. Ați auzit vreodată ceva atât de ciudat ? Ah, nu trebuie să vă fie teamă să-mi spuneți, pentru că domnul Weston însuși mi-a spus. Tocmai l-am întâlnit. Mi-a spus că

trebuie păstrat cel mai mare secret și deci să nu mă gândesc să spun altcuiva decât dumneavoastră, dar mi-a spus că știți.

— Ce ți-a spus domnul Weston ? întrebă Emma, încă uluită.

— A, mi-a spus tot, că Jane Fairfax și domnul Frank Churchill se căsătoresc, că au fost logodiți în secret atâta vreme. Ce lucru ciudat!

Era într-adevăr ciudat, purtarea Harrietei era atât de ciudată încât Emma nu știa cum s-o interpreteze. Caracterul ei părea că se schimbase cu totul. Era aparent hotărâtă să nu arate nici o tulburare, nici o dezamăgire, nici măcar un interes special pentru această descoperire. Emma se uita la ea fără a putea scoate un cuvânt.

— V-ați fi închipuit, strigă Harriet, că el e îndrăgostit de ea ? Dumneavoastră, poate. Dumneavoastră (înroșindu-se când vorbea), care puteți citi inimile tuturor, dar nimeni altcineva.

— Pe cuvântul meu, zise Emma, încep să mă îndoiesc că aș avea un asemenea talent. Harriet, chiar poți să mă întrebi în mod serios dacă nu mi-am închipuit că el e îndrăgostit de o altă femeie, tocmai în momentul când, tacit, dacă nu deschis, te-am încurajat să dai curs sentimentelor tale ? N-am avut nici cea mai mică bănuială, până acum o oră, de faptul că domnul Frank Churchill are vreun sentiment față de Jane Fairfax. Poți să fii foarte sigură de asta, dacă aș fi știut te-aș fi prevenit ?

— Pe mine ? strigă Harriet înroșindu-se de uimire. De ce să mă preveniți pe mine ?

Doar nu credeți că mă interesează domnul Frank Churchill ?

— Sunt încântată să te aud vorbind atât de ferm despre subiectul ăsta, răspunse Emma zâmbind, dar nu cred că vrei să negi că a fost o vreme, nu mult în urmă, când mi-ai dat motive să cred că ții la el.

— La el ? Niciodată ! Dragă domnișoară Woodhouse, cum se poate să mă înțelegeți atât de greșit (întorcându-și capul întristată).

— Harriet, strigă Emma, după o pauză de o clipă, ce vrei să spui ? Doamne, ce vrei să spui ? Te-am înțeles greșit ? Pot să presupun că…

Nu mai putu scoase nici un cuvânt, așteptând plină de groază ca Harriet să răspundă. Harriet, care stătea în picioare, la o oarecare distanță și cu fața întoarsă de la ea, nu spuse nimic imediat și, când începu să vorbească, avea un glas la fel de plin de emoție ca al Emmei :

— N-aș fi crezut că e posibil să mă înțelegeți atât de greșit! Știu că am căzut de acord să nu-i pronunțăm numele, dar, având în vedere că e superior tuturor celorlalți, n-aș fi crezut că e posibil să se interpreteze că mă refeream la altcineva. Domnul Frank Churchill! Nu știu cine s-ar uita la el în comparație cu celălalt! Sper că am ceva mai mult gust. Să mă gândesc la domnul Frank Churchill, care nu e nimic pe lângă dânsul ! Și dumneavoastră să greșiți atât de mult, e uimitor. Sunt sigură că dacă n-aș fi crezut că dumneavoastră aprobați și încurajați pasiunea mea aș fi considerat o îndrăzneală prea mare din partea mea să mă gândesc la dânsul.

Prima oară mi-ați spus că s-au întâmplat lucruri și mai de mirare și că au fost căsătorii și mai puțin potrivite (acestea sunt chiar cuvintele dumneavoastră), altfel n-aș fi îndrăznit să mă las pradă... n-aș fi crezut că e posibil... dar dacă dumneavoastră, care îl cunoașteți de atâta vreme...

— Harriet, strigă Emma, reculegându-se plină de hotărâre, hai să ne înțelegem de data asta și să nu ne mai lăsăm posibilitatea de a greși. Vorbești de domnul Knightley ?

— Sigur că de dânsul vorbesc ! Nu m-am gândit niciodată la nimeni altcineva și credeam că știți. Când am vorbit despre asta, era cât se poate de clar.

— Nu tocmai, răspunse Emma, forțându-se să fie calmă, pentru că tot ce mi-ai spus atunci părea să se refere la altcineva. Puteam să afirm chiar că aproape l-ai numit pe domnul Frank Churchill. Sunt sigură că am discutat despre serviciul pe care ți l-a făcut domnul Frank Churchill când te-a scăpat de țigani.

— Ah, domnișoară Woodhouse, cum ați uitat?!

— Dragă Harriet, îmi aduc perfect de bine aminte ce ți-am spus atunci. Ți-am spus că nu mă miră dragostea ta, că având în vedere serviciul pe care ți l-a făcut, era cât se poate de firesc, și ai fost de acord și te-ai exprimat călduros cu privire la acest serviciu și chiar ai pomenit ceva despre ce ai simțit când l-ai văzut venind să te salveze. Impresia asta e foarte puternică în memoria mea.

— O, Doamne, strigă Harriet, acum îmi amintesc despre ce vorbiți, dar mă gândeam la cu totul altceva atunci. Nu voiam să mă refer la țigani și nici la domnul Frank Churchill. Nu ! (înălțându-se puțin). Mă gândeam la ceva cu mult mai de preț, la domnul Knightley, când a venit să mă invite la dans atunci când domnul Elton n-a vrut să danseze cu mine și nu mai era nici un partener liber. Asta a fost salvarea, dovada nobleții și generozității sale, și acesta a fost serviciul care m-a făcut să încep să-mi dau seama ce ființă superioară e dânsul.

— Doamne, Dumnezeule, strigă Emma. O greșeală îngrozitoare, deplorabilă ! Ce e de făcut ?

— N-ar fi trebuit să mă încurajați, deci, dacă m-ați fi înțeles ? Dar cel puțin nu mă aflu într-o situație atât de proastă ca aceea în care m-aș fi aflat dacă m-aș fi gândit la celălalt și, acum, este posibil…

Se opri câteva clipe. Emma nu putea vorbi.

Nu mă mir, domnișoară Woodhouse, reluă ea, că vi se pare că e o mare diferență între ei doi, în comparație cu oricine altcineva, nu numai cu mine. Probabil că îl găsiți de cinci sute de milioane de ori mai mult deasupra mea decât pe celălalt, dar sper, domnișoară Woodhouse, că dacă — oricât ar părea de ciudat — dar știți, chiar dumneavoastră ați spus : s-au întâmplat lucruri și mai de mirare, căsătorii și mai puțin potrivite decât între domnul Frank Churchill și mine, și, deci, se poate să se fi întâmplat și așa ceva și dacă aș avea norocul de nespus

ca domnul Knightley, într-adevăr, dacă el nu vede nepotrivirea, sper, dragă domnișoară Woodhouse, că n-o să aveți nimic împotrivă și n-o să împiedicați... Dar sunteți mult prea bună, sunt sigură.

Harriet stătea în picioare, lângă una dinferestre. Emma se întoarse uluită s-o privească și zise cu grabă :

— Ai observat cumva dacă domnul Knightley răspunde dragostei tale ?

— Da, răspunse Harriet cu modestie, dar fără teamă, trebuie să mărturisesc că am observat.

Ochii Emmei se întoarseră imediat și ea se așeză meditând în tăcere, cu privirea fixă, câteva minute. Aceste câteva minute fură de ajuns ca să-și cunoască propria ei inimă. Într-o minte ca a ei, o bănuială care se ivea creștea cu cea mai mare repeziciune, atingea, admitea, recunoștea adevărul adevărat. De ce să fie cu atât mai rău că Harriet s-a îndrăgostit de domnul Knightley și nu de Frank Churchill ? De ce răul era mărit într-atât de faptul ca Harriet spera că i se răspunde iubirii ei ? Un gând îi trecu prin minte cu viteza fulgerului, domnul Knightley nu trebuie să se însoare decât cu ea, cu Emma ! își explică dintr-o dată purtarea ei și sentimentele ei. Văzu totul cu o limpezime cu care nu fusese binecuvântată mai înainte. Ce urât s-a purtat cu Harriet! Cu câtă lipsă de considerație, de delicatețe, de judecată, de sentiment se purtase ! Ce nebunie o orbise ! Fu izbită groaznic de ideea că putea să-și califice purtarea cu cele mai urâte cuvinte. Totuși, mănată de un oarecare respect pentru ea însăși, în ciuda acestor scăderi,

de oarecare grijă pentru rolul ei și de un puternic sentiment al dreptății în favoarea Harrietei (o fată care se crede iubită de domnul Knightley nu are nevoie de compasiune, dar nu era drept să o facă să sufere prin răceala ei), Emma hotărî să stea și să îndure mai departe, plină de calm și chiar cu aparentă bunăvoință. În avantajul ei era într-adevăr să afle totul despre speranțele Harrietei și Harriet nu făcuse la urma urmei nimic pentru a pierde stima și interesul care se născuseră și fuseseră întreținute de bunăvoie și nici pentru a merita să fie nedreptățită de o persoană ale cărei sfaturi nu o ajutaseră niciodată. Trezindu-se din reflecții, deci, și stăpânindu-și emoția, se întoarse din nou spre Harriet și, cu un ton mai potolită, reîncepu conversația, iar subiectul de la care porniseră, miraculoasa poveste a Janei Fairfax, acesta se pierduse cu totul .Nici una din ele nu se gândea la altcineva în afară de domnul Knightley și ea însăși. Harriet rămăsese în picioare, visând și nu avea vise urâte, dar fu totuși bucuroasă să fie trezită de vorbele acum încurajatoare ale unei ființe în stare de atâta înțelepciune și prietenie ca domnișoara Woodhouse. Nu se lăsă prea mult rugată să dea glas poveștii despre speranțele ei, cu mare deși tremurătoare încântare. Tremurul Emmei, când punea întrebări și asculta răspunsul, era mai bine ascuns decât al Harrietei, dar de aceeași intensitate. Vocea ei nu era lipsită de siguranță, dar mintea îi era tulburată de întorsătura din sufletul ei, de izbucnirea răului amenințător, de amestecul de

emoții neașteptate și uimitoare pe care le atrăgea după sine. Asculta cu multă suferință interioară, dar cu aparentă răbdare, amănuntele pe care i le dădea Harriet. Nu se putea aștepta la o relatare metodică, bine organizată, bine concepută, dar aceasta conținea, dacă separai slăbiciunea și tautologia narațiunii, un mesaj care o întrista, mai ales dacă la toate adăuga întâmplările pe care memoria ei le aduna în sprijinul ideii că domnul Knightley are o părere din ce în ce mai bună despre Harriet.

Harriet își dăduse seama de schimbarea purtării lui chiar de la cele două dansuri decisive. Emma știa că, de acea dată, el o găsise mult peste așteptări. Din seara aceea, sau cel puțin de când domnișoara Woodhouse o încurajase să se gândească la el, Harriet începuse să observe că el îi vorbea mult mai mult decât înainte și că avea o purtare într-adevăr schimbată — se purta cu bunătate și duioșie. În ultima vreme devenise din ce în ce mai conștientă de asta. Când se plimbau cu toții, venea foarte des alături de ea și îi vorbea atât de frumos. Părea să vrea să o cunoască mai bine. Emma știa că așa era, observase în repetate rânduri schimbarea, aproape în aceeași măsură. Harriet repetă expresii aprobative sau laudative, pe care el le pronunțase, și Emma își dădu seama că nu se abăteau cu nimic de- la ce știa și ea în legătură cu părerea lui despre Harriet. O lăuda că e neprefăcută și neafectată, că are sentimente simple, cinstite, generoase. Știa că el apreciază toate acestea la Harriet. Vorbise mult cu ea despre asta și nu numai

o dată. Multe lucruri care erau vii în memoria Harrietei, multe amănunte ale atenției de care se bucurase din partea lui, o privire, o vorbă, o mutare de pe un scaun pe altul, un compliment implicit, o preferință dedusă fuseseră observate și de Emma, care nu bănuia nimic, împrejurări în care relația se prelungise la jumătate de oră și care conțineau dovezi nenumărate pentru cea care le văzuse trecuseră fără a fi observate de aceea care abia acum le auzea. Dar ultimele două întâmplări, care-i dădeau Harrietei cele mai mari speranțe, fuseseră bine remarcate și de Emma.

Prima era plimbarea lui numai cu ea pe aleea cu tei de la Donwell, unde făcuseră câțiva pași înainte ca Emma să-i ajungă din urmă și unde el făcuse eforturi (asta era convingerea ei) să o deprindă dintre ceilalți și să rămână singuri, și la început îi vorbise într-un fel deosebit de până atunci — un fel cu totul special ! (Harriet nu-și putea aminti fără să roșească). Păruse pe punctul de a o întreba direct dacă iubește pe cineva. Dar de îndată ce ea (domnișoara Woodhouse) se apropiase de ei, el schimbase subiectul și începuse să vorbească despre agricultură. A doua, era când a stat cu ea de vorbă o jumătate de oră înainte de a se întoarce Emma, ultima dimineață când fusese el la Hartfield, deși când intrase zisese că n-are timp să stea nici cinci minute; și îi spusese, în timpul conversației, că, deși trebuie să plece la Londra, nu are nici un chef să-și părăsească tocmai acum casa, ceea ce era mai mult (simțea Emma) decât recunoscuse față de ea. Gradul mai mare

de încredere pe care i-o acordase Harrietei în privința asta o duru foarte tare. Despre prima din aceste întâmplări îndrăzni, după oarecare reflecție, să pună întrebarea :

— Nu s-ar putea, e imposibil oare ca atunci când s-a interesat dacă nu ești îndrăgostită să fi făcut cumva aluzie la domnul Martin ? Poate se gândea la interesele domnului Martin !

Dar Harriet respinse bănuiala cu însuflețire :

— Domnul Martin ? în nici un caz, nu era o aluzie la domnul Martin. Sper că acum n-o să mai fiu așa de proastă să mai țin la domnul Martin sau să las să se bănuiască așa ceva.

Când Harriet își termină argumentația, apelă la scumpa ei domnișoară Woodhouse să-i spună dacă nu avea motive întemeiate să spere.

— Niciodată n-aș fi îndrăznit să sper, zise ea, dacă nu erați dumneavoastră. Mi-ați spus să-l observ atent și să fac din purtarea lui regula după care să mă port eu, și asta am și făcut. Dar acum, mi se pare că l-aș putea merita și dacă într-adevăr mă va alege, nu va fi un lucru chiar așa de mirare.

Sentimentele amare prilejuite de aceste vorbe, numeroasele sentimente amare fură învinse numai printr-o mare sforțare din partea Emmei și în cele din urmă reuși să vorbească :

— Harriet, eu voi îndrăzni numai să afirm că domnul Knightley e ultimul bărbat din lume care, cu bună știință, să lase pe o femeie să creadă că el are pentru

ea niște sentimente pe care de fapt nu le are.

Harriet era gata s-o adore pe prietena ei pentru o propoziție atât de liniștitoare și Emma fu salvată de la a suporta extazul și manifestările ei de dragoste, care în acel moment ar fi fost pentru ea o mare pedeapsă, numai de zgomotul pașilor tatălui ei. Venea din hol. Harriet era atât de agitată încât nu-l putea vedea. Nu putea să se stăpânească — domnul Woodhouse va fi speriat —, mai bine să plece, cu multe încurajări din partea prietenei ei, ieși pe o altă ușă, și în momentul când plecă Emma își dădu frâu liber sentimentelor astfel: „O. Doamne, de n-as fi cunoscut-o niciodată!"

Restul zilei și noaptea care urmă nu ajungeau pentru gândurile Emmei. Era zăpăcită de tot ceea ce i se întâmplase cu atâta repeziciune în ultimele câteva ore. Fiecare clipă aducea o nouă surpriză și fiecare surpriză însemna o nouă umilință pentru ea. Cum să înțeleagă totul ? Cum să înțeleagă că se auto-amăgise și trăise cu aceste amăgiri ? Greșelile, orbirea inimii și minții ei. Stătea liniștită, apoi se plimba și ocolea camera, ocolea boschetele, cerceta toate locurile, toate lucrurile și toate îi spuneau că fusese slabă, că se lăsase condusă de alții în modul cel mai umilitor și că ceea ce își impusese ea însăși era și mai umilitor.

Se strădui mai întâi să-și înțeleagă inima, s-o înțeleagă bine ! Asta ii ocupa fiecare minut de răgaz pe care i-l lăsa tatăl ei și fiecare moment de involuntară neatenție față de el.

De câtă vreme îi era domnul Knightley atât de drag cât simțea acum că-i este ? Când începuse el s-o influențeze ? Când ajunsese el în inima ei la acel loc pe care Frank Churchill îl ocupase pentru scurt timp ? încercă să-și amintească totul, îi compară pe cei doi, îi compară în raport cu aprecierile pe care le făcuse întotdeauna de când îl cunoștea pe cel de-al doilea, așa cum probabil i-ar fi comparat în fiecare clipă dacă, o, dacă printr-o binecuvântată minune i-ar fi trecut prin cap să-i compare. Își dădu seama că niciodată, nici o clipă, nu încetase să-l considere pe domnul Knightley ca infinit superior, nu încetase să prețuiască în cel mai înalt grad stima lui. Înțelese că, prin convingerile ei, prin imaginația ei, prin faptul că se purtase tocmai pe dos, dovedea că se amăgise, că nu-și cunoscuse sufletul și că, pe scurt, niciodată nu avusese nici un sentiment pentru Frank Churchill.

Aceasta era concluzia primului șir de meditații. La această cunoaștere de sine ajunse după o primă cercetare de scurtă durată, de altfel. Era tristă și indignată, îi era rușine de tot ce simțise în afară de sentimentul cel nou care i se dezvăluise — iubirea ei pentru domnul Knightley. Orice altă parte a gândurilor ei era dezgustătoare.

Cu câtă insuportabilă vanitate se crezuse obiectul secret al sentimentelor tuturor, cu câtă aroganță de neiertat își propusese să aranjeze destinul altora ! Se dovedea că greșise pe toate planurile, că nu reușise nimic, adusese numai

nenorociri. Îi făcuse un rău Harrietei, un rău ei însăși și tare îi era teamă că și domnului Knightley. Dacă această extrem de nepotrivită căsătorie va avea loc, ea va purta toată vina de a fi încurajat începutul ; pentru că dragostea lui începuse probabil numai după ce observase că Harriet e îndrăgostită de el ; și chiar dacă nu așa stăteau lucrurile, el nar fi cunoscut-o pe Harriet dacă n-ar fi fost nebunia ei la mijloc.

Domnul Knightley și Harriet Smith ! — era o pereche care ar fi pus în umbră orice miracol în domeniul căsătoriilor. Dragostea dintre Frank Churchill și Jane Fairfax devenea oarecare, banală, ștearsă în comparație cu aceasta, nu era nici o surpriză, nici o nepotrivire, nu se putea spune și gândi nimic despre ea. Domnul Knightley și Harriet Smith ! Ce înălțare pentru ea și ce înjosire pentru el. Emmei i se părea cumplit gândul la părerea generală proastă care se va forma pe seama lui, la zâmbetele,, rânjetele și veselia pe care le va provoca noua lui situație, umilirea și discreditarea fratelui său, miile de inconveniente pentru el însuși. Se putea oare ? Nu, era imposibil. Și totuși, era departe, foarte departe de a fi imposibil ! Era oare o împrejurare nouă pentru un om cu atâtea calități, să fie subjugat de puteri inferioare ? Era o noutate pentru un om prea ocupat să caute o femeie, să devină obiectul iubirii unei fetițe care îl căuta ea pe el ? Era oare o noutate inegalitatea, inconsecvența, nepotrivirea, faptul că hazardul și

împrejurările domneau asupra soartei omenești ?

Oh, dacă n-ar fi scos-o niciodată la lumină pe această Harriet ! Dacă ar fi lăsat-o unde i se cuvenea și unde el îi spusese că i se cuvine ! Dacă n-ar fi împiedicat-o, dintr-o nebunie pe care nici un cuvânt nu o putea califica, să se mărite cu tânărul acela ireproșabil, care ar fi făcut-o fericită și respectată în mediul căruia se cuvenea să-i aparțină, totul ar fi fost bine, n-ar fi survenit nici una dintre aceste urmări îngrozitoare. Cum altfel ar fi putut Harriet să aibă îndrăzneala să-și ridice ochii către domnul Knightley ? Cum și-ar fi putut închipui că e aleasa unui asemenea om, dacă n-ar fi fost sigură de asta ? Dar Harriet era mai puțin umilă, avea mai puține scrupule decât înainte. Inferioritatea ei, fie în privința inteligenței, fie în privința averii, nu mai era atât de acut simțită. Păruse mai conștientă că domnul Elton s-ar coborî prin căsătoria cu ea decât părea acum de înjosirea domnului Knightley. Dar, vai, nu era asta oare tot opera ei ? Cine își dăduse osteneala să-i dea Harrietei o înaltă considerație pentru sine dacă nu Emma ? Cine dacă nu ea o învățase că trebuie să se ridice dacă se poate și că putea să aibă pretenții la o poziție socială înaltă ? Dacă Harriet, din umilă devenise vanitoasă, asta era tot opera ei.

CAPITOLUL XLVIII

Până acum, atâta timp cât nu era amenințată să o piardă, Emma nu știuse niciodată cât de mult depindea fericirea ei de atenția pe care i-o dădea domnul Knightley, de interesul și afecțiunea lui. Mulțumită că lucrurile stau așa și crezând că i se cuvine, se bucurase de ea fără să se gândească și numai îngrozită de perspectiva de a fi înlocuită de o altă femeie, își dădea seama ce extraordinar de importantă era. Multă, foarte multă vreme, se știuse favorita lui, căci, el neavând nici o rudă de parte femeiască a lui, numai Isabella putea avea pretenții comparabile cu ale ei, și știuse întotdeauna exact cât o iubea și o stima el pe Isabella. Emma era favorita lui de mulți ani încoace. Nu merita, fusese adesea neglijentă sau răutăcioasă, nu-i luase în seamă sfatul sau chiar i se împotrivise, nu îi prețuise cum se cuvine meritele și se certaseră pentru că el nu voia să recunoască meritele ei false relevate cu insolență. Totuși, din dragoste pentru familie și- din obișnuință și pentru că era un om de o inteligență deosebită, o iubise și o veghease, de când era mică, străduindu-se să o ajute și dorind cu aprindere ca ea să facă totul bine, sentimente pe care nimeni nu i le împărtășise. Știa că în ciuda tuturor defectelor ii era dragă, n-ar putea spune chiar foarte dragă ? Totuși, când asemenea gânduri o făceau să spere, nu îndrăznea să se lase pradă lor. Harriet Smith putea să

creadă că e demnă de a fi iubită în mod special, exclusiv și pasionat de domnul Knightley. Ea nu putea. Nu putea să se măgulească la gândul că el ar putea să aibă un sentiment pentru ea. Primise de curând dovada că față de ea era imparțial. Ce șocat fusese de purtarea ei față de domnișoara Bates ! Ce direct și ce dur se exprimase el în această privință ! Nu prea dur pentru fapta ei, dar mult prea dur ca să fi pornit din altceva decât din simț de dreptate și clarvăzătoare bunăvoință. Nu avea nici o speranță că el ar putea avea pentru ea un sentiment de dragoste, dar o speranță tot avea, câteodată mai slabă, câteodată mai puternică, aceea că Harriet s-ar fi putut înșela și că a supraapreciat stima lui pentru ea. Își dorea, trebuia să-și dorească, chiar dacă ei nu-i aducea fericirea, ca el să rămână burlac toată viața. Dacă putea să fie sigură de asta, de faptul că nu se va căsători niciodată, ar fi fost perfect mulțumită. Să rămână același domn Knightley pentru ea și pentru tatăl ei, același domn Knightley pentru toată lumea, să rămână aceleași relații de prietenie și încredere între Donwell și Hartfield, și liniștea ei nu va fi tulburată. Căsătoria, de fapt, nu era pentru ea. Ar fi fost incompatibilă cu tot ce-i datora tatălui ei și tot ce simțea pentru el. Nimic nu o va despărți de tatăl ei. Nu se va mărita nici dacă o va cere domnul Knightley.

Probabil că era cea mai puternică dorință a ei ca Harriet să fie dezamăgită și spera că atunci când va avea posibilitatea să-i vadă pe amândoi în același timp va putea cel puțin să-si dea seama în mod

sigur ce șanse existau în privința asta. De acum înainte trebuie să-i observe cu mare atenție și, cu toate că până acum avusese numai ghinioane când încercase să înțeleagă ce se petrecea în sufletul altora, nu voia să admită că și de data asta s-ar putea înșela. El trebuia să sosească din zi în zi. Și atunci va avea posibilitatea să-i observe — clipa se apropia înfricoșător de repede, sau cel puțin așa i se păru când își orândui gândurile. Intre timp, hotărî să n-o mai vadă pe Harriet. Nici uneia nu i-ar face bine și n-ar fi deloc profitabil să mai dezbată același subiect. Era hotărâtă să nu se lase convinsă atâta timp cât se mai putea îndoi și totuși nu avea destulă autoritate să se împotrivească încrederii Harrietei. A discuta înseamnă să se enerveze. Îi scrise așadar pe un ton binevoitor dar hotărât, rugând-o să nu mai vină pe la Hartfield deocamdată, recunoscându-și convingerea că niște discuții suplimentare referitoare la un anume subiect trebuie mai degrabă evitate și sperând că, dacă treceau câteva zile înainte ca ele să se întâlnească, în afară de cazul că se întâlneau în societate — obiecția era numai împotriva unui tête-à-tête — ar putea să se comporte ca și când ar fi uitat discuția de ieri. Harriet se supuse, era de acord și era recunoscătoare.

Tocmai terminase de rezolvat această problemă când sosi un musafir care avea darul să o desprindă pe Emma din gândurile care îi ocupaseră tot timpul, și somnul și veghea, în ultimele douăzeci și patru de ore, doamna Weston, care fusese

în vizită la viitoarea ei noră și trecea pe la Hartfield în drum spre casă, nu atât din datorie față de Emma cit din plăcerea de a relata amănuntele unei întâlniri atât de interesante. Domnul Weston o însoțise în vizita la doamna Bates și își făcuse cu succes datoria de viitor socru ; dar dânsa nu se mulțumise numai cu o întrevedere de un sfert de oră în salonul domnișoarei Bates, unde nu se spărsese încă gheața și mai domnea oarecare stânjeneală, ci reușise s-o convingă pe domnișoara Fairfax să iasă cu dânsa la plimbare și prin urmare avea multe de povestit și nu fără satisfacție.

Emma avea puțină curiozitate și încercă să arate cât mai multă când prietena sa ii povesti. Doamna Weston pornise în vizita asta destul de agitată și în primul rând nu dorise să se ducă deloc deocamdată, ci să i se dea voie să-i scrie numai domnișoarei Fairfax, în loc de a o vedea, și să amâne această vizită ceremonioasă până mai trecea câtăva vreme și domnul Churchill va fi împăcat cu ideea de a face cunoscută logodna, căci, având în vedere toate împrejurările, i se părea că asemenea vizită nu se putea face fără a provoca tot felul de zvonuri. Dar domnul Weston gândea cu totul altfel, era cât se poate de nerăbdător să-i arate domnișoarei Fairfax și familiei că e de acord cu această căsătorie și nu concepea că din asta s-ar naște suspiciuni sau, chiar dacă s-ar fi născut, tot n-ar avea nici o importanță, pentru că „asemenea lucruri", observa el, „tot se află până la urmă". Emma zâmbi și gândi că domnul Weston avea motive

întemeiate să spună asta. Plecaseră așadar, și domnișoara se arătase foarte disperată și încurcată la venirea lor. De-abia dacă putea scoate un cuvânt și toate privirile și gesturile ei arătau ce mult suferea simțindu-se vinovată. Mulțumirea liniștită, pornită din inimă a bătrânei, și încântarea nemaipomenită a fiicei ei, care se dovedea a fi atât de fericită încât nici nu mai vorbea ca de obicei, erau un spectacol care făcea să fie văzut. Era chiar mișcător. Erau amândouă atât de cuviincioase în fericirea lor, atât de dezinteresate în tot ce simțeau, se gândeau atât de mult la Jane, la toată lumea și atât de puțin la ele însele, încât meritau toate sentimentele bune. Recenta boală a domnișoarei Fairfax îi oferise doamnei Weston un bun prilej s-o invite la plimbare. Întâi se retrăsese și refuzase, dar, la insistențele ei, cedase. Și în cursul plimbării cu trăsură, doamna Weston reușise, încurajând-o cu blândețe, să-i învingă stânjeneala și s-o facă să vorbească despre subiectul atât de important. Scuzele pentru tăcerea nepotrivită pe care o păstrase când îi primise și exprimarea celei mai călduroase recunoștințe pentru dânsa și domnul Weston trebuiau desigur, să facă începutul. Dar când se terminară aceste efuziuni, vorbiră mult despre situația prezentă și viitoare a logodnei. Doamna Weston era convinsă că o asemenea conversație îi va aduce o mare ușurare tovarășei sale, căci până acum fusese silită să ascundă totul și dorea probabil să se descarce și fu foarte mulțumită de tot ce auzi.

— Ah, ce nenorocită s-a simțit, atâtea luni de zile să se ascundă, continuă doamna Weston. S-a exprimat categoric. A spus așa : „N-aș zice că de când m-am logodit nu am avut și unele clipe fericite, dar pot spune că n-am fost liniștită nici un minut." Și tremurul buzelor când zicea asta era o dovadă pe care am simtit-o până în fundul inimii, Emma.

Biata fată, zise Emma, crede deci că a greșit pentru că și-a dat consimțământul să se logodească în secret ?

— Că a greșit ! Nimeni nu cred că ar învinui-o mai mult decât se învinuiește ea însăși. „Consecința, zicea ea, a fost o suferință continuă pentru mine și așa era firesc să se întâmple. Dar, cu toată suferința pe care o atrage după sine o purtare proastă, ea este și rămâne o purtare proastă. Durerea nu e o ispășire. Nu voi putea niciodată să fiu socotită nevinovată. Am făcut totul împotriva bunului meu simț, și faptul că lucrurile au luat o întorsătură norocoasă și bunăvoința de care mă bucur acum sunt o bine-cuvântare care, după câte îmi spune conștiința mea, nu mi se cuvine.

Să nu credeți, doamnă, că nu am fost bine crescută, să nu-i învinuiți de lipsă de principii și de grijă pe cei care m-au educat. Greșeala a fost numai a mea, și vă asigur, cu toate scuzele pe care-mi le oferă împrejurarea de față, îmi va fi totuși teamă, când îi voi mărturisi totul domnului colonel Campbell."

— Biata fată, zise Emma din nou. Atunci înseamnă că-l iubește foarte mult. Probabil că numai din dragoste a acceptat

o asemenea logodnă. Iubirea i-a întunecat judecata !

— N-am nici o îndoială că e foarte îndrăgostită de el.

— Mi-e teamă, zise Emma oftând, că deseori am contribuit la nefericirea ei.

— Din partea ta, draga mea, a fost ceva nevinovat. Dar probabil că ea la asta se gândea când a făcut aluzie la neînțelegerile despre care a vorbit și el. Zicea că o urmare firească a greșelii săvârșite a fost că a devenit neînțelegătoare. Conștiința că a făcut ceva ce nu trebuia a expus-o la mii de neliniști și a făcut-o cicălitoare și nervoasă, într-atât, încât probabil că, sigur, pentru el era greu de suportat. „N-am iertat ceea ce ar fi trebuit să iert, având în vedere firea lui și voia bună, această minunată voie bună și aplecarea lui spre veselie și glume, care, în alte împrejurări, sunt sigură, m-ar fi vrăjit ca prima dată." Apoi a început să vorbească despre tine și despre marea bunătate pe care i-ai arătat-o în timpul bolii și, cu o îmbujorare care mi-a dovedit în ce fel se legau toate, m-a rugat ca, atunci când voi avea ocazia, să-i mulțumesc domnișoarei Woodhouse pentru dorința și străduința ei de a-i face bine. Era îngrijorată că n-ai primit nici un semn de mulțumire, așa cum se cuvine, din partea ei.

— Dacă n-aș ști că acum e fericită, zise Emma serioasă, căci trebuie să fie, în ciuda scrupulelor pe care le are, n-aș putea suporta aceste mulțumiri, pentru că, ah, doamnă Weston, dacă am face o balanță între răul și binele pe care i le-am făcut

domnișoarei Fairfax... Ei, (controlându-se și încercând să fie mai veselă), astea toate trebuie uitate. Foarte drăguț din partea dumitale că mi-ai povestit aceste amănunte, au pus-o în cea mai bună lumină. Sunt sigură că e o fată foarte bună și sper că va fi foarte fericită. Foarte bine că el are avere, dar am impresia că meritele sunt de partea ei.

O asemenea concluzie nu putea să rămână fără un răspuns din partea doamnei Weston. Avea o impresie foarte bună despre Frank, în toate privințele, și, mai mult, îl iubea ca pe fiul ei, iar cuvintele pe care le spuse în apărarea lui erau pornite din inimă. Rațiunea și dragostea se împleteau în ceea ce spunea, dar era greu să-i rețină atenția Emmei, gândul ei zbura către Brunswick Square sau către Donwell, uitase să mai asculte și când doamna Weston termină cu:

— N-am primit încă scrisoarea pe care o așteptam cu atâta nerăbdare, știi, dar cred că va sosi în curând. Emma fu nevoită să facă o pauză înainte de a răspunde și în cele din urmă trebui să răspundă la întâmplare înainte de a-și aduce aminte ce anume scrisoare așteptau cu nerăbdare.

— Te simți bine, Emma ? întrebă doamna Weston la despărțire.

— A, da, perfect. Doar știi, mie nu mi-e rău niciodată. Să ai grijă să-mi spui despre scrisoare de îndată ce va sosi.

Știrile de la doamna Weston îi dădură Emmei prilejul unor reflecții neplăcute, făcând să-i crească stima și compasiunea și sentimentul că o nedreptățise foarte tare în trecut pe domnișoara Fairfax. Regreta

amarnic că nu încercase să o cunoască mai bine și roșea la gândul sentimentelor de invidie care constituiseră, în mare măsură, cauza acestei atitudini. Dacă s-ar fi purtat după dorințele pe care domnul Knightley și le exprimase și i-ar fi arătat domnișoarei Fairfax atenția care i se cuvenea, dacă ar fi încercat s-o înțeleagă mai bine, dacă ar fi făcut un pas către o apropiere, pentru a găsi în ea prietena dorită și nu în Harriet Smith, probabil că acum ar fi fost scutită de durerea pe care o încerca. Prin naștere, aptitudini și educație, domnișoara Fairfax i-ar fi fost o tovarășă cât se poate de potrivită și prietenia ei ar fi fost primită cu recunoștință, pe când cealaltă ce era ? Chiar dacă nu ar fi ajuns la atâta intimitate încât domnișoara Fairfax să-i mărturisească acest secret atât de important — ceea ce era cât se poate de probabil —, totuși, dacă ar fi cunoscut-o atât cât ar fi trebuit și atât cât ar fi fost posibil, n-ar fi făcut acele îngrozitoare presupuneri cu privire la o iubire necuviincioasă pentru domnul Dixon, pe care ea nu se mulțumise să le conceapă și să le întrețină, dar, ceea ce era de neiertat, le și împărtășise. Aceste presupuneri, se temea acum, o acuzaseră pe Jane, cu delicatețea ei sufletească, să sufere foarte mult, datorită frivolității sau neglijenței lui Frank Churchill.

Din toate izvoarele de răutate care o înconjuraseră pe Jane e la venirea ei în Highbury, era convinsă că ea fusese cel mai păgubitor. Probabil că fusese cel mai rău dușman. Probabil că ori de câte ori erau împreună cu toții ea îi tulbura pacea

Janei în fiecare clipă și, la Box Hill probabil, fusese suferința cumplită a unui flirt care nu mai putea suporta.

Seara acelei zile fu lungă și tristă la Hartfield. Vremea contribuia și ea, după puterile ei, la melancolia generală. O ploaie rece cu furtună începu, fără speranța de a se mai sfârși, și n-ai fi zis că e iulie dacă n-ar fi fost pomii și boschetele verzi pe care - vuitul le despuia și lungimea zilei care nu făcea decât să prelungească posibilitatea de a contempla această priveliște crudă.

Vremea îl afecta pe domnul Woodhouse, care nu putea fi menținut într-o stare de bună dispoziție decât prin atențiile mărite ale fiicei sale și prin strădanii care nu o costaseră altădată nici pe jumătate cât acum. Asta îi aducea aminte de primul lor tete-ă-tete nenorocit din seara nunții doamnei Weston ; dar atunci sosise domnul Knightley, imediat după ceai și risipise orice gând melancolic. Dar vai ! Asemenea încântătoare dovezi ale farmecului casei Hartfield ca cele pe care le aduceau vizite de felul aceleia se vor termina în curând. Imaginea pe care și-o formase atunci despre iarna plină de privațiuni ce avea să urmeze se dovedise greșită : nu-i părăsiseră prietenii, nu pierduseră nici un fel de plăceri. Dar prevederile ei de acum nu aveau să fie contrazise în același fel. Perspectiva care stătea acum în fața ei era atât de amenințătoare încât nu putea fi ușor dată uitării și nici măcar nu se putea consola parțial. Dacă se vor întâmplă toate lucrurile probabile cu prietenii lor,

Hartfield va deveni în curând un loc părăsit, iar ea rămânea să-l înveselească pe tatăl ei cu o veselie tristă.

Copilul care urma să se nască la Randalls va deveni o preocupare mai scumpă decât ea și inima și timpul doamnei Weston vor fi umplute de el. Pe ea o vor pierde și, probabil, în mare măsură, și pe soțul ei. Frank Churchill nu se va mai întoarce printre ei, și domnișoara Fairfax, cum bine se poate presupune, va înceta în curând să mai fie o locuitoare din Highbury. Se vor căsători și se vor stabili la Enscombe sau undeva în apropiere. Și tot ce era bun va dispărea și dacă la aceste pierderi avea să se adauge pierderea celor de la Donwell, ce mai rămâne din prietenii lor veseli și bine-crescuți ? Să nu mai vină domnul Knightley seara, în căutarea liniștii sufletești, după o zi grea ? Să nu le mai intre în casă la orice oră, ca și când ar fi fost gata întotdeauna să-și schimbe casa lui cu a lor ? Cum să înduri toate astea ? Și dacă va fi pierdut de dragul Harrietei, dacă de-acum se va gândi că își găsește în compania Harrietei tot ce își dorește ? Dacă Harriet urmează a fi aleasă ca prima și cea mai scumpă prietenă, ca soția în care el să găsească toată fericirea din lume ? Ce putea oare să facă să crească nenorocirea Emmei dacă nu gândul, de care nu se despărțea deloc, că totul era opera ei ?

Când ajungea la un asemenea punct culminant, nu se putea abține să nu tresară sau să ofteze adânc sau chiar să se învârtă în jurul camerei de câteva ori și

singurul lucru care o consola și o făcea să-si vină în fire era hotărârea de a se purta mai bine și speranța că iarna viitoare, oricât de puțin ocupată și lipsită de veselie va fi, o va găsi pe ea mai înțeleaptă, cunoscându-se mai bine pe sine și o va lăsa fără prea multe de regretat când va fi trecut.

CAPITOLUL XLIX

VREMEA CONTINUA SA FIE LA FEL în cea mai mare parte a dimineții următoare și aceeași singurătate și melancolie păreau să domnească la Hartfield; dar după-amiază se înseninã, vântul își schimbă direcția și deveni mai blând, norii se risipiră, răsări soarele, era din nou vară.

Însuflețită de nerăbdarea pe care ți-o dă o asemenea schimbare, Emma se hotărî să iasă imediat. Niciodată nu o atrăseseră mai mult priveliștea minunată, mirosul, sentimentul că toată natura e împăcată, caldă, strălucitoare, după furtună. Tânjea după seninătatea sufletului pe care toate acestea o puteau aduce și când domnul Perry, care avea o după-amiază liberă, sosi cu scopul de a dedica acest timp tatălui ei, nu mai pierdu nici un minut și se grăbi spre boschete. Acolo, cu mintea împrospătată și gândurile puțin mai ușurate, făcu câteva ocoluri, după care îl văzu pe domnul Knightley intrând pe poarta de la grădină și îndreptându-se către ea. Abia acum afla că el se întorsese de la Londra. Se gândise la el câteva clipe înainte, socotindu-l, fără putință de îndoială, la șaisprezece mile depărtare. Nu avu timp decât să-și ordoneze la repezeală gândurile. Trebuie să fie liniștită, potolită. Saluturile fură schimbate cu mult calm și reținere din partea fiecăruia din ei. Ea întrebă despre prietenii comuni, toți făceau foarte bine. Când plecase ? Dimineață, nu mai devreme. Probabil a călătorit prin ploaie. Da. Voia să se plimbe

.cu ea, după cum își dădu seama. „Aruncase o privire în sufragerie și văzând că nu e nevoie de el acolo, preferase să iasă". Se gândi că el nu părea să fie și să vorbească prea vesel și prima cauză posibilă care îi veni în minte, datorită temerilor ei, fu aceea că i-ar fi comunicat intențiile fratelui său și era îndurerat de felul în care fuseseră primite.

Se plimbaseră împreună. El tăcea. Ei i se părea că o privește des și încearcă să-i vadă fața mai mult decât ar fi vrut ea. Gândul acesta îi produse o nouă spaimă. Poate dorea să-i vorbească de iubirea lui pentru Harriet, poate așteaptă o încurajare ca să înceapă, a, nu se simțea în stare, nu-i stătea în putință să deschidă un asemenea subiect. Trebuia să facă totul singur. Totuși, ea nu putea să suporte liniștea. Pentru el era ceva cu totul nefiresc. Medita, se hotărî și, încercând să zâmbească, începu:

— Am vești pentru dumneata, acum că te-ai întors. Poate o să te surprindă.

— Da, ai vești ? zise el liniștit și uitându-se la ea. Ce fel de vești ?

— Vești dintre cele mai bune — o nuntă !

După ce așteptă o clipă, ca și când ar fi vrut să fie sigur că ea nu vrea să mai adauge nimic, răspunse:

— Dacă vorbești despre domnișoara Fairfax și Frank Churchill, am auzit deja.

— Cum e posibil ? strigă Emma, întorcându-și obrajii aprinși către el, pentru că în timp ce vorbea îi trecu prin cap că el a trecut poate pe la doamna Goddard în drum.

— Domnul Weston mi-a trimis câteva rânduri despre niște probleme ale parohiei azi-dimineață și la sfârșit îmi povestea pe scurt cum s-a întâmplat.

Emma era foarte ușurată și în curând fu în stare să spună, ceva mai stăpânită:

— Dumneata ai fost probabil mai puțin surprins decât oricare dintre noi, pentru că aveai unele bănuieli. Am și uitat că o dată ai vrut să-mi atragi atenția. Îmi pare rău că n-am vrut să te ascult (cu vocea coborâtă și oftând din greu), se pare că sunt sortită să mă înșel.

O clipă sau două, nici unul din ei nu zise nimic și ea nu bănuia deloc că i-ar fi stârnit în mod special interesul, când se pomeni că el îi ia brațul și-l duce la inimă și-l auzi spunând, cu voce joasă, cu un ton care dovedea profunzimea sentimentelor lui:

— Timpul, draga mea Emma, timpul va vindeca această rană ! Judecata ta clară, străduințele pentru binele tatălui tău — știu că te vei stăpâni. Îi strânse din nou brațul și adăugă cu o voce și mai tristă și supusă: Sentimentele mele de caldă prietenie — sunt indignat — ticălosul ăsta ordinar ! Și apoi cu un ton mai ferm, mai tare: Va pleca, vor pleca amândoi în Yorkshire. Îmi pare rău pentru ea, merita o soartă mai bună !

Emma îl înțelese de îndată ce-și reveni din tulburarea pe care i-o dădea plăcerea și, mișcată de atenția tandră pe care i-o arăta, răspunse:

— Ești foarte drăguț, dar greșești și trebuie să-ți spun care e adevărul. Nu am nevoie de asemenea compătimiri. Orbirea

mea cu privire la ceea ce se petrecea m-a făcut să mă port cu ei într-un fel de care îmi e rușine și m-am lăsat prostește ispitită să spun și să fac unele lucruri care mă pot expune la multe presupuneri neplăcute, dar nu am alte motive să-mi pară rău că n-am știut mai devreme secretul.

— Emma ! strigă el, uitându-se la ea plin de nerăbdare, într-adevăr, dar apoi se controla. Nu, nu, înțeleg, iartă-mă ! Ce bine îmi pare că îmi poți spune măcar atât. Nu-l regreți, într-adevăr ? Și sper că nu va trece mult și vei recunoaște asta nu numai cu mintea, dar și cu inima. Ce noroc că te-ai desprins din hățișul unor asemenea sentimente. Niciodată n-am putut, trebuie să mărturisesc, să-mi dau seama, după purtarea ta, în ce măsură ești îndrăgostită. Eram sigur numai că-l preferi, ceea ce, după mine, el nu merita deloc. Face de rușine numele de om ! Și va fi răsplătit cu o femeie atât de drăguță ! Jane, Jane, vei fi o nenorocită !

— Domnule Knightley, zise Emma, încercând să pară veselă, dar destul de încurcată. Sunt într-o situație nemaipomenită ! Zău, nu te pot lăsa să continui cu greșeala asta și, totuși, poate purtările mele au dat o asemenea impresie. Am destule motive să-mi fie rușine, pentru că, trebuie să mărturisesc, nu am fost niciodată îndrăgostită de persoana de care vorbim. Simt rușinea pe care, în mod firesc, ar simți-o o femeie mărturisind contrariul.

El ascultă în perfectă liniște. Ea ar fi dorit ca el să-i vorbească, dar nu voia. Înțelese că trebuie să spună mai mult ca să

aibă dreptul la clemența lui, dar era destul de greu să fie nevoită să se înjosească și mai mult în ochii lui. Totuși, continuă:

— Se pot spune prea puține în apărarea purtării mele, am fost tentată de atențiile lui și mi-am permis să par încântată de ele. Probabil că asta e poveste veche, se întâmpla oricui și li s-a întâmplat la sute de femei și, totuși, nu e o scuză pentru mine, care am pretenții la inteligență. Au fost multe împrejurări care au sporit tentația. Era fiul domnului Weston, venea mereu pe aici, mi se părea totdeauna simpatic și, pe scurt (cu un oftat), să nu mai înșir atâtea cauze, toate se reduc în cele din urmă la un singur lucru, vanitatea mea a fost măgulită și i-am permis toate atențiile. În ultima vreme încoace, mi s-a părut că ele nu înseamnă nimic. Le găseam ca pe un obicei, ca pe un truc, nimic care să ceară din partea mea seriozitate. Mi-a impus cochetăria, dar nu m-a lovit. N-am fost niciodată îndrăgostită de el. Și acum îi înțeleg destul de bine purtarea. N-a dorit niciodată ca eu să mă îndrăgostesc de el. Era numai o perdea, dorea să-și ascundă sentimentele afișând altele — și nimeni, cu siguranță, nu putea fi atât de orbit ca mine — numai că eu nu am fost orbită, asta a fost norocul meu, că, pe scurt, într-un fel sau altul, am scăpat.

Spera că i se va răspunde acum — câteva cuvinte să spună că purtarea ei era cel puțin inteligibilă, dar el tăcea și după câte vedea ea, căzuse pe gânduri. În cele din urmă, pe un ton mai stăpânit, ca de obicei, zise:

— N-am avut niciodată o părere bună despre Frank Churchill. Dar pot presupune totuși că e posibil să-l fi subapreciat. Nu l-am cunoscut prea bine. Și chiar dacă nu l-am subestimat până acum, poate va fi un băiat bun, cu o asemenea femeie are toate șansele. N-am nici un motiv să-i vreau răul și de dragul celei a cărei fericire depinde acum de el, de caracterul și purtarea lui, voi dori desigur să fie un om destoinic.

— N-am nici o îndoială că vor fi fericiți împreună zise Emma. Cred că se iubesc mult și sincer unul pe celălalt.

— E un bărbat norocos, zise domnul Knightley cu tărie. Așa de tânăr, douăzeci și trei de ani, o vârstă când, dacă un bărbat își alege soția, alege greșit, și el, la douăzeci și trei de ani, să tragă un asemenea loz ! Ce mulți ani de fericire, după toate socotelile omenești, îi stau în față ! Să aibă dragostea unei asemenea femei, și o dragoste dezinteresată, pentru că, oricum, caracterul domnișoarei Fairfax e o garanție pentru asta; totul e în favoarea lui — o egalitate perfectă, vreau să spun, în ce privește societatea și obiceiurile și bunele maniere, care au mare importanță. Sunt egali din toate punctele de vedere în afară de unul, și acela, din moment ce puritatea sufletului ei e neîndoielnică, îi va mări lui fericirea, pentru că poate să-i ofere singurul lucru de care ea duce lipsă. Un bărbat vrea întotdeauna să-i ofere unei femei o casă mai bună decât cea pe care ea o părăsește și cel care poate, fără a se îndoi de considerația ei, trebuie, după părerea mea, să fie cel mai fericit dintre muritori. Frank

Churchill este fără îndoială favoritul soartei. Totul se termină cu bine pentru el. Întâlnește o tânără la băi, îi câștigă dragostea, nici nu-i pasă că o supără prin neglijența lui și dacă toată familia i-ar fi căutat o soție perfectă, nimeni n-ar fi găsit una mai bună. Mătușa îi stă în cale, mătușa moare. El nu are altceva de făcut decât să vorbească. Prietenii lui sunt gata să-l ajute să-și câștige fericirea. S-a purtat urât cu toată lumea și toți sunt încântați să-l ierte. E norocos, zău așa.

— Vorbești de parcă l-ai invidia !

— Și chiar îl invidiez, Emma. Într-o privință îl invidiez.

Emma nu mai putea spune nimic. Păreau să se afle la jumătate de propoziție de Harriet și dorința ei imediată era să evite subiectul pe cât posibil. Își făcu un plan: va vorbi despre ceva cu totul diferit — de copiii din Brunswick Square — și își trase răsuflarea ca să înceapă, când domnul Knightley o făcu să tresară spunând:

— Nu vrei să mă întrebi de ce îl invidiez. Ești hotărâtă, după câte văd, să nu arăți nici un fel de curiozitate. Ești înțeleaptă, dar eu nu pot fi înțelept. Emma, îți voi spune ceea ce te ferești să întrebi, chiar dacă în clipa următoare voi regreta.

— Ah, atunci nu spune, nu spune ! zise ea cu grabă. Mai stai un timp, gândește-te, nu face ceva ireparabil !

— Mulțumesc, zise el cu un ton de mare umilință și nu mai rosti nici o silabă.

Emma nu putea suporta să-l facă să sufere. Dorea să-i mărturisească — poate s-o și consulte — oricât ar costa-o, va

asculta. Poate îl ajută să ia o hotărâre sau să se împace cu ideea, ea ar putea să-i aducă îndreptățite laude Harrietei sau, înfățișându-i avantajele independenței lui, îl va scăpa de starea asta de nehotărâre care trebuie să fie mai insuportabilă decât orice altă alternativă, pentru un spirit ca al lui. Ajunseseră în fața casei.

— Intri, presupun, zise el.

— Nu, zise Emma, a cărei hotărâre era întărită de amărăciunea din glasul lui. Mi-ar plăcea să mai fac un ocol. Domnul Perry n-a plecat.

Și, după ce continuară să meargă câțiva pași, ea adăugă:

— Te-am oprit fără milă, domnule Knightley, tocmai acum, și mi-e teamă că asta te face să suferi. Dar dacă ai vreo dorință să-mi vorbești deschis, ca unei prietene, sau să-mi ceri părerea asupra a ceva ce ai în vedere, zău, poți s-o faci ! Ascult tot ce vei dori și îți voi spune exact ce gândesc.

— Ca unei prietene, Emma, repetă domnul Knightley, ăsta, mi-e teamă, e un cuvânt… Nu, nu doresc nimic ! Ba da, de ce să șovăi ? Am mers prea departe ca să mă mai ascund. Emma, accept oferta ta, oricât ar părea de ciudat, o accept și mă adresez ție ca unei prietene. Spune-mi atunci, nu am chiar nici o șansă ?

Se opri, plin de seriozitate, să vadă ce efect are întrebarea și expresia din ochi lui o copleși.

— Draga mea Emma, zise el, pentru că totdeauna vei fi cea mai dragă, orice s-ar întâmpla acum, draga, iubita mea Emma,

Spune-mi odată ! Spune nu dacă așa trebuie. Ea nu putea spune realmente nimic.

— Taci, strigă el agitat, tăcere absolută, deocamdată nu-ți cer mai mult!

Emma era gata să se lase copleșită de tulburarea acelei clipe, groaza de a fi trezită din cel mai fericit vis era probabil sentimentul predominant.

— Nu pot să-ți țin discursuri, Emma, reluă el, nu mult după ceea și cu un ton de atât de sinceră, decisă și limpede duioșie, încât nu putea să nu convingă. Dacă te-aș iubi mai puțin, aș putea să-ți vorbesc mai mult. Dar tu mă cunoști ! Nu vei auzi decât adevărul de la mine. Te-am învinuit și ți-am făcut morală și ai răbdat cum n-ar fi răbdat nici o femeie din Anglia. Suportă adevărul .acum, așa cum ai suportat reproșurile. Modul în care l-am mărturisit nu este poate cel mai fericit. Dumnezeu știe, ca îndrăgostit m-am arătat foarte indiferent. Dar tu mă înțelegi. Da, vezi, îmi înțelegi sentimentele și le vei răspunde, dacă poți. Acum vreau numai să aud, să-ți aud numai o dată glasul.

În timp ce el vorbea, mintea Emmei era foarte activă și cu uimitoarea ei viteză putuse, deși nu pierdea nici un cuvânt, să înțeleagă tot adevărul, adevărat, să vadă că speranțele Harrietei erau cu totul neîntemeiate, o greșeală, o iluzie la fel de completă ca ale ei, că Harriet nu însemna nimic pentru el, că ea însemna totul, că tot ce spusese ea gândindu-se la Harriet fusese luat drept expresia sentimentelor ei și că tulburarea ei, îndoielile ei, descurajarea ei fuseseră socotite ca o

încercare de a-l descuraja pe el. Și era momentul nu numai să devină convinsă de asta și să se bucure de flacăra fericirii viitoare, dar și să se înveselească la gândul că secretul Harrietei nu-i scăpase și să hotărască să nu-l trădeze nici de acum înainte. Era unicul serviciu pe care-l putea face acum bietei sale prietene — căci eroismul sentimental care ar fi îndemnat-o să-l convingă pe el să-și transfere sentimentele asupra Harrietei, ea fiind indiscutabil cea mai merituoasă dintre ele două, sau chiar sublimul mai simplu al deciziei de a-l refuza imediat, pentru totdeauna, fără a-i explica motivul — acela că nu se putea însura cu amândouă — Îi lipseau Emmei cu desăvârșire. Simțea pentru Harriet durere și remușcare, dar nici un avânt de nebunie generoasă, care să se împotrivească la tot ce era probabil și rezonabil nu-i trecu prin minte. Își îndrumase prietena pe căi greșite și totdeauna își va reproșa asta, dar judecata ei avea o putere egală cu cea a sentimentelor, o putere pe care o avusese întotdeauna și dezaproba căsătoria lui în condiții care l-ar fi înjosit. Drumul ales de ea era limpede, deși nu la fel de neted. Vorbi, deci, așa cum fusese rugată. Ce spunea ? Exact ceea ce trebuie. Ceea ce o doamnă răspunde în astfel de situații. Spuse destul ca să-i arate că nu trebuie să dispere și să-l facă să mai spună el ceva. Îl disperase la un moment dat, primise un atare îndemn să fie prudent și să tacă, încât i se zdrobise orice speranță — ea începuse prin a refuza să-l asculte. Schimbarea a fost probabil cam bruscă,

propunerea ei de a mai face un ocol, reluarea conversației căreia abia îi pusese capăt, puteau fi considerate cam ieșite din comun, își dădea seama de inconsecvența purtării ei, dar domnul Knightley fusese atât de drăguț să se împace cu asta și să nu caute o explicație.

Rar, foarte rar, mărturisirile oamenilor sunt pe de-a întregul adevărate. Rar se întâmpla ca vreun mic amănunt să nu fie ascuns sau înțeles greșit; dar când, ca în cazul de față, deși comportamentul este înțeles greșit, sentimentele sunt clare, aceste amănunte, nu mai contează. Domnul Knightley nu-i putea cere Emmei să} aibă o inimă prea îngăduitoare sau să fie și mai mult înclinată să o accepte pe a sa.

De fapt, nici nu bănuia influența pe care o avea asupra ei. O urmase în plimbarea prin boschete fără nici un gând de a încerca ceva. Venise neliniștit, să vadă cum a reacționat ea la vestea logodnei lui Frank Churchill, fără nici un scop egoist, nici un fel de scop, în afară de a se strădui, dacă ea își deschidea inima, s-o mân-gâie sau s-o sfătuiască. Restul se petrecuse sub impulsul momentului, fusese efectul imediat a ceea ce auzise asupra sentimentelor lui. Era minunat să fie sigur că ea nu e îndrăgostită de Frank Churchill, că inima ei nu fusese legată niciodată de acesta, și siguranța asta dăduse naștere speranței că, în timp , îi va putea câștiga afecțiunea — dar deocamdată nu spera nimic — aspirase numai, într-o clipă când dorința îi copleșise rațiunea, la îngăduință din partea ei să nu-i interzică să încerce a-i

câștiga dragostea. Speranțele mai înalte, care i se treziseră treptat, erau cu atât mai minunate. Dragostea pe care el ceruse îngăduința s-o trezească era de acum a lui. Într-o jumătate de oră trecuse de la o stare de spirit de-a dreptul disperată la ceva care semăna atât de mult cu fericirea perfectă, încât nu se putea numi altfel.

Schimbarea suferită de ea era la fel de mare. Această jumătate de oră dăruise fiecăruia din ei neprețuita certitudine că e iubit, îi scăpase în aceeași măsură de neștiință, gelozie, tristețe. Din partea lui, gelozia dura de multă vreme, de când sosise, sau chiar de când începuse să fie așteptat Frank Churchill cam în același timp, un sentiment făcându-l probabil să-și dea seama de existența celuilalt. Tocmai datorită geloziei față de Frank Churchill plecase la oraș. Petrecerea de la Box Hill îl hotărâse să plece. Voia să fie scutit de a mai fi martorul îngăduinței și încurajării față de asemenea atenții. Plecase ca să învețe să fie indiferent, dar nu se dusese într-un loc potrivit. Era prea multă fericire casnică în casa fratelui său, femeia era într-o lumină prea bună acolo. Isabella semăna prea mult cu Emma, diferind doar prin inferioritatea ei izbitoare, care îl făcea numai să-și amintească strălucirea celeilalte, așa încât, oricât ar fi stat de mult, tot nu s-ar fi vindecat. Stătuse totuși, hotărât, zi după zi, până când, cu poșta de dimineață. aflase despre povestea Janei Fairfax. Apoi, odată cu bucuria pe care trebuia să o simtă, ba, pe care o și simțea fără remușcări, căci nu i se păruse niciodată că Frank Churchill ar merita-o

pe Emma, se născuse atât de multă grijă plină de tandrețe, atâta teamă și neliniște pentru ea, încât nu mai putuse rămâne. Plecase acasă călare, prin ploaie, și imediat după masă pornise pe jos la Hartfield, să vadă cum cea mai dulce dintre făpturi, bună și fără cusur, în ciuda cusururilor ei, suporta descoperirea.

O găsise agitată și melancolică. Frank Churchill era un ticălos. O auzi spunându-i că nu-l iubise niciodată. Caracterul lui Frank Churchill nu era deznădăjduit de rău. Când se întoarseră în casă, Emma era a lui, îi dăduse mâna și cuvântul ei și dacă atunci s-ar fi gândit la Frank Churchill l-ar fi găsit un băiat chiar foarte bun.

CAPITOLUL L

EMMA INTRA ÎN CASA CU NIȘTE sentimente total deosebite de cele pe care le avea când ieșise. Înainte, abia îndrăznise să spere la puțină alinare a suferinței, iar acum era tulburată de fiorul fericirii, o asemenea fericire care va fi probabil și mai mare când fiorul va trece.

Se așezară la ceai, aceiași, în jurul aceleiași mese, de câte ori se adunaseră astfel, și de câte ori îi căzuseră ochii pe aceiași arbuști de pe pajiște și urmărise efectul minunat al soarelui-apune ! Dar niciodată nu fusese într-o asemenea stare de spirit, nici măcar într-una asemănătoare. Îi venea destul de greu să se concentreze pentru a-și îndeplini îndatoririle obișnuite de gazdă și chiar pe acelea de fiică.

Bietul domn Woodhouse habar nu avea ce complot împotriva lui se născuse în pieptul aceluia pe care îl primea atât de cordial și despre care spera cu atâta solicitudine că nu a răcit venind călare. Dacă ar fi văzut inima, n-ar mai fi purtat de grijă plămânilor; dar, fără să-și închipuie, câtuși de puțin, răul care îl amenința, fără să observe nimic extraordinar pe chipul sau în gesturile lor, le repetă calm știrile pe care le primise de la domnul Perry și continuă să vorbească, foarte mulțumit de sine, fără nici cea mai mică bănuială de ce fel de veste ar putea afla de la ei.

Atâta timp cât domnul Knightley rămase la ei, Emma continuă să fie într-o

stare febrilă, dar după ce el plecă, începu să fie mai liniștită, mai potolită și în cursul nopții de veghe care, desigur, trebuia să plătească pentru o asemenea seară, găsi unul sau chiar două subiecte de meditație care o făcură să-și dea seama că însăși fericirea ei trebuia să aibă umbre. Tatăl ei și Harriet. Când era singură, nu putea să nu se gândească la ceea ce li se cuvenea lor și întrebarea era cum să-i ajute pe fiecare din ei să se împace cu situația. Cu privire la tatăl ei, răspunsul veni repede. Nu știa încă ce-i va cere domnul Knightley, dar, o scurtă dezbatere, și sufletul ei decise solemn că nu-și va părăsi tatăl. Plânse chiar că-i trecuse prin cap ideea, ceea ce însemna că păcătuise cu gândul. Atâta timp cât trăia el, vor sta numai logodiți și se auto-măgulea la gândul că atunci când va vedea că a scăpat de primejdia de a rămâne fără ea va fi și mai fericit. Cum s-o consoleze pe Harriet era mai greu de decis; cum să o ferească de o durere inutilă, cum să ajungă la o împăcare posibilă, cum să facă să nu pară dușmanul ei ? Asupra acestor puncte, încurcătura și amărăciunea ei erau peste măsură de mari și mintea ei trebuia să treacă de fiecare dată prin toate reproșurile amare și regretele triste care o bântuiau mai rău ca niciodată. Singura hotărâre pe care o putu lua fu aceea de a nu se întâlni deocamdată cu ea și de a-i comunica ce era nevoie prin scrisori, și că ar fi extrem de potrivit ca ea să plece pentru moment din Highbury, cel puțin câtăva vreme, și, făcându-și un mic plan, hotărî aproape cu precizie că ar fi foarte folositor să capete pentru ea o

invitație în Brunswick Square. Isabellei îi plăcuse Harriet, și câteva săptămâni petrecute la Londra o vor amuza cu siguranță. Nu credea că ar fi străină de firea Harrietei dorința de a nu pierde ocazia să vadă ceva nou, străzi și magazine și copii. Oricum, va fi o dovadă de atenție și bunătate din partea ei, care avea datoria să rezolve totul,, o despărțire pentru moment, o amânare a zilei nenorocite când vor fi cu toții iar împreună.

Se sculă devreme și îi scrise o scrisoare Harrietei, o ocupație după care deveni atât de gravă, aproape tristă, încât domnul Knightley, care apăru la Hartfield la micul dejun, nu sosise deloc prea devreme și jumătatea de oră pe care o furară spre a străbate aceeași cale, literal și figurat, îi era foarte necesară pentru a o face să-și revină la starea de fericire din seara trecută.

Nu trecuse mult timp de la plecarea lui, nici pe departe atât de mult încât ea să aibă chef să se gândească la altcineva, când i se aduse o scrisoare de la Randalls, o scrisoare foarte groasă; ghicise ce conținea și nu i se părea deloc necesar s-o citească. Acum îl iertase pe Frank Churchill, nu dorea nici o explicație, dorea numai să se gândească la ale ei și nici nu se simțea în stare să înțeleagă ce scria el. Totuși, trebuia să treacă și prin asta. Deschise pachețelul — era exact ce își închipuise ea — un bilețel de la doamna Weston, vârât între foile scrisorii lui Frank către doamna Weston.

„Am marea plăcere, draga mea Emma, să-ți trimit scrisoarea alăturată. Știu că te

va interesa și nu mă îndoiesc că va avea un efect minunat. Cred că niciodată nu vom mai avea păreri opuse despre autorul ei, dar nu vreau să te reții cu o introducere prea lungă. Noi suntem bine. Scrisoarea asta m-a vindecat de toată nervozitatea din ultima vreme. Nu prea mi-a plăcut cum arătai marți, dar cred că dimineața aceea mohorâtă era de vină și deși tu nu vrei să recunoști că poți fi influențată de vreme, sunt convinsă că oricine se resimte după un vânt din nord-est. Am fost foarte îngrijorată în privința tatălui tău, după furtuna de marți după-amiază, dar am aflat de la domnul Perry, seara trecută, că nu a răcit. A ta,

AW.

„Doamnei Weston

Windsor …iulie

Stimată doamnă. Dacă ieri am reușit să mă fac înțeles, așteptați probabil această scrisoare. Dar chiar dacă nu vă așteptați să o primiți, știu că va fi citită cu plăcere și bunăvoință.

Dumneavoastră sunteți bunătatea întruchipată și cred că va fi nevoie de toată bunătatea dumneavoastră pentru a ierta unele din purtările mele din trecut. Dar am fost iertat chiar și de aceea care ar fi avut și mai multe motive să mă respingă — În timp ce scriu, îmi crește curajul. E foarte greu pentru cei care au de toate să fie modești. Am avut atâta succes cerând iertare, în două rânduri, încât sunt în primejdia de a fi prea sigur și de iertarea dumneavoastră, și de a acelora dintre prietenii dumneavoastră care au motive să fie supărați. Trebuie să încercați cu toții să

înțelegeți situația exactă în care mă aflam când am sosit la Randalls: aveam un secret pe care trebuia să-l păstrez în ciuda oricărei întâmplări. Aceasta era realitatea. Drepturile mele de a mă pune într-o situație care cerea ascunderea adevărului sunt o altă problemă. Nu le voi discuta aici. Pentru că toate gurile rele își vor da seama de ce am fost ispitit să socotesc că am acest drept dacă se vor gândi la o anumită casă de cărămidă roșie și cu obloane la ferestre din Highbury. N-am îndrăznit s-o cer în căsătorie în mod deschis, greutățile mele de la Enscombe sunt cunoscute și nu mai necesită comentarii. Am avut norocul extraordinar să reușesc, înainte de a ne despărți la Weymouth, s-o conving pe femeia cu cea mai dreaptă judecată din lume să-i fie milă și să consimtă la o logodnă secretă. Dacă ar fi refuzat, aș fi înnebunit. Dar la asta veți spune desigur: Ce sperai când ai făcut asta ? La ce te așteptai ? La orice, la tot, la timp, la noroc, la împrejurări, efecte încete, izbucniri neașteptate, perseverență și oboseală, sănătate și boală. Se deschideau în fața mea toate posibilitățile spre bine și prima împlinire a fost promisiunea ei de a-mi scrie și a-mi fi credincioasă. Dacă mai doriți și alte explicații, am onoarea, stimată doamnă, de a fi fiul soțului dumneavoastră și de a avea avantajul să moștenesc aplecarea sa de a spera spre mai bine, moștenire pe lângă care casele și pământurile nu fac nici doi bani. Priviți-mă deci din aceste puncte de vedere în prima mea vizită la Randalls, și aici sunt conștient de vina mea, pentru că

trebuia să fac mai demult această vizită. Dacă vă amintiți bine, nu am venit decât după ce domnișoara Fairfax a sosit la Highbury și cum dumneavoastră sunteți persoana care a avut cel mai mult de suferit din această cauză, mă veți ierta, cred, imediat, iar în ce-l privește pe tata, trebuie să-i aduc aminte că atâta timp cât am lipsit din casa lui mi-am întârziat fericirea de a vă cunoaște pe dumneavoastră. Purtarea mea, în cele două foarte fericite săptămâni pe care le-am petrecut cu dumneavoastră, nu m-a făcut, sper, vrednic de mustrare, cu excepția unui singur punct. Și acum trebuie să ajung la problema principală, la singurul aspect important al purtării mele, în timpul cât am stat la dumneavoastră, asupra căruia am unele temeri și trebuie să dau unele explicații. Față de domnișoara Woodhouse am cel mai mare respect și cea mai caldă prietenie, tata va găsi probabil că ar trebui să adaug și cea mai profundă părere de rău. Câteva cuvinte care i-au scăpat ieri m-au făcut să aflu părerea lui și recunosc și eu că merit multe critici. Purtarea mea față de domnișoara Woodhouse arăta mai mult decât ar fi trebuit. Pentru a păstra secretul care îmi era atât de scump, m-am lăsat tentat să duc prea departe intimitatea care s-a născut între noi. Nu pot să neg că, aparent, domnișoara Woodhouse a fost obiectul interesului meu, dar sunt sigur că mă veți crede când vă spun că dacă n-aș fi fost convins de indiferența ei nu m-aș fi lăsat târât de nici o dorință egoistă pentru a continua acest joc. Oricât de simpatică Și

încântătoare ar fi domnișoara Woodhouse, nu mi s-a părut niciodată că este o femeie gata să se îndrăgostească și era cât se poate de departe de orice înclinare de a se îndrăgosti de mine. Aceasta era atât convingerea, cât și dorința mea. Primea atențiile mele cu un fel de voioșie ușoară, prietenească, binevoitoare, ceea ce era foarte potrivit pentru mine. Mi se părea că ne înțelegem. În relația care se stabilise între noi, acestea i se cuveneau și erau primite ca atare. N-aș putea spune exact dacă domnișoara Woodhouse a început să înțeleagă ce e cu mine încă înainte de trecerea celor două săptămâni. Când am trecut să-mi iau rămas-bun de la ea, mi-aduc aminte că am fost pe punctul de a-i mărturisi adevărul și atunci mi s-a părut că are unele bănuieli, dar după aceea nu am nici o îndoială că a ghicit despre ce e vorba, cel puțin într-o anumită măsură. Poate nu a înțeles totul, dar, cu ascuțimea spiritului ei, cred că a pătruns o parte din adevăr. Nu am nici o îndoială. Veți vedea, atunci când vom putea vorbi deschis despre acest subiect, că nu va fi deloc surprinsă. Foarte des m-a făcut să cred asta. Mi-aduc aminte că la bal mi-a spus că datorez recunoștință doamnei Elton pentru grija ei față de domnișoara Fairfax. Sper că în această versiune, istoria purtării mele față de ea va fi admisă cu mai multe circumstanțe atenuante de către dumneavoastră și tata. Atâta timp cât credeți că am păcătuit împotriva Emmei Woodhouse, nu merit așa ceva din partea nici unuia dintre dumneavoastră. Vă rog să mă achitați acum pentru vina asta și să

cereți pentru mine, atunci când va fi posibil, și o achitare din partea sus-pomenitei Emma Woodhouse, pe care o iubesc ca un frate și îi doresc din toată inima să se îndrăgostească tot atât de tare și să fie tot așa de fericită ca mine. Acum aveți cheia lucrurilor ciudate pe care le-am spus poate în timpul celor două săptămâni. Inima mea era în Highbury și dorința mea era să ajung acolo cât se putea de des și fizic, fără să las să se bănuiască nimic. Dacă vă amintiți unele curiozități, dați-le acum explicația cuvenită. Despre pianul care a stârnit atâta vâlvă, cred că e necesar numai să vă spun că domnișoara Fairfax n-a știut nimic de cumpărarea lui. N-ar fi admis să i se trimită dacă ar fi avut de ales. Nu găsesc cuvinte să pot descrie, stimată doamnă, delicatețea intențiilor ei, în tot cursul logodnei.

În curând, sper din toată inima, o veți cunoaște la fel de bine ca mine. E în zadar orice cuvânt. Numai apropiindu-vă de ea, o veți putea cunoaște și nu din spusele ei, pentru că nu există o ființă pe lume care să-și ascundă meritele cu bună-știință ca ea. De când am început această scrisoare, care va fi mai lungă decât am prevăzut, am primit și vești de la ea. Spune că o duce bine cu sănătatea, dar cum ea nu se plânge niciodată, nu mă pot baza pe spusele ei. Aș vrea să știu părerea dumneavoastră. Știu că o veți vizita în curând. Așteaptă cu mare emoție și teamă această vizită. Poate că ați făcut-o deja. Scrieți-mi fără întârziere. Aștept cu nerăbdare o mie de amănunte. Amintiți-vă ce puține minute

am stat la Randalls și în ce stare de zăpăceală și disperare; și nici acum nu sunt cu mult mai bine, sunt încă nebun de fericire sau de nenorocire. Când mă gândesc de câtă bunătate și noroc m-am bucurat, cât este de răbdătoare și minunată, când mă gândesc la generozitatea unchiului meu, sunt nebun de bucurie, dar când îmi amintesc toate încurcăturile pe care i le-am provocat și ce puțin merit să fiu iertat, sunt nebun de supărare. Ah, numai de-aș putea să o revăd. Dar, deocamdată, nu trebuie să fac nici o propunere în sensul acesta, unchiul a fost prea bun și nu vreau să abuzez. Trebuie totuși să mai adaug ceva la scrisoarea asta și așa prea lungă. Nu ați auzit tot ce trebuia să auziți. Ieri nu puteam să vă dau nici un amănunt, dar bruschețea și, într-o măsură, momentul nepotrivit în care totul a ieșit la iveală trebuie explicate, pentru că evenimentul din 26 ale lunii trecute, după cum probabil ați înțeles, mi-a deschis imediat cele mai fericite perspective; n-aș fi dorit să iau măsuri atât de repede și am făcut-o numai datorită unor întâmplări excepționale care îmi arătau că nu mai am nici un minut de pierdut. M-aș fi ferit de ceva făcut cu atâta grabă și ea probabil ar fi avut aceleași scrupule ca și mine, cu îndoită putere și finețe, dar nu aveam de ales.

Angajarea atât de pripită la femeia aceea — aici, stimată doamnă, am fost nevoit să întrerup brusc să mă adun și să-mi revin. Am făcut o plimbare prin împrejurimi și sper că acum sunt destul de lucid ca să scriu așa cum se cuvine restul

scrisorii. Este de fapt o amintire foarte umilitoare pentru mine. M-am purtat rușinos și acum trebuie să admit că purtările mele față de domnișoara W. fiind neplăcute pentru domnișoara F., merită toată indignarea. Ea le-a dezaprobat, ceea ce trebuia să fie destul pentru mine. Nu găsea că argumentul meu relativ la păstrarea secretului era de ajuns. Nu i-a făcut plăcere și eu am găsit că nu e rezonabil. De mii de ori mi s-a părut că e mult prea scrupuloasă și prudentă, ceea ce nu era necesar. Mi s-a părut chiar că e rece. Dar avea totdeauna dreptate. Dacă i-aș fi urmat sfatul și mi-aș fi potolit avânturile, pentru a mă coborî la nivelul pe care ea îl găsea normal, aș fi scăpat de cea mai mare nenorocire din viața mea. Ne-am certat. Vă amintiți dimineața pe care am petrecut-o la Donwell ? Atunci, orice mică nemulțumire care existase între noi înainte a ajuns la criză. Am întârziat. Am întâlnit-o mergând singură pe jos spre casă și am vrut să o însoțesc, dar m-a refuzat categoric. Nu mi-a permis sub nici un motiv, ceea ce atunci mi s-a părut fără nici un rost. Acum mi se pare numai o dovadă de discreție firească. În timp ce eu, pentru a ascunde lumii logodna noastră, făceam pur și simplu curte unei alte femei, de ce ar fi trebuit ea să accepte propunerea mea și să facem ceva care ar fi stricat tot. Dacă ne întâlnea cineva pe drumul dintre Donwell și Highbury am fi putut trezi suspiciuni. Am fost însă destul de nebun ca să nu iau în seamă toate aceste argumente. M-am îndoit de dragostea ei. M-am îndoit încă și

mai mult a doua zi la Box Hill, când, provocată de purtarea mea, de neglijența nesuferită și insolentă pe care i-o arătam și de devoțiunea mea față de domnișoara W., pe care n-ar fi suportat-o nici o femeie cu puțin bun-simț, a dat glas resentimentelor ei, prin niște cuvinte care, pentru mine, erau perfect inteligibile. Pe scurt, stimată doamnă, în această ceartă ea nu avea nici o vină, iar eu mă purtasem execrabil. M-am întors chiar în acea seară la Richmond, deși aș mai fi putut să rămân până a doua zi dimineață, numai pentru că eram extrem de supărat pe ea. Chiar atunci, nu am fost atât de nebun să consider că e vorba de ceva ireparabil —, cu timpul trebuia să ne împăcăm. Dar eu eram cel jignit, jignit de răceala ei, și am plecat cu hotărârea de a aștepta ca ea să facă primul pas. Întotdeauna voi fi fericit că dumneavoastră nu ați fost la Box Hill. Dacă ați fi văzut cum m-am purtat acolo, nu pot să-mi închipui că v-ați mai fi gândit vreodată cu plăcere la mine. Efectul pe care l-a avut asupra ei se vede din hotărârea neîntârziată pe care a luat-o. De îndată ce a aflat că am plecat cu adevărat de la Randalls a acceptat oferta acestei serviabile doamne Elton. Și fiindcă veni vorba, m-a umplut de ură și indignare întreaga comportare a acestei doamne față de Jane. Nu trebuie să fiu împotriva spiritului îngăduitor al Janei, de pe urma căruia am avut și eu atât de profitat, dar altfel aș protesta în gura mare împotriva modului în care și l-a manifestat față de această femeie. „Jane", auzi ! Veți observa că eu încă nu mi-am permis s-o numesc

așa, nici față de dumneavoastră. Gândiți-vă deci ce simțeam eu când îi auzeam pe domnul și doamna Elton arondându-și-l unul altuia cu toată vulgaritatea repetițiilor inutile și insolența închipuitei lor superiorități. Aveți răbdare ! Termin îndată. A acceptat această ofertă hotărând să rupă definitiv cu mine și mi-a scris a doua zi că nu ne vom mai vedea niciodată. Își dădea seama că această logodnă este o sursă de regrete și nenorociri pentru amândoi și o rupea. Această scrisoare a ajuns la mine chiar în dimineața când a murit biata mea mătușă. Am răspuns în decurs de o oră, dar cum eram foarte zăpăcit și aveam o mie de treburi pe cap, am pus răspunsul în sertarul biroului meu, în loc să-l trimit împreună cu celelalte scrisori, și eu, găsind că am scris destul, deși erau numai câteva rânduri, ca ea să fie mulțumită, mă simțeam cât se poate de ușurat. Am fost puțin dezamăgit că nu-mi răspunde imediat, dar i-am găsit scuze și eram oricum prea ocupat și — pot oare să adaug — optimist, pentru a-i căuta nod în papură. Ne-am dus la Windsor și după două zile am primit de la ea un pachet care conținea toate scrisorile mele și, în același timp, o scrisorică a ei, în care își exprima surpriza ei extremă că nu a primit nici cel mai mic răspuns la ultima ei scrisoare și adăugând că, tăcerea cu privire la un asemenea subiect nu poate fi interpretat decât într-un singur fel și că fiind probabil de dorit pentru fiecare să se clarifice totul cât mai repede, îmi trimitea printr-un mesager sigur toate scrisorile și mă ruga, dacă nu puteam să i le trimit și

eu pe ale ei la Highbury în decurs de o săptămână, atunci să i le trimit pe adresa... pe scurt, adresa doamnei Smalldridge de lângă Bristol îmi sărea în ochi. Știam numele, locul, știam totul și dintr-o dată mi-am dat seama ce a făcut.

Cunoșteam bine caracterul ei hotărât, și faptul că în scrisoarea precedentă păstrase secrete aceste planuri dovedea extrem de multă delicatețe. Pentru nimic în lume nu voia să pară că mă amenință. Imaginați-vă șocul, imaginați-vă cum, până când mi-am descoperit vina mea, am blestemat poșta ! Ce era de făcut ? Un singur lucru: trebuia să-i vorbesc unchiului meu. Fără îngăduința lui nu puteam spera că voi fi din nou ascultat. Am vorbit, împrejurările îmi erau favorabile, evenimentul recent i-a mai potolit îngâmfarea și, mai curând decât mi-am închipuit, se împăcase pe de-a întregul cu situația și în cele din urmă mi-a spus, bietul om, cu un oftat adânc, că-mi dorește să găsesc în căsnicie tot atâta fericire cât a găsit el. Eu știam că fericirea mea va fi de altă natură. Vă e poate milă de mine pentru ce am simțit când i-am vorbit, pentru emoția mea, când totul era în joc? Nu trebuie să vă fie, păstrați-vă compasiunea pentru momentul venirii mele la High-"bury, când am văzut cât de bolnavă era din cauza mea, când am "văzut ce palidă și ce tristă era. Am ajuns la Highbury la vremea când, din câte știam, ea trebuia să fi terminat micul dejun și aveam șanse s-o găsesc singură. Nu am fost dezamăgit și, în fine, nu am fost dezamăgit nici în ce privește scopul vizitei mele. A trebuit s-o conving, să-i

risipesc îndoielile și supărarea. Dar am reușit, ne-am împăcat și ne iubim mai mult ca niciodată și niciodată nu va mai fi nici un motiv de supărare între noi. Acum, stimată doamnă, voi încheia, dar nu am putut face asta mai devreme. Mii de mulțumiri pentru bunătatea pe care mi-ați arătat-o și zeci de mii pentru atenția pe care inima dumneavoastră bună vă va face să i-o arătați ei. Dacă, într-un fel, vi se pare că sunt mai fericit decât merit, sunt "de acord cu dumneavoastră. Domnișoara W. mă numește copilul norocului. Sper că are dreptate. Într-o privință, norocul meu e neîndoielnic și anume pentru aceea că mă pot numi recunoscătorul Și afectuosul dumneavoastră fiu,

F. C. Weston Churchill"

CAPITOLUL LI

ACEASTA SCRISOARE TREBUIA SA-ȘI găsească drum spre inima Emmei. Fu nevoită, în ciuda hotărârii ei anterioare de a nu admite asta, să-i acorde tot interesul pe care-l prevăzuse doamna Weston. De îndată ce ajunsese la numele ei scrisoarea devenise irezistibilă, fiecare rând referitor la ea era interesant și aproape toate erau măgulitoare. Și, când această vraja încetă, subiectul continuă să fie interesant prin faptul că ea își recăpătase stima pentru autorul ei și simțea chiar o atracție, pe care orice imagine a iubirii i-o putea provoca în aceste clipe. Nu se opri decât la sfârșit și deși nu putea să nu-și dea seama că el greșise, totuși socotea că greșise mai puțin decât crezuse ea și oricum suferise și el și regreta destul de mult și îi era recunoscător doamnei Weston și era atât de îndrăgostit de domnișoara Fairfax și ea era atât de fericită, încât nu putea să fie severă și dacă, în acel moment el ar fi intrat în cameră, ea ar fi dat mâna cu el din toată inima, ca totdeauna.

Găsi scrisoarea atât de bună, încât atunci când sosi domnul Knightley îl rugă și pe el s-o citească. Era sigură că doamna Weston dorea să fie comunicată mai ales unuia ca domnul Knightley, care condamnase cu atâta tărie purtarea lui Frank.

— M-aș bucura s-o frunzăresc, zise el, dar pare foarte lungă O iau cu mine pentru deseară.

Dar asta nu se putea. Domnul Weston urma să treacă spre seară și trebuia să i-o înapoieze.

— Mi-ar plăcea mai mult să stau de vorbă cu tine, dar scrisoarea merită interes, așa că o voi citi.

Începu să citească și se opri totuși, aproape imediat, ca să spună:

— Dacă mi S-ar fi oferit scrisorile acestui domn către mama lui adoptivă, acum câteva luni, Emma, nu le-aș fi luat în mână cu atâta calm.

Continuă puțin, citind numai pentru el, și apoi, cu un zâmbet observă:

— Hm, o introducere plină de complimente, dar ăsta e genul lui. Stilul unuia nu poate deveni regula altuia. Să nu fim prea severi !

— E firesc din partea mea, adăugă el nu mult după aceea, să-mi spun părerea cu voce tare în timp ce citesc. Dacă fac asta mă simt mai aproape de tine. N-o să-mi ia prea mult timp, dar dacă nu-ți place…

— Ba da, îmi place, cum să nu !

Domnul Knightley reveni la citirea scrisorii cu mai multă vioiciune.

— Aici tratează cam ușor povestea cu ispita. Știe că nu are dreptate și nu are nici un argument rezonabil. Prost ! N-ar fi trebuit să se logodească ! „Firea tatălui său" ! E nedrept totuși cu tatăl său. Temperamentul aprins al domnului Weston i-a prins bine în toate strădaniile lui juste și vrednice de toată lauda. Dar domnul Weston a muncit pentru ce a câștigat, n-a avut totul dintr-o dată. Foarte adevărat, n-a venit încoace până n-a sosit domnișoara Fairfax.

— N-am uitat, zise Emma, cât de sigur erai că ar fi putut să vină mai devreme dacă ar fi vrut. Foarte drăguț din partea dumitale că sari peste asta, dar ai avut perfectă dreptate.

— Nu eram cu totul imparțial în părerea mea, Emma, cred totuși că și fără să fi fost vorba de tine, tot n-aș fi avut încredere în el.

Când ajunse la „domnișoara Woodhouse", fu nevoit să citească rar, tot pasajul, tot ce se referea la ea, zâmbind, privind, dând din cap, cu un cuvânt de aprobare sau de dezaprobare, sau numai cu dragoste, după cum cerea subiectul, încheind totuși serios și după o lungă reflecție astfel:

— Foarte rău, deși ar fi putut fi și mai rău. S-a jucat cu focul. Datorează prea mult întâmplării, pentru a fi absolvit de orice vină. N-are dreptul să-și judece singur purtarea față de tine. S-a lăsat mereu înșelat de propriile lui dorințe și puțin i-a păsat de tot în afară de binele lui. Să-și închipuie că tu i-ai ghicit secretul ! Destul de firesc — mintea lui era plină de atâtea intrigi încât credea că se întâmplă același lucru și cu alții. Mister, rafinament, cum se pervertește rațiunea la modul ăsta ! Dragă Emma, nu servesc oare toate acestea la a ne arăta frumusețea adevărului și sincerității în relațiile dintre noi doi ?

Emma fu de acord și roși cu gândul la Harriet, despre a cărei situație nu putea să dea o explicație sinceră. — Continuă, zise ea.

El continuă, dar curând se opri din nou pentru a spune:

— Pianul, ah, asta a fost fapta unui băiat foarte tânăr, prea tânăr ca să se gândească la inconvenientele care ar fi putut fi mai mari decât plăcerea. Așa ceva face numai un băiețandru ! Nu pot sa înțeleg dorința unui bărbat de a-i da unei femei o dovadă de dragoste de care știe că ea s-ar putea dispensa, și el știa bine că ea s-ar fi împotrivit trimiterii instrumentului dacă ar fi putut.

După aceasta, continuă o vreme fără să se mai oprească. Mărturisirea lui Frank Churchill că se purtase rușinos, fu primul lucru care îl făcu să se oprească mai mult.

— Sunt perfect de acord cu dumneata, domnule, remarca el atunci. Te-ai purtat chiar foarte rușinos. N-ai scris niciodată un rând mai plin de adevăr. Și, după ce parcurse pasajul următor, despre motivul certei lor și despre faptul că el continuase să se poarte exact pe dos decât îi dicta simțul de dreptate al Janei, făcu o pauză mai mare și zise:

— Asta e foarte rău. O convinsese ca de dragul lui să se pună într-o situație extrem de dificilă și stânjenitoare și ar fi trebuit să fie prima lui preocupare să o scutească de orice suferință inutilă. Probabil că ea avea mult mai mult de înfruntat pentru a putea purta corespondență decât avea el. Ar fi trebuit să accepte și unele scrupule fără nici un rost, dar ale ei erau toate îndreptățite. Trebuie să considerăm că ea are o singură vină, aceea de a fi consimțit să se logodească, pentru a suporta asta se simțea probabil mereu pedepsită.

Emma știa că acum se apropia pasajul cu Box Hill și începu să nu se mai simtă în largul ei. Și purtarea ei fusese necuviincioasă ! Îi era atât de rușine și de frică de privirea lui !

Totuși, el citi totul încet, atent și fără nici cea mai mică remarcă și în afară de o privire scurtă pe care i-o aruncă și o retrase imediat, de teamă să nu-i provoace remușcări, nu păru să-și amintească deloc despre Box Hill.

— Fără îndoială, are dreptate în privința delicateții bunilor noștri prieteni, domnul și doamna Elton, fu observația următoare, sentimentele lui sunt absolut firești ! Ce ? Chiar hotărâse so rupă definitiv cu el ? își dădea seama că logodna e o sursă de regrete și nenorociri pentru amândoi și o rupea. Asta arată care era părerea ei despre purtarea lui. Ei, bine, cred că el e nemaipomenit…

— Nu, nu, citește mai departe. Vei vedea ce mult a suferit și el.

— Sper că a suferit, răspunse domnul Knightley, rece și apoi, reluând scrisoarea:

— „Smalldridge" ! Ce înseamnă asta ? Ce e asta ?

— Se angajase ca guvernantă la copiii doamnei Smalldridge, o scumpă prietenă a doamnei Elton, o vecină de la Maple Grove, și, apropo, nu știu, zău, cum suportă doamna Elton dezamăgirea !

— Dragă Emma, dacă tot m-ai pus să citesc, taci cel puțin din gură. Nu vreau să aud nimic nici despre doamna Elton. Nu mai am decât o pagină. Termin imediat. Ce scrisoare a mai scris și ăsta !

— Aș vrea să ai mai multă bunăvoință când citești.

— Ei, e ceva suflet aici. Pare într-adevăr să fi suferit când a văzut cât e de bolnavă. Desigur, nu e nici o îndoială că o iubește.

„Ne iubim mai mult ca niciodată". Sper că va fi multă vreme, conștient de valoarea unei asemenea împăcări. E foarte darnic cu mulțumirile, mii, zeci de mii. „Mai fericit decât merit", dovedește că se cunoaște pe sine. „Domnișoara Woodhouse mă numește copilul norocului". Erau exact cuvintele domnișoarei Woodhouse, nu-i așa.? Frumoasă încheiere ! Și gata scrisoarea ! „Copilul norocului !"

Așa l-ai numit tu ?

— Nu pari să fii la fel de mulțumit ca mine de scrisoarea asta. Totuși, trebuie cel puțin eu să sper că vei avea acum o părere mai bună despre el. Sper că l-a mai înălțat în ochii dumitale!

— Da, desigur. A făcut multe greșeli, greșeala de a nu se gândi la alții și în general de a nu se gândi prea mult. Și sunt perfect de acord cu el că probabil va fi mai fericit decât merită.

Totuși, cum e, fără îndoială, foarte îndrăgostit de domnișoara Fairfax și putem spera că în curând va avea avantajul de a fi mereu în preajma ei, sunt gata să cred că va face progrese și că Va învăța de la ea ce înseamnă statornicia și delicatețea. Și acum, vreau să vorbesc despre altceva. Mă interesează într-atâta soarta unei persoane, încât nu mă pot gândi la Frank Churchill. De când am

plecat, azi-dimineață, mintea mea e chinuită de o problemă.

Problema fu expusă într-o engleză simplă, neafectată, limba unui gentleman, o limbă pe care domnul Knightley o folosea chiar:față de femeia de care era îndrăgostit: cum ar putea să-i ceară să se căsătorească cu el fără să atingă fericirea tatălui ei ?

Răspunsul Emmei era gata pregătit. „Atâta timp cât tatăl ei ftrăia pentru ea este imposibilă orice schimbare. Nu-l va părăsi niciodată." Totuși, răspunsul fu acceptat numai parțial. Domnul Knightley era la fel de conștient ca ea că nu se poate să-și părăsească tatăl, dar nu putea fi de acord să nu admită nici un fel de schimbare. Se gândise mult și profund la asta; întâi se gândise la a-l îndupleca pe domnul Woodhouse să se mute împreună cu ea la Donwell; își dorise să creadă că faptul e posibil, dar, din câte îl cunoștea pe domnul Woodhouse, știa bine că nu era o soluție fericită; și acum își mărturisea convingerea că o astfel de dezrădăcinare ar însemna un risc pentru confortul tatălui ei, poate chiar pentru viața lui, și nu trebuiau deci să acționeze la voia întâmplării. Domnul Woodhouse mutat de la Hartfield ! Nu. Își dădea seama că nu se cuvine să încerce așa ceva. Dar planul care i se născuse în minte după ce îl sacrificase pe acesta era încredințat că va fi acceptat de Emma lui cea dragă, din toată inima. Ideea era ca el să fie primit la Hartfield, așa fel încât atâta vreme cât fericirea, adică viața tatălui ei cerea ca Emma să

locuiască la Hartfield să poată locui și el aici.

Emmei îi trecuse, de asemenea, prin cap ideea de a se muta cu toții la Donwell. Ca și el, făcuse un plan, dar îl respinsese, însă o alternativă ca asta nu-i venise în minte. Își dădea pe deplin seama ce adâncă era iubirea pe care o dovedea el. Simțea că mutându-se de la Donwell el își sacrifica probabil o mare parte din independență, din orele libere și din obiceiurile lui, că dacă va locui tot timpul cu tatăl ei și într-o casă care nu-i aparținea va avea multe, foarte multe de suportat. Promise să se gândească și îl sfătui și pe el să se mai gândească la propunerea pe care o făcea; dar el era pe deplin convins că nici o altă reflecție nu mai putea să-i schimbe dorințele și părerea lui în această problemă. Se gândise mult și calm la ea, de asta putea să fie sigură. Fugise toată dimineața de William Larkins, ca să se poată gândi în pace.

— Ah, dar mai e o dificultate la care nu te-ai gândit. Sunt sigură că lui William Larkins n-o să-i convină deloc. Trebuia să obții consimțământul lui înainte de a-l cere pe al meu.

Promise totuși să se gândească, și aproape că promise mai mult, să se gândească, în intenția de a găsi până la urmă că planul e foarte bun.

Era cu totul deosebit faptul că Emma, deși se gândea acum la Donwell Abbey, privindu-l din multe, foarte multe puncte de vedere, nu era deloc izbită de sentimentul că-l păgubește pe nepoțelul ei Henry, ale cărui drepturi de moștenitor

prezumtiv le apărase cu atâta tenacitate înainte. Trebuia să se gândească oricum și la pierderea bietului băiețel și totuși zâmbi numai cu o impertinență conștientă și se amuză descoperind acum motivul real pentru care îi făcuse o atât de violentă neplăcere ideea ca domnul Knightley să se însoare cu Jane Fairfax, sau cu oricine altcineva, pe care atunci o pusese pe seama solicitudinii ei iubitoare de soră și mătușă.

Pe măsură ce se gândea la ea, propunerea lui de a se căsători și a continua să stea la Hartfield i se părea din ce în ce mai atrăgătoare. Dezavantajele pentru el scădeau, avantajele ei creșteau și binele lor comun începea să cântărească mai mult decât orice inconvenient. Să ai un asemenea tovarăș în perioadele de neliniște și tristețe care vor urma ! Un asemenea partener pentru toate acele îndatoriri și griji pe care timpul le va face și mai împovărătoare !

Ar fi însemnat să fie mult prea fericită dacă n-ar fi fost biata Harriet, dar toate bucuriile ei păreau să implice creșterea suferințelor prietenei sale, care acum trebuia chiar să fie exclusă de la Hartfield. Harriet trebuie, printr-o prudență izvorâtă din caritate, ținută departe de petrecerea de familie pe care Emma o plănuia pentru a-și sărbători fericirea. Ea va pierde, din toate punctele de vedere. Emma nu se putea plânge că viitoarea absență a Harrietei va micșora bucuria ei. La o astfel de petrecere, Harriet ar fi mai mult un balast, dar pentru biata fată necesitatea de

a o pune în situația să fie pedepsită pe nedrept era extrem de crudă.

Cu timpul, desigur, îl va uita pe domnul Knightley, adică îl va înlocui, dar nu te puteai aștepta ca asta să se întâmple foarte curând. Domnul Knightley însuși nu poate face nimic să o ajute să se vindece, spre deosebire de domnul Elton. Domnul Knightley, care era întotdeauna atât de blând,, de sensibil, gândindu-se cu toată sinceritatea la toată lumea, nu-și va scădea niciodată meritul de a fi adorat, pe care-l avea acum. Și, într-adevăr, erau puține speranțe, chiar dacă era vorba de Harriet, ca o femeie să se îndrăgostească de trei bărbați în cursul unui singur an.

CAPITOLUL LII

pentru emma fu o mare ușurare sa constate că Harriet dorea la fel de puțin ca și ea să se întâlnească. Era destul de greu să comunice prin scrisori. Ar fi fost desigur cu mult mai rău dacă ar fi fost obligată să se întâlnească.

Harriet căuta, prin felul de a se exprima, să evite cât se poate de mult reproșurile sau să lase să se vadă că e jignită și totuși Emma găsea că există un anume resentiment, sau ceva care se învecina cu asta, în stilul ei, ceea ce făcea să-i crească dorința de a nu o vedea. Poate că bănuielile izvorau din conștiința ei încărcată, dar, se pare că numai un înger ar fi putut să nu aibă resentimente după o asemenea lovitură.

Obținu fără nici o greutate o invitație din partea Isabellei și avu norocul să găsească și un motiv plauzibil pentru a o cere, fără să recurgă la vreun pretext. Era o măsea cariată. Harriet dorea într-adevăr, și dorea de multă vreme, să consulte un dentist. Doamna John Knightley era încântată s-o poată ajuta, orice semn de boală era pentru ea cea mai bună recomandare și, deși nu-și iubea dentistul așa cum îl iubea pe domnul Wingfield, fu cât se poate de dornică s-o ia pe Harriet în grija ei. După ce puse totul la punct cu sora ei, Emma îi făcu prietenei sale propunerea și constată că nu era deloc greu s-o convingă. Harriet urmă să plece, fusese invitată pentru cel puțin două săptămâni. Urma să călătorească în trăsura domnului

Woodhouse. Totul era aranjat, definitivat, și Harriet ajunse cu bine în Brunswick Square.

Acum Emma se putea bucura deplin de vizitele domnului Knightley; acum putea să vorbească și să asculte cu adevărat fericită, fără a fi împiedicată de sentimentul că face o nedreptate, că e vinovată, un fel de durere obsesivă care o bântuise tot timpul când își amintea că un suflet dezamăgit e aproape și suferă imens poate chiar în acel moment, și la ce distanță mică, datorită sentimentelor pe care ea le îndrumase pe căi greșite.

Poate nu era rezonabil din partea Emmei să creadă că Harriet, la Londra, e altceva decât Harriet la doamna Goddard. Dar la Londra nu și-o putea închipui fără prilejuri de a fi curioasă, ocupată, care îi vor risipi gândurile din trecut și o vor face să iasă din ale ei.

Nu voia să lase ca în cugetul ei o altă neliniște să ia locul ocupat până acum la Harriet. Trebuia să facă o comunicare, o comunicare care cădea numai în sarcina ei — să-i mărturisească tatălui ei logodna, dar asta nu avea s-o facă imediat. Hotărî să amâne mărturisirea până când doamna Weston va fi în siguranță și sănătoasă. În această perioadă nu trebuia să mai dea și alt prilej de agitație celor pe care-i iubea și nu avea de ce să-și amărască zilele până la timpul cuvenit. Trebuia să aibă cel puțin două săptămâni de destindere și liniște pentru a-i încununa plăcerea care până acum o ținuse atât de încordată.

Din spirit de datorie, dar și din plăcere, hotărî de îndată să dedice jumătate de oră

din această vacanță a sufletului unei vizite la domnișoara Fairfax. Trebuia să se ducă și abia aștepta s-o vadă, mai ales că similitudinea situației lor actuale făcea să crească motivele izvorâte din bunăvoință. Va fi o satisfacție secretă, dar conștiința că aceleași perspective le stau în față va face să crească, fără îndoială, interesul pe care se cuvine să-l arate oricărei mărturisiri a Janei.

Plecă. Se mai dusese o dată, dar numai până la ușă. De la petrecerea de la Box Hill nu mai intrase în casa lor. Atunci biata Jane era atât de disperată încât i-a trezit compasiunea, deși cele mai îngrozitoare suferințe ale ei îi erau necunoscute. Teama de a fi și acum nedorită, deși era sigură că sunt acasă, o făcu să aștepte în coridor și să trimită servitoarea sus să o anunțe. O auzi pe Patty pronunțându-i numele, dar nu mai urmă agitația pe care, din fericire, domnișoara Bates o explicase ulterior. Nu. Nu mai auzi decât răspunsul imediat: „Poftește-o sus", și într-o clipă fu întâmpinată pe scară de Jane însăși, ca și când nici un fel de altă primire n-ar fi fost socotită potrivită. Emma n-o văzuse niciodată arătând atât de bine, atât de drăguță și amabilă. Nu-și ascundea fericirea, era caldă și vioaie. Veni cu mâna întinsă și spuse cu voce înceată, dar din inimă:

— Sunteți atât de bună, domnișoară Woodhouse, zău, nu știu cum să mă exprim. Sper că mă credeți, iertați-mă că nu găsesc cuvinte.

Emmei îi făcu plăcere și ar fi găsit imediat cuvintele potrivite dacă sunetul

vocii doamnei Elton, venind din sufragerie, n-ar fi oprit-o și n-ar fi făcut-o să-și concentreze toate sentimentele ei de prietenie și urările de bine într-o foarte sinceră strângere de mână.

Doamna Bates și doamna Elton erau amândouă așezate. Domnișoara Bates ar fi dorit ca doamna Elton să fie în altă parte, dar era dispusă să aibă răbdare cu toată lumea și cum doamna Elton o întâmpină cu neobișnuită amabilitate, spera ca întâlnirea să nu-i dăuneze prea mult.

În curând i se păru că a pătruns gândurile doamnei Elton și că a înțeles de ce și ea părea la fel de bine dispusă: pentru că domnișoara Fairfax îi arătase încredere și credea că e posesoarea unui secret pe care nu l-a aflat nimeni altcineva. Emma citi numaidecât semnele doveditoare pe fața ei și, în timp ce își făcea datoria de a o saluta pe doamna Bates și aparent asculta atentă răspunsurile bunei și bătrânei doamne, văzu cum, făcând din asta un mare mister și dându-și aere de neliniște, împăturește o scrisoare, pe care i-o citea probabil Janei, și o pune în săculețul ei de atlas roșu, brodat cu fir de aur, pe care-l ținea alături, spunând cu semnificative clătinări ale capului:

— Putem să terminăm asta altă dată. Noi vom mai avea oricum ocazia să vorbim și de fapt principalul l-ai auzit deja. foiam numai să-ți arăt că doamna S. primește scuzele noastre și u se simte ofensată. Ai văzut ce frumos scrie. Ah, e o ființă delicioasă ! Dacă te-ai fi dus la ea, ai fi iubit-o foarte mult. Dar gata, să nu mai

vorbim despre asta. Să fim discrete, ținem la buna noastră purtare ! Sșt ! Ți-aduci aminte versurile, am uitat cum îi zice poemului:

Căci dacă-i vorba de o doamnă, Putem da totul la o parte.

cum, draga mea, fiind vorba nu de o doamnă, ci de o mămică ! un cuvânt pentru cei înțelepți ! Dar aș vrea să te simți ușurată în privința doamnei S. Felul în care i-am descris eu totul a satisfăcut-o.

Și din nou, când Emma își întoarse capul o clipă, ca să vadă ce lucrează doamna Bates, adăugă pe jumătate în șoaptă:

— N-am pomenit nici un nume, ai văzut ? Nu, sunt prudentă ca un prim-ministru. M-am descurcat foarte bine.

Emma nu avea nici o îndoială, discreția ei se manifesta în repetate rânduri, de câte ori avea ocazia. După ce vorbiră câtva timp în pace despre vreme și despre doamna Weston, se pomeni interpelată brusc:

— Nu credeți, domnișoară Woodhouse, că prietena noastră cea obrăznicuță s-a însănătoșit minunat ? Nu credeți că domnul Perry merită felicitări ? (aici îi aruncă o privire plină de înțeles Janei). Pe cuvântul meu, Perry a făcut-o sănătoasă într-un timp așa de scurt. Ah, dacă ai fi văzut-o, cum am văzut-o eu, când se simțea atât de rău !

Și când doamna Bates îi spuse ceva Emmei, șopti mai departe:

— Nu spunem nici o vorbă de ajutoarele pe care le-a primit domnul Perry, nici o vorbă despre un doctor tinerel din

Windsor. A, nu, domnul Perry se va bucura de toată cinstea.

— N-am prea avut plăcerea să vă văd, domnișoară Woodhouse, începu curând după aceea, de la petrecerea de la Box Hill. Foarte drăguță petrecere. Totuși, cred că lipsea ceva — lucrurile nu prea păreau, adică unii dintre noi aveau sufletul înnourat. Așa mi s-a părut, cel puțin, dar s-ar putea să greșesc. Cu toate astea, cred că a fost destul de reușită ca să fim cu toții dornici să mai mergem o dată. Ce-ați zice, voi două, să strângem aceiași oameni și să mai facem o excursie la Box Hill, cât mai ține vremea bună ? Exact aceiași, fără excepție !

Curând după aceea sosi domnișoara Bates, și Emma nu-și putu opri un zâmbet văzând cât e de încurcată, probabil pentru că nu știa prea bine ce ar trebui să spună, dar ardea de nerăbdare să spună tot.

— Mulțumesc, dragă domnișoară Woodhouse, sunteți atât de bună ! Nu găsesc cuvinte. Da, da, înțeleg foarte bine, scumpa de Jane, ce perspective minunate, adică nu, vreau să spun că... Dar s-a însănătoșit minunat ! Ce face domnul Woodhouse ? Vai, ce bine îmi pare, nu-mi stă în putință... Ce oaspeți drăguți avem ! Da, zău ! Minunat băiat, adică așa de prietenos, vreau să spun, bunul domn Perry, ce bun a fost cu Jane.

Și din marea ei încântare, din extrem de multele mulțumiri pentru vizita doamnei Elton, Emma ghici că, probabil, casa parohială arătase unele resentimente față de Jane, care fuseseră acum depășite. Într-adevăr, după câteva șoapte, care erau o

dovadă grăitoare în sprijinul acestei presupuneri, doamna Elton spuse cu glas tare:

— Da,, am venit, buna mea prietenă, sunt de mult aici, am stat atâta timp, încât, dacă aș fi în altă parte, ar trebui să-mi cer scuze. Dar adevărul e că-l aștept pe domnul și stăpânul meu. Mi-a promis să vină și el aici, să vă salute.

— Cum ? Vom avea plăcerea unei vizite din partea domnului Elton ? Asta ne face mare plăcere, zău ! Pentru că știu că bărbaților nu le place să facă vizite dimineața, și domnul Elton are atât de puțin timp.

— Pe cuvântul meu, chiar așa e, domnișoară Bates. E ocupat de dimineață până seara. Nu se mai termină șirul celor care vin la el, cu un pretext sau altul. Magistrați, supraveghetori, custozi, toți vor să știe părerea lui. Se pare că nu pot face nimic fără el. „Pe cuvânt, domnule E.", îi zic eu adesea, „bine că vin la dumneata și nu la mine. Ce m-aș face eu cu pastelurile și pianul, dacă ar veni atâția să-mi ceară sfaturi ?" Și așa stau destul de prost, căci le neglijez neiertat de mult. Cred că de două săptămâni n-am mai cântat nici o măsură. Totuși, o să vină, vă asigur, numai ca să vă prezinte omagiile sale.

Și ridicându-și mâna pentru ca Emma să nu-i poată auzi cuvintele:

— O vizită de felicitări era indispensabilă ! Domnișoara Bates se uita în jur foarte fericită.

— Mi-a promis că vine de îndată ce termină cu Knightley, dar el și Knightley

sporovăiesc o mulțime. Domnul E. e mâna dreaptă a lui Knightley.

Emma nu voia să zâmbească deloc, cu nici un preț, și spuse numai:

— Domnul Elton a plecat pe jos la Donwell ? E cam cald.

— Oh, nu, se întâlnesc la Crown, ca de obicei. Weston și Cole vor fi, de asemenea, acolo, dar totdeauna pomenim numai pe cei care conduc afacerea, de-asta n-am vorbit de ei. Cred că domnul E. și Knightley hotărăsc în toate.

— Nu cumva ați greșit ziua ? zise Emma. Sunt aproape sigură că întâlnirea de la Crown trebuie să aibă loc mâine. Domnul Knightley a fost la Hartfield ieri și spunea că e sâmbătă.

— A, nu, întâlnirea e azi, în mod precis, i se răspunse abrupt, ceea ce dovedea imposibilitatea unei confuzii din partea doamnei Elton. — Cred, zise ea în continuare, că e cea mai dificilă parohie din lume. La Maple Grove nu se pomenea așa ceva !

— Parohia de acolo era mică, zise Jane.

— Pe cuvânt, draga mea, habar n-am, pentru că n-am auzit niciodată vorbindu-se despre asta.

— Dar se înțelege, după cât de mică e școala despre care mi-ați vorbit, patronată de sora dumneavoastră și de doamna Bragge. E singura scoală și nu are mai mult de douăzeci și cinci de elevi.

— Ah, ce fată deșteaptă, ai dreptate ! Ce minte înțeleaptă ai, Jane ! Cred că dacă tu și eu am fi topite împreună, am face un caracter perfect. Vioiciunea mea și seriozitatea ta ar da împreună

perfecțiunea. Nu că aș vrea să insinuez că nu se găsesc unii care să creadă că tu ești perfecțiunea întruchipată ! Dar, șșt, nici o vorbă, te rog !

Părea o prudență inutilă; Jane dorea să-i adreseze câteva cuvinte nu doamnei Elton, ci domnișoarei Woodhouse, după cum limpede observa cea de-a doua. Dorința de a-i face toată onoarea pe care buna-cuviință i-o îngăduia era cât se poate de evidentă, deși nu putea fi îndeplinită decât din priviri.

Domnul Elton își făcu apariția. Doamna lui îl salută cu vivacitatea ei scânteietoare.

— Frumos, domnule, pe cuvânt, mă trimiți aici, să-mi deranjez prietenele atâta vreme și de-abia catadicsești să vii. Dar știai probabil cu ce ființă credincioasă ai de-a face. Știai că n-o să mă mișc de-aici până nu vine domnul și stăpânul meu. Stau aici de o oră, dându-le acestor domnișoare prilejul să vadă ce înseamnă să te supui voinței soțului, pentru că, cine știe cât de curând, vor avea nevoie de asemenea cunoștințe !

Domnul Elton era atât de înfierbântat și obosit încât părea a-și fi pierdut și ultima brumă de inteligență. Trebuia să salute celelalte doamne, dar scopul lui imediat era să se vaite de căldura pe care o suferise și de drumul pe care îl făcuse pe jos, de pomană.

— Când am ajuns la Donwell, zise el, n-am putut să dau de Knightley. Foarte ciudat, nu știu ce-i cu el ! După bilețelul pe care i l-am trimis azi-dimineață și răspunsul pe care l-am primit, trebuia să fie acasă, în mod sigur, la vremea asta.

— La Donwell ? strigă soția lui. Dragul meu domn E., n-ai fost la Donwell, vrei să spui la Crown, vii de la întâlnirea de la Crown.

— Nu, nu, aceea e mâine. Și tocmai de-asta ! Ce dimineață fierbinte, și am mers și peste câmp (vorbind pe tonul unui persecutat), ceea ce a fost și mai rău ! Și pe urmă, să nu-l găsesc acasă ! Vă asigur că nu mi-a făcut deloc plăcere. Și să nu lase nici o scuză, nici un mesaj pentru mine ! Menajera a spus că nu știa că sunt așteptat. Nemaipomenit ! Și nimeni nu știa unde a plecat. Poate la Hartfield, poate la Abbey Mill, poate la pădure. Domnișoară Woodhouse, purtarea asta e uimitoare la prietenul nostru Knightley. Emma se amuză să protesteze și să spună că este într-adevăr, nemaipomenit din partea lui și nu găsi nici un cuvințel să-l apere.

— Nu-mi pot închipui, zise doamna Elton (simțind acea indignare pe care se cuvine s-o simtă soțiile), nu-mi pot închipui cum de-ți face ție una ca asta ! Ești ultimul om care ar merita să fie uitat. Dragul meu domn E., trebuie să-ți fi lăsat vreun mesaj, sunt sigură, trebuie. Nici Knightley nu poate fi atât de excentric, probabil au uitat servitorii. Crede-mă, așa s-a întâmplat probabil, și e foarte posibil să se întâmple asta cu servitorii de la Donwell, care, am văzut eu, sunt extrem de stângaci și neglijenți. Pentru nimic în lume n-aș lăsa pe unul ca Harry să se atingă de dulapul nostru. Iar în ce-o privește pe doamna Hodges, Wright nu dă doi bani pe ea. I-a promis o rețetă și nu i-a trimis-o nici azi.

— M-am întâlnit cu William Larkins, continuă domnul Elton, când m-am apropiat de casă, și mi-a spus că n-o să-l găsesc pe stăpânul său acasă, dar nu l-am crezut. William părea cam prost dispus. Nu știa ce se întâmplă cu stăpânul lui în ultima vreme, zicea, dar îi scoți vorba cu cleștele din gură. Nu mă interesează supărările lui William Larkins, dar, în adevăr, e foarte important ca eu să-l văd pe Knightley azi. Prin urmare, sunt foarte supărat că am mers atâta pe jos, pe căldura asta, fără să ajung la nici un rezultat!

Emma își dădu seama că ceea ce ea trebuia să facă imediat, era să se ducă acasă. După toate probabilitățile, era așteptată. În felul acesta poate, domnul Knightley va fi scutit de a deveni și mai răuvoitor față de domnul Elton, dacă nu și față de William Larkins.

Îi făcu plăcere, atunci când își luă rămas bun, să vadă că domnișoara Fairfax e hotărâtă s-o conducă afară, chiar până în stradă. Asta îi dădu ocazia, de care profită imediat, să zică:

— Poate că e mai bine că n-am mai avut posibilitatea. Dacă in-ați fi fost înconjurată și de alți prieteni, poate aș fi fost tentată să aduc vorba despre un anume subiect, să pun întrebări, să vorbesc mai deschis decât se cuvine. Am impresia că aș fi fost impertinentă.

— Ah, strigă Jane înroșindu-se și ezitând puțin, ceea ce Emma găsi că i se potrivea mult mai bine decât toată distincția calmului ei obișnuit, n-ar fi fost nici o primejdie, primejdia era să nu vă plictisesc

eu. Nimic nu m-ar încânta mai mult decât interesul dumneavoastră, zău, domnișoară Woodhouse (vorbind ceva mai liniștit), eu, care îmi dau seama că m-am purtat urât, chiar foarte urât, sunt bucuroasă să aflu că prietenii mei, la a căror bună părere țin, nu sunt atât de dezgustați, încât să... N-am timpul să vă spun nici jumătate din cât aș vrea. Abia aștept să mă pot scuza, să explic, cred că e timpul. Dar, din păcate, pe scurt, dacă nu vă place prietenia mea...

— Ah, sunteți prea scrupuloasă, zău așa, strigă Emma, cu căldură, și îi luă mâna. Nu-mi datorați nici o scuză și toți cei cărora le datorați scuze sunt atât de mulțumiți, chiar încântați...

— Sunt foarte drăguță, dar știu bine ce urât m-am purtat cu dumneavoastră. Atât de rece și de artificială ! Trebuia mereu să-mi joc rolul. Era o viață de minciună. Știu că trebuie să vă fi dezgustat.

— Vă rog, nu spuneți mai mult ! îmi dau seama că eu sunt aceea care ar trebui să ceară scuze. Hai să ne iertăm una pe cealaltă ! Trebuie să facem asta cât mai repede și cred că simțiți la fel ca mine. Sper că aveți vești bune de la Windsor.

— Foarte !

— Și vestea următoare va fi că vă vom pierde, tocmai acum, când încep să vă cunosc !

— Ah, în privința asta nu putem încă să ne facem planuri. Voi sta aici până mă vor chema domnul și doamna Campbell.

— Poate că, pe moment, nu se poate stabili nimic, răspunse Emma zâmbind, dar, iertați-mă, trebuie să vă gândiți, totuși.

Jane răspunse tot cu un zâmbet.

— Aveți foarte multă dreptate. Ne-am gândit. Și vă voi spune dumneavoastră, sunt sigură că nu veți spune mai departe, că am stabilit să locuim cu domnul Churchill, la Enscombe. Însă trebuie să treacă cel puțin trei luni de doliu, dar după asta îmi închipui că nu vom mai avea de așteptat.

— Mulțumesc, mulțumesc, asta-i tot ce voiam să știu, sigur ! Ah, dacă ați ști ce mult îmi place ca lucrurile să fie hotărâte deschis. La revedere, la revedere !

CAPITOLUL LIII

PRIETENII DOAMNEI WESTON AVURĂ fericirea să afle că încercarea trecuse cu bine. Emma era cât se poate de mulțumită că prietena ei e sănătoasă și, mai mult, că a devenit mama unei fetițe. Dorise, cu multă hotărâre, să se nască o domnișoară Weston. Nu voia să recunoască substratul acestei dorințe:

speranța de a pune la cale o căsătorie a respectivei domnișoare cu unul din băieții Isabellei, dar era convinsă că o fetiță era lucrul cel mai potrivit pentru o asemenea mamă și un asemenea tată. Va fi o mare mângâiere pentru domnul Weston când va îmbătrâni — și chiar domnul Weston va îmbătrâni, cu siguranță, peste zece ani —, să stea lângă foc și să se amuze de zburdălniciile și prostiile, extravaganțele și imaginația unui copil care nu va părăsi niciodată casa părintească. Și doamna Weston — nimeni nu se putea îndoi că o fată era lucrul cel mai potrivit pentru ea și ar fi fost și păcat pentru cineva care știa să fie o atât de bună profesoară să nu mai aibă asupra cui să-și exercite priceperea.

— A avut norocul, știți, să facă exercițiii pe mine, continuă ea, ca doamna d'Almane asupra contesei d'Ostalis, în romanul doamnei de Genlis, „Adelaide și Theodore", și acum o vom vedea pe mica ei Adelaide educată la un nivel superior.

— Adică, răspunse domnul Knightley, pe ea o va răsfăța și mai mult decât pe tine și va crede că nu o răsfață deloc. Aceasta va fi singura diferență.

— Biata fetiță, zise Emma, în viteza asta, ce se va alege de ea ?

— Nimic foarte rău. E soarta a mii de fetițe. Va fi foarte antipatică în copilărie și se va corecta pe măsură ce va crește. Mi-am pierdut toată înverșunarea împotriva copiilor răsfățați, dragă Emma. N-ar fi o mare ingratitudine din partea mea să fiu aspru cu ei eu care îți datorez ție toată fericirea mea ?

Emma râse și răspunse:

— Dar eu am beneficiat de toate strădaniile dumitale de a compensa răsfățul celorlalți. Mă îndoiesc că eu m-aș fi putut corecta singură !

— Chiar te îndoiești ? Eu, nu. Natura ți-a dat minte, domnișoara Taylor ți-a dat principii. Te-ai fi descurcat. Amestecul meu putea să facă mai mult rău decât bine. Era foarte firesc ca tu să spui: „ce drept are el să-mi facă morală ?", și mi-e teamă că tot în mod firesc găseai că o fac într-o manieră neplăcută. Nu cred că ți-am făcut vreun bine. Am profitat numai eu, prin aceea că tu ai devenit obiectul celor mai duioase afecțiuni din partea mea. Nu puteam să mă gândesc atâta la tine fără să te iubesc, cu toate defectele tale, și gândindu-mă mereu la greșelile tale, m-am îndrăgostit de tine încă de când aveai treisprezece ani, cel puțin.

— Sunt încredințată că mi-ai fost de folos, zise Emma. Foarte des am fost influențată în bine de dumneata, mai des decât aș fi recunoscut atunci. Sunt foarte sigură că mi-ai făcut numai bine. Și dacă biata Anna Weston va fi la fel de răsfățată ca mine, va fi o mare dovadă de omenie

din partea dumitale să faci și pentru ea ce-ai făcut pentru mine, în afară însă de a te îndrăgosti de ea când va avea treisprezece ani.

— De câte ori, când erai mică, nu mi-ai spus, privindu-mă obraznic: „Domnule Knightley, o să fac asta și asta, tata zice că am voie", sau: „Domnișoara Taylor mi-a dat voie", ceva ce știai bine că nu-mi place. În cazuri din astea, dacă mă amestecam, mă urai de două ori mai mult.

— Ce ființă drăguță eram. Nu-i de mirare că-ți aduci aminte cuvintele mele cu atâta afecțiune.

— „Domnule Knightley" ! Totdeauna mi-ai spus așa, „domnul Knightley" și din obișnuință nu mi se mai pare atât de protocolar. Și totuși este foarte protocolar. Aș vrea să-mi spui altfel, dar nu știu cum.

— Mi-aduc aminte că o dată ți-am spus „George", într-un acces de răsfăț, acum vreo zece ani. Ți-am spus asta, crezând că o să te supere, dar, cum n-ai obiectat, n-am mai făcut-o niciodată.

— Și acum, n-ai putea să-mi spui „George" ?

— Imposibil ! Nu pot să-ți spun altfel decât „domnul Knightley". Nu-ți promit nici să egalez distinsa conciziune a doamnei Elton și să te numesc domnul K. Dar, îți promit, adăugă imediat râzând și roșind, îți promit că într-o zi îți voi spune pe numele mic. Nu spun când, dar poți și singur să ghicești, în casa-n care vom fi uniți la bine și la rău.

Emmei îi părea foarte rău că nu putea să-i vorbească mai deschis despre un serviciu pe care, cu bunul lui simț, i-l

făcuse, despre sfatul care ar fi salvat-o de la cea mai mare dintre nebuniile ei de femeie — intimitatea, dorită de ea însăși, cu Harriet Smith, dar era un subiect prea delicat. Nu-l putea atinge. Numele Harrietei era foarte rar pomenit între ei. Aceasta, probabil, pentru că el nu prea se gândea la ea, dar Emma era înclinată să atribuie totul delicateții și unei bănuieli, uneori vădită, că prietenia lor s-ar fi sfârșit. Ea însăși își dădea seama că în orice altă împrejurare ar fi corespondat cu siguranță mai mult și că informațiile ei n-ar fi avut ca unică sursă scrisorile Isabellei. Poate că și el observase asta. O durea că e nevoită să-i ascundă ceva, cum la fel de mult o durea că a făcut-o nefericită pe Harriet. Isabella, cum era de așteptat, trimitea numai vești bune despre musafira ei. La început, când sosise, i se păruse cam prost dispusă, ceea ce era firesc, căci trebuia să consulte un dentist, dar de îndată ce terminaseră treaba asta, Harriet, după câte credea ea, redevenise cea din totdeauna. Isabella, să vorbim pe drept, nu prea avea spirit de observație, totuși, dacă Harriet n-ar fi fost în stare să se joace cu copiii, atunci și-ar fi dat și ea seama. Liniștea și speranțele Emmei crescură când află că Harriet hotărâse să stea mai mult, cele două săptămâni se prelungeau la o lună cel puțin. Domnul și doamna John Knightley urmau să vină în august, și fusese invitată să rămână până atunci și să se întoarcă o dată cu ei.

— John nici nu pomenește de prietena ta, zise domnul Knightley. Uite răspunsul lui, dacă vrei să-l vezi.

Era răspunsul la scrisoarea prin care îi comunica intenția de a se căsători. Emma o primi cu mâna întinsă, plină de dorință și nerăbdare să afle ce spunea el și nu șovăi deloc auzind că nu se pomenește de prietena ei.

— John a primit vestea fericirii mele ca un frate, continuă domnul Knightley, dar nu-i place să facă complimente și, deși știu bine că are și pentru tine o dragoste de frate, este atât de departe de a și-o exprima cu floricele, încât orice altă femeie ar găsi că nu se prea întrece cu laudele pentru ea. Dar n-am nici o teamă că tu înțelegi greșit.

— Scrie ca un om de bun-simț, răspunse Emma, după ce citi scrisoarea. Respect sinceritatea lui. E foarte clar că e de părere că eu profit cel mai mult din logodna asta, dar se vede că speră că într-o zi voi merita dragostea la care mă socotești deja îndreptățită. Dacă ar fi spus altceva, nu l-aș fi crezut.

— Dragă Emma, dar nu vrea să spună asta. Vrea să spună numai că…

— Părerea lui e foarte puțin diferită de a mea, îl întrerupse ea cu un fel de zâmbet serios, mult mai puțin decât crede el și ar mărturisi dacă ar putea vorbi fără ceremonie și rezerve despre asta !

— Emma, draga mea Emma…

— Ah, strigă ea și mai veselă, dacă-ți închipui că fratele dumitale mă nedreptățește, așteaptă numai ca tatăl meu să afle secretul și să vezi ce zice el. Crede-mă, va fi foarte departe de a te lăuda. El va găsi că toată fericirea, toate avantajele sunt de partea dumitale și tot

meritul de partea mea. Tare-aș vrea să nu devin și eu „biata Emma", imediat ce va afla. Compasiunea lui pentru cei oprimați își găsește în asta cea mai înaltă expresie.

— Ah, strigă el, tare-aș vrea ca tatăl tău să se lase convins la fel de ușor ca John că avem toate drepturile, fiind deopotrivă, să fim fericiți împreună. M-a amuzat, foarte mult o parte din scrisoarea lui John, ai observat ?, unde zice că vestea mea nu l-a găsit cu totul nepregătit, că se aștepta să audă așa ceva.

— Dacă-l înțelegi bine pe fratele dumitale, se referă numai la intenția de a te căsători. Nici nu se gândea la mine. Pentru asta pare să fi fost total nepregătit.

— Da, dar mă amuză că mi-a intuit atât de bine sentimentele. Cum și-o fi dat seama? Nu mi se pare că dispoziția sau vorbele mele au fost deosebite de altă dată, încât să-l facă să creadă că am de gând să mă însor. Dar cred că așa e. Probabil, zilele trecute, când am stat la ei, m-am purtat altfel. Cred că nu m-am jucat cu copiii așa mult ca de obicei. Mi-aduc aminte că într-o seară bieții băieți ziceau: „Unchiul pare mereu obosit acum !"

Venise timpul când vestea trebuia răspândită, să vadă ce impresie va produce asupra celorlalți. De îndată ce doamna Weston s-a întremat destul pentru a putea primi vizita domnului Woodhouse, Emma, având în vedere că o discuție cu ea ar putea să-l împace pe domnul Woodhouse hotărî să anunțe mai întâi acasă și apoi la Randalls. Dar cum să-i comunice tatălui ei ? N-ar fi lăsat-o inima și ar mai fi amânat dacă nu s-ar fi înțeles

dinainte cu domnul Knightley ca ea să înceapă discuția cu câtva timp înaintea venirii lui și el să continue după aceea. Fu deci obligată să vorbească și încă pe un ton vesel ! Nu trebuia să-i sporească nefericirea prin tonul ei melancolic. Nu trebuia să pară a considera totul o nenorocire. Cu toată buna dispoziție de care era în stare, îl pregăti să afle ceva neobișnuit și, apoi, în câteva cuvinte, spuse că dacă el e de acord și își dă consimțământul, ceea ce, era încredințată, nu comporta nici o dificultate, pentru că ceea ce aveau de gând era spre fericirea tuturor, ea și domnul Knightley voiau să se căsătorească. În felul acesta Hartfield va mai câștiga un locatar, a cărui tovărășie domnul Woodhouse o iubea cel mai mult după cea a fiicei sale și a doamnei Weston.

Bietul om ! — la început suferi un șoc puternic și încercă să o abată de la gândul ăsta. Îi aduse aminte cum, în repetate rânduri, declarase că nu se va mărita niciodată și o asigură că, pentru ea, va fi cu mult mai bine să rămână singură și îi spuse despre biata isabella și biata domnișoară Taylor. Dar nu mergea ! Emma se învârtea în jurul lui plină de dragoste și zâmbea și zicea că așa trebuie și că nu trebuia s-o pună în aceeași oală cu Isabella și cu doamna Weston, care au plecat de la Hartfield și prin asta au produs o schimbare tristă; dar ea nu pleca de la Hartfield, ea va fi mereu acolo, nu făcea decât să mai adauge o persoană, ceea ce era o schimbare în bine. Și era sigură că el va fi mult mai fericit să-l aibă pe domnul Knightley mereu în preajmă,

atunci când se va obișnui cu ideea. Nu-l iubea el pe domnul Knightley foarte mult ? Nu poate să nege că-l iubea ! Pe cine consulta pentru orice afacere, dacă nu pe domnul Knightley ? Cine îi era de folos, cine era gata oricând să-i scrie scrisorile, cine era gata să-l ajute oricând ? Cine era cel mai vesel, cel mai atent și-l iubea cel mai mult ? Nu i-ar plăcea să-l aibă oricând în casă ? Da, desigur ! Toate astea erau adevărate, cât se poate de adevărate. Domnul Knightley era binevenit oricând. Ar fi bucuros să-l vadă la ei în fiecare zi. Dar, oricum, îl vedeau în fiecare zi, de ce să nu continue în același fel ?

Domnul Woodhouse nu se lăsa prea repede convins; dar lucrul cel mai rău trecuse, i se dăduse ideea. Îndemnurile și asigurările ei fură urmate de cele ale domnului Knightley, care, lăudând -o pe ea cu multă dragoste, se bucură chiar de o primire caldă din partea domnului Woodhouse și curând se obișnui să i se vorbească despre asta, de câte ori se ivea ocazia. Se bucurau de tot ajutorul pe care îl putea da Isabella prin scrisori care îi susțineau cu tărie, și doamna Weston era gata ca la prima întâlnire să trateze subiectul în lumina cea mai favorabilă, considerând căsătoria ca pe ceva deja stabilit, în primul rând și, în al doilea rând, ca pe o hotărâre foarte bună, fiind foarte conștientă de importanța egală pe care aceste două recomandări o aveau pentru domnul Woodhouse. Toată lumea era de acord că va avea loc, și cum toți aceia cu ale căror sfaturi se obișnuise îi asigurau că e spre fericirea lui, aproape că acceptă și

începu să creadă că, poate, peste un an, doi n-ar fi rău ca această căsătorie să aibă loc.

Doamna Weston nu juca teatru, nu-și prefăcea sentimentele când spunea ce spunea în sprijinul evenimentului. Fusese tare surprinsă, mai surprinsă ca niciodată, când Emma îi vorbise prima oară despre asta, dar i se părea că va face să crească fericirea tuturor și nu avea nici o reținere în îndemnurile ei. Îl stima atât de mult pe domnul Knightley, încât găsea chiar că o merită pe scumpa ei Emma și era o partidă atât de potrivită, ireproșabilă în toate privințele, iar într-o anume privință, un punct de cea mai mare importanță, era în mod special de preferat, un noroc extraordinar, încât acum i se părea că Emma n-ar fi putut face o alegere mai bună și că dânsa fusese cea mai proastă dintre proaste că nu se gândise și nu dorise asta mai demult. Câți dintre bărbații care ar fi avut îndrăzneala s-o ceară de nevastă pe Emma ar fi acceptat să renunțe la casa lor pentru Hartfield ? Și cine, în afară de domnul Knightley, l-ar fi putut cunoaște și suporta pe domnul Woodhouse atât de bine încât situația să fie convenabilă ? Când făcea planuri cu soțul ei s-o mărite pe Emma cu Frank, o problemă nerezolvată mereu era ce să facă în privința domnului Woodhouse. Mereu exista această piedică — cum să împace pretențiile de la Enscombe cu cele de la Hartfield, piedică recunoscută mai puțin de domnul Weston și mai mult de dânsa, dar nici dânsul nu putea să încheie subiectul decât spunând: „Problemele

astea se vor rezolva de la sine, tinerii vor găsi o soluție." Dar acum, nimic nu era lăsat la voia întâmplării. Totul era bine, deopotrivă, deschis ! De nici o parte, nu era nimic ce s-ar fi putut numi sacrificiu. Era o unire care promitea a fi fericită, fără vreo piedică reală.

Doamna Weston, cu fetița ei pe genunchi, lăsându-se purtată de asemenea gânduri, era una din cele mai fericite ființe din lume. Încântarea ei era sporită de constatarea că primul rând de scufițe îi rămăseseră deja mici fetiței.

Vestea fu, pentru toată lumea, o mare surpriză, și domnului Weston i se dedicară cinci minute pentru această comunicare. Dar cinci minute erau de ajuns ca el, cu repeziciunea minții sale, să se obișnuiască la gândul acesta. Văzu avantajele căsătoriei și se bucură de ele cu aceeași sinceritate ca și soția lui și uimirea provocată de veste dispăru foarte repede și înainte de a fi trecut o oră încheiată nu era departe de a crede că prevăzuse asta din totdeauna.

— E secret, după câte îmi dau seama, zise el. Problemele astea sunt totdeauna secrete până se descoperă că știe toată lumea. Să-mi spuneți numai când am voie să vorbesc. Mă întreb dacă Jane nu are vreo bănuială.

În dimineața următoare se îndrepta spre Highbury pentru a-și satisface această curiozitate. Îi spuse vestea. Nu era ea ca și fiica lui, fiica lui cea mare ? Trebuia să-i spună, și cum domnișoara Bates era de față vestea se răspândi desigur mai departe, la doamna Gole, doamna Perry,

doamna Elton, imediat după plecarea lui. Dar eroii erau pregătiți pentru asta. Calculaseră, luând ca punct de pornire momentul anunțării ei la Randalls, timpul în care va face ocolul satului și se gândeau că acum sunt deja subiectul de discuție și de mirare în fiecare familie, seara când se adună cu toții, dând astfel dovadă de multă perspicacitate.

În general, partida era considerată foarte potrivită. Unii găseau că el, alții că ea are mai mult noroc. Unii erau de părere să se mute toată familia la Donwell și să lase Hartfield pentru John Knightley și ai săi, alții erau de părere că vor fi certuri între servitori, totuși, în totului tot, nu se ridicase nici o obiecție serioasă, în afară de una care venea de la casa parohială. Acolo, surpriza nu era îndulcită de nici o mulțumire. Domnului Elton îi păsa prea puțin față de cât îi păsa soției lui. El spera numai că „mândria domnișoarei e acum satisfăcută" și presupunea că „voise totdeauna să pună mâna pe Knightley, dacă putea", și în problema de a locui la Hartfield, îndrăzni să exclame: „Poate el, eu nu !" Dar doamna Elton era într-adevăr foarte tulburată.

— Bietul Knightley, bietul băiat ! Tristă soartă pentru el !

Îi părea extrem de rău, căci, deși foarte excentric, avea foarte multe calități ! Cum a putut să se lase îmbrobodit ? Nu credea că e îndrăgostit, Doamne ferește ! Nu se vor mai putea vedea cu el, și ce plăcere era asta ! Ce fericit era să vină la ei la masă de câte ori îl invitau i Dar acum s-a sfârșit ! Bietul băiat ! Nu va mai organiza petreceri

la Donwell special pentru ea. Nu, va exista o doamnă Knightley care să-i stingă tot entuziasmul cu apă rece. Urâta treabă ! Dar nu-i părea deloc rău că o bârfise pe menajeră zilele trecute. Și ce plan stupid, să locuiască împreună ! Nu va ieși nimic. Știa ea o familie aproape de Maple Grove care încercase și fusese nevoită să se mute după nici trei luni.

CAPITOLUL LIV

timpul trecea. mai erau numai câteva zile și trebuiau să sosească cei de la Londra. Era o schimbare îngrijorătoare și Emma se gândea într-o dimineață la câte supărări și agitație o să-i aducă. Atunci intră domnul Knightley și gândurile supărătoare fură lăsate la o parte. După ce trăncăniră câtva timp de plăcere, el tăcu, apoi, cu un ton mai grav, începu:

— Trebuie să-ți spun ceva, Emma. Am o veste pentru tine.

— Bună sau rea ? zise ea repede, uitându-se drept în ochii lui.

— Nu știu cum s-o numesc !

— Ah, bună, sunt sigură ! Se vede pe fața dumitale. Încerci să nu zâmbești.

— Mi-e teamă, zise el, căutând să pară serios, mi-e foarte teamă, dragă Emma, că tu n-o să zâmbești când ai să auzi.

— Zău, dar de ce așa ? Nu pot să-mi închipui că ceva care îți face plăcere și te amuză pe dumneata poate să nu-mi facă plăcere și să nu mă amuze pe mine.

— Există un punct, răspunse el, sper că numai unul, asupra căruia avem păreri diferite. Se opri un moment, zâmbind din nou, cu ochii ațintiți spre ea.

— Nu-ți trece nimic prin minte ? Nu-ți amintești ? Harriet " Smith !

Obrajii i se îmbujorară la auzul numelui și i se făcu deodată foarte teamă de ceva, nu știa de ce.

— Ți-a scris cumva și ție azi-dimineață ? strigă el. Probabil că da, știi tot.

— Nu, n-am primit nimic, nu știu nimic. Te rog, spune-mi !

— Văd că ești pregătită pentru ce e mai rău. Și e foarte rău, într-adevăr. Harriet Smith se mărită cu Robert Martin.

Emma tresări, ceea ce arăta că nu era pregătită, și ochii ei priveau dilatați, parcă spunând: „Nu, e imposibil", dar buzele îi erau înțepenite.

— Chiar așa, continuă domnul Knightley. Am aflat de la Robert Martin însuși. A plecat de la mine de nici jumătate de oră.

Ea se uita în continuare la el cu cea mai grăitoare uimire zugrăvită pe față.

— Văd că nu-ți place deloc, Emma, așa cum bănuiam. Tare mult aș vrea să avem aceeași părere. Dar, cu timpul, ne vom pune de acord. Timpul, fii sigură, va face ca unul din noi să înceapă să gândească altfel și, până una alta, nici nu e nevoie să dezbatem atâta subiectul ăsta !

— Nu e asta, nu-i deloc asta, răspunse ea străduindu-se să fie cât mai de înțeles. Nu înseamnă că un eveniment ca ăsta m-ar face, acum, nefericită, dar nu-mi vine să cred. Pare imposibil. Doar nu vrei să spui că Harriet Smith l-a acceptat pe Robert Martin ! Nu vrei să spui că i-a cerut din nou mâna ! Vrei să spui că are numai intenția.

— Vreau să spun că a făcut-o, răspunse domnul Knightley, zâmbitor, dar pe un ton hotărât, și a fost acceptat.

— Doamne, Dumnezeule, strigă ea, și ? Apoi, pretextând că se uită la coșulețul ei de lucru, pentru a-și ascunde fața, să nu lase să se vadă încântarea și

amuzamentul, care, era sigură, i se puteau citi în ochi, adăugă:

— Ei, acum spune-mi tot. Fă-mă să înțeleg ! Cum, unde, când ? Vreau să știu tot. Niciodată n-am fost mai surprinsă, dar nu sunt supărată, te asigur ! Cum, cum a fost posibil ?

— E o istorie foarte simplă. Acum câteva zile s-a dus el la oraș cu niște treburi și l-am rugat să-mi ducă și mie niște hârtii pe care voiam să i le trimit lui John. I-a transmis hârtiile lui John la birou și a fost invitat să meargă cu toată familia la Astley, în aceeași seară. Voiau să-i ducă pe băieții cei mari la Astley. Mergeau fratele și sora noastră, Henry și John și domnișoara Smith. Prietenul meu Robert n-a putut rezista. Au trecut și l-au luat cu trăsura, toți erau foarte bine dispuși, și fratele meu l-a invitat la masă a doua zi, el a venit și în cursul vizitei (din câte am înțeles) a găsit o ocazie să-i vorbească Harrietei și n-a vorbit degeaba. Acceptând, l-a făcut fericit așa cum merită să fie. A venit cu diligenta de ieri și a trecut pe la mine azi-dimineață, imediat după micul dejun, ca să-mi spună ce-a făcut, mai întâi cu problemele mele, apoi cu ale sale. Asta-i tot ce pot să-ți spun, despre cum, unde, când. Prietena ta Harriet o să-ți spună probabil o poveste mult mai lungă când o vei vedea. Îți va da cele mai mici detalii, pe care numai vorbele unei femei le pot face interesante. Noi bărbații spunem numai lucrurile principale. Totuși, trebuie să spun că inima lui Robert Martin părea că se revarsă și mi-a spus, fără ca asta să aibă vreo importanță, că atunci când au fost la

Astley, fratele meu a condus-o pe doamna John Knightley și pe John cel mic, iar el i-a urmat cu domnișoara Smith și Henry și că la un moment dat era așa de mare aglomerație că domnișoarei Smith aproape că i s-a făcut rău.

Se opri. Emma nu îndrăznea să răspundă imediat. Dacă vorbea, și-ar fi trădat prea marea fericire. Trebuia să aștepte un moment, altfel o să creadă că e nebună. Liniștea ei îl tulbură și după ce se uită la ea câteva minute, adăugă:

— Emma, dragostea mea, ziceai că evenimentul nu te mai supără acum. Dar mi-e teamă că te doare mai mult decât te așteptai. El are o situație destul de proastă, dar trebuie să te gândești că pentru prietena ta e mai mult decât satisfăcătoare. Și sunt sigur că vei avea o părere din ce în ce mai bună despre el când îl vei cunoaște mai bine. Bunul lui simț și principiile lui sănătoase or să-ți facă plăcere. În ce privește omul, prietena ta e în mâinile cele mai bune. Iar cât privește poziția lui socială, i-aș schimba-o dacă aș putea, ceea ce înseamnă mult, te asigur, Emma. Râzi de mine, cu William Larkins, dar Robert Martin merită la fel de bine asta.

El voia ca ea să-și ridice privirile și să zâmbească, și cum ea reușise să-și stăpânească pornirea de a zâmbi mult prea larg, izbuti să zâmbească veselă și răspunse:

— N-ai de ce să te ostenești să mă convingi. Cred că Harriet se descurcă extrem de bine. Rudele ei sunt poate inferioare rudelor lui; în ce privește

respectabilitatea caracterului, fără îndoială că sunt. Am tăcut din cauza surprizei, foarte mare surpriză ! Nici nu-ți dai seama cum m-a găsit vestea asta, total nepregătită, pentru că aveam toate motivele să cred că, în ultima vreme, era cât se poate de înverșunată împotriva lui, mult mai rău decât înainte.

— Ar trebui s-o cunoști mai bine pe prietena ta, răspunse domnul Knightley, dar eu aș spune că e o fată cu fire blândă și inimă slabă care nu va fi niciodată prea înverșunată împotriva unui tânăr care îi spune că o iubește.

Emma nu-și putu opri râsul și răspunse:

— Pe cuvântul meu, cred că o cunoști la fel de bine ca și mine. Dar, domnule Knightley, ești sigur că l-a acceptat definitiv și pentru totdeauna ? Puteam să presupun că o va face cu timpul. Dar, chiar a făcut-o ? Nu l-a înțeles cumva greșit ? Ați mai vorbit și despre alte lucruri, despre afaceri, târguri de vite, semănăturile cele noi, nu cumva, vorbind despre subiecte atât de diferite, l-aâ înțeles greșit ? Poate nu era sigur de mâna Harrietei, ci de dimensiunile vreunui bou formidabil !

Contrastul între aspectul domnului Knightley și al lui Robert Martin era în această clipă atât de puternic pentru Emma și își amintea atât de clar de tot ce se petrecuse cu Harriet în ultima vreme, era atât de proaspăt încă timbrul acelor cuvinte spuse atât de apăsat: „Nu, sper că acum n-o să mai fiu așa de proastă să țin la domnul Martin", încât aștepta unele amănunte care să-i arate că bucuria

domnului Knightley era prematură. Altfel nu se putea.

— Cum îndrăznești să-mi spui așa ceva ? strigă domnul Knightley. Îndrăznești să crezi că sunt așa de gogoman să nu-mi dau seama despre ce îmi vorbește cineva ? Ce-ai merita pentru asta ?

— Ah, eu merit totdeauna tratamentul cel mai bun, pentru că altul nu suport și deci trebuie să-mi dai un răspuns direct și cinstit. Ești sigur că știi precis în ce termeni se află Harriet cu Robert Martin acum ?

— Sunt foarte sigur, răspunse el, vorbind foarte răspicat, mi-a spus că ea l-a acceptat și n-a fost nimic neclar, nimic îndoielnic în cuvintele pe care le-a folosit, și cred că pot să-ți dau și o dovadă. Mi-a cerut părerea în privința a ce se cuvine să facă. Nu știe pe altcineva în afară de doamna Goddard de la care să ceară informații cu privire la rudele sau prietenii ei. Puteam eu să-i sugerez ceva mai bun decât să se ducă la doamna Goddard ? L-am asigurat că nu. Apoi a spus că va căuta s-o vadă chiar în cursul zilei de azi.

— Sunt perfect satisfăcută, răspunse Emma, cu cele mai strălucitoare zâmbete, și le doresc din toată inima fericire.

— Te-ai schimbat simțitor de când am vorbit ultima oară despre subiectul ăsta.

— Sper. Pentru că atunci eram proastă.

— Și eu m-am schimbat, pentru că acum sunt gata să recunosc în fața ta toate calitățile Harrietei. Mi-am dat osteneala, de dragul tău și al lui Robert Martin (despre care am fost întotdeauna convins

că e foarte îndrăgostit de ea), să o cunosc mai bine, am vorbit de multe ori cu ea. Probabil că ai observat asta. Câteodată chiar, mi se părea că mă suspectezi de a apăra cauza lui Robert Martin, ceea ce nu era adevărat, dar din câte am observat sunt convins că e o fată simpatică, neafectată, știe exact ceea ce trebuie, are niște principii foarte sănătoase și își va găsi fericirea în dragostea și căldura unui cămin. Pentru multe din aceste lucruri, cred că ție trebuie să-ți mulțumească.

— Mie ! strigă Emma, clătinând din cap. Biata Harriet !

Se opri totuși și se supuse liniștită la ceva mai multe laude decât merita.

Conversația lor luă sfârșit nu mult după aceea, când intră tatăl ei. Emmei nu-i părea rău. Ar fi vrut să fie singură. Mintea ei era atât de agitată și uimită încât îi era imposibil să stea liniștită. Ar fi vrut să cânte, să danseze, să strige. Și, până când nu-și va fi vorbit ei însăși, nu va fi râs și meditat în singurătatea nu putea să facă nimic normal.

Tatăl ei venise să-i anunțe că James s-a dus să înhame caii pentru vizita, acum zilnică, la Randalls, și ea găsi imediat o scuză să dispară.

Se pot ușor imagina bucuria, recunoștința, încântarea ei. Unica supărare care-i întuneca fericirea fiind astfel risipită, singurul risc rămânea acum să nu fie mult prea fericită. Ce putea să-și mai dorească? Nimic, decât să-l merite mai mult pe cel ale cărui intenții și judecată erau mai presus de ale ei. Nimic n-o putea învăța mai bine să fie modestă și

circumspectă în viitor decât lecția trecutei ei nebunii.

Era serioasă, chiar foarte serioasă în recunoștința și hotărârile ei și, totuși, nu putea să-și oprească un hohot de râs în mijlocul tuturor acestor gânduri. Trebuia să râdă de o asemenea încheiere, un asemenea sfârșit al cruntei dezamăgiri de acum cinci săptămâni — ce suflet, ce Harriet !

Acum îi va face plăcere s-o vadă, totul va fi o plăcere; va fi o mare plăcere să-l cunoască pe Robert Martin. Întâiul dintre motivele ei de fericire cele mai însemnate și mai sincere era gândul că în curând nu va mai fi nevoie să ascundă nimic domnului Knightley. Misterul, echivocurile, ascunzișurile, pe care le ura într-atâta se vor sfârși curând. Abia aștepta să-i acorde acum încrederea deplină și perfectă pe care, cu firea ei, era gata s-o accepte ca pe o datorie.

În cea mai veselă și fericită dispoziție, porni împreună cu tatăl ei, fără a-l asculta tot timpul, dar aprobând mereu ce spunea el și făcându-se că nu observă minunata lui convingere că e nevoit să meargă la Randalls în fiecare zi pentru a nu o dezamăgi pe doamna Weston.

Sosiră. Doamna Weston era singură în salon. Dar de-abia apucară să schimbe două vorbe despre copil, și domnul Woodhouse primise mulțumiri pentru vizita pe care o făcea, căci asta era plăcerea lui, când zăriră printre jaluzele două siluete trecând pe lângă fereastra.

— E Frank cu domnișoara Fairfax. Tocmai voiam să vă spun ce surpriză

minunată am avut să-l vedem venind azi-dimineață. Stă până mâine și a convins-o și pe domnișoara Fairfax să-și petreacă o zi la noi. Sper că încoace vin.

Peste o jumătate de minut erau în cameră. Emma fu extrem de încântată să-l vadă. Dar din partea fiecăruia mai exista puțină încurcătură, unele amintiri stânjenitoare. Se salutară bucuroși și zâmbitori, dar, având câte ceva pe conștiință, se arătară cam tăcuți la început. Se așezară din nou, cu toții. Trecură câteva minute într-o asemenea tăcere încât Emma începu să se îndoiască de dorința ei, acum împlinită, pe care o simțea de atâta vreme, de a-l revedea pe Frank Churchill, de a-l revedea alături de Jane. Nu știa dacă îi va produce plăcerea pe care o aștepta. Totuși, când sosi și domnul Weston și aduseră fetița, găsiră imediat subiectul care să-i însuflețească pe toți, și Frank Churchill găsi curajul și ocazia să se apropie de ea și să-i spună:

— Trebuie să-ți mulțumesc, domnișoară Woodhouse, pentru un foarte amabil mesaj de iertare pe care mi l-ai trimis în una din scrisorile doamnei Weston. Sper că timpul nu ți-a schimbat dorința de a ierta. Sper că nu-ți retragi cuvintele de atunci.

— Nu, deloc, strigă Emma, foarte fericită că se făcuse începutul, deloc, deloc. Îmi pare extrem de bine să te văd și să-ți strâng mâna și să-ți fac bucuria asta și personal.

El îi mulțumi din toată inima și pentru câtva timp continuă să vorbească foarte grav despre recunoștința și fericirea lui.

— Nu-i așa că arată bine, zise el, întorcându-și ochii spre Jane, mai bine ca niciodată ? Vezi ce mult o răsfață tata și doamna "Weston ?

Dar se înveseli din nou, și cu ochi râzători, după ce pomeni despre familia Campbell, care urma să se întoarcă, pronunță numele domnului Dixon. Emma se înroși și îi interzise să-l mai pomenească în fața ei.

— Nu mă pot gândi la asta fără să-mi fie grozav de rușine.

— Rușinea, răspunse el, e de partea mea, sau cel puțin așa ar trebui să fie. Dar, e posibil să nu fi bănuit nimic ? Vreau să spun, în ultima vreme. La început, știu că n-aveai nici o bănuială.

— N-am avut nici una, cât de mică, te asigur.

— Asta-i uluitor. O dată, eram cât pe-aci să... Aș vrea să-ți fi spus. Ar fi fost mai bine. Cu toate astea, am făcut totul pe dos, foarte pe dos, și asta nu mi-a servit la nimic. Ar fi fost mai bine să-mi calc legământul și să-ți mărturisesc tot.

— Acum, n-are rost să mai regreți !

— Am unele speranțe, reluă el, că unchiul meu se va lăsa convins să facă o vizită la Randalls. Vrea să o cunoască. Când se întoarce familia Campbell, ne vom întâlni cu toții la Londra și vom rămâne acolo, cred, până când o vom putea lua cu noi, în nord. Dar acum sunt atât de departe de ea. Nu-i așa că e greu, domnișoară Woodhouse ? Până azi-dimineață nu ne-am văzut deloc de când ne-am împăcat. Nu ți-e milă de mine ?

Emma fu atât de generoasă în a-și exprima mila, încât, cuprins deodată de veselie, el strigă:

— Ah, apropo, apoi, coborându-și vocea și devenind grav pentru o clipă, sper că domnul Knightley e bine !

Se opri, ea se înroși și râse.

— Știu că ai văzut scrisoarea mea și cred că-ți aduci aminte ce ți-am dorit. Lasă-mă să te felicit și eu ! Te asigur că am primit vestea cu cel mai mare interes și caldă mulțumire. E un om pe care nici nu îndrăznesc să-l laud.

Emma era încântată și ar fi vrut ca el să continue în același chip. Dar mintea lui se întoarse la preocupările proprii, la Jane a lui și următoarele lui cuvinte fură:

— Ai mai văzut vreodată o astfel de piele ? Ce netedă și ce delicată e, și, totuși, nu e, de fapt, blondă ! Nu poți să spui că e blondă. E un ten cât se poate de deosebit, și cu genele și părul negru ! Foarte distinsă față ! O adevărată doamnă ! Are exact atâta culoare cât ii trebuie ca să fie frumoasă.

— Eu i-am admirat totdeauna tenul, zise Emma răutăcios, dar mi-aduc aminte că, într-o vreme, îi căutai cusur că e prea palidă. ! Prima dată când am vorbit despre asta. Chiar ai uitat ?

— A, nu ! Ce măgar am fost ! Cum am putut să-ndrăznesc ! Dar râdea cu atâta poftă, amintindu-și asta, încât Emma nu putu să nu zică:

— Bănuiesc că în ciuda necazurilor dumitale din vremea aceea te distrai foarte bine, ducându-ne pe toți de nas.

Sunt sigură de asta. Și mai sunt sigură că asta te consola oarecum.

— A, nu, nu, nu ! Cum poți să mă bănuiești de așa ceva. Eram cel mai nenorocit dintre nenorociți !

— Nu atât de nenorocit încât să-ți pierzi simțul umorului. Sunt sigură că era o sursă de mare amuzament pentru dumneata să simți că ne înșeli pe toți. Poate că eu sunt cel mai mult înclinată spre o asemenea bănuială, pentru că, să-ți spun drept, cred că și eu m-aș fi distrat dacă aș fi fost în aceeași situație. Am impresia că noi doi semănăm puțin.

El se înclină.

— Dacă nu semănăm la fire, adăugă imediat, privind cu înțeles, cel puțin destinele noastre seamănă. Destinul care ne-a ajutat să ne unim cu două ființe care ne sunt atât de mult superioare.

— Adevărat, adevărat, zise el cu căldură. Nu, pentru dumneata nu e adevărat, dar pentru mine, da. Ea e un adevărat înger. Uite-te la ea ! Nu are niște mișcări de înger ? Uite cum își întoarce gâtul ! Uite-te cu ce ochi îl privește pe tata. Știu c-o să te bucuri să afli (înclinându-și capul și spunând serios, în șoaptă) că unchiul meu vrea să-i dăruiască toate bijuteriile mătușii. Vor fi remontate. Am hotărât să-i comand și un ornament pentru cap. Nu-i așa că va fi frumos, în părul ei negru ?

— Foarte frumos, într-adevăr, răspunse Emma și vorbi cu atâta blândețe încât îl făcu să izbucnească de recunoștință:

— Ce încântat sunt că te văd din nou ! Și arăți atât de bine ! N-aș da întâlnirea asta

pentru nimic în lume ! Aș fi trecut cu siguranță pe la Hartfield dacă nu veneai dumneata aici.

Ceilalți vorbeau despre copil și doamna Weston povestea cum îi fusese puțin teamă cu o seară înainte, pentru că fetița nu prea se simțea bine. Acum găsea că se speriase prostește, dar era cât pe-aci să trimită după domnul Perry. Poate că ar trebui să-i fie rușine, dar și domnul Weston fusese la fel de neliniștit ca și ea. Copilul își revenise totuși, în zece minute. Asta era povestea ei și îl interesa în mod special pe domnul Woodhouse, care o lăudă foarte mult că s-a gândit să-l cheme pe domnul Perry și regreta numai că nu și-a dus gândul până la capăt. „Trebuie totdeauna să trimită după Perry, dacă nu se simte bine copilul, oricât de vagi ar fi semnele. Asta nu înseamnă că se sperie prea des sau că trimite prea des după domnul Perry. Era păcat, poate, că nu venise seara trecută, pentru că, deși copilul părea să se simtă bine acum — chiar foarte bine —, ar fi fost și mai bine să-l fi văzut Perry." Frank Churchill auzi numele:

— Perry ! spuse el către Emma, încercând în același timp să prindă privirile Janei Fairfax. Prietenul meu, domnul Perry ! Ce spune despre domnul Perry ? A fost pe-aici de dimineață ? Și cum mai călătorește acum ? Și-a aranjat trăsura ?

Emma își aduse repede aminte și îl înțelese, și când începu să râdă împreună cu el, era evident, după cum privea, că și Jane îl auzise, deși încerca să pară surdă.

— Ce vis nemaipomenit ! strigă el. Nu pot să-mi amintesc fără să mă apuce râsul. Ne aude, ne aude, domnișoară Woodhouse. Se vede pe fața ei, în zâmbetul ei, în încercarea zadarnică de a se încrunta. Uita-te la ea ! Nu ți se pare că în clipa asta își amintește perfect pasajul din scrisoarea prin care îmi dădea această informație? Că se gândește la oribila mea gafă, nu poate fi atentă la nimic altceva deși se preface că-i ascultă pe ceilalți.

Jane fu nevoită să zâmbească de-a binelea pentru o clipă și zâmbetul îi rămase pe față când se întoarse către el și zise cu o voce complice, joasă, dar hotărâtă:

— Cum de poți să suporți asemenea amintiri, asta mă uimește. E adevărat că ți-ar putea produce câteodată neplăcere, dar pari de-a binelea încântat de ele.

El avea foarte multe de zis ca răspuns și era foarte plin de haz, dar Emma era de partea Janei și când plecă de la Randalls și, în mod firesc, făcu o comparație între cei doi bărbați, își dădu seama că deși îi făcuse mare plăcere să-l întâlnească pe Frank Churchill și îl considera realmente un prieten, nu fusese niciodată mai conștientă de marea superioritate a caracterului domnului Knightley. Fericirea din această foarte fericită zi era întregită de reafirmarea valorii lui în urma acestei comparații.

CAPITOLUL LV

EMMA AVEA ÎNCA, DIN CÂND ÎN CÂND, UN sentiment de grijă pentru Harriet, o îndoială de o clipă asupra posibilității ca ea să se fi vindecat într-adevăr de pasiunea ei pentru domnul Knightley și ca să fie într-adevăr în stare să accepte un alt bărbat, de bună voie și nesilită de nimeni; dar nu avu mult de suferit de pe urma acestei incertitudini. După câteva zile sosiră cei de la Londra și, de îndată ce avu ocazia să stea de vorbă o oră încheiată, între patru ochi, cu Harriet, deveni perfect încredințată că, oricât ar fi părut de ciudat, Robert Martin îl înlocuia definitiv pe domnul Knightley și era acum idealul ei de fericire.

Harriet era puțin cam amărâtă, arăta cam zăpăcită la început, dar de îndată ce admise că fusese pretențioasă și prostuță și se amăgise singură înainte, durerea și zăpăceala se risipiră odată cu aceste cuvinte și o despovărară de grija trecutului, dând frâu liber entuziasmului pentru prezent și viitor; pentru că, în ce privește consimțământul prietenei sale, Emma îi risipise de la început orice teamă de acest fel, întâmpinând-o cu cele mai sincere felicitări. Harriet era extrem de fericită să dea toate amănuntele despre seara petrecută la Astley și masa de a doua zi și întârzie cu multă încântare asupra lor. Dar ce puteau explica asemenea amănunte ? De fapt, Emma putea acum să recunoască deschis; Harriet îl plăcuse întotdeauna pe Robert Martin, și faptul că

el continua s-o iubească se dovedise irezistibil. Dacă nu era asta, Emma altă explicație nu găsea.

Evenimentul, totuși, era cât se poate de îmbucurător, și în fiecare zi găsea noi motive să gândească așa. Se află cine erau părinții Harrietei. Se dovedi că era fiica unui negustor, destul de bogat ca să-și permită s-o întrețină așa cum fusese întreținută și destul de decent pentru a fi rămas mereu în umbră. Acesta era sângele nobil pe care Emma fusese oricând gata să-l garanteze mai înainte. Probabil că era nepătat, ca sângele oricărui gentleman; dar ce înrudire pregătea ea pentru domnul Knightley, sau pentru familia Churchill sau chiar pentru domnul Elton ! Pata ilegitimității, nespălată de blazon sau avere, ar fi fost într-adevăr o pată.

Tatăl nu ridică nici o obiecție, tânărul fu tratat cu bunăvoință; Totul era exact așa cum trebuie, și când Emma îl cunoscu pe Robert Martin, care fu acum prezentat la Hartfield, recunoscu întru totul că avea bun simț și valora exact atât cât se cuvenea pentru prietena ei. N-avea nici o îndoială că Harriet va fi fericită cu orice bărbat bun din fire, dar cu el, în căminul pe care i-l oferea, va putea spera la mai mult, la siguranță, stabilitate și prosperitate. Va fi în mijlocul celor care o iubeau și care aveau mai multă judecată decât ea, va fi destul de retrasă ca să fie în siguranță, și destul de ocupată ca să fie mereu veselă. Nu va fi niciodată dusă în ispită și nici lăsată pradă ei. Va fi respectabilă și fericită, și Emma admise că e cea mai norocoasă ființă de pe lume,

pentru că a reușit să trezească o dragoste atât de puternică și perseverentă într-un bărbat, sau, daca nu era cea mai norocoasă, era a doua după Emma însăși.

Harriet, care era foarte ocupată cu familia Martin, venea din ce în ce mai rar la Hartfield, dar ăsta nu era un motiv de regret. Intimitatea dintre ea și Emma va trebui să scadă, prietenia lor să fie așezată pe bazele mai liniștite ale bunei-cuviințe și, din fericire, ceea ce se cuvenea și trebuia să fie începuse deja în mod treptat și firesc.

Înainte de sfârșitul lui septembrie, Emma o însoți pe Harriet la biserică și o văzu încredințându-și mâna lui Robert Martin, cu o bucurie atât de completă, încât nici măcar amintirile despre domnul Elton, care stătea în fața lor, nu o puteau întina. Poate că într-adevăr, în acel moment, nu vedea în domnul Elton decât preotul a cărui binecuvântare în fața altarului va cădea și asupra ei. Robert Martin și Harriet Smith, al treilea dintre cuplurile de logodnici, erau primii căsătoriți.

Jane Fairfax plecase din Highbury și se bucura din nou de căldura căminului familiei Campbell. Cei doi domni Churchill se aflau de asemenea în oraș și așteptau numai luna noiembrie.

Luna octombrie fusese fixată de Emma și de domnul Knightley, cu toată îndrăzneala de care erau în stare. Hotărâseră că nunta lor va avea loc în timp ce John și Isabella se aflau încă la Hartfield, pentru a le permite o absență de două săptămâni, pe care să le petreacă la

mare, așa cum plănuiseră. John și Isabella și toți prietenii erau de aceeași părere, dar domnul Woodhouse — cum puteau să-l facă pe domnul Woodhouse să consimtă ? El care vorbea despre căsătoria lor ca despre ceva foarte îndepărtat !

Când prima dată i se spuse, fu atât de nenorocit încât crezuse că nu mai e nici o speranță. Dar, a doua aluzie fu mai puțin dureroasă, începu să creadă că trebuie, că nu-i putea împiedica — un pas foarte promițător spre resemnare. Totuși, nu era fericit. Ba chiar era atât de nenorocit încât pe fiica lui o părăsi curajul. Nu putea suporta să-l vadă suferind, să știe că se crede neglijat și deși judecata ei căzuse de acord cu convingerea celor doi domni Knightley că de îndată ce evenimentul se va fi petrecut nenorocirea lui se va sfârși, șovăia, nu putea să treacă la acțiune.

În această stare de încordare, le veni în ajutor nu vreo sclipire instantanee a minții domnului Woodhouse, sau vreo uimitoare schimbare în sistemul său nervos, ci acțiunea aceluiași sistem în sens invers. Cotețul doamnei Weston fu prădat într-o noapte de toți curcanii — evident vreun hoț dibaci. Suferiseră și alte cotețe din împrejurimi. Furtul de păsări era pentru domnul Woodhouse egal cu spargerea caselor și dacă n-ar fi fost sigur de protecția ginerelui său, ar fi fost mereu nenorocit și speriat în tot restul nopților sale. Forța, hotărârea și prezența de spirit a fraților Knightley îl făceau să se simtă în siguranță. Dar domnul John Knightley trebuia să fie din nou la Londra în prima săptămână a lunii noiembrie.

Rezultatul acestei amărăciuni fu că având un consimțământ atât de pornit din inimă, cum nu se aștepta, fiica sa fu în stare să fixeze ziua nunții și domnul Elton era chemat ca, la o lună după căsătoria domnului și doamnei Robert Martin, să unească mâinile domnului Knightley și domnișoarei Woodhouse.

Nunta fu ca și alte nunți unde oamenii nu au chef să facă paradă și lux, și doamna Elton, din amănuntele pe care le căpătă de la soțul ei, găsi că fusese foarte sărăcăcioasă și total inferioară nunții ei „Foarte puțin șaten, foarte puține voaluri de dantelă, să le plângi de milă, nu alta ! Selina ar fi rămas cu gura căscată, dacă ar fi auzit."

Dar, în ciuda acestor lipsuri, dorințele, speranțele, încrederea, prezicerile celor câțiva prieteni care erau de față la ceremonie, erau pe deplin confirmate de fericirea acestei uniri.

Sfârșit

Cuprins

CAPITOLUL I
CAPITOLUL II
CAPITOLUL III
CAPITOLUL IV
CAPITOLUL V
CAPITOLUL VI
CAPITOLUL VII
CAPITOLUL VIII
CAPITOLUL IX
CAPITOLUL X
CAPITOLUL XI
CAPITOLUL XII
CAPITOLUL XIII
CAPITOLUL XIV
CAPITOLUL XV
CAPITOLUL XVI
CAPITOLUL XVII
CAPITOLUL XVIII
CAPITOLUL XIX
CAPITOLUL XX
CAPITOLUL XXI
CAPITOLUL XXII
CAPITOLUL XXIII
CAPITOLUL XXIV
CAPITOLUL XXV
CAPITOLUL XXVI
CAPITOLUL XXVII
CAPITOLUL XXVIII
CAPITOLUL XXIX
CAPITOLUL XXX
CAPITOLUL XXXI
CAPITOLUL XXXII
CAPITOLUL XXXIII

CAPITOLUL XXXIV
CAPITOLUL XXXV
CAPITOLUL XXXVI
CAPITOLUL XXXVII
CAPITOLUL XXXVIII
CAPITOLUL XXXIX
CAPITOLUL XL
CAPITOLUL XLI
CAPITOLUL XLII
CAPITOLUL XLIII
CAPITOLUL XLIV
CAPITOLUL XLV
CAPITOLUL XLVI
CAPITOLUL XLVII
CAPITOLUL XLVIII
CAPITOLUL XLIX
CAPITOLUL L
CAPITOLUL LI
CAPITOLUL LII
CAPITOLUL LIII
CAPITOLUL LIV
CAPITOLUL LV

Table of Contents

JANE AUSTEN	1
EMMA	2
CAPITOLUL I	3
CAPITOLUL II	15
CAPITOLUL III	22
CAPITOLUL IV	30
CAPITOLUL V	43
CAPITOLUL VI	51
CAPITOLUL VII	61
CAPITOLUL VIII	70
CAPITOLUL IX	85
CAPITOLUL X	103
CAPITOLUL XI	113
CAPITOLUL XII	121
CAPITOLUL XIII	133
CAPITOLUL XIV	145
CAPITOLUL XV	154
CAPITOLUL XVI	166
CAPITOLUL XVII	174
CAPITOLUL XVIII	179
CAPITOLUL XIX	189
CAPITOLUL XX	200
CAPITOLUL XXI	209
CAPITOLUL XXII	224
CAPITOLUL XXIII	231
CAPITOLUL XXIV	243
CAPITOLUL XXV	255

CAPITOLUL XXVI 263
CAPITOLUL XXVII 287
CAPITOLUL XXVIII 299
CAPITOLUL XXIX 307
CAPITOLUL XXX 320
CAPITOLUL XXXI 329
CAPITOLUL XXXII 337
CAPITOLUL XXXIII 351
CAPITOLUL XXXIV 363
CAPITOLUL XXXV 375
CAPITOLUL XXXVI 383
CAPITOLUL XXXVII 394
CAPITOLUL XXXVIII 399
CAPITOLUL XXXIX 416
CAPITOLUL XL 423
CAPITOLUL XLI 431
CAPITOLUL XLII 442
CAPITOLUL XLIII 462
CAPITOLUL XLIV 475
CAPITOLUL XLV 485
CAPITOLUL XLVI 494
CAPITOLUL XLVII 506
CAPITOLUL XLVIII 522
CAPITOLUL XLIX 534
CAPITOLUL L 547
CAPITOLUL LI 561
CAPITOLUL LII 571
CAPITOLUL LIII 584
CAPITOLUL LIV 596
CAPITOLUL LV 610